

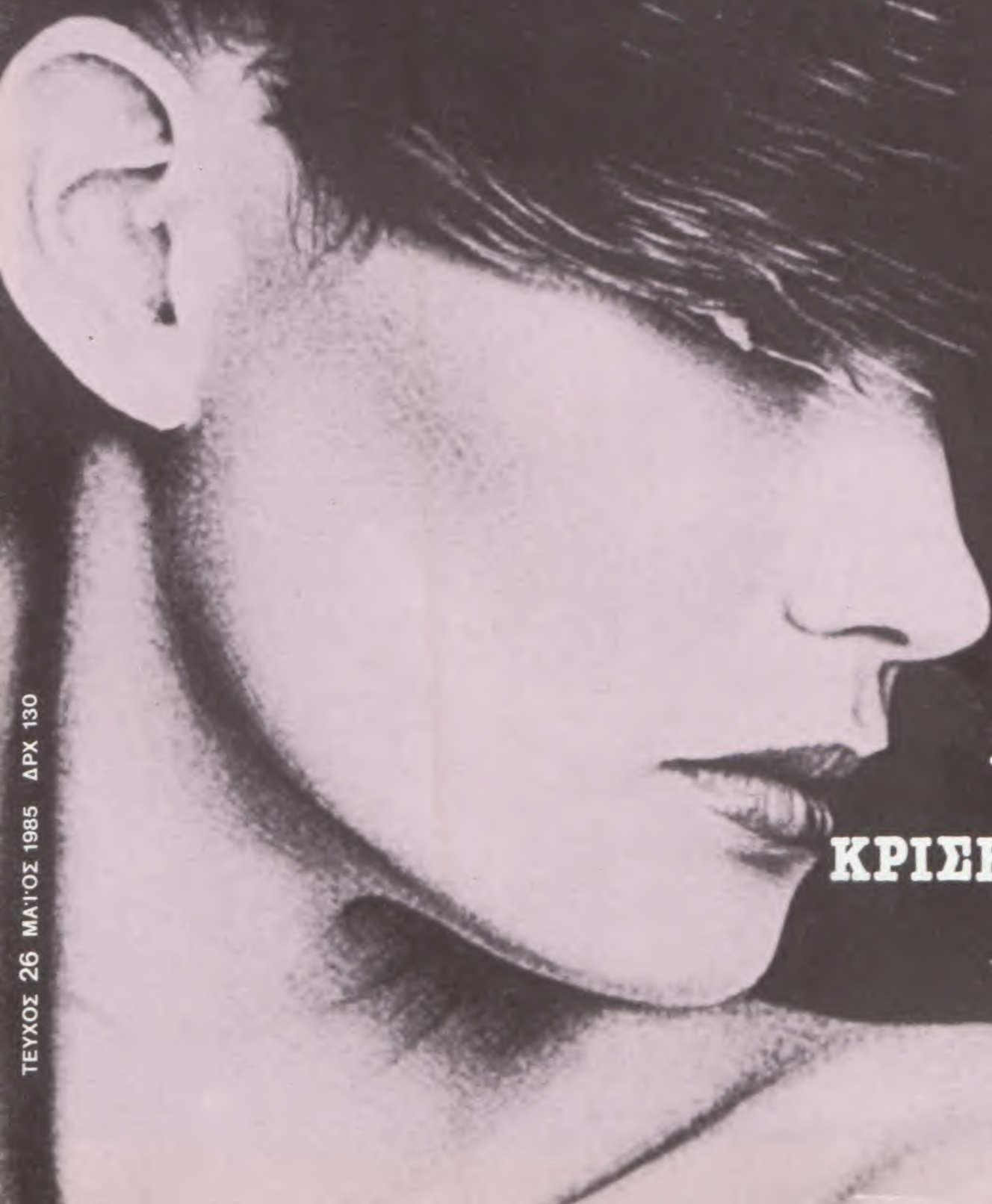
σχοδιαστής

συνεντευξη:
Μ. ΚΟΥΤΣΟΓΙΩΡΓΑΣ

ΕΚΛΟΓΕΣ
και
Αριστερά

116
ΑΝΗΣΥΧΙΕΣ

ΚΡΙΣΗ στη Δ.Α.Π.

Ζ

ούμε τη «νύχτα του μεγάλου σχίσματος». Όχι βέβαια του Χότζα που περιγράφει ο Ισμαήλ Κανταρέ. Ζούμε το σχίσμα στο εσωτερικό των διανοουμένων της ανανεωτικής αριστεράς.

Δυο χρόνια μετά τη στράτευση μιας σημαντικής ομάδας ανανεωτικών διανοουμένων «στην υπηρεσία της

Αλλαγής», μια άλλη μερίδα φαίνεται αποφασισμένη να εξωθήσει εξ αντιδιαστολής τον αντιπασοκισμό της στα άκρα: Να άρει την εχθρότητά της προς τη Δεξιά. Μετά τους νεορθόδοξους, οι νεογλωσσαμύνητες. Μετά τους πιθηκομάχους, οι νεοαποστάτες.

Το σημερινό σχίσμα δεν είναι παρά η προέκταση της πάλης των δύο μεγάλων κομμάτων στον ανοχύρωτο χώρο της Αριστεράς. Της Αριστεράς εκείνης ιδίως, που αρνήθηκε το Δόγμα για να βρει τον εαυτό της - και χάθηκε παντελώς. Το σημερινό σχίσμα δίνει τέλος σε κάμποσες βεβαιότητες.

Έρχεται ίσως το τέλος μιας εποχής.

Κι όμως έχουμε εκλογές. Κάποιοι μπορεί φανερά ν' αποστατήσουν. Κάποιοι άλλοι σίγουρα θα μείνουν στη σκιά. Άλλοι θα τρέξουν στο πιο κοντινό τους άλλοθι ή θα ξεσκονίσουν το περισινό τους φύλλο συκής. Ο Σχολιαστής πάντως υπενθυμίζει ότι δεν δέχεται χαρακτηρισμούς. Διότι δεν ψηφίζει ούτε ΠΑΣΟΚ, ούτε Νέα Δημοκρατία, ούτε ΚΚΕ, ούτε ΚΚΕ εσωτερικού. Δεν ψηφίζει γενικώς. Σχολιάζει...

Αλλά δεν ξεχνάει και την Πρωτομαγιά. Την Πρωτομαγιά του 68 στην Πολωνία, λίγο μετά τη διάσπαση, ένα χρόνο μετά τη Χούντα. Δώδεκα χρόνια πριν την Αλληλεγγύη...

Κι όπως οι εκλογές αναστατώνουν τους ρυθμούς όλων, ο Σχολιαστής επισπεύδει την έκδοσή του κατά μία εβδομάδα, ώστε να προλάβει να συμμετάσχει στο κλίμα των ημερών. Το επόμενο τεύχος το Σάββατο 25 Μαΐου.

Σ.

Υ.Γ.: Όσοι πίστεψαν το Πρωταπριλιάτικο αστείο με τη συνέντευξη Καραμανλή, ας μη μας κρατήσουν κακία. Σ' αυτό το τεύχος η συνέντευξη με τον Κουτσόγιωργα είναι αληθινή.

**ΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ ΤΕΥΧΟΣ
ΑΦΙΕΡΩΜΕΝΟ ΣΤΙΣ ΕΚΛΟΓΕΣ
ΣΑΒΒΑΤΟ 25 ΜΑΪΟΥ**

Νεοφιλελεύθερες κόντρες

Η ανακοίνωση από τη Νέα Δημοκρατία του προγράμματος «Φιλελεύθερης Οικονομικής Πολιτικής», και η διεξοδική απάντηση που έδωσε ο Ανδρέας Παπανδρέου σε εξαιρετικά σύντομο χρονικό διάστημα, δεν θα πρέπει να θεωρηθεί ένα αμελητέο επεισόδιο ιδεολογικής αντιπαράθεσης των δύο κομμάτων. Η έκταση της χρησιμοποίησης από τη Ν.Δ. των συνταγών της λεγόμενης «νεοφιλελεύθερης» οικονομικής σκέψης, δεν μπορεί παρά να προκαλέσει κάποια αίσθηση: ποτέ ως τώρα δεν είχε διατυπωθεί από το κόμμα αυτό ένα τόσο σαφές πρόγραμμα διάλυσης του εργατικού κινήματος. Και το πρόβλημα δεν είναι βέβαια αν το πρόγραμμα αυτό είναι άμεσα εφαρμόσιμο, ή είναι εφαρμόσιμο στο σύνολό του: η υιοθέτησή του με τόσο απροκαλύπτο τρόπο, σημαίνει ότι οι αρχές του έχουν πλέον μία απήχηση που ξεπερνάει τα επιτελεία της Ν.Δ. ή τους εμπειρογνώμονες των διεθνών οργανισμών που ενίσχυσαν αυτή την προσπάθεια, και πρέπει να «αγκαλιάζουν» κάποιο κόσμο.

Η απάντηση του πρωθυπουργού στράφηκε κατά κύριο λόγο γύρω από την καταγγελία του ανοιχτά αντιεργατικού και αντιλαϊκού χαρακτήρα του Νεο-δημοκρατικού προγράμματος, και στην επισήμανση ορισμένων προβλημάτων που θα δημιουργούσε η «απελευθέρωση» της λειτουργίας του τραπεζικού συστήματος, και άλλα παρόμοια μέτρα.

Η αξιολόγηση όμως μιας τέτοιας απάντησης δεν μπορεί να γίνει με βάση το γράμμα μιας προεκλογικής αντιπαράθεσης, που αντλεί τη συνοχή της από τον ιδεολογικό λόγο ενός κόμματος που κυβερνάει εδώ και τέσσερα σχεδόν χρόνια.

Το πρόγραμμα της Νέας Δημοκρατίας στηρίζεται σε μία σειρά αρχές οικονομικής πολιτικής που έχει ήδη προβάλει κατά κόρον το ΠΑΣΟΚ, τις οποίες έχει εν μέρει εφαρμόσει, και τις οποίες επιπλέον έχει προπαγανδίσει και αναλύσει διεξοδικά μία υπολογίσιμη μερίδα της αριστεράς. Η καταπολέμηση του «υπέρογκου δημόσιου τομέα» είναι από καιρό ένα θέμα προσφιλές τόσο στη δεξιά όσο και την αριστερά: η προσεκτική διαχείριση του ΠΑΣΟΚ, με την ελαφρά αύξηση μερικών κοινωνικών δαπανών, αλλά με την υποχώρηση σε όλα τα ζητήματα που αφορούν αύξηση των φόρων (ΦΑΠ, φοροδιαφυγή), και με τη δηλωμένη πολιτική μείωσης του ελλείμματος των δημοσίων επιχειρήσεων, δεν ταυτίζεται με τις πολύ πιο δραστικές προθέσεις της Ν.Δ., αλλά έχει πλέον αποκλείσει κάθε αύξηση των δημοσίων πόρων μέσω της (κοινωνικής) αναδιάρθρωσής τους, και έχει πλέον θέσει σαν κεντρική προσέγγιση το πρόβλημα των ελλειμμάτων.

Σ' ό,τι αφορά την αγορά εργασίας μπορεί κανείς να πάρει τα πρόσφατα παραδείγματα αστυνομικών επιθέσεων σε απεργούς, για να δείξει ότι η «απελευθέρωση της αγοράς εργα-

σίας», δεν είναι μία απλή φράση του προγράμματος της Ν.Δ. Χωρίς να ξεχνάμε και τη διαβρωτική επίδραση που έχει για την εργατική τάξη η αύξηση της ανεργίας, η απειλή της ανεργίας, και η ενίσχυση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων όπου στεριώνουν πολύ δύσκολα οι συνδικαλιστικές οργανώσεις.

Μία από τις αρχές του προγράμματος της Ν.Δ. είναι ότι «ο εργαζόμενος πρέπει να ενισχύεται να γίνει επιχειρηματίας». Πρόκειται για κατ'εξοχήν «λύση» που συνδυάζει την ιδεολογία του οικουμενικού καπιταλισμού με την έμπρακτη προώθηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας: αυτό δηλαδή που ήδη κάνει το υπουργείο Νέας Γενιάς σε συνεργασία με την ΕΤΒΑ, μέσω του ειδικού προγράμματος για νεαρούς επιχειρηματίες με φαντασία.

Πάνος Γεωργίου

Ευρω-κοινοβουλευτικά...

Στις 8 του τρέχοντος μηνός Μαΐου ο πρόεδρος των Η.Π.Α. θα μιλήσει στο Στρασβούργο, στην ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Η παρουσία του εκεί χαρακτηρίζεται βαρυσήμαντη αλλά και προκλητική. Στην τελευταία σύνοδο του Ε.Κ. (15-4-85) η νομική επιτροπή με έκθεσή του κ. Donpez (Γάλλος της Ομάδας των Φιλελεύθερων, εκλεγμένος με την UDF) ζήτησε την άρση της ασυλίας του Γερμανού «Πράσινου» ευρωβουλευτή κ. Klöckner. Κατόπιν, λοιπόν, της αίτησης των αρχών του Δ. Βερολίνου και επειδή ο κ. Klöckner στις 11.6.82 και κατά τη διαδήλωση για την επίσκεψη Ρήγκαν, «έφερε πέτρες και συσκευή εκπομπής δακρυγόνων αερίων», το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο καλείται να αποφασίσει για την τύχη του «Πράσινου» ευρωβουλευτή. Ήδη ο κ. Klöckner μαζί με τον συνεκδότη και επίσης «πράσινο» Ευρωβουλευτή κ. Härhin, του περιο-

δικού «Radikal», έχουν καταδικαστεί σε δυόμισυ χρόνια φυλάκη (1.3.84), για παραβίαση του νόμου περί τύπου. Και αυτή η «παρανομία» αφορά την αντίθεση των «Πράσινων» με την πολιτική Ρήγκαν στην Ευρώπη.

Με αυτά τα δεδομένα, η πιθανότητα να «θυμώσουν» οι «Πράσινοι» όταν ο Ρήγκαν θα εξηγήει την εγκατάσταση των Πυραύλων για «ειρηνική χρήση», θεωρείται βέβαιη. Αναμένουμε λοιπόν, την επίδειξη ετοιμότητας των εκατοντάδων κλητήρων — μπράβων της ευρωβουλής και φυσικά την πρωτοτυπία της διαμαρτυρίας των «πρασίνων»...

Δ.Τ.

Το κουμπί του κ. Φλωράκη

Κατά τη συνέντευξη τύπου (19.4.1985) ο γ.γ. του ΚΚΕ διατύπωσε για μια ακόμα φορά τη θέση:

«...οι απεργίες δε γίνονται με το να πατήσεις ένα κουμπί... τις απεργίες τις αποφασίζουν οι εργάτες».

Και όμως αυτό είναι εν μέρει αληθινό. Για παράδειγμα, λίγο πριν τις διακοπές του Πάσχα ήταν φανερό πως με ένα απλό πάτημα του κουμπιού, οι σύμβουλοι του ΚΚΕ στην ΟΤΟΕ θα μπορούσαν να «προκαλέσουν» 3ήμερη απεργία. Αλλά δεν το 'καναν. Αντίθετα στο διάστημα της προ-σαρτζετάκιας περιόδου (πριν 9.3.85) το ΚΚΕ με την ενεργοποίηση του «κουμπιού του», εξεβίαζε τις απεργιακές εκδηλώσεις. Ήταν τότε που η γραμμή ρήξης με το «αστικό — εκσυγχρονιστικό ΠΑΣΟΚ» είχε κυριαρχήσει στο ηγετικό επίπεδο του κόμματος.

Τελικά, όσο η γραφειοκρατία κυριαρχεί στα συνδικάτα, όσο οι σχέσεις εργατικής βάσης με τα όργανα του κινήματος γίνεται πελατειακά τόσο ευνοείται ο χειριστής του κουμπιού. Ειδικά εκείνου του κουμπιού που μόνο σταματάει, αναστέλλει, υποχωρεί, στις κοινοβουλευτικές προτεραιότητες.

Δ.Τ.

Απλή αναλογική τώρα!

Αν υπάρχει ένας λόγος που κάνει σήμερα πιο αναγκαία παρά ποτέ την απλή αναλογική δεν είναι η μεταβίβαση εξουσιών από τον Πρόεδρο στο Κοινοβούλιο, όπως ισχυρίστηκε στην επιστολή του στον Πρωθυπουργό ο Χ. Φλωράκης. Είναι κυρίως η καθιέρωση της λίστας. Πράγματι, η εξουσία των κομματικών ηγεσιών στον καθορισμό των εκλογικών βουλευτών μπορεί να νομιμοποιηθεί μόνο εάν και εφόσον δοθεί η δυνατότητα στις κομματικές τάσεις και στον κάθε διαφωνούντα να διεκδικεί επί ίσοις όροις τη λαϊκή ψήφο έξω από το κόμμα.

Στην αντίθετη περίπτωση, με το σημερινό δηλαδή καλπονοθετικό εκλογικό σύστημα, η κατάργησή του σταυρού οδηγεί όχι στην κατάργησή του κομματαρχισμού, αλλά στη μονοπωλήσή του από τις κομματικές ηγεσίες.

Αν τώρα αυτό συνδυαστεί με την «κρατικοποίηση» των κομμάτων, όπως περιγράφεται τόσο από την οικονομική τους ενίσχυση από το κράτος (με τη συνακόλουθη παρέμβαση), όσο και από τις πολλαπλές ιδεολογικές επιθέσεις ενάντια στις «αποστασίες» γενικώς, στοιχειοθετείται μια σοβαρή διαστρέβλωση του αντιπροσωπευτικού χαρακτήρα του κοινοβουλευτικού συστήματος. Ενισχύεται δηλαδή το κόμμα-μηχανισμός σε βά-

ρος του κόμματος-εκπροσώπου.

Δύο σοβαρότατες ενδείξεις για την επιλογή του ΠΑΣΟΚ ως προς την «κρατικοποίηση» των κομμάτων υπήρξαν τον περασμένο μήνα:

—Η αναφορά του Α. Παπανδρέου στο συνταγματικά κατοχυρωμένο ρόλο των κομμάτων κατά τη συζήτηση στη Βουλή πριν την εκλογή Προέδρου.

—Και η «απαίτηση» του ΠΑΣΟΚ να μην συμπεριλάβει το ΚΚΕ τον Τ. Ιντζέ στους συνδυασμούς του ως «αποστάτη».

Απέναντι σ' αυτή τη διαγραφόμενη σκοτεινή προοπτική δεν υπάρχει βέβαια άλλη διέξοδος από τον αγώνα για την άμεση καθιέρωση της απλής αναλογικής. Το δυστύχημα είναι ότι την εργολαβία της απλής αναλογικής έχει αναλάβει το ΚΚΕ, ενώ η ανανεωτική αριστερά ταλαντεύεται ανάμεσα στην καταγγελία των μεθοδεύσεων γύρω από την εκλογή προέδρου και στα μεγαλεπήβολα σχέδια μετεκλογικής συνεργασίας με το ΠΑΣΟΚ.

Κ.Β.

Πολεμικές επιστήμες

Αυτόν τον καιρό ένα «προοδευτικό» επιτελείο τιτλούχων απ' τα σημαντικότερα πανεπιστήμια του κόσμου, μαζί με άλλους ανθρώπους του πνεύματος και δημοσιογράφους, συγκροτούν το ελληνικό Ινστιτούτο

Στρατηγικών Μελετών.

Τα Υπουργεία: Εθνικής Αμύνης, Δημόσιας Τάξης και Εθνικής Οικονομίας, διαπλέκονται, υπό τη γενική διεύθυνση του καθηγητή Θάνου Βερέμη, στη μελέτη της πολεμικής τέχνης και... της νικηφόρας διεξαγωγής του (;) Ονόματα όπως ο κ. Πάρις Κίτσος, αρθρογράφος του «Βήματος», εμπειρογνώμων επί θεμάτων εγκατάστασης πυρηνικών εργοστασίων, ο καθηγητής του Μ.Ι.Τ. Κ. Τσίπης και άλλοι παράγοντες, από κοινού με τα στρατιωτικά επιτελεία, θα γνωματεύουν για: «αγορές του αιώνα», «οικονομία πολέμου», πολεμική βιομηχανία, Αμυντικά δόγματα κ.λ.π. Ποτέ

στο παρελθόν το ελληνικό κράτος δεν είχε συμπεριλάβει με τέτοια άνεση, στις πρωτοβουλίες του, τη δύσπιστη (τότε) «προοδευτική διανόηση», συλλήβδην μάλιστα.

Η ήδη εκστασιασμένη κοινή γνώμη με τις ιδεολογικά «ουδέτερες» εννοίες: επιστήμη, μελέτη, έρευνα, ανάπτυξη, εθνική οικονομία, παραγωγικότητα, τεχνολογία κ.λ.π., αναμένεται να χειροκροτήσει και αυτή την εξαγγελία, παρά τα δηλωμένα ειρηνόφιλα αισθήματά της «Αν θες ειρήνη προετοιμάσου για πόλεμο». Αυτό κατά πληροφορίες μας θα 'ναι το σλόγκαν του υπό σύστασιν Ινστιτούτου.

Δ.Τ.

■ Στην εξωκοινοβουλευτική αριστερά, για μια ακόμη φορά, τίθεται το ζήτημα: εκλογές. Το ΕΚΚΕ (Χρ. Μπίστης) είναι σίγουρο ότι θα κατέλθει μετά και την εντυπωσιακή του επιτυχία το '84, δεν έχει κανένα λόγο να μην το κάνει. Η τροσκιστική Ε.Δ.Ε. επίσης διεκδικεί αυτοδύναμη την ψήφο. Από εκεί και πέρα τα πράγματα είναι μπλεγμένα. Η ΡΗΞΗ (Γ. Καραμπενιάς) με τμήμα των «Ανεξάρτητων Αριστερών Συνειρμών» την Κ.Ο. ΜΑΧΗΤΗΣ την εφημερίδα «Αριστερή Πολιτική» αλλά και το Ε.Μ.Α.Σ. (περιοδικό «Φυλλάδιο») συζητούν τη δυνατότητα συνεργασίας με *οικολόγους* και *ανεξάρτητους* για την κάθοδο μιας *εναλλακτικής λίστας* σ' αυτές τις εκλογές. Το ΚΚΕ (μ-λ) και το ΕΚΚΕ (μ-λ)ΚΚΕ εξετάζουν το ενδεχόμενο μιας δικής τους, Μ-Α εκλογικής σύμπραξης. Άγνωστο τι γίνεται με το ΑΣΚΕ (Καργόπουλος), αλλά και άλλες μικρές «παραστατικές» ομάδες (ΟΚΔΕ, ΚΔΕ, κ.λ.π.). Επίσης η απουσία μιας σοβαρής τάσης του «χώρου», της Ο.Σ.Ε. απ' όλες τις εξελίξεις είναι ένα ερωτηματικό.

■ Με το ερώτημα: «Τι σκέφτεται ένας Έλληνας για έναν Τούρκο ή ένας Τούρκος για έναν Έλληνα;» κυκλοφορεί το 2ο τεύχος του περιοδικού «ΤΟΥΡΚΙΑ» της «Ένωσης Αλληλεγγύης μεταξύ των Λαών Ελλάδος-Τουρκίας».

Πέρα λοιπόν, απ' το καθεστώς της Τουρκίας, πέρα απ' το σωβινισμό, έλληνες και τούρκοι αριστεροί, τοποθετούνται από άλλη σκοπιά στην υπαρκτή κρίση. Στο τεύχος, επίσης, μπορείτε να διαβάσετε ουσιαστικές αναλύσεις για το τι συμβαίνει σήμερα στην Τουρκική Κοινωνία, για τους θεσμούς, την Εξουσία και την Αντίσταση. Όσοι θέλουν να έρθουν σε επαφή με την «Ένωση» μπορούν να γράφουν (και τις απώψεις τους) στη διεύθυνση: ΕΑΜΛΕΤ — ΤΘ 26020 - 100 22 ΑΘΗΝΑ.

■ Η μεταγραφή Τ. Ιντζέ απ' την χαλαίνουσα «αλλαγή» στην πραγματική (22-4-84) ήταν «ο Ρούμπας» του ΚΚΕ τον μήνα Απρίλιο. Μετά την προεδρική εκλογή που το ΠΑΣΟΚ πήρε τους λόγους «υπαρξής» του ΚΚΕ, σταδιακά ξαναμπάνει στο παιχνίδι. Δεν μένει παρά η νέα προεκλογική δέσμευση του κ. Παπανδρέου για την *απλή αναλογική* λίγο πριν τις εκλογές της 2ας Ιουνίου για να ξαναμπερδέψει τους αριστερούς ψηφοφόρους...

■ Χωρίς να υπερασπιζόμαστε την «Καραμανλική» εκδοχή για τα πράγματα, σήμερα, περίπου ένα μήνα μετά την εκλογή του έντιμου δικαστικού και ανθρώπου Χρ. Σαρτζετάκη, τίθενται μερικά ερωτήματα:

Γιατί όλες αυτές οι, μεγαλομανια-

κού τύπου, παρεναιτίες προς τους πολίτες; Γιατί τόσοσ στόμφορ και εθνική έξαρση; Τόσο σίγουρο είναι πως η ελληνική κοινωνία χρειαζόταν έναν ακόμα... Γυμνασιάρχη;

■ Όσοι ψάχνουν να βρουν τι είναι το Α.Κ.Ε.Π. (Αυτοδύναμη Κίνηση Εργατικής Πολιτικής) που γέμισε την Αθήνα με αφίσες «κάτω η μισθωτή εργασία», «οι εργάτες θέλουν ψωμί και τριαντάφυλλα» επιτέλους βρίσκουν απάντηση. Ο «Σχολιαστής» ανακάλυψε την έδρα τους στο «Café de Marseille» στην οδό Μασαλλίας των Αθηνών. Είναι το πιο αποφασιστικό και ορθόδοξο κομμάτι των διαγραμμένων απ' την ΚΝΕ (υπόθεση 400 του '79- '80).

Τότε οι φιλο-εσωτερική τάση τους κατηγορούσε για «σταλινικούς», σήμερα δεν ξέρουμε πού κατατάσσονται. Πάντως σε επόμενη αφίσα τους είπαν «Όχι στη δεξιά!»

■ Με πρωτοβουλία του περιοδικού «Φυλλάδιο» έγινε στις 8/4 συζήτηση, ανάμεσα σε εκπροσώπους του Ε.Μ.ΑΣ. ΚΟΔΗΣΟ, ΚΚΕ (εσ.) και ανεξάρτητους, με θέμα «τι καθήκοντα του κινήματος στις σημερινές συνθήκες». Θα 'ταν μια απ' τις ελάχιστες φορές που το ΚΚΕ επισήμως θα συνομιλούσε δημοσίως με το ΚΚΕ (εσ.) και «αριστεριστές», αν την τελευταία στιγμή δεν απέσυρε τον Κ

Τζιαντζή, παρά την προηγούμενη δέσμευσή του. Στο πνεύμα του μετώπου της πραγματικής δημοκρατίας και υπέρ της απλής και ανόθευτης αναλογικής, πριν το «εφέ Σαρτζετάκη», το ΚΚΕ είχε κάνει σημαντικά βήματα στην προσέγγισή του με τους «ανανεωτικούς» αλλά και με «αριστεριστές» (Καργόπουλος — ΕΜΑΣ — «Ξεκίνημα») και άλλους ανεξάρτητους της αριστεράς. Σ' αυτή την κατεύθυνση έδωσε πράσινο φως στο μέλος της Κ.Ε. Κ. Τζιαντζή να εγκαινιάσει το δημόσιο, ισότιμο διάλογο απ' το θέατρο «Γκλόρια». Όμως τα πράγματα αναποδογύρισαν, κι έτσι όλα κόπηκαν. Ξανά με το ΠΑΣΟΚ τα μέτωπα της «αλλαγής». Ευελιξία ή στρίμωγμα;

■ Τι έγινε με την προσπάθεια εξαγοράς της ψήφου του Γεωργίου Μαγνησίας του ΠΑΣΟΚ κ. Γ. Παπά; Πριν καν καταλάβουμε ποιοι και πώς πρόσφεραν τα 200 εκατομ. για να υπονομεύσουν την εκλογή Σαρτζετάκη τα πάντα εσείγησαν. Ακριβώς τη στιγμή που πολλοί Έλληνες πολίτες διερωτούντο: «Επί τέλους πόσα ήθελε,»

■ Ζητάμε συγγνώμη από τους αναγνώστες που άθελά μας παραπλανήσαμε συγχέοντας τους δύο Καλογιάννηδες της Ν.Δ. Όπως θα διαβάσετε και στο σχετικό σχόλιο, αυτά συμβαίνουν και εν Παρισίοις...

ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΑΦΕΝΤΙΚΟ

ΤΟΥ ΓΙΑΝΗ ΣΩΛΩΟΥ

ΗΛΙΘΙΕ ΚΕΦΑΛΑ! ΤΑ ΧΑΛΑΣΕΣ ΟΛΑ

ΟΧΙ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑ... ΚΕΦΑΛΑΙΟ... ΝΑΙ

ΕΙΧΕΣ ΔΙΚΑΙΟ ΜΑΚΗ, ΔΕΝ ΗΤΑΝ ΓΙΑ ΜΑΣ ΑΥΤΟ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΕΝΑ ΜΟΡΕ ΜΑΚΗ, ΜΗΤΡΕ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΝΤΡΕΑ ΔΕΝ ΤΟΝ ΠΙΣΤΕΥΑΜΕ ΕΤΗΝ ΑΡΧΗ

ΝΑΙ ΑΛΛΑ ΤΟΝ ΠΙΣΤΕΥΑΜΕ ΟΤΑΝ ΔΕΝ ΤΟΝ ΣΕΡΑΜΕ ΕΝΟ ΑΥΤΟΝ ΕΞΟ ΤΟΝ ΣΕΡΟΥΝΕ

Ε ΨΙΤ ΑΦΕΛΤΙΚΟ ΕΧΟ ΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ, ΑΛΛΑ ΔΕΝ

ΤΑ ΣΕΡΕ ΑΥΤΑ ΛΑΘΡΑ ΕΙΝΑΙ

ΛΑΘΡΑΙΟ ΑΦΕΛΤΙΚΟ, ΑΛΛΑ ΠΡΟΤΟ ΤΡΑΜΑ ΠΡΟΕΣΕ, ΚΑΝΕΙ ΣΟΡ. ΦΟΡΚΗ ΑΛΛΗ, ΕΧΕΙ ΔΙΣΤΙΚΑ ΚΑΛΑΝΙΑ ΜΕ ΤΑΙΣΕΣ ΝΟΚΟΚΡΕΣ ΚΑ ΚΑΝΟΥΝ ΕΤΡΗΠ-ΤΗΖ

ΜΑΚΗ ΕΝΑ ΠΑΜΕ

ΓΙΑ ΣΤΑΘΟΥ ΓΙΑ ΣΤΑΘΟΥ ΚΑΙ ΠΟΣ ΔΗΛΑΔΗ... ΟΠΟΙΟΣ ΣΕΝΕΙ ΘΑ ΑΝΟΙΓΕΙ ΚΑΝΑ ΛΙ

ΑΚΡΙΒΟΣ

ΟΥΑΙ Ε' ΑΥΤΟΥΣ ΠΟΥ ΔΕΝ ΘΑ ΨΗΦΙΣΟΥΝ ΠΑΣΕΚ

ΜΑΥΡΙΑΝΗ

ΔΕΝ ΕΓΓΥΟΜΑΙ ΓΙΑ ΤΗ ΣΟΗ ΤΟΥΣ

ΕΕ ΕΜΕΙΣ ΜΙΑ ΜΑΤΙΑ ΕΤΙΣ ΤΗΛΕΟΡΑΣΕΕΣ ΡΙΧΝΑΜΕ

ΔΕΝ ΣΕΡΕΤΕ ΟΤΙ Ο ΜΗΤΕΟΡΑΜΕ ΘΑ ΣΕΡΩΝΕΙ ΤΟΝ ΟΤΕ ΤΗ ΔΕΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ ΕΤΟΙΣ ΕΒΡΑΙΟΙΣ

Ε ΟΧΙ ΚΑΙ ΕΒΡΑΙΟΙ ΟΧΙ ΚΑΙ ΕΒΡΑΙΟΙ

ΜΑΥΡΙΑ

ΚΑΝΤΕ ΟΤΙΣ ΚΟΜΙΖΕΤΕ. ΤΟ ΔΗΜΟ. ΕΙΟΤ ΡΑΡΙΚΟ ΜΟΥ ΚΑΘΗΚΟΥ ΕΙΝΑΙ ΝΙΑΣΕΣ ΕΝΗΜΕΡΟΣ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ, ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ, ΠΑΜΕ ΜΑΚΗ

ΣΕΡΕΣ ΚΑΤΙ

ΑΥΤΗ ΜΑΣ Η ΔΥΝΑΜΗ ΝΑ ΚΑΘΟΡΙΖΟΥΜΕ ΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΑΡΧΙΖΕΙ ΝΑ ΜΕ ΦΟΒΙΖΕΙ

ΜΑΚΗ ΑΝ ΤΑ ΠΑΡΑΤΟΥΣΑΜΕ ΤΙ ΝΑ ΤΗΝ ΚΑΝΟΥΜΕ ΤΟΤΕ ΕΞΟΥΣΙΑ ΕΜΕΙΣ, ΑΛΛΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΕΙΜΑΣΤΕ

ΤΟ ΕΚΕΦΤΗΚΑ ΚΙ ΕΤΟ

ΑΛΛΑ ΔΕΝ ΤΙΝΕΤΑΙ... ΕΙΝΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ. ΕΜΕΙΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΑΠΟΦΑΣΙΣΟΥΜΕ ΠΟΙΟΣ ΘΑ ΜΑΣ ΚΥΒΕΡΝΑΕΙ

ΑΝ... ΑΝ ΡΙΧΝΑΜΕ ΛΕΥΚΟ

ΤΡΕΝΑΘΗΚΕΣ ΘΕΕ ΝΑ ΠΑΡΟΥΝ ΤΟ ΣΚΑΛΤ ΜΑΣ, ΔΕΝ ΕΙΔΕΣ ΤΙ ΕΤΙΜΕ ΕΤΗΝ ΕΚΑΤΗ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ

ΚΙ ΕΠΕΙΤΑ ΤΟΤΑ ΕΙΝΑΙ ΑΡΓΑ ΓΙΑ ΛΕΥΚΟ. ΤΟ ΛΕΥΚΟ ΑΕΙΖΕ ΟΤΑΝ Η ΔΕΞΙΑ ΤΟ ΠΛΗΡΩΝΕ ΔΙΑΚΟ. ΣΙΑ ΕΚΑΤΟΜ-ΜΥΡΙΑ

ΣΗΜΑΝ ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΛΥΣΗ

ΓΙΑ ΣΤΑΘΟΥ ΥΠΑΡΧΕΙ ΤΟ "ΔΙΑΚΟ. ΣΙΑ ΧΙΛΙΟΜΕΤΡΑ ΜΑΚΡΥΑ ΑΠ' ΤΟ ΕΚΛΟΓΚΟ ΣΕΣ ΤΗΜΜΑ"

ΑΥΤΟ ΕΙΝΑΙ ΜΠΡΑΒΟΜΑΚΗ ΑΥΤΟ ΜΑΣ ΕΞΕΦΡΑΖΕΙ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΑΥΤΟ ΘΑ ΨΗΦΙΣΟΥΜΕ

Μένιος Κουτσόγιωργας:

«Ο πνιγμένος απ' τα μαλλιά του πιάνεται»

Ο ρόλος του Μένιου Κουτσόγιωργα στις τελευταίες εξελίξεις θεωρείται ιδιαίτερα σημαντικός. Λέγεται ότι η συνδυασμένη κίνηση αποκομπής Καραμανλή και αναθεώρησης του Συντάγματος φέρει τη δική του σφραγίδα. Αλλά και για τους χειρισμούς της κυβέρνησης στη Βουλή κατά την εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας αυτόν θεωρεί κύριο υπεύθυνο η αξιωματική αντιπολίτευση. Μύθοι εκτοξεύονται εναντίον του και από την Αριστερά που εκτιμά ότι η θεωρία της «σύγκρουσης των δύο κόσμων» έχει αυτήν σαν κύριο στόχο.

Με τη μια ή την άλλη μορφή, ο υπουργός εσωτερικών είναι ο πιο αρμόδιος για να εκθέσει τις απόψεις της κυβέρνησης πάνω στο χαρακτήρα των επικείμενων εκλογών και να απαντήσει στις κατηγορίες που του απευθύνονται.

Παν. Παναγιώτου
Δημήτρης Ψαρράς

Σχολιαστής: Σε πρόσφατες δηλώσεις σας προς το ΒΗΜΑ (7.4), αναφερόμενος στις επικείμενες βουλευτικές εκλογές ξεκαθάρισατε ότι: «Η αντιπαράθεση θα γίνει ανάμεσα στην Αλλαγή και τη συντήρηση, ανάμεσα σε δύο τελείως διαφορετικούς κόσμους. Όλα τ' άλλα ζητήματα θα περάσουν σε δεύτερη μοίρα». Και όμως, παρά το γεγονός ότι έχουν περάσει αρκετές μέρες από την εκλογή του κ. Σαρτζετάκη, η αντιπαράθεση παραμένει οξεία στα ζητήματα του «αιφνιδισμού» του ΠΑΣΟΚ, σε θέματα «διαδικασίας», «δημοκρατικού ήθους», κ.λπ. Μήπως αυτό σημαίνει ότι η αξιωματική αντιπολίτευση κατόρθωσε να δώσει τη μάχη εκεί που θεωρεί ότι τη συμφέρει;

Α.Κουτσόγιωργας: Η αντιπαράθεση πράγματι θα γίνει μεταξύ δύο κόσμων, δύο κοσμαντιλήσεων, δύο στρατηγικών, δηλ. του κόσμου της συντήρησης και του κόσμου της προόδου. Αυτό δεν σημαίνει ότι παράλληλα το ΠΑΣΟΚ δε θα δώσει την ευχέρεια να ενημερωθεί ο λαός για όλο το έργο το οποίο έκανε η κυβέρνηση στο διάστημα των τριετήσιων χρόνων, αλλά ο τόνος της δεν είναι απολογητικός, γιατί σ' όλο αυτό το διάστημα έχουμε δώσει αυτή τη δυνατότητα στο λαό, γιατί με τους νέους θεσμούς που εμείς καθιερώσαμε ο λαός συμμετέχει στο σχεδιασμό, τη λήψη και την εκτέλεση των αποφάσεων, είτε μέσα από τα Νομαρχιακά Συμβούλια είτε από τις λαϊκές συνελεύσεις και τα συνοικιακά συμβούλια, και γενικότερα μέσα από την Τοπική Αυτοδιοίκηση αλλά και τους άλλους φορείς λαϊκής πρωτοβουλίας, παρέμβασης και συμμετοχής. Συμμετέχει ενεργά, συνεπώς γνωρίζει και το πρόγραμμα και την πορεία υλοποίησης του προγράμματος. Γι' αυτό είναι εντυπωσιακά τα αποτελέσματα οπουδήποτε εμείς πηγαίνουμε στην περιφέρεια. Ακριβώς γιατί όλη η χώρα έχει γίνει ένα πραγματικό εργοτάξιο σε εκτέλεση των προγραμμάτων της κυβέρνησης και των φορέων της.

Προέχον θέμα αυτή τη στιγμή είναι οι ελευθερίες του λαού. Ελευθερίες που το ΠΑΣΟΚ έχει κατορθώσει να ενισχύσει σημαντικά σ' αυτό το λίγο χρόνο που κυβερνά τον τόπο. Κι αυτό γιατί έχει καταργηθεί το αυταρχικό κράτος, τουλάχιστον αυτά τα τριάντισι χρόνια. Δε φτάνει όμως η κατάργηση του αυταρχικού κράτους της Δεξιάς που δεν μπορεί να είναι απόλυτη, αφού λειτουργούν ακόμα μηχανισμοί δεκαετιών. Χρειάζεται και η επικύρωση μέσα από τον Καταστατικό Χάρτη της Χώρας. Γι' αυτό και προχωρήσαμε στην αναθεώρηση του Συντάγματος, ακριβώς για να καταργηθούν οι υπερεξουσίες του Προέδρου της Δημοκρατίας και να εδραιωθούν αυτές οι ελευθερίες του Κοινοβουλίου και του Λαού. Η Δεξιά δεν έχει δυνατότητα αλλαγής αυτής της μορφής του αγώνα που κάνουμε, γιατί αυτός ο αγώνας βρίσκεται μέσα

στο πλαίσιο του ήπιου πολιτικού κλίματος. Αν μια παράταξη δεν μπορεί να μιλάει για ήθος, αυτή είναι η Δεξιά, γιατί έχει αμαρτωλό παρελθόν. Σχετικά με τον εκλογικό αγώνα η κυβέρνηση θα προσπαθήσει, με τα μέτρα τα οποία θα πάρει, να γίνουν οι εκλογές άσπογα, χωρίς να δημιουργούνται προβλήματα, αλλά και θα είναι σε θέση η κυβέρνηση, με τη δυναμικότητα που έχει, να μην επιτρέψει να δημιουργηθούν προβλήματα είτε από μηχανισμούς είτε από άλλες σκοπιμότητες που θα οργανωθούν για να διαταράξουν αυτό το ήπιο κλίμα πολιτικής αντιπαράθεσης. Είμαστε αποφασισμένοι οι εκλογές να γίνουν καλύτερες από το 1981. Βέβαια υπάρχει κάτι το οποίο είναι πολύ σημαντικό. Η Ν.Δ. με τους αμερικάνους συμβούλους της προσπαθεί να επιβάλει μερικές τακτικές, οι οποίες είναι όμως αχώνευτες από τον ελληνικό λαό. Ανήκουν σε χώρους πέραν του Ατλαντικού. Για να δώσω ένα παράδειγμα: η διαστροφή της αλήθειας, η οποία γίνεται σε πολλά σημεία από τις θέσεις, τις δηλώσεις, τη δράση, είτε της κυβέρνησης της Αλλαγής είτε του ΠΑΣΟΚ. Αυτό είναι μια παλιά τακτική που τώρα με νέες μεθόδους η Νέα Δημοκρατία προσπαθεί να εντείνει. Ο ελληνικός λαός όμως γνωρίζει αυτή την τακτική και δεν την απορροφά. Κι αυτό είναι σε βάρος της ίδιας της Ν.Δ. που προσπαθεί να την προωθήσει. Γίνεται δυστυχώς αυτή η διαστροφή της αλήθειας κι από μια μερίδα του δεξιού τύπου. Εμείς όμως δεν πρόκειται να τους ακολουθήσουμε. Γιατί συνολικά υπάρχει μια αναξιοπιστία. Και ως προς την ηγεσία της Ν.Δ. και ως προς το πρόγραμμα που ποτέ δεν είχε και ούτε τώρα κατόρθωσε να αποκτήσει η Δεξιά για να γίνει πιστευτή από τον ελληνικό λαό.

Σχολιαστής: Έχει υπάρξει και από την αριστερά μια κριτική για τη φράση σας «η αντιπαράθεση των δύο κόσμων». Στη συνέντευξη τύπου, π.χ., ο κ. Φλωράκης είπε ότι το ΠΑΣΟΚ με τη Ν.Δ. δεν είναι δυο κόσμοι διαφορετικοί. Επίσης σας κατηγορούν ότι η άποψη που εκφράσατε ότι δεν θα γίνει η σύγκρουση για τις ντομάτες και τα πορτοκάλια σημαίνει μια υποτίμηση των καθημερινών προβλημάτων του λαού.

Α.Κουτσόγιωργας: Τα δυο κομμουνιστικά κόμματα ταυτίζονται σ' αυτή την άποψη. Όταν είπα ότι ο αγώνας δεν θα είναι για τα πορτοκάλια και τις ντομάτες δεν εννοούσα ότι το ΠΑΣΟΚ θα αδιαφορήσει σε οποιοδήποτε σημείο για τα προβλήματα που αφορούν τον αγροτικό κόσμο ή τις άλλες τάξεις του εργαζόμενου λαού. Αυτό είναι το έργο το οποίο κάνει η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ αυτά τα χρόνια. Και το απέδειξε με τις τιμές των αγροτικών προϊόντων που πέτυχε και είναι ευχαριστημένος όλος ο αγροτικός κόσμος της χώρας, με τα μέτρα που πήρε για τη συνταξιοδότηση των αγροτών, με την ενίσχυση του συνεταιριστικού κινήματος, που θα δώσει τη δυνατότητα στον αγροτικό κόσμο να εκσυγχρονίσει και τα μέσα παραγωγής και την αναδιάρθρωση των καλλιεργειών, αλλά περισσότερο να προστατέψει τις τιμές των αγροτικών προϊόντων απ' τους μεσάζοντες και να δώσει την απάντηση προς τη Ν.Δ. που παραπλανά ορισμένους αγρότες ότι δήθεν θα τους πάρουν τα χωράφια. Εδώ πρέπει να υπογραμμιστεί ότι ακριβώς η Ν.Δ. είναι υπεύθυνη γιατί θέλει να παραπλανήσει αυτό το λαό, να εγκαταλείψει την ύπαιθρο χώρα, να εγκατασταθεί στα αστικά κέντρα που με τον υδροκεφαλισμό τους διευκολύνουν την εκμετάλλευση των εργαζόμενων μαζών από τα παρασιτικά στοιχεία, τους διάφορους μεσάζοντες, τους μεγαλοβιομήχανους κ.λπ. Συνεπώς, όταν ο κ. Φλωράκης και το ΚΚΕ εσ. επιμένουν ότι όταν λέμε

πως η αντιπαράθεση είναι για τις ελευθερίες αυτού του λαού, προσπαθούμε να αποπροσανατολίσουμε τον κόσμο και δεν ενδιαφερόμεθα για τα προβλήματα και τις ανάγκες των εργαζομένων, εγώ σας διαβεβαιώ πως για πρώτη φορά ακούω από γενικό γραμματέα κομμουνιστικού κόμματος να ισχυρίζεται ότι δεν τον απασχολούν τα μεγάλα προβλήματα της εθνικής ανεξαρτησίας, των αγώνων που κάναμε, οι δημοκρατικές δυνάμεις γενικότερα, για την κατοχύρωση των ελευθεριών του λαού και να μη γίνεται λόγος για όλα αυτά, όπως λ.χ. για την αναθεώρηση του Συντάγματος, την κατάργηση των υπερεξουσιών του Προέδρου, το βάθεμα και πλάθεμα της δημοκρατικής και σοσιαλιστικής Αλλαγής και να περιορίζεται ο πολιτικός αγώνας μόνο ή κύρια στις ωφέλειες που θα έχουμε εντελώς στενά κομματικά, όπως το βλέπουν σήμερα τα δυο κομμουνιστικά κόμματα. Όταν βάζουν το θέμα «πορτοκάλια και ντομάτες», το ερμηνεύουν με στενά κομματικά κριτήρια. Το ΠΑΣΟΚ όμως δεν προχωρεί με στενά κομματικά κριτήρια, αλλά σύμφωνα με τις αρχές της 3ης του Σεπτεμβρίου και σύμφωνα με τις διακηρύξεις του μέχρι σήμερα, βαδίζει αταλάντευτα με προτεραιότητα τα μεγάλα θέματα που αφορούν τον ελληνικό λαό χωρίς να παραγνωρίζει όλα τα άλλα θέματα που αφορούν την επιβίωση ή καλύτερα την καθημερινή ζωή του ελληνικού λαού.

Σχολιαστής: Φέρεστε ως ο «άνθρωπος κλειδί» των τελευταίων εξελίξεων, στα ζητήματα της Προεδρίας και στην επιλογή του προσώπου του κ. Σαρτζετάκη. Για όλες αυτές τις διαδικασίες που ακολούθησε το ΠΑΣΟΚ έχει ασκηθεί μια έντονη κριτική, που απευθύνεται και σ' εσάς προσωπικά.

Α.Κουτσόγιωργας: Δεν έπαιξα κανένα ρόλο κλειδί. Πιστεύω ότι είναι περισσότερο συζητήσεις και σχόλια τα οποία δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα. Ίσως το ότι παρέμεινα για αρκετό χρόνο στο διάστημα της δικτατορίας συγκρατούμενος με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, να έδωσε τις αφορμές γι' αυτά τα σχόλια. Ο πρωθυπουργός και η Κεντρική Επιτροπή του ΠΑΣΟΚ σαν συλλογικό όργανο πήρε την απόφαση, μια απόφαση ιστορική κατά την προσωπική μου άποψη, τόσο για το θέμα επιλογής του υποψηφίου Προέδρου, όσο και για το θέμα αναθεώρησης του Συντάγματος. Και για μέν το θέμα της αναθεώρησης η θέση μας ήταν πάγια από το 1975 όταν αποχωρήσαμε γι' αυτό το λόγο από την εθνική αντιπροσωπεία. Αλλά και στο θέμα της επιλογής υποψηφίου Προέδρου ήταν γνωστή η θέση μας ότι δηλαδή ένας υπερκομματικός υποψήφιος Πρόεδρος της Δημοκρατίας είναι εκείνος ο οποίος μπορεί να επιτελέσει άριστα το ρόλο του ρυθμιστή του πολιτεύματος. Τέτοια υπερκομματική προσωπικότητα είναι πράγματι ο σημερινός Πρόεδρος της Δημοκρατίας γιατί δεν ανήκει σε κανένα κόμμα και πέρα απ' τις μεγάλες του αρετές ως δικαστικού είχε και πολλούς δημοκρατικούς αγώνες, που είναι γνωστοί όχι μόνο στο Πανελλήνιο αλλά και σ' ολόκληρο τον κόσμο.

Σχολιαστής: Η κριτική όμως για τις διαδικασίες που ακολούθησε το ΠΑΣΟΚ δεν προέρχεται μόνο από τη Δεξιά. Επώνυμοι δημοσιογράφοι του συμπολιτευόμενου τύπου (κυρίως στην ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ και το ΒΗΜΑ) αλλά και μια ομάδα διανοούμενων της ανανεωτικής αριστεράς (116), συμμερίζονται τους φόβους για εκτροπή από την ομαλότητα και κατηγορούν το ΠΑΣΟΚ για πραξικοπηματικές μεθοδεύσεις, κατάλυση των θεσμών, κ.λπ.

Α.Κουτσόγιωργας: Δυο λέξεις θα σας πω. Είναι

γνωστή η παροιμία «ο πνιγμένος πιάνεται από τα μαλλιά του». Το πρόβλημα είναι να μην προσπαθεί να πιάνεται από μαλλιά άλλων τους οποίους να παρασύρει στον πνιγμό. Οι θεσμοί και το ήθος είδαν το φως σ' αυτή την τριετία που κυβερνά τη χώρα το ΠΑΣΟΚ. Γιατί και καινούργιους θεσμούς εμείς επιβάλαμε και στηρίζουμε, και δημοκρατικό ήθος επιδείξαμε. Κι αυτό το αποδείξαμε και με τις τελευταίες μας πράξεις σαν συλλογικό όργανο στην Κεντρική Επιτροπή του Κινήματος. Από κει και πέρα, υπάρχουν αυτές τις μέρες πολλές αρθρογραφίες, εγώ δεν θέλω να τις επικαλεστώ. Ας αναζητήσουν εκείνοι που υπέγραψαν το κείμενο των «116» σε ποιο σημείο μπορούν να σταματήσουν. Έχουν καιρό να σταματήσουν, ή μήπως από πολύ χρόνο έχουν υπερβεί τα όρια; Κι αυτό το έχει εκτιμήσει ο ελληνικός λαός, το έχει κρίνει και θα δώσει την απάντηση στις προσεχείς εκλογές. Άλλωστε πήραν και τα συγχαρητήρια του αρχηγού της αξιωματικής αντιπολίτευσης γι' αυτή τους τη στάση. Και η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ παρέχει τα εύσημα στους «116», οι οποίοι όμως δεν μας έδωσαν ακόμα τον ευτυχή κόσμο στον οποίο θέλουν να οδηγήσουν το λαό. Ο αγώνας ο δικός μας είναι, όπως έχει δηλώσει και ο πρωθυπουργός, εναντίον της Δεξιάς την οποία θεωρούμε υπεύθυνη για τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει η χώρα. Δεν έχουμε, λοιπόν, ούτε τη διάθεση ούτε το χρόνο να ασχολούμαστε με τις συζητήσεις αυτών των σαλονιών που με αυταρέσκεια θέλουν να ονομάζονται «αριστερά» και στα οποία συχνάζουν όσοι υπέγραψαν το κείμενο των «116». Εμείς ασχολούμαστε με τον ίδιο το λαό και τα προβλήματά του. Υπερθεματίζω όμως τα όσα έγραψε για αυτό το κείμενο και τους υπογράφοντες ο γνωστός καθηγητής Πανεπιστημίου κ. Κ. Τσουκαλάς, ότι δηλαδή πρόκειται για απλό πρόσχημα επιστροφής στη Δεξιά ασώτων υιών και θυγατέρων, που στην ουσία δεν την εγκατέλειψαν ποτέ!

Σχολιαστής: Ο κ. Παπανδρέου έχει κάνει απολύτως σαφές ότι η συνεργασία του με τον κ. Καραμανλή ήταν άποψη. Ωστόσο και ο πρωθυπουργός, και σεις ο ίδιος, και άλλα στελέχη της κυβέρνησης έχετε αφήσει να εννοηθεί ότι υπάρχουν και άλλες παράμετροι στο θέμα Καραμανλή που δεν είναι της παρούσης. Μήπως η προεκλογική περίοδος είναι μια ευκαιρία να γίνει ένας απολογισμός της προεδρίας Καραμανλή, ώστε να γνωστοποιηθούν οι θέσεις, οι απόψεις και οι τυχόν παρεμβάσεις του τέως Προέδρου;

Α.Κουτσόγιωργας: Νομίζω ότι αυτή η ώρα δεν επιτρέπει μια κριτική για τις σχέσεις μεταξύ της κυβέρνησης και του τέως Προέδρου της Δημοκρατίας, μετά μάλιστα τις επανειλημμένες δηλώσεις του πρωθυπουργού. Πιστεύω ότι ανεξάρτητα απ' το ότι οι σχέσεις αυτές δεν δημιούργησαν προβλήματα ανάμεσα στην κυβέρνηση και τον τέως Πρόεδρο της Δημοκρατίας, ένας καλός παρατηρητής θα μπορούσε να βγάλει τα συμπεράσματά του από τα σχόλια του δεξιού τύπου κατά το παρελθόν. Πολλές φορές, εκμεταλλευόμενος ο δεξιός τύπος είτε τα μηνύματα είτε τα διαγγέλματα του τέως Προέδρου της Δημοκρατίας, ούτε λίγο ούτε πολύ περνούσε ένα κλίμα κηδεμονίας του αρχηγού του κράτους προς την κυβέρνηση, είτε ακόμα άφηνε να εννοηθεί προς τα έξω για να παραπλανηθεί ο λαός ότι ο αρχηγός του κράτους δεν είναι γνήσιος ρυθμιστής του πολιτεύματος και υπερκομματικός, αλλά ότι επεδείκνυε την ευνοία του προς ορισμένο κόμμα, δηλαδή το κόμμα της Δεξιάς.

ΟΠΩΣΔΗΠΟΤΕ, δεν έχει διαφύγει από τον προσεκτικό παρατηρητή των «εκρηκτικών» γεγονότων του τελευταίου μήνα, ο ιδιαίτερα «ήπιος» τρόπος με τον οποίο πολιτεύεται ο κ. Μητσοτάκης. Επικεντρώνοντας την κριτική του στο πολιτικό «πραξικόπημα» που επιχείρησε το ΠΑΣΟΚ με την «επιλογή Σαρτζετάκη» προσπαθεί να προβληθεί και να καθιερωθεί ο ίδιος και η Ν.Δ. σαν «εγγυητές της ομαλότητας». Κεντρικός άξονας σε όλη του την πολιτική αντιπαράθεση ο «αφερέγγυος» χαρακτήρας του ΠΑΣΟΚ, η «αυταρχικότητά» του, τα «μονοκομματικά και ολοκληρωτικά» πρότυπά του, η «αντιδημοκρατική» δομή του, οι «αντισυνταγματικές» προθέσεις και πρακτικές του. Μια άλλη δηλαδή διατύπωση, πιο πολιτική, του γνωστού νεοδημοκρατικού συνθήματος «χούντα είναι θα περάσει». Απέναντι «σ' αυτό το ΠΑΣΟΚ» αντιπαράθετει τη «νομιμότητα», την «ηπιότητα», τη «φιλελεύθερη δημοκρατία», τη «διαύγεια» και τη «νηφαλιότητα» που θέλει να εκπροσωπεί ο ίδιος και η Ν.Δ. Το πολιτικό πλαίσιο της προεκλογικής σκηνης που προετοιμάζει ο κ. Μητσοτάκης — παρά το παρελθόν του και χωρίς να του γίνεται τελικά μεγάλο εμπόδιο — είναι η σύγκρουση των δυνάμεων της ομαλότητας (Ν.Δ.) από τη μια μεριά και της ανωμαλίας (ΠΑΣΟΚ) από την άλλη.

Η επιλογή από τον Μητσοτάκη του ρόλου του «εγγυητή της ομαλότητας» αποτελεί τη βασική εκλογική ταχτική του με διπλό στόχο: Πρώτα εκλογικό και πολιτικό άνοιγμα στους «ιδεολογικά κεντρώους» ψηφοφόρους και δεύτερον δημιουργία «κλίματος» τέτοιου που θα αναχαιτίσει τη μαζική διαρροή ψήφων από τα αριστερά κόμματα στο ΠΑΣΟΚ. Σ' αυτές τις εκλογές, ο κ. Μητσοτάκης και η Ν.Δ. φαίνεται να μην επιδιώκουν, κάθε άλλο μάλιστα, συρρίκνωση της Αριστεράς, μια και το εκλογικό αποτέλεσμα των βουλευτικών εκλογών θα κριθεί εν πολλοίς από την ενίσχυση ή όχι του ΠΑΣΟΚ με ένα 3% ή 4% από τα αριστερά του. Και αυτό του επιβάλλει να εγγυηθεί την «ομαλότητα» των κοινωνικών και πολιτικών εξελίξεων, για να αποτρέψει αριστερούς να ψηφίσουν μαζικά ΠΑΣΟΚ. Το δίλημμα «δεξιά ή αλλαγή» χρειάζεται στη Ν.Δ. να μετατραπεί σε «ομαλότητα ή ανωμαλία». Από κει και πέρα όλα θα ακολουθήσουν τη φυσιολογική τους πορεία... Γιατί αν το ΠΑΣΟΚ σημαίνει *τυχοδιωκτισμός* και *ανωμαλία* για τις εξελίξεις του τόπου, ο αριστερός που έχει βιώσει κατατρεγμούς και ήττες, ξέρει πολύ καλά τι θα πράξει... Και βέβαια το σίγουρο είναι ότι δεν θα διαρρέψει στο ΠΑΣΟΚ...

Μέσα από αυτή την οπτική, ίσως γίνεται πιο κατανοητή και εξηγήσιμη η «ήπια» και «ρεαλιστική» στάση, ιδιαίτερα του Μητσοτάκη (παρά τις «ζωηρές» αντιδράσεις άλλων κυκλών της Ν.Δ.) στο θέμα Σαρτζετάκη. Γιατί πώς μπορεί να ευαγγελίζεται την ομαλότητα, όταν υπερβεί κάποια όρια «δημοκρατικής» κριτικής, μπαίνοντας και αυτός στο παιχνίδι της υπονόμησης των θεσμών; Γίνεται επίσης αντιληπτή και η εξαγγελία του ότι «κάθε δημοκρατικός αριστερός, όσες διαφωνίες και αν έχει, πρέπει να ψηφίσει Ν.Δ., γιατί αυτή μόνο μπορεί να του εξασφαλίσει το δικαίωμα της διαφωνίας»!... και όχι βέβαια, νοείται, το... «αυταρχικό» ΠΑΣΟΚ. Με αυτή την πρόσκληση ο Μητσοτάκης δεν αποβλέπει βέβαια στους ψήφους των Αριστερών όσο στο να τους πείσει για την έλλειψη ρεβανσιστικής διάθεσης από την πλευρά της δεξιάς, αν κερδίσει τις εκλογές η Ν.Δ., που είναι ο αναγκαίος όρος και το απαραίτητο και αποφασιστικό ανάχωμα για την αποφυγή διαρροής τους προς το ΠΑΣΟΚ.

Στην κατεύθυνση ενίσχυσης ενός τέτοιου κλι-

ματος, καταγράφεται και η συνάντηση Μητσοτάκη, με δική του πρωτοβουλία, με τον Φλώρακη, για ανταλλαγή απόψεων για διενέργεια... «τίμιων εκλογών», όπως και η «έκπληξη» του πώς «ένα κόμμα σαν το ΚΚΕ» δεν... διαμαρτύρεται για την παραβίαση των δημοκρατικών διαδικασιών και την παραβίαση του Συντάγματος κατά την εκλογή του κ. Σαρτζετάκη...

Σκεφτείτε λοιπόν αν η συγκυρία ήταν διαφορετική πώς θα μίλαγε ο Μητσοτάκης για το ΚΚΕ... τουλάχιστον θα έφερνε στη μνήμη του την «ιστορική φράση» του Γ. Παπανδρέου ότι είναι «το κόμμα του εγκλήματος και της προδοσίας»... Αλλά είπαμε οι πολιτικές αβρόττες είναι καλά υπολογισμένες και έχουν σαφή στόχο. Να μην ενισχυθεί το ΠΑΣΟΚ από τα αριστερά του. Και να εμφανισθεί η Ν.Δ. σαν κόμμα «κεντρώας ιδεολογίας».

Μέσα σ' αυτό το πολιτικό πλαίσιο, φαίνεται ασφυκτικά στριμωγμένη η Αριστερά και αδύναμη να εκμεταλλευθεί εκλογικά και πολιτικά τη «θετική» για αυτήν στάση της Ν.Δ. Έχοντας επιφυλάξει για τον εαυτό της, έστω και με μερικές παρασπονδίες, καιροσκοπικού χαρακτήρα, το ρόλο του «φρουρού» της πραγματικής αλλαγής, προσπαθώντας να πείσει το ΠΑΣΟΚ να «αλλάξει όσο είναι καιρός», είναι δύσκολο να ξεφύγει από το εξοντωτικό γι' αυτήν δίλημμα

ρα για το ΚΚΕ εσωτ. που επέλεξε «δυο καρέκλες». Από τη μια μεριά μέσα στο «μπλοκ της Αλλαγής», γιατί τι άλλο μπορεί να σημαίνει το «όχι στην αμφισβήτηση του Σαρτζετάκη» παρά την αμφισβητούμενη, όπως ισχυρίζεται, «ψήφο Αλευρά» και τις «απαράδεκτες» διαδικασίες και μεθοδεύσεις, μια και στόχος του κόμματος αυτού εξακολουθεί να είναι το «στέριωμα και το βάθεμα της Αλλαγής» για να υπάρξει μετεκλογικά, όπως μας βεβαιώνουν τουλάχιστον «οι θέσεις» του, ο νέος συνασπισμός εξουσίας κοινωνικών και πολιτικών δυνάμεων... (Ήραγε συνεργασία ΠΑΣΟΚ—ΚΚΕ εσ;) Και από την άλλη καταγγέλλεται το ΠΑΣΟΚ «επί της διαδικασίας» που όμως είναι «ουσία», για αυταρχισμό, αιφνιδιασμό, αδιαφάνεια, έλλειψη δημοκρατικών διαδικασιών κλπ. υιοθετώντας όλη την κριτική της Ν.Δ. προς το ΠΑΣΟΚ για υπονόμηση των «θεσμών» που ανοίγει επικίνδυνους τριτοκοσμικούς ίσως... δρόμους, με κατεύθυνση την «ανωμαλία»... Έτσι το ΚΚΕ εσ. χάνει και από τις δυο μεριές. Βασικά παραμένει στο «μπλοκ της Αλλαγής» προσπαθώντας να κάνει κριτική από τα «μέσα», οπότε συλλαμβάνεται από το δίλημμα «Αλλαγή ή Δεξιά». Ταυτόχρονα βγαίνει από το «μέτωπο της Αλλαγής», μια και η κριτική που ασκεί κινείται στο πλαίσιο της ιδεολογικής και πολιτικής διάστα-

«Αλλαγή ή Δεξιά». Ιδιαίτερα τώρα που βρίσκεται σε δοκιμασία «η ζωή και η ύπαρξη» της «έστω και κολοβής» αλλαγής... Είναι υποχρεωμένη να παίζει στο «πεδίο της πώλωσης» που επέλεξε με τους δικούς του όρους το ΠΑΣΟΚ, σαν προνομιακό έδαφος για την πολιτική και εκλογική αναμέτρηση με την Ν.Δ.

Και το μεν ΚΚΕ, μετά την «κίνηση Σαρτζετάκη» παραδόθηκε χωρίς περιστροφές και αντιδράσεις, εγκαταλείποντας πάραυτα τις απεργίες τα περί «δικομματικού παιχνιδιού» και «συναινετικών διαδικασιών» επανερχόμενο στο «μορατόριουμ» και στοιχιζόμενο στη γραμμή της Αλλαγής, διεκδικώντας πάντα, τον γνωρίμο εξάλλου, ρόλο του *εγγυητή της πραγματικής Αλλαγής*. Έτσι χάνει κάθε δυνατότητα να εκμεταλλευθεί εκλογικά τη «θετική» στάση της Ν.Δ. και να αποφύγει διαρροές. Αυτό θα προϋπέθετε να έχει απορρίψει καθαρά το ΠΑΣΟΚ σαν δύναμη κοινωνικής Αλλαγής, πράγμα που επιμελώς έχει αποφύγει... Μέχρι τότε όμως το δίλημμα «Αλλαγή ή Δεξιά» θα έχει επιρροή στις γραμμές του. Εξάλλου η ερμηνεία, ότι η υπαναχώρηση του ΠΑΣΟΚ στο θέμα Καραμανλή είναι αποτέλεσμα της «αποφασιστικής πίεσης» των δυνάμεων της πραγματικής Αλλαγής δεν φαίνεται να είναι ιδιαίτερα πειστική ούτε καν στα μέλη του ΚΚΕ. Όμως η δύναμη του είναι αλλού. Στη μεγαλύτερη οργανωτική σχέση που έχει με τους οπαδούς του, έναντι οποιουδήποτε άλλου κόμματος, και στη δυνατότητά του να παίζει μετεκλογικά «ρυθμιστικό» ρόλο, που ενισχύουν, έναντι των άλλων κομμάτων της κομμουνιστικής αριστεράς, τη δυνατότητά του συγκράτησης των εκλογικών του δυνάμεων.

Τα πράγματα, φαίνεται να είναι πολύ χειρότε-

ρης που δίνει η Ν.Δ. στην αντίθεσή της με το ΠΑΣΟΚ. Δηλαδή έχουμε να κάνουμε με μια κριτική του ΠΑΣΟΚ και της Αλλαγής — σχηματικά πάντα — από τα δεξιά (ιδιαίτερα το κείμενο των «116») και όχι με μια *αριστερή κριτική* που θα αμφισβητούσε τον κοινωνικό και πολιτικό ρόλο του ΠΑΣΟΚ σαν δύναμης Αλλαγής, που είναι το ζητούμενο και ο αναγκαίος όρος για την πολιτική αυτοδυναμία της Αριστεράς, που θα την αποπαγίδευε από οποιοδήποτε δίλημμα. Έτσι, με αυτή την κριτική του, το ΚΚΕ εσ. *κατορθώνει σχεδόν το ακατόρθωτο*, να παραμένει στο «μπλοκ της Αλλαγής» και ταυτόχρονα να καταγράφει στη συνείδηση των αριστερών την *ακύρωση του αριστερού του χαρακτήρα*.

Μέσα σ' αυτό το αλαλούμ και τη σύγχυση, το αντιδεξιό αντανάκλαστικό του ΚΚΕ εσ., παίρνει τη λογική «τα λάθη του ΠΑΣΟΚ, θα τα εκμεταλλευθεί η Ν.Δ. και θα μας οδηγήσει σε ανωμαλία και εθνικό διχασμό» (Λεωνίδας Κυρκος). Έτσι αδυνατεί και η ανανεωτική αριστερά να λειτουργήσει εκλογικά υπέρ της, την «εγγύηση ομαλότητας» που δίνει ο Μητσοτάκης για να αποφευχθεί η διαρροή αριστερών προς το ΠΑΣΟΚ.

Συμπέρασμα, που το έχουμε πει από την περίοδο των Ευρωεκλογών, τα όντως ψεύτικα δίλημματα που θέτει το ΠΑΣΟΚ για να κερδίσει αριστερούς ψηφοφόρους, τα ενίσχυσε και τα «κανε πραγματικά» η λανθασμένη πολιτική της Αριστεράς... Για να μην πολτοποιηθούμε από τους «δυο κόσμους που συγκρούονται» θα έπρεπε έγκαιρα να είχαμε φροντίσει να δημιουργήσουμε το «δικό μας κόσμο», της Αριστεράς...

Π. Παναγιώτου

Η αμηχανία της παραδοσιακής Αριστεράς

Καθώς πλησιάζουμε προς εκλογές, η παραδοσιακή Αριστερά μοιάζει να ζει μια έντονη αντίφαση. Ποτέ στο παρελθόν, τουλάχιστον από τη μεταπολίτευση και μετά, δεν εξαναγκάστηκε ο προεκλογικός λόγος της παραδοσιακής Αριστεράς να αμφιταλαντεύεται τόσο έντονα ανάμεσα στην κριτική και την κριτική υποστήριξη προς την κυβέρνηση.

Δεν αναφερόμαστε απλά και μόνο στις αντιφατικές εκτιμήσεις και πρωτοβουλίες και τις ανοικτές αντιπαραθέσεις που ξεκίνησαν, αμέσως μετά την απομάκρυνση του Καραμανλή, στον ευρύτερο χώρο που επηρεάζεται από το ΚΚΕ εσ. Ακόμα και η πολιτική του ΚΚΕ (όπως και η «επίσημη γραμμή» που τείνει τελικά να διαμορφώσει ενόψει εκλογών η ηγεσία του ΚΚΕ εσ.), δύσκολα μπορεί να συγκαλύψει την αντιφατικότητα και την αμηχανία της: Καθώς μέσα σ' ένα πρωί κατέρρευσε ολόκληρη εκείνη η προεκλογικά «αποτελεσματική» ανάλυση για τη «σύγκλιση» και το «συναινετικό παιχνίδι» ανάμεσα στα «δύο μεγάλα κόμματα», γίνεται περισσότερο προφανής παρά ποτέ η αδυναμία της παραδοσιακής Αριστεράς να αντιληφθεί και να μετασχηματίσει τις κοινωνικές και πολιτικές σχέσεις εξουσίας. Ακόμα περισσότερο, η παραδοσιακή Αριστερά μπορεί να ελπίζει από τις ερχόμενες εκλογές μόνο να διατηρήσει τα ποσοστά της των ευρωεκλογών.

Καθώς λοιπόν το ΠΑΣΟΚ επαναλαμβάνει την πάγια στρατηγική εκτίμησή του ότι «στις επικείμενες βουλευτικές εκλογές η αντιπαράθεση θα γίνει ανάμεσα στην Αλλαγή και τη Συντήρηση, ανάμεσα σε δύο τελείως διαφορετικούς κόσμους», η παραδοσιακή Αριστερά δυσκολεύεται περισσότερο παρά ποτέ να δώσει μια πειστική απάντηση στο πρόβλημα του «τι είναι αυτό που το λένε ΠΑΣΟΚ». Δυσκολεύεται δηλαδή να πείσει ότι κατέχει μια εναλλακτική επαγγελία και διεξοδο για την «Αλλαγή» και το σοσιαλισμό· εναλλακτική σε σχέση με τις επαγγελίες αλλά και την πραγματικότητα της «υπαρκτής Αλλαγής».

Το ΠΑΣΟΚ αναγνωρίζεται λοιπόν και πάλι από την Αριστερά σαν κόμμα της «Αλλαγής»· υποστηρίζει βέβαια επιπλέον η Αριστερά ότι από μόνο του το ΠΑΣΟΚ δεν επαρκεί για να υλοποιήσει την «Αλλαγή», απαιτείται η συνέργεια της παραδοσιακής Αριστεράς για να εξισορροπήσει τις υπαναχωρήσεις της κυβέρνησης. Έτσι ο Χ.Φλωράκης δηλώνει, ότι παρά τις διαφορές ανάμεσα στη Ν.Δ. και το ΠΑΣΟΚ, «αυτά δεν φθάνουν για να πούμε ότι εκπροσωπούν δυο διαφορετικούς κόσμους. Γιατί και το ΠΑΣΟΚ μέσα σ' αυτό τον κόσμο κινήθηκε αυτά τα τρία χρόνια», καθόσον ακριβώς επέδειξε ασυνέπεια προς τους στόχους της «Αλλαγής»: «Εμείς είμαστε, για παράδειγμα, υπέρ της κατάργησης των βάσεων. Το ΠΑΣΟΚ έκανε μια συμφωνία (...) Εμείς είμαστε ενάντια στην ΕΟΚ. Τελευταία το ΠΑΣΟΚ είναι υπέρ της ΕΟΚ. Εμείς είμαστε ενάντια στο ΝΑΤΟ. Το ΠΑΣΟΚ είναι υπέρ του ΝΑΤΟ. Εμείς είμαστε υπέρ της εθνικοποίησης ορισμένων μεγάλων επιχειρήσεων». Διαβεβαιώνει λοιπόν ότι: «Ακριβώς αυτή θα είναι η κατεύθυνση του ΚΚΕ (...) Και πρέπει να έχετε υπόψη σας ότι οι λύσεις αυτές δεν θα 'ναι άλλες λύσεις, απ' τις λύσεις της αλλαγής»¹. Με βάση ένα παρόμοιο σκεπτικό κριτικής για ασυνέπεια ο Λ.Κύρκος θα υποστηρίξει: «Και αφού έκαναν ορισμένα βήματα διείρυνσης της δημοκρατίας, σταμάτησαν όταν αναμετρήθηκαν με τα μεγάλα κοινωνικά προβλήματα -εκεί όπου θα μπορούσε να στεριώσει με τρόπο αμετάτρεπτο η "Αλλαγή προς το σοσιαλισμό" που επαγγέλλονταν»².

Ενώ λοιπόν αυτή η κριτική για ασυνέπεια ως προς τον κοινό τόπο της «Αλλαγής» επαρκούσε

στο παρελθόν για να θεμελιώσει την προβληματική περί «συναίνεσης των δύο μεγάλων κομμάτων», στο σημερινό πολιτικό κλίμα μπορεί απλά να χρησιμεύσει σαν επιχείρημα για το ότι πρέπει να υποστηριχτούν στις εκλογές οι «συνεπείς της Αλλαγής». Ακόμα περισσότερο, η προοπτική της μετεκλογικής κυβερνητικής συνεργασίας προβάλλεται εκ νέου σαν το κύριο ζητούμενο, το οποίο μάλιστα θα δικαιολογούσε ακόμα και υποχωρήσεις από τη «συνέπεια» στην «Αλλαγή». Έτσι ο Χ.Φλωράκης σε ερώτηση για το τι πρέπει να περιλαμβάνει ένα μετεκλογικό κυβερνητικό πρόγραμμα από κοινού με το ΠΑΣΟΚ, απεδείχθη εξαιρετικά «αντιδογματικός»: «(...) Η απάντηση θα κριθεί μια άλλη στιγμή (...) Μια συμφωνία ή συνεργασία προϋποθέτει αμοιβαίες υποχωρήσεις (...) Αν ο ένας λέει να φύγουμε, τώρα, από το ΝΑΤΟ κι ο άλλος λέει σε δύο χρόνια, αυτό θα συζητηθεί»¹.

Υπό αυτούς τους όρους η κυβέρνηση έχει τώρα κάθε ευχέρεια να επιβεβαιώνει τα στρατηγικά της οράματα για τον «τρίτο δρόμο» στο σοσιαλισμό, την αποχώρηση των βάσεων και των πυρηνικών, την κατάργηση των δύο πολιτικοστρατιωτικών συνασπισμών κ.λπ., και να «εξηγεί» την τρέχουσα πολιτική της με βάση τους εσωτερικούς και διεθνείς «υπαρκτούς συσχετισμούς».

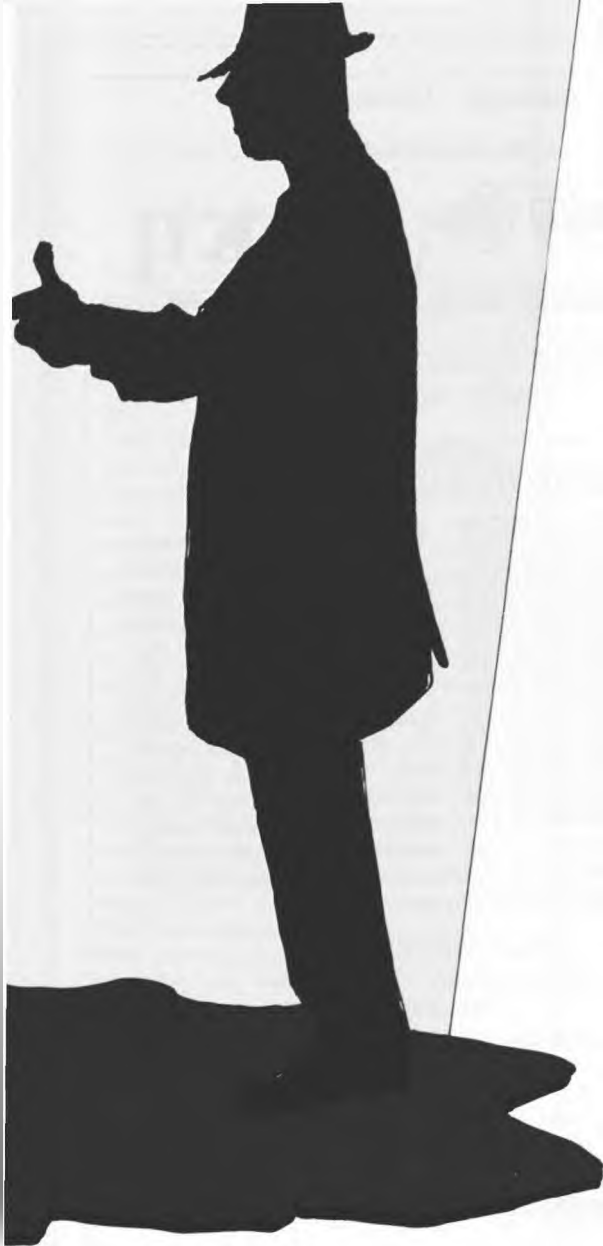
Είναι χαρακτηριστικό ότι ακόμα κι εκείνοι οι «αριστεροί της Ανανέωσης» που «ανησυχούν έντονα» για τις πρόσφατες πρωτοβουλίες του

Οι εκλογές

ΠΑΣΟΚ και τις «καταδικάζουν κατηγορηματικά» (κείμενο των 115), περιορίζουν απλά την κριτική τους στις «μεθοδεύσεις» του ΠΑΣΟΚ, τις διαδικασίες που επέλεξε και την «αδιαφάνειά» τους, τη στιγμή ακριβώς που παραιτούνται από την κριτική στις στρατηγικές διακηρύξεις και το περιεχόμενο των πολιτικών επιλογών της «υπαρκτής Αλλαγής». Κι όταν ακόμα διακηρύσσουν την πολιτική και ιδεολογική αντίθεσή τους με το ΠΑΣΟΚ, τίποτα δεν είναι πιο προφανές από την απουσία της ανάλυσης και των επιχειρημάτων. Ισχυρίζεται λοιπόν ο Σ.Βαλντέν στην *Αυγή* (17-4-85), για να θεμελιώσει την απόσταση του ΚΚΕ εσ. από την κυβερνητική στρατηγική: «Θα ήταν δύσκολο να εντάξουμε τον "κόσμο" του κ.Κουτσόγιωργα, του κ.Γιαννόπουλου και της "Αυριανής" στις δυνάμεις του σοσιαλισμού». Λίγες αράδες όμως πριν ο ίδιος είχε υποστηρίξει: «Το ΠΑΣΟΚ μας επιτίθεται, μέσα από τις τελευταίες κινήσεις του επιδιώκει να μας "σβήσει"». Η επιχειρηματολογία αυτή θέτει χωρίς να το αντιλαμβάνεται ένα σημαντικό πρόβλημα: Πώς έχει σήμερα την ευχέρεια το ΠΑΣΟΚ, δηλαδή «ο κόσμος του κ.Κουτσόγιωργα» κ.λπ. να «σβήσει» το ΚΚΕ εσ., που χωρίς άλλο είναι «δύναμη του σοσιαλισμού»; Γιατί πραγματικά, αν επρόκειτο για δύο ρητά διακριτές πολιτικές στρατηγικές, καμιά πολιτική πρωτοβουλία του ΠΑΣΟΚ δε θα επαρκούσε για να απειλήσει τη βιωσιμότητα της «κομμουνιστικής ανανέωσης».

Η κρίσιμη εκλογική αναμέτρηση

Αν η παραδοσιακή Αριστερά εμφανίζεται κατά τη σημερινή προεκλογική περίοδο μ' ένα λόγο αντιφατικό, αν αμφιταλαντεύεται ανάμεσα στην κριτική προς το σχήμα «Αλλαγή εναντίον Συντήρησης» απ' τη μια και προτείνει κοινό πρόγραμμα όλων των δυνάμεων της «Αλλαγής» από την άλλη, αν αυτοπεριορίζεται τελικά στο ρόλο αυτού που θα διασφαλίσει την υλοποίηση των εξαγγελιών του ΠΑΣΟΚ, αυτό δεν οφείλεται μόνο στην προφανή συγγένεια ανάμεσα στην πολιτική στρατηγική του ΠΑΣΟΚ και στις πολιτικές στρατηγικές των κομμάτων της παραδοσιακής Αριστεράς. Αυτή η ιδεολογικοπολιτική συγγένεια, η προσήλωση δηλαδή στο «συνταγματικό δρόμο στο σοσιαλισμό», η θέωση του καπιταλιστικού κοινοβουλευτικού κράτους ως του εν-δυνάμει κέντρου άσκησης της λαϊκής κυριαρχίας, η αντίληψη συνακόλουθα για τη μετάβαση στο σοσιαλισμό μέσα από το κράτος, με κέντρο το καπιταλιστικό κράτος και με τη διαρκή μεταρρύθμιση των θεσμών του· αυτή λοιπόν η ενιαία σ' ολόκληρη την Αριστερά μεταρρυθμιστική αντίληψη που δεν αμφισβητεί τα δομικά χαρακτηριστικά του αστικού κράτους και το χαρακτήρα των κοινωνικών σχέσεων εξουσίας, δεν είναι παρά η *κατ' αρχήν προϋπόθεση* που επιτρέπει στο ΠΑΣΟΚ

λαιοκρατικής εξουσίας και της νομιμότητάς του: του αστικού κράτους. Αντίθετα συγκροτεί μια «εναλλακτική» διαχείριση του αστικού κράτους και της καπιταλιστικής εξουσίας. Η θέση μας αυτή δεν αναφέρεται βέβαια αποκλειστικά και μόνο στην «υπαρκτή Αλλαγή», μ' όλες τις —μοιραίες— υπαναχωρήσεις και αντιφάσεις της. Αναφέρεται και στις διάφορες «συνεπείς» εκδοχές της «Αλλαγής» που προβάλλει η παραδοσιακή Αριστερά, οι οποίες όμως και πάλι πηγάζουν από την ίδια ακριβώς μήτρα με τη στρατηγική της «υπαρκτής Αλλαγής»: τον αργό, σταδιακό και συνταγματικό μεταρρυθμισμό, που διαχειρίζεται και «επιλύει» τις κάθε τύπου κοινωνικές εντάσεις και κρίσεις και που το υπερπέραν του υποτίθεται πως είναι ο σοσιαλισμός.

Η διαπίστωση εντούτοις ότι στην επερχόμενη εκλογική αναμέτρηση δεν κρίνεται το ζήτημα του κοινωνικού μετασχηματισμού της καπιταλιστικής Ελλάδας, δε σημαίνει αυτόματα ότι απλά θα παρακολουθήσουμε την αναμέτρηση δύο παρόμοιων κομμάτων για να κατακτήσουν την κοινοβουλευτική πλειοψηφία και την κυβέρνηση. Είναι δηλαδή πέρα για πέρα λαθεμένη η αντίληψη για τους «δύο μονομάχους» που αφήνουν σκόπιμα έξω από το παιχνίδι τα «μεγάλα προβλήματα του τόπου». Και είναι λαθεμένη όχι απλά γιατί προβάλλεται από κόμματα που ο πολιτικός τους λόγος συγκλίνει με αυτόν του ενός «μονομάχου». Ούτε ακόμα γιατί η αντίληψη αυτή —στην «ανανεωτική» εκδοχή της— υποτιμά με ακραίο τρόπο το λαϊκό κίνημα, καθώς το παρουσιάζει απλώς σαν ένα άθροισμα πολιτών-εκλογέων που συνεχώς εξαπατούνται από τα «ψεύτικα διλήμματα». Η αντίληψη περί «δύο μονομάχων» είναι λαθεμένη κυρίως γιατί συγκαλύπτει το βασικό στοιχείο της πολιτικής φάσης που εγκαινίασαν οι εκλογές του 1981: το υπαρκτό κοινωνικό περιεχόμενο της πόλωσης

κάποιων άμεσων λαϊκών συμφερόντων και κάποιων αιτημάτων του λαϊκού κινήματος. Αντιπαράκειται επομένως σε κάποια κοντοπρόθεσμα συμφέροντα και επιδιώξεις των κυρίαρχων τάξεων, που κατατείνουν να εγκαθιδρύσουν, μέσα στην κρίση, κάποιες «άγριες» μορφές αύξησης της εκμετάλλευσης της εργασιακής δύναμης, με την παράλληλη ενίσχυση της κρατικής καταστολής.

Αναπτύσσεται έτσι μια «στρεβλή» σχέση εκπροσώπησης ανάμεσα στα λαϊκά κινήματα και στην «Αλλαγή». Η «σύγκρουση των δύο κόσμων» είναι μια πραγματικότητα. Μόνο που δεν πρόκειται για τη σύγκρουση ανάμεσα στην αντίδραση και το σοσιαλισμό, αλλά για τη σύγκρουση ανάμεσα σε δύο αστικές στρατηγικές διαχείρισης της καπιταλιστικής κρίσης, με ουσιώδεις όμως διαφορές μεταξύ τους. Η «Αλλαγή» επιτρέπει στις λαϊκές δυνάμεις να κατοχυρώνουν και ακόμα να διευρύνουν μια σειρά κατακτήσεις τους σ' όλα τα επίπεδα —πάντα όμως μέσα στα πλαίσια του συστήματος, χωρίς να αμφισβητείται η δομή των καπιταλιστικών σχέσεων εξουσίας. Η Δεξιά, αντίθετα, εκφράζει την επιθετική εκδοχή της καπιταλιστικής διαχείρισης, επιδιώκει την άμεση συντριβή των κατακτήσεων των λαϊκών τάξεων, το θρίαμβο των άμεσων πόθων της «ιδιωτικής πρωτοβουλίας» και της συντήρησης. Αυτό είναι και το κύριο περιεχόμενο της επερχόμενης εκλογικής αναμέτρησης.

Μιλήσαμε για «στρεβλές» σχέσεις εκπροσώπησης ανάμεσα στη λαϊκή δυναμική και την «υπαρκτή Αλλαγή» ακριβώς γιατί η τάση για ανάπτυξη της δυναμικής του λαϊκού κινήματος σε αντιστοιχία με τα στρατηγικά συμφέροντα των λαϊκών τάξεων, η αμφισβήτηση των κεφαλαιοκρατικών σχέσεων εξουσίας, βρίσκεται έξω από τον ορίζοντα της «Αλλαγής», πολύ περισσότερο φαλκιδεύεται στα πλαίσια της «αριστε-

και η «σύγκρουση των δύο κόσμων»

να αναδεικνύεται ως ο «ηγεμόνας της Αλλαγής».

Από κει και πέρα ήταν οι συγκεκριμένες κοινωνικές και πολιτικές αντιθέσεις και αντιπαράθεσεις που επέβαλαν στο ΠΑΣΟΚ να μεταστραφεί από τη λύση Καραμανλή προς τη λύση Σαρτζετάκη και την αναθεώρηση του Συντάγματος (καθόσον ακριβώς οι αντιθέσεις αυτές προσέδωσαν στη λύση Καραμανλή τη χροιά ενός συμβιβασμού με τη Δεξιά), και αναπαρήγαγαν με τη σημερινή μορφή της, τόσο την πόλωση στην πολιτική σκηνή ανάμεσα στη Δεξιά και τις δυνάμεις της «Αλλαγής», όσο και την ηγεμονία του ΠΑΣΟΚ πάνω στα κόμματα της παραδοσιακής Αριστεράς.

Σ' ένα πρόσφατο άρθρο μας επιχειρήσαμε να αναλύσουμε τους κοινωνικούς και πολιτικούς όρους που επέβαλαν τις πρόσφατες πρωτοβουλίες του ΠΑΣΟΚ, αλλά και τα αποτελέσματα και τους μετασχηματισμούς που προέκυψαν από αυτές τις πρωτοβουλίες.¹ Έτσι δε θα επανέλθουμε. Εδώ θα αναφερθούμε αποκλειστικά στο χαρακτήρα της επερχόμενης εκλογικής αναμέτρησης.

Είναι προφανές από αυτά που προηγήθηκαν ότι το μόνο που δεν πρόκειται να κρίνουν οι επερχόμενες εκλογές είναι το μέλλον του σοσιαλισμού στη χώρα μας. Η στρατηγική της «Αλλαγής», το τονίσαμε ήδη, δεν υπερβαίνει, ούτε κατέχει τη δυναμική για να υπερβεί τα όρια του πραγματικού «κόμματος»² της κεφα-

στην πολιτική σκηνή ανάμεσα στη Δεξιά και τις πολιτικές δυνάμεις της «Αλλαγής». Το γεγονός δηλαδή ότι η πολιτική διαχείριση που ασκεί η «Αλλαγή» εγκαθιδρύσε μια τομή στον τρόπο ασκήσης της εξουσίας, αναδιοργανώνοντας παράλληλα τις σχέσεις συναίνεσης των λαϊκών τάξεων προς την εξουσία.

Πρόκειται γι' αυτό που σχηματικά έχουμε ονομάσει «αριστερή διαχείριση» της εξουσίας και η οποία μέσα από τους άξονες της κυβερνητικής πολιτικής («ολοκλήρωση της δημοκρατίας», «κοινωνική δικαιοσύνη», «εθνική ανεξαρτησία»), και μέσα από τις θεσμικές μεταρρυθμίσεις, ανακατένειμε τους συσχετισμούς ανάμεσα στις δρώσες κοινωνικές δυνάμεις. Αντιπαράτέθηκε σε κάποια παραδοσιακά στηρίγματα της εξουσίας και οικοδομώντας μια νέα συναίνεση στη μεταρρυθμιστική της πολιτική, αναζητήσε κάποιους νέους συμμάχους-στηρίγματα της εξουσίας.

Η «Αλλαγή» δε στηρίζεται απλά και μόνο στην υποστήριξη κάποιων τμημάτων των λαϊκών τάξεων, όπως συνέβαινε πάντα με τις κυβερνήσεις της Δεξιάς. Διαχειρίζεται τη σημερινή δυναμική του λαϊκού κινήματος και επιχειρεί να την εντάξει στην προοπτική ξεπεράσματος της κρίσης και ανάπτυξης του ελληνικού καπιταλισμού —δηλαδή στην προοπτική των μακροπρόθεσμων κεφαλαιοκρατικών συμφερόντων. Μέσο γι' αυτή τη νέου τύπου συναίνεση είναι η διασφάλιση, μέσα από την κυβερνητική πολιτική,

ρής διαχείρισης» της εξουσίας. Η φαλκίδευση αυτή είναι όμως επίσης το κύριο αποτέλεσμα της πολιτικής στρατηγικής των κομμάτων της παραδοσιακής Αριστεράς, παρά τις προφανείς διαφορές που έχουν με το ΠΑΣΟΚ αλλά και μεταξύ τους.

Όσο λοιπόν κι αν αυτές οι διαφορές ανάμεσα στις δυνάμεις της «Αλλαγής» είναι υπαρκτές και συνακόλουθα θα «παίξουν» κι αυτές και θα «παιχθούν» στην επερχόμενη εκλογική αναμέτρηση, εντούτοις το κύριο ζητούμενο για το λαϊκό κίνημα είναι το να διατηρηθούν και να διευρύνουν οι πολιτικές δυνάμεις της «Αλλαγής» σαν σύνολο την εκλογική τους υπεροχή που καταγράφηκε με τις ευρωεκλογές του 1984, το να παραμείνει και πάλι η Δεξιά μακριά από την κυβέρνηση.

Είναι αυτός ο βασικός όρος για να μπορέσει να τεθεί έμπρακτα, αμέσως μετά, το ουσιαστικό για την Αριστερά ζήτημα: Η απεμπλοκή του κινήματος από την «αριστερή διαχείριση» της εξουσίας, η προοπτική του σοσιαλιστικού μετασχηματισμού.

Γιάννης Μηλιός

1 Το Βήμα, 20-4-85

2 Η Αυγή, 21-4-85

3 Βλ. Γιάννη Μηλιού και Μακη Σπύρη, «Η πολιτική εξουσία μετά την απομάκρυνση του Καραμανλή», *Θεσις*, τεύχος 11, Απρίλιος-Ιούνιος 1985

4 Δήλωση του οργανωτή των στρατηγικών συμφερόντων των κυρίαρχων τάξεων

Το μυστικό της Αλλαγής

Για να μπορέσουμε να ερμηνεύσουμε τις τελευταίες εξελίξεις χρειάζεται να αναφερθούμε, για μια ακόμη φορά, στα χαρακτηριστικά της πολιτικής εξουσίας, που εγκαινίασε με την ανάληψη κυβερνητικών ευθυνών, από το 1981 και μετά το ΠΑΣΟΚ.

Αυτά τα χαρακτηριστικά μπορούν να συνοψιστούν με δύο λόγια, στη σταθεροποίηση των κοινωνικών σχέσεων εξουσίας και των καπιταλιστικών κοινωνικών δομών, μέσα όμως από τον εκσυγχρονισμό τους και από μία αναδιάρθρωση των συσχετισμών ανάμεσα στις διάφορες κοινωνικές δυνάμεις, στην κατεύθυνση οικοδόμησης ενός σύγχρονου «κράτους δικαίου». Δηλαδή ενός κράτους που έχει την ικανότητα να «αποκρύπτει» τον πολιτικό-ταξικό χαρακτήρα του, κατορθώνοντας να εμφανίζεται ότι εκπροσωπεί το «δίκαιον» την «ισοπολιτεία» και το «κοινό συμφέρον». Η πιο προχωρημένη πολιτική μορφή άσκησης της αστικής εξουσίας. Στην Ελλάδα, που είχαμε ένα «ιδιόρρυθμο κράτος», αυτό που θεμελιώθηκε μετά τον εμφύλιο πόλεμο πάνω στην ήττα και το πτώμα της Αριστεράς, πήρε την ειδική μορφή του «αντικομμουνιστικού κράτους των εθνικοφρόνων». Η ΠΑΣΟΚική αλλαγή επιχειρεί την έξοδο, με κατεύθυνση την οικοδόμηση του «κράτους δικαίου». Εγχείρημα όχι εύκολο μια και οδηγεί σε μια σύγκρουση με παραδοσιακά στηρίγματα της εξουσίας και ταυτόχρονα σε μια οικοδόμηση, που είναι επίπονη και δύσκολη, νέων κοινωνικών στηριγμάτων με βάση τη λαϊκή συναίνεση διατηρώντας όμως άθικτα και αδιαμφισβήτητα τα δομικά χαρακτηριστικά, τα θεμέλια του αστικού κράτους και της νομιμότητάς του.

Το ΠΑΣΟΚ, όπως εύστοχα έχει λεχθεί, επιχειρεί μια «τομή μέσα στη συνέχεια». Πρόκειται δηλαδή για μια άλλη, διαφορετική φιλολαϊκή στρατηγική διαχείρισης της αστικής εξουσίας, που εντάσσεται στην εξυπηρέτηση των μακροπρόθεσμων συμφερόντων του ελληνικού καπιταλισμού. Η σύγκρουση ΠΑΣΟΚ-ΝΔ δεν εκφράζει τη σύγκρουση των «πιο επιθετικών μονοπωλίων» με τα «λιγότερο επιθετικά», του «εθνικού κεφαλαίου», με το «ξένο», δεν πρόκειται για μια «ενδοαστική διαμάχη για την ηγεμονία στο μπλοκ εξουσίας». Στην πραγματικότητα έχουμε να κάνουμε κυρίως με μια σύγκρουση ανάμεσα σε δύο διαφορετικές αντιλήψεις — πολιτικές διαχείρισης της εξουσίας με σημαντικές όμως επιπτώσεις στη σχέση εξουσίας — λαϊκών τάξεων.

Ταυτόχρονα επιχειρούνται αναδιατάξεις στο εσωτερικό των μπλοκ εξουσίας, μέσα από μία νέα ισορροπία εξουσίας-λαϊκών τάξεων με εξασφάλιση ορισμένων λαϊκών κατακτήσεων και αιτημάτων. Με αυτή την έννοια, η άσκηση εξουσίας από το ΠΑΣΟΚ, δεν είναι απλά και μόνο μία «παραλλαγή» της Δεξιάς, μια και το ΠΑΣΟΚ είναι φορέας μιας «ιδιότυπης» εκπροσώπησης των λαϊκών συμφερόντων. Είναι μία άλλη διαχείριση της εξουσίας που προσπαθεί να εντάξει το λαϊκό κίνημα στη μακροπρόθεσμη προοπτική ανάκαμψης του Ελληνικού καπιταλισμού, διασφαλίζοντας μια σειρά από λαϊκά συμφέροντα και κατακτήσεις. Έτσι λοιπόν, για να πετύχει το εγχείρημα αυτό, είναι αναγκαίο «η σχέση του ΠΑΣΟΚ με τα λαϊκά στρώματα να αντιστοιχεί σε μια διαδικασία ρήξης με την (ιστορική) δεξιά, που ποτέ δεν ολοκληρώνεται, όπως και από την άλλη η διαχείριση της αστικής εξουσίας αντιστοιχεί σε μια διαδικασία σύγκλισης του ΠΑΣΟΚ με τη Δεξιά που επίσης ποτέ δεν ολοκληρώνεται!». Αυτή είναι η ζωτική αντίφαση του ΠΑΣΟΚ και μόνο με αυτή διατηρώντας την και αναδεικνύοντάς την, μπορεί να υπάρχει και να ηγεμονεύει. Η «σύγκρουση των δύο κόσμων» που συγκρούονται και ταυτόχρονα συνυπάρχουν είναι η «κινητήρια δύναμη της Αλλαγής». Η πόλωση ανάμεσα σε Δεξιά και Αλλαγή «όσο κι αν ξεριζώνεται, αποτελεί δομικό χαρακτηριστικό της πολιτικής ζωής» στη σημερινή ιστορική της φάση.

Το «αιωρούμενο εκκρεμές»

Αυτή η ζωτική αντίφαση του ΠΑΣΟΚ δεν έγινε κατανοητή από την Αριστερά. Αντιμετωπίστηκε το ΠΑΣΟΚ σαν ένα εκκρεμές που αιωρείται μεταξύ σοσιαλισμού και καπιταλισμού. Πότε έκανε «δεξιά στροφή» και πότε «αριστερή». Κατά την άποψη αυτή όλα είναι δυνατά να γίνουν με το ΠΑΣΟΚ, από τα καλύτερα μέχρι τα χειρότερα. Ο ρόλος λοιπόν της Αριστεράς, με αυτή τη λογική, είναι αυτονόητος. Να «σπρώξει» το ΠΑΣΟΚ, παρά τον αντιφατικό του χαρακτήρα, προς τα αριστερά, προς το σοσιαλισμό.

Έτσι η λάθος εκτίμηση της Αριστεράς για το χαρακτήρα του ΠΑΣΟΚ — που συναρτάται και με τη βαθιά θεωρητική και ιδεολογική κρίση της — την οδήγησε «αιχμάλωτη» στο «μπλοκ της Αλλαγής», στην ηγεμονία του ΠΑΣΟΚ. Μετατράπηκε σε έναν καταστιχογράφο-λογιστή των θετικών και αρνητικών ενεργειών της Αλλαγής. Εγκλωβίστηκε στη λογική του «εφικτού» και των «διλημμάτων» με τους όρους που έθετε το ΠΑΣΟΚ. Η κριτική της, πήρε τον χαρακτήρα μιας ιδιότυπης στήριξης της κυβερνητικής πολιτικής, μέσα από την καταδίκη του ΠΑΣΟΚ. Του ζητούν να «εφαρμόσει το πρόγραμμά του χωρίς ασυνέπειες, πιασγυρίσματα και ταλαντεύσεις» και αυτό μπορεί να το διασφαλίσει μόνο η «συνεργασία ΠΑΣΟΚ-Αριστεράς», το «εγγυάται» η «συνέπεια της» και το ιστορικό παρελθόν της. Και αυτό είναι «λογικό» αφού για την Αριστερά το ΠΑΣΟΚ εκπροσωπεί τη μόνη ορατή και δυνατή

λύση εξουσίας και ταυτόχρονα στο πλαίσιο του «κράτους δικαίου» γεφυρώνει το χάσμα της με την κρατική εξουσία. Έτσι η πολιτική αντίληψη της «συμμετοχής» της Αριστεράς στις ευθύνες της Αλλαγής κυριαρχεί σε όλο το φάσμα της (με διαβαθμίσεις και διαφοροποιήσεις) και επικεντρώνει την κριτική της στην πολιτική της «αυτοδυναμίας» του ΠΑΣΟΚ. Είναι μάλιστα τόσο ισχυρό το «όραμα» της συμμετοχής που ακόμα και τώρα μετά τον «τελευταίο αιφνιδιασμό» και εν όψει εκλογών κύριος στόχος της κριτικής της Αριστεράς εξακολουθεί να παραμένει η «αυτοδυναμία» του ΠΑΣΟΚ που δεν «στάθηκε ικανή» (η αυτοδυναμία — και όχι η πολιτική του!!) να «στεριώσει και να βαθύνει» την Αλλαγή. Η στάση αυτή είναι λογική συνέπεια της αδυναμίας της να αντιληφθεί το χαρακτήρα της «αντιφατικότητας» του ΠΑΣΟΚ. Η Γαλλική εμπειρία της συμμετοχής δεν τη φρονιματίζει... ή άραγε έχει την ψευδαίσθηση ότι χάνοντας την αυτοδυναμία του το ΠΑΣΟΚ θα βρεθεί «αιχμάλωτο» της Αριστεράς; Όμως ακριβώς το αντίστροφο συνέβη στην πρώτη σχετική περίπτωση με την εκλογή Σαρτζετάκη όπου το ΠΑΣΟΚ επέβαλλε τους όρους του, δηλ. «άνευ όρων υποστήριξη» για την εκλογή του Προέδρου και την αναθεώρηση του Συντάγματος με πολιτικό μάλιστα τρόπο στο ΚΚΕ, παρ' ό,τι δεν είχε την απαιτούμενη αυτοδυναμία... Στο «πνεύμα της συμμετοχής» στηρίζεται και το κύριο και κεντρικό πολιτικό αίτημα της Αριστεράς για την απλή αναλογική που το προβάλλει μάλιστα προς το ΠΑΣΟΚ, σαν πιστοποιητικό του οριστικού και αμετάκλητου

«αντιδεξιού χαρακτήρα του», «αν θέλει πραγματικά να βάλει τη δεξιά στο χρονοντούλαπο της ιστορίας». Έτσι έχει εξασφαλίσει εκ των προτέρων ο κ. Παπανδρέου τη δυνατότητα εξόντωσης της Αριστεράς στα «πλαίσια της Αλλαγής», αν το χρειασθεί, με μία προεκλογική εξαγγελία «ότι το πρώτο νομοσχέδιο που θα ψηφίσει η νέα Κυβέρνηση της Αλλαγής θα είναι η απλή αναλογική»... Πράγμα που μετεκλογικά ίσως συμφέρει πολιτικά πρώτιστα τη Δεξιά και το ΠΑΣΟΚ. Η ηγεμονία λοιπόν του ΠΑΣΟΚ πάνω στην Αριστερά, λόγω της πολιτικής της απέναντί του, είναι δεδομένη. Η αιτία, οι πολιτικές και ιδεολογικές αφετηρίες, θα πρέπει να αναζητηθούν στις «ιδέες» την «πολιτική φιλοσοφία» και τους «προβληματισμούς» της προδικτατορικής ΕΔΑ (Οικονομική ανάπτυξη, κράτος δικαίου, δημοκρατία, εκσυγχρονισμός, κλπ.) Δέσμιον δεν είναι μόνο η ανανεωτική Αριστερά, όπως θα πίστευε κανείς, αλλά και το ΚΚΕ που θεωρεί το ΠΑΣΟΚ «ιδιότυπο ρεφορμιστικό κόμμα». Η λογική λοιπόν όλης της Αριστεράς για το ΠΑΣΟΚ είναι κοινή, παρά τις επιμέρους διαφοροποιήσεις: έτσι π.χ. εξηγείται πώς η ΕΔΑ, ο Μάρκος Βαφειάδης και μια σειρά «ανένταχτοι αριστεροί» εντάσσονται πιο οργανικά στο «μπλοκ της Αλλαγής» από ό,τι το ΚΚΕ και το ΚΚΕ εσωτ. που έχουν τη δυνατότητα οργανωτικής αυτοδυναμίας, ενώ οι διαφορές τους ως προς τη στάση που τηρούν απέναντι στο ΠΑΣΟΚ είναι τελικά δευτερεύουσες και επουσιώδεις.

Ο αιφνιδιασμός

Η «λογιστική αντίληψη» των θετικών-αρνητικών της Αλλαγής κυριάρχησε στο χώρο της Αριστεράς ιδιαίτερα τον τελευταίο χρόνο, χρόνο μάλιστα εκλογών. Το «αρνητικό σκέλος» της Αλλαγής είχε φουσκώσει επικίνδυνα. ΝΑΤΟ, ΕΟΚ, Βάσεις, άρθρο 4, εργατική πολιτική... Ξεχείλιζε με τον εκλογικό νόμο, που πάνω του καρτερικά εδώ και τρία χρόνια, περιμένοντας και προσδοκώντας, είχε στηρίξει η Αριστερά όλες τις συμμετοχικές της ελπίδες. Η αντιπασοσική κριτική της πήρε την οξύτερη μορφή, μίλαγε για «συναινετικές διαδικασίες» των δύο μεγάλων κομμάτων για απροκάλυπτη «δεξιά στροφή» του ΠΑΣΟΚ. Διέφευγε συνεχώς από τις αναλύσεις των κομμάτων της Αριστεράς ένα βασικό συμπέρασμα της πολιτικής συγκυρίας ότι «Αποτέλεσμα της τομής που εγκαινιάζει η Αλλαγή στη διαχείριση της αστικής εξουσίας, είναι ανέφικτα τα «συναινετικά» σενάρια. Μ' άλλα λόγια το ΠΑΣΟΚ μπορεί να υπάρξει σαν κυβέρνηση και σαν κόμμα μόνο μέσα στα πλαίσια της πώλησης της πολιτικής σκηνής σε Δεξιά και Αλλαγή, μόνο σαν ο ηγεμόνας των «δυνάμεων της Αλλαγής»». Η «αντιδεξιά» πολιτική είναι το οξύγονο του ΠΑΣΟΚ. Στο πλαίσιο της «ζωτικής του αντίφασης» που περιγράψαμε πιο πάνω, η αρχική επιλογή της υποψηφιότητας του Καραμανλή που έκανε το ΠΑΣΟΚ δεν ήταν κατ' αρχήν ασυμβίβαστη με το χαρακτήρα του, αντιδεξιά πολιτική γραμμή από τη μια μεριά και υπερψήφιση του Καραμανλή από την άλλη. «Τρυφερό χεράκι» με τον Καραμανλή, «άρνηση χειραγώγησης», στο Μητσότακι. Με δεδομένη τη δεξιά στροφή του εκλογικού σώματος στις ευρωεκλογές η υποστήριξη του Καραμανλή έπαιρνε το χαρακτήρα της επιβεβαίωσης και σταθεροποίησης των συσχετισμών που έδιναν την πλειοψηφία στο ΠΑΣΟΚ. Το Κυβερνητικό επιτελείο έκανε κάθε προσπάθεια μέχρι την τελευταία στιγμή, να πείσει, ότι η επιλογή Καραμανλή είναι δευτερεύουσα επιλογή τακτικού και όχι στρατηγικού χαρακτήρα, προσπαθώντας να συγκαλύψει την πραγματικότητα. Το ΠΑΣΟΚ έκανε κάθε προσπάθεια για να μειώσει την πολιτική σημασία της υποστήριξής του, προβάλλοντας την «άσωση υπερκομματική θητεία του» και την αδυναμία του να προβάλει προσκώμματα στην Αλλαγή, μια και όλες οι πρωτοβουλίες βρίσκονταν στα χέρια της Κυβέρνησης. Σε κάθε περίπτωση το θέμα εμφανίστηκε σαν «δευτερεύουσα τακτική υποχώρηση».

Η επιλογή Καραμανλή είχε ένα ακραίο όριο. Να μην υπονομεύσει την «κινητήρια δύναμη της Αλ-

λαγής» δηλαδή την πώληση «Δεξιάς-Αλλαγής» και αυτό πέτυχε η λαϊκή δυσφορία που κατέγραψε το γεγονός σαν το αποκορύφωμα μιας σειράς συμβιβασμών με τη Δεξιά. Η «μηχανή της Αλλαγής» τινάζονταν στον αέρα. Βέβαια η «μουγκή» λαϊκή δυσφορία δεν πήρε τον χαρακτήρα μιας καταλυτικής επαναστατικής κριτικής (γι' αυτό θα χρειαζόταν να υπάρχει αληθινή αριστερή πολιτική) αλλά μιας αντίθεσης με δύο χαρακτηριστικά: α) αμφισβητούσε τη δυνατότητα του ΠΑΣΟΚ να ξανακερδίσει τις εκλογές και β) αποσταθεροποιούσε τις σχέσεις του με τις λαϊκές δυνάμεις υπονομεύοντας συνολικά τον *ιδιότυπο* ρόλο του, που περιγράψαμε πιο πάνω, στη διαχείριση της αστικής εξουσίας.

Η επιλογή Σαρτζετάκη υπήρξε διεξόδος για το ΠΑΣΟΚ, έστω και της τελευταίας στιγμής. Αιφνιδιαζόμενο το ΠΑΣΟΚ, αιφνιδίασε και επενέφερε την αναγκαιότητα για αυτό πώληση στην πολιτική σκηνή. Επικύρωσε τις σχέσεις του με τις λαϊκές δυνάμεις. Αναβάπτισε την ξεθωριασμένη Αλλαγή. Επαναπέκτησε την ηγεμονία και την αριστερή του επιρροή. Παρέμεινε το ΠΑΣΟΚ της Αλλαγής και επαναπροσέγγισε ηγεμονικά τους «εταίρους» της Αλλαγής.

Κινδυνολογία — ηθικολογία

Ανήμπορα τα αριστερά κόμματα να παρακολουθήσουν και να αναλύσουν τις τελευταίες πολιτικές εξελίξεις ακολούθησαν δύο δρόμους. Το ΚΚΕ εγκαταλείποντας τα περί «συναινετικών διαδοχικών ΠΑΣΟΚ — ΝΔ» επανήλθε άνευ όρων στους κόλπους του «μπλοκ της Αλλαγής», ξαναπαίρνοντας το ρόλο εκείνου «που σπρώχνει» το ΠΑΣΟΚ προς την Πραγματική Αλλαγή. Αντίθετα η ανανεωτική αριστερά παίζει σε δυο ταμπλό: «και μέσα και έξω». Στον αιφνιδιασμό της υιοθετεί μια κινδυνολογική προβληματική, πολύ συγγενική με αυτή της δεξιάς. Επικαλείται ότι η αποπομπή του Καραμανλή ανατρέπει απότομα και επικίνδυνα τις διαμορφωμένες ισορροπίες ανάμεσα στα κέντρα της εξουσίας, ανοίγοντας δρόμους πολιτικής και κοινωνικής αποσταθεροποίησης. Δηλαδή, τελικά, έστω και αν «θεωρητικά» ήταν κατά του Καραμανλή πριν την απομάκρυνσή του, μετά απ' αυτήν, υιοθετεί έμμεσα όλη τη θεωρία για «άκαιρη ρήξη» που δεν επιτρέπουν οι «συσχετισμοί» δηλαδή όλη την επιχειρηματολογία εκείνων που από την «αριστερά» υποστηρίζουν την υποψηφιότητα του Καραμανλή... Η ψήφος Αλευρά θεωρείται αμφισβητούμενη και ως εκ τούτου «ηθικά διαβλητή» ενώ αγνοείται ότι επικυρώθηκε από υπαρκτούς πολιτικούς συσχετισμούς. Φαίνεται να αγνοείται επίσης ότι το Σύνταγμα και η ερμηνεία του αποτελεί συμπύκνωση ιστορικών διαμορφωμένων ταξικών και πολιτικών συσχετισμών που αντανακλούν την ιστορική διαμόρφωση των κοινωνικών σχέσεων εξουσίας. Τελικά αποδεικνύεται ότι πολλοί αριστεροί κάτω από την επιρροή της αστικής νομικής ιδεολογίας δεν μπορούν να απομακρύνουν τη σκέψη τους από το «αιώνιο δίκαιο». Υπάρχει βέβαια και η «σαγήνη της μυστικότητας» γιατί πού αλλού μπορεί να αποδώσει κανένας τη στάση εκείνων που καλύπτουν την προσπάθεια, κάποιων άλλων, μέσω της «μυστικότητας» και της «αδιαφάνειας» να υπονομευθεί η πολιτική επιλογή μιας κυβέρνησης που έχει γι' αυτό τη δεδομένη έγκριση της πλειοψηφίας.

Τελικά η κίνηση της απομάκρυνσης του Καραμανλή δεν πρέπει να γίνει κατανοητή ούτε σαν «αριστερή στροφή» ούτε σαν «κόλπο» για να διευκολύνει αργότερα μια «δεξιά στροφή». Είναι μια πρωτοβουλία που επαναβεβαιώνει τα πάγια και βασικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα του ΠΑΣΟΚ.

Παν. Παναγιώτου

1. «Που να 'ναι ο ισκίος σου Θεέ...» Τ. Μαστραντώνης — Δημ. Ψαρράς, Σχολιαστής, τεύχος 25.
2. Στο ίδιο άρθρο
3. «Η πολιτική εξουσία μετά την απομάκρυνση του Καραμανλή» Γιάννη Μηλιού — Μάκη Σπαθή, *Θέσις*, τεύχος 11.

ΔΥΣΚΟΛΟΙ και περίεργοι καιροί. Και πονηροί. Τα γεγονότα πυκνά διαδέχονται το ένα τ' άλλο. Στάσεις, αποστάσεις και απόψεις ανατρέπονται. Ποιος φανταζόταν ότι η απόφαση της 9 Μαρτίου θα λειτουργούσε τόσο καταλυτικά; Ποιος φανταζόταν ότι ο Κ. Καραμανλής εκτός από «εγγυητής» του αστισμού, με την απομάκρυνσή του, θα τροφοδοτούσε απελπιστικά και την ίδια την κρίση της αριστεράς; Ότι τελικά ήταν και ο «εγγυητής» του λόγου ύπαρξης της αριστεράς της μιας ή της άλλης; Ποιος φανταζόταν τέλος ότι μ' αυτή την αιφνιδιαστική κίνηση του Α. Παπανδρέου η αριστερά, διαμορφωμένη χρόνια τώρα σ' ένα στενό πλαίσιο εξαρτημένης πολιτικής, θα έμενε άφωνη και βουβή, αδύναμη για οποιαδήποτε αυτόνομη παρέμβαση και εγκλωβισμένη στα διλήμματα που άλλοι της βάζουν; Είναι πράγματι πονηροί οι καιροί. Αλλά όχι μόνο. Είναι και αποκαλυπτικοί.

Πολύ πριν ο Α. Παπανδρέου κάνει στροφή 180° στην υποστήριξη Καραμανλή, στο χώρο της ανανεωτικής αριστεράς ήταν ήδη υπαρκτή μία τάση που θεωρούσε το δεύτερο εγγυητή της δημοκρατικής ομαλότητας, αδιαμφισβήτητο και αναπνικαστικό εθνικό ηγέτη. Η πιθανή απομάκρυνσή του θα δημιουργούσε ένα ανεκπλήρωτο κενό, επικίνδυνο για τη διάβρωση των δημοκρατικών θεσμών. Μια τέτοια κίνηση θα λειτουργούσε αποσταθεροποιητικά.

Η άποψη αυτή έρχεται από πολύ παλιά, απ' τη δικτατορία κιόλας, με τη θέση για συμμετοχή στις «εκλογές» που οργάνωνε ο Μαρκεζίνης με την καταγγελία για ανώριμα και προχωρημένα αιτήματα στο Πολυτεχνείο το Νοέμβριο του 73, από τότε δηλαδή που έμπαιναν οι βάσεις για την περιβόητη γραμμή της ΕΑΔΕ (Εθνικής Αντιδικτατορικής Δημοκρατικής Ενότητας) που υλοποίησε μεταδικτατορικά το ΚΚΕ εσ. Πρόκειται για την ίδια τάση που φανατικά υποστήριξε τη συνεργασία με Καρακίτσο-Παπαγεωργίου στο συνδικαλιστικό χώρο μέσω της ΑΣ-ΔΗΣ. Γι' αυτούς που θεωρούσαν και θεωρούν ακόμα και σήμερα την ΕΑΔΕ στρατηγική επιλογή και στόχο για το σοσιαλισμό.

Όσο το ΠΑΣΟΚ έδειχνε ότι θα υποστηρίξει τον Καραμανλή για νέα πενταετία οι εκφραστές της τάσης αυτής δεν είχαν κανένα λόγο να μη σιωπούν. Αντίθετα η σιωπή τους είχε ένα καιροσκοπικό και στενοκομματικό χαρακτήρα, να εκμεταλλευτεί το κόμμα της ανανέωσης, το κόμμα τους, την αναμενόμενη φθορά του ΠΑΣΟΚ, από τ' αριστερά του, μετά την υποστήριξη που θα παρείχε στον Καραμανλή. Γιατί λοιπόν να εκτεθούν αφού ο Παπανδρέου θα υλοποιούσε την άποψή του;

Αν όμως σε κείνη τη φάση η σιωπή ήταν χρυσός, η μεταστροφή του Παπανδρέου δημιούργησε το «κενό». Αναλαμβάνοντας την «ιστορική ευθύνη» η τάση αυτή της ανανεωτικής αριστεράς όρθωσε το ανάστημά της και τοποθετήθηκε δημόσια. Μίλαμε για τα στελέχη και μέλη του ΚΚΕ εσ. που σήμερα συσπειρώνονται γύρω από το περιοδικό «Σύγχρονα Θέματα» — Βαλλιάνος Π., Βαλντέν Σ., Γεωργακόπουλος Θ., Γιαταγάνας Ξ., Πεσματζόγλου Στ., Τσακυράκης Στ. και άλλοι — και που είχαν την ιδέα και πήραν την πρωτοβουλία για τη διακήρυξη των 116 ανησυχούντων διανοούμενων.

Για να μην κατηγορηθούμε ότι τους αδικούμε δημοσιεύουμε, αμέσως μετά, το πρώτο κείμενο που έγραψε η ομάδα αυτή. Είναι το κείμενο που απέρριψε ο Α. Κύρκος όταν του ζητήθηκε να το υιοθετήσει όπως αποκαλύψαμε στο προηγούμενο τεύχος του Σχολιαστή.

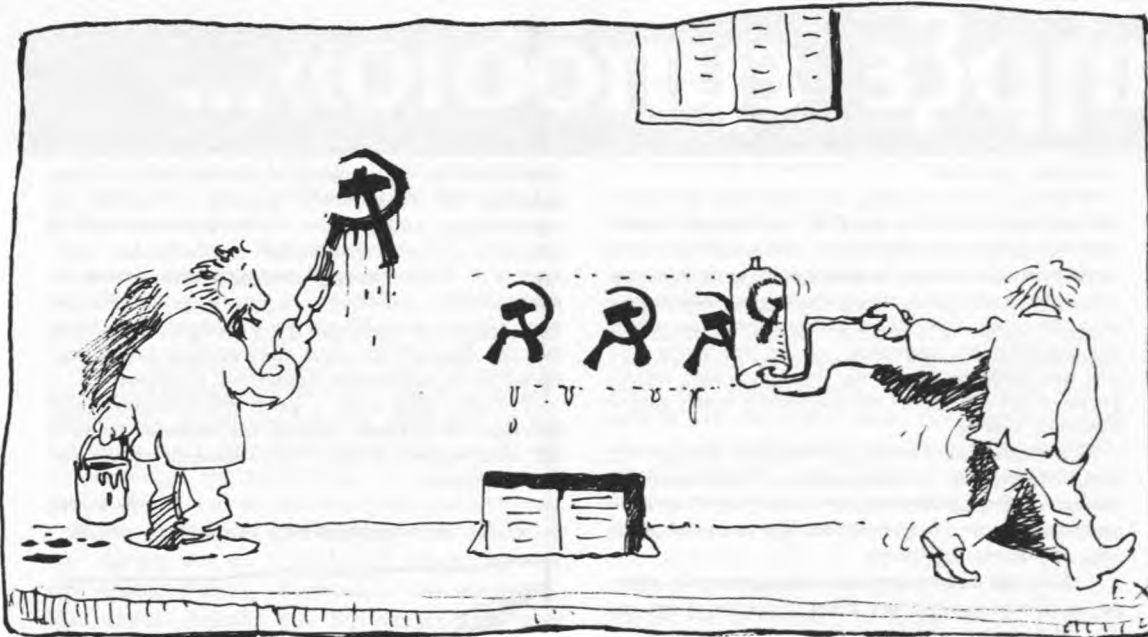
ΑΠΟΚΑΔΥΨΗ ΤΩΡΑ

Είναι ένα κείμενο που γράφτηκε αμέσως μετά την παραίτηση Καραμανλή (13.3.85) και πολύ πριν τις μεθοδεύσεις του ΠΑΣΟΚ στη βουλή για την εκλογή Σαρτζετάκη. Αποδεικνύει το κείμενο αυτό ότι οι ανησυχίες τους προέρχονται αποκλειστικά από την απόφαση για απομάκρυνση του Καραμανλή. «Οι σχετικές του (Σ.Σ.: του Παπανδρέου εννοεί) πρωτοβουλίες κινούνται μέσα στα συνταγματικά πλαίσια και δεν νοείται να θεωρούνται ότι θέτουν σε κίνδυνο την Δημοκρατία» (Θέση Ι). Είναι χαρακτηριστικό ότι ενώ το κείμενο αυτό αποτελεί τη βάση και το πρόπλασμα της διακήρυξης των 116 η τελευταία στηρίζεται στην ανατροπή αυτής της θέσης.

Η διακήρυξη των 116 ήρθε μετά την εκλογή Σαρτζετάκη. Ήρθε για να δηλώσει δημόσια την ανησυχία των υπογραφόντων για τις εξελίξεις. Αποτελεί τη βελτιωμένη και πιο προσεκτική έκδοση του πρώτου κειμένου της ομάδας περί τα «Σύγχρονα Θέματα». Δεν αναφέρεται βέβαια πουθενά ο Καραμανλής (αυτός εξάλλου έχει ήδη ξεχαστεί) σαν εγγυητής, αλλά διαπιστώνε-

χει σταθεί πολέμιός της. Συμπλέει όμως από μια άλλη κατεύθυνση προερχόμενη. Είναι λίγο πολύ γνωστή η άποψη των Ελεφάντη, Καρρά, Παπαδημητρώπουλου, Παπαγιαννάκη και άλλων της ομάδας του «Πολίτη» για το «φαινόμενο» που λέγεται ΠΑΣΟΚ. Ο μικροαστικός και αντιφατικός χαρακτήρας του ΠΑΣΟΚ και η λαϊκιστική ιδεολογία του, εκτρέφει κατ' αυτούς μια νοοτροπία και μια πολιτική πρακτική που δεν είναι προς την αριστερά απλά το ίδιο εχθρική με την πολιτική της δεξιάς. Είναι οπωσδήποτε περισσότερο επικίνδυνη. Οποιοσδήποτε λοιπόν αποδυναμώνει την πολιτική ηγεμονία του ΠΑΣΟΚ και αυτό το ρόλο αναμφίβολα έπαιζε ο Καραμανλής — μπορεί χωρίς άλλο σύμφωνα με αυτή την αντίληψη να επιτελέσει «θετικό πολιτικό έργο» για την Αριστερά.

Τέλος, ένας άλλος αριθμός, ανεξάρτητων διανοουμένων «ένωσαν τη φωνή τους» στην κινδυνολογία. Πρόκειται για θεσμολάτρες γνωστούς από την αρθρογραφία τους στο «Βήμα» και η διαμαρτυρία τους εκφράζει την αγανάκτησή τους για το πως «Αυτούς» τους αγνόησε η εξουσία και τους αιφνιδίασε με την αδιαφάνειά της.

ται ότι «η χώρα βρίσκεται ήδη σε βαθιά πολιτική κρίση... που αποτέλεσμά... (της)... μπορεί να είναι η αποσταθεροποίηση και η διάβρωση των δημοκρατικών θεσμών με πρώτο θύμα τους πολιτικούς φορείς της αριστεράς και τις λαϊκές δυνάμεις που εκφράζουν». Τώρα πλέον η κινδυνολογία δεν στηρίζεται στον εγγυητικό ρόλο του Καραμανλή αλλά και στην «ύπαρξη Προέδρου της Δημοκρατίας που αμφισβητείται από την αξιωματική αντιπολίτευση, την προοπτική διεξαγωγής των βουλευτικών εκλογών σε διχαστικό κλίμα που γίνεται ακόμα πιο επικίνδυνο λόγω των ανοιχτών εθνικών θεμάτων».

Στην κινδυνολογία αυτή έρχεται να συμπλεύσει μια άλλη τάση της ανανεωτικής αριστεράς, μη ενταγμένη στο ΚΚΕ εσ. Είναι η τάση που εκφράζεται από το περιοδικό «Δεκαπενθήμερος Πολίτης». Ιστορικά βέβαια η τάση αυτή όχι μόνο δεν έχει σχέση με την ΕΑΔΕ αλλά και

■ Όσο και να διατείνεται ο «Δεκαπενθήμερος Πολίτης» ότι «η αριστερά είναι εξ ορισμού φύσει και θέσει αντίπαλος της δεξιάς»,

■ όσο και αν η διακήρυξη μιλάει στ' όνομα της αριστεράς και την εγκαινιάζει σε αντίσταση,

■ όσο και αν το σύνολο των υπογραφόντων καταγράφονται στις δυνάμεις της αριστεράς, η ίδια η διακήρυξη έρχεται στο σύνολό της από άλλη ιδεολογική κατεύθυνση. Ηγεμονεύεται από μια αστικοφιλελεύθερη ιδεολογία, την ιδεολογία του κράτους δικαίου, που όλοι άσχετα με την πολιτική τους ή την ταξική τους ένταξη, οφείλουν να σέβονται και να υπερασπίζονται.

Τη διακήρυξη όμως την υπογράφουν διανοούμενοι, που άσχετα με την ταξική τους προέλευση, θέλουν να θέτουν τον εαυτό τους, τη διανοητική τους παραγωγή, την πολιτική τους ταυτότητα και πράξη στην αριστερά, άρα στην υπηρεσία της εργατικής τάξης — με τη στενή ή την

πλατιά της έννοια — και των εργαζομένων γενικότερα. Και όμως θεωρούν «ότι η αυστηρή τήρηση του Συντάγματος και των Νόμων (!) είναι όρος αναγκαίος για την εξασφάλιση της δημοκρατικής πορείας (!!) και ότι κάθε παρέκκλιση είναι ανεπίτρεπτη (!!!) και επικίνδυνη» (!!!!).

Για ποιο σύνταγμα όμως μιλάνε; Και ακόμα περισσότερο για ποιους νόμους;

Το άρθρο 4 του νόμου για τις κοινωνικοποιήσεις; Το νόμο για την αφοσκόλληση; Το νόμο 309 της Ν.Δ. και του «αντι» — 309 του ΠΑΣΟΚ; Οφείλει λοιπόν η Αριστερά και οι κοινωνικές δυνάμεις που εκφράζει να υποτάσσεται σε κάθε νόμο της αστικής εξουσίας ή ν' αγωνίζεται καθημερινά για την ανατροπή τους; Και πόσο μπορεί η αριστερά να διευρύνει τα «δημοκρατικά δικαιώματα» υπερασπίζοντας την αυστηρή τήρηση αυτού του συντάγματος και αυτών των νόμων;

Τα πολιτικά αποτελέσματα της διακήρυξης των 116 είναι λίγο πολύ γνωστά. Η δεξιά έσπευσε να χρησιμοποιήσει την ανησυχία τους αφού βρήκε ανέλπιστους συμμάχους. Ο κ. Μητσοτάκης θεώρησε τη διαμαρτυρία τους σαν ανταπόκριση μέρους της αριστεράς στην έκκληση που είχε κάνει πριν λίγες μέρες σ' όλο το πολιτικό φάσμα «για υπεράσπιση των δημοκρατικών θεσμών». Οι σχολιογράφοι των αντιπολιτευόμενων εφημερίδων άντλησαν κατά κόρον επιχειρήματα από τους 116.

Η Ν.Δ. δεν εκμεταλλεύτηκε την ανησυχία των διανοουμένων μας επειδή γενικά έκαναν αντιπολίτευση στο ΠΑΣΟΚ ή στις εργολαβικά δικαίω «προοδευτικές» και «αντιδεξιές» δυνάμεις, αλλά ακριβώς γιατί ο χαρακτήρας της αντιπολίτευσης ήταν δεξιός. Ταυτιζόταν απόλυτα με τον τύπο αντιπολίτευσης που ασκεί σήμερα η «φιλελεύθερη» Ν.Δ. Σε τίποτα δεν διαφοροποιείται η διακήρυξη από αυτούς τους όψιμους υπερασπιστές των δημοκρατικών θεσμών. Ούτε καν στο ζήτημα αναγνώρισης Σαρτζετάκη. Το τελευταίο ήταν ίσως και η αιτία που θεώρησαν χρέος τους να διαφοροποιηθούν από το ΚΚΕ εσ. που είτε είναι μέλη του, είτε οπαδοί του με τη δημόσια τοποθέτησή τους.

Το ΚΚΕ εσ. δεν πήρε θέση στη δημόσια πρόκληση των μελών και φίλων του. Το Εκτελεστικό γραφείο του κόμματος αρνήθηκε βέβαια όπως μάθαμε να τους καλύψει όταν του ζητήθηκε μετά την οξεία επίθεση εναντίον τους από τον Κ. Τσουκαλά (μέλος του ΚΚΕ εσ.) στην Ελευθεροτυπία. Πόσο όμως μπορεί να καλύψει το θέμα η σιωπηλή αυτή άρνηση τη στιγμή που οι στήλες της Αυγής φιλοξενούν αφειδώς άρθρα με τις απόψεις των πρωτεργατών της διακήρυξης; Τελικά το ΚΚΕ εσ. με τη σιωπή του μένει εκτεθειμένο όχι μόνο στην κατηγορία του Παπανδρέου για φιλοκαραμανλισμό, αλλά κυρίως στα μέλη και τους οπαδούς του.

Είπαμε στην αρχή ότι η αιφνιδιαστική κίνηση του Παπανδρέου άφησε άφωνη και βουβή την αριστερά (και μας μαζί), αδύναμη για οποιαδήποτε αυτόνομη παρέμβαση. Εδώ αδικήσαμε τους 116. Και άφωνοι δεν έμειναν και αυτόνομα παρέμβηκαν. Με τη διαφορά ότι η πολιτική παρέμβαση, ο τύπος της, η ουσία της, το περιεχόμενο της, τα πολιτικά της αποτελέσματα — αν και προέρχονται από ανθρώπους που θέλουν να δηλώνουν αριστεροί — είναι βαθύτατα δεξιά και συντηρητικά αν όχι αντιδραστικά.

Γιώργος Πιτουρόπουλος

«Νέες συνθήκες δημιούργησε η αιφνιδιαστική απόφαση του Α. Παπανδρέου για μη επανεκλογή του Κ. Καραμανλή στην Προεδρία. Απέναντι σ' αυτές οι πολιτικές δυνάμεις της χώρας και ειδικότερα η ανανεωτική αριστερά οφείλουν να τοποθετηθούν με σαφήνεια και αίσθημα ιστορικής ευθύνης.

1. Η μεταπολιτευτική μας Δημοκρατία είναι σήμερα ισχυρή, ώστε κανένα πολιτικό πρόσωπο να μην είναι αναντικατάστατο. Στα πλαίσια των θεσμών της, τα κόμματα νομιμοποιούνται να επιδιώκουν την εκλογή Προέδρου της Δημοκρατίας που να αντιστοιχεί στον πολιτικό τους προσανατολισμό, όπως και να επιδιώκουν την αναθεώρηση του Συντάγματος. Συνεπώς είναι θεμιτό και νόμιμο το ΠΑΣΟΚ να επιδιώκει εκλογή άλλου Προέδρου από τον Καραμανλή και την αναθεώρηση του Συντάγματος. Οι σχετικές του πρωτοβουλίες κινούνται μέσα στα συνταγματικά πλαίσια και δεν νοείται να θεωρούνται ότι θέτουν σε κίνδυνο την Δημοκρατία. Κάθε κινδυνολογία από αφορητή τις πρωτοβουλίες αυτές πρέπει να αποκλεισθεί.

2. Ωστόσο, στις σημερινές συνθήκες και συσχετισμούς, η κίνηση του Πρωθυπουργού για εκλογή νέου Προέδρου και αναθεώρηση του Συντάγματος έρχεται, πιστεύουμε, σε σφαγή αντίθεσης με τις επιταγές μιας αριστερής στρατηγικής: μεταθέτει την προσοχή του λαού και των δυνάμεων της αλλαγής από τα κρίσιμα εθνικά, οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα, σε μια κάθετη, στεία και αδιέξοδη αντιπαράθεση που εξασθενεί αντί να ενισχύει το μέτωπο της

κής εικόνας του Α. Παπανδρέου που είχε φθαρεί, η αποκόμιση εκλογικού οφέλους, σε βάρος κυρίως της κομμουνιστικής αριστεράς. Όμως με τον τρόπο αυτό το λαϊκό κίνημα αποπροσανατολίζεται από τα πραγματικά προβλήματα και αίτια των αδιεξόδων σε ένα πεδίο σύγκρουσης όπου οι συσχετισμοί δεν είναι ευνοϊκοί. Η κάθετη αντιπαράθεση γύρω από τα θέματα που επέλεξε ο Πρωθυπουργός δεν λειτουργούν ενωτικά στο λαό, συσπειρώνουν συντηρητικές δυνάμεις σε αντιδραστική βάση, ωθούν μετριοπαθή δημοκρατικά στρώματα προς τη Δεξιά και αυξάνουν το περιθώριο παρέμβασης αντιλαϊκών εγχώριων και ξένων κέντρων. Ο λαός μας και η αριστερά έχουν μεγάλη ιστορική πείρα από τέτοιες τακτικές.

3. Η μεθόδευση της απόφασης για τη μη επανεκλογή του Καραμανλή, αποκρύφισμα ενός τρόπου άσκησης της πολιτικής και της εξουσίας από τον Α. Παπανδρέου, είναι απαράδεκτη και αντίθετη προς κάθε αριστερή και δημοκρατική αντίληψη. Σε μια Δημοκρατία είναι αδιανόητο αποφάσεις για μέγιστα θέματα να λαμβάνονται από ένα πρόσωπο, χωρίς οποιαδήποτε διαφάνεια, εν αγνοία, ακόμη και των καθοδηγητικών οργάνων του κυβερνώντος κόμματος. Είναι αδιανόητο να παραπλανώνται συνειδητά κοινή γνώμη, τύπος, μέλη και στελέχη του ΠΑΣΟΚ, ως προς τις προθέσεις του Πρωθυπουργού. Είναι τέλος αδιανόητο το συνεκτικό στοιχείο μιας κυβέρνησης και ενός κόμματος να είναι όχι οι αρχές, οι θέσεις και οι πολιτικές, αλλά η πίστη και ευθυγράμμιση προς τον αρχηγό που διαχειρίζεται

Όσον αφορά την προτεινόμενη αναθεώρηση του Συντάγματος, επισημαίνουμε ότι, σε αντίθεση με τις κυβερνητικές διαβεβαιώσεις, δεν ενισχύει τη Βουλή, αλλά την κυβερνητική πλειοψηφία, πράγμα που υπογραμμίζεται ιδιαίτερα από την προτεινόμενη αλλαγή του άρθρου 110 για τη διαδικασία αναθεώρησης του Συντάγματος, προς την οποία είμαστε κατηγορηματικά αντίθετοι. Στα πλαίσια αυτά, ενώ συμφωνούμε με την κατάργηση των υπερεξουσιών του Προέδρου, πιστεύουμε ότι, εφόσον τελικά προχωρήσει η διαδικασία της αναθεώρησης, θα πρέπει να υπάρξουν διατάξεις που να κατοχυρώνουν θεσμικά τα δικαιώματα της μειοψηφίας στη Βουλή και στα ραδιοτηλεοπτικά μέσα, να μετατρέπουν το Κοινοβούλιο σε εργαζόμενο σώμα και να καθιερώνουν την απλή αναλογική ως πάγιο εκλογικό σύστημα.

5. Η ανανεωτική αριστερά έχει σήμερα ιστορικό χρέος να βρεθεί επικεφαλής της μάχης για μια νέα πορεία της αλλαγής, να φράξει τον δρόμο για τα οποία σχέδια της αντίδρασης και της Δεξιάς. Και αυτό θα το πετύχει εφόσον αντιταχθεί στην παγίδευση των προοδευτικών δυνάμεων σε μια αδιέξοδη πορεία, με αίσθημα ευθύνης και χωρίς κοντόφθαλμες αναστολές. Σε αντίθεση προς κάποιο εφήμερο «ρεύμα», η ανανεωτική αριστερά μπορεί στις κρίσιμες αυτές στιγμές όπου διαμορφώνονται συνειδήσεις, να αναδειχθεί σε πρωτοπόρα δύναμη και να συνδεθεί έτσι με τις ευρύτερες μάχες των εργαζομένων και του λαού μας. Έχει χρέος, με την πείρα και το κύρος της μακρόχρονης

«Ο Κ. Καραμανλής δεν υπήρξε εμπόδιο»...

δημοκρατίας και της αλλαγής, προτάσσοντας εμφανείς εκλογικές σκοπιμότητες.

—Ο Κ. Καραμανλής δεν υπήρξε ουσιαστικό εμπόδιο για την άσκηση της πολιτικής του ΠΑΣΟΚ, αντίθετα μάλιστα συμβόλισε μιαν ισορροπία και μια συναίνεση γύρω από τους δημοκρατικούς θεσμούς που διαμόρφωνε ευνοϊκό πλαίσιο για την άνοδο στην εξουσία του ΠΑΣΟΚ και για την πραγματοποίηση μεταρρυθμίσεων. Οι αντιλήψεις του Καραμανλή για τη λειτουργία και το μέλλον του πολιτικού μας συστήματος διαφέρουν από αυτές της ανανεωτικής αριστεράς καθώς αντιστοιχούν και σε μια συντηρητική ιδεολογική τοποθέτηση ριζικά αντίθετη προς τη δική μας. Εξ άλλου, πέρα από τις αναπόφευκτες μνήμες της προδικτατορικής περιόδου, η ανανεωτική αριστερά αντιτίθεται σε ένα κλίμα «μεσιανισμού» που καλλιεργήθηκε γύρω από το πρόσωπο του πρώην Προέδρου (όπως φυσικά και γύρω από το πρόσωπο του Προέδρου του ΠΑΣΟΚ). Ωστόσο ο Κ. Καραμανλής συνέβαλε ουσιαστικά στην εδραίωση των δημοκρατικών θεσμών μετά την πτώση της δικτατορίας, άσκησε γενικά σωστά τα προεδρικά του καθήκοντα συμβάλλοντας έτσι στη νομιμοποίηση μιας κοινοβουλευτικής και όχι προεδρικής εκδόχης του Συντάγματος του 1975, και αποτελεί αναμφισβήτητη μια μεγάλη πολιτική φυσιογνωμία που συνέβαλε και στο διεθνές κύρος της χώρας.

—Η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ προσπαθεί να εμφανίσει την επιλογή του Α. Παπανδρέου για μη επανεκλογή του Καραμανλή και για αναθεώρηση του Συντάγματος σαν μια μεγάλη ρήξη με το κατεστημένο που θα ανοίξει τον δρόμο για τη γρήγορη προώθηση των στόχων της αλλαγής. Στην πραγματικότητα, η αναθεώρηση χρησιμεύει σαν άλλοθι για την απομάκρυνση του Καραμανλή, ενώ Καραμανλής και Σύνταγμα επιδιώκεται να αποτελέσουν άλλοθι για τα πολλαπλά αδιέξοδα στα οποία έχει οδηγηθεί η αλλαγή, με κύρια ευθύνη του ΠΑΣΟΚ, καθώς και για την έλλειψη στρατηγικής και στόχων για το ξεπέρασμά τους. Επιδιώκεται η αναπείρωση του ηθικού των δυνάμεων του ΠΑΣΟΚ, η αναβάπτιση στη λαϊκή βάση και ενίσχυση της αρχηγι-

εν λευκώ τα πάντα.

Ο τρόπος αυτός άσκησης της πολιτικής δεν αποτελεί εσωτερικό θέμα του ΠΑΣΟΚ, γιατί αφορά αποφάσεις που κρίνουν την πορεία του τόπου, αλλά και γιατί σηματοδοτεί λειτουργίες εκφυλιστικές για τη δημοκρατία, κοριοποιώντας προσωπικότητες, δημιουργώντας ένα γενικότερο κλίμα αβεβαιότητας, αστάθειας και αμοραλισμού, αφήνοντας το λαό στη γωνία. Όσοι, από διάφορες θέσεις της δημόσιας ζωής, αποδέχονται ή και εκθειάζουν τις λειτουργίες αυτές, φέρουν βαρύνται ευθύνη.

Η μεθόδευση αυτή αποτελεί συστατικό στοιχείο της όλης κίνησης του Α. Παπανδρέου. Η μεθόδευση δεν μπορεί να διαχωρισθεί από την ουσία, αλλά αντίθετα υπογραμμίζει το ότι η τελευταία δεν αποτελεί μέρος μιας αριστεράς πολιτικής.

4. Στη νέα κατάσταση που διαμορφώνεται σήμερα, αυτό που προέχει δεν είναι η εκλογή ή όχι του Χρ. Σαρτζετάκη, αλλά η αλλαγή πορείας του τόπου, η ενασχόληση των προοδευτικών δυνάμεων με τα πραγματικά προβλήματα της αλλαγής και η απεμπλοκή από τη σημερινή αδιέξοδη στρατηγική που έχει την εσωτερική της δυναμική και που στο μέλλον θα μπορούσε να οδηγήσει σε περιπέτειες (π.χ. στα θέματα της ΕΟΚ, του Κυπριακού και των ελληνοτουρκικών σχέσεων).

Κύριο μέλημα όλων των δημοκρατικών δυνάμεων πρέπει να είναι η διεξαγωγή των επικείμενων εκλογών με τρόπο άψογο, σε συνθήκες ομαλότητας και χωρίς πολωτικό κλίμα που σήμερα φαίνεται να προδιαγράφεται. Πρέπει να αποκρουσθεί αποφασιστικά η αντίληψη για «σύγκρουση δύο κόσμων» που καλλιεργείται από τη Δεξιά και το ΠΑΣΟΚ και που ωθεί στο να προσλάβουν οι εκλογές τον χαρακτήρα αναμέτρησης Καραμανλή-Παπανδρέου.

Στις σημερινές συνθήκες, η αυτόνομη παρουσία και ενίσχυση της ανανεωτικής αριστεράς στις εκλογές, αποκτά μια ευρύτερη σημασία στο βαθμό που θα διαμορφώσει έναν αριστερό εναλλακτικό πόλο στην πάλι κατά της Δεξιάς και της συντήρησης, μακριά από τα αδιέξοδα του κεντρογενούς ανενδοτισμού και των «αριστερών» πολιτικών που τον ενισχύουν.

επαναστατικής της ιστορίας, να εμμένει σε μια συνεπή αριστερή και δημοκρατική γραμμή, να αρνηθεί με νηφαλιότητα, πειστικότητα και αποφασιστικότητα τη μετωπική σύγκρουση γύρω από τα θέματα που προέκρινε ο Α. Παπανδρέου, να αντιταχθεί στην άποψη ότι σκοπιμότητες επιβάλλουν τη σιωπή, να υπενθυμίσει προς όλες τις κατευθύνσεις ότι η υπόθεση της αλλαγής και της δημοκρατίας είναι πολύ σοβαρή για να υποτάσσεται σε πρόσκαιρα κομματικά συμφέροντα.

Η στάση αυτή είναι η μόνη που επιτρέπει στην αριστερά να διεκδικεί βάσιμα και νικηφόρα το ρόλο της πρωτοπόρας δύναμης της Δημοκρατίας και του Σοσιαλισμού».

13.3.1985

(Σ.Σ.: Οι υπογραμμίσεις είναι δικές μας)

Ανησυχίες...

Στο κείμενο που υπογράφουν οι 116 προσωπικότητες της επιστημονικής, πνευματικής και πολιτιστικής ζωής του τόπου, παρατηρούμε μια σύγκλιση των εξής τριών τάσεων:

■ Ένα τμήμα του ΚΚΕ εσ. το οποίο είναι φανερό ότι προσπαθούσε να σύρει το κόμμα πέρα από τη στάση που εν τέλει κράτησε.

■ Του περιοδικού «ο Πολίτης» το οποίο σε μια ηρωική προσπάθεια για αυτόνομη ύπαρξη του ΚΚΕ εσ. διαπράττει ένα πολιτικό λάθος, δείχνοντας μια τέλεια αδυναμία να ξεχωρίσει μια κύρια αντίθεση που προκύπτει από τη συγκυρία.

■ Φιλελευθέρων διανοουμένων που ακολουθούν την πορεία που εδώ και χρόνια χάραξαν, ρίχνοντας το βάρος στο ζήτημα των θεσμών και των διαδικασιών.

Ας δούμε όμως αυτές τις τρεις τάσεις πιο αναλυτικά. Είναι γνωστό ότι μια ομάδα του ΚΚΕ εσ. κυκλοφόρησε περί τα μέσα Μαρτίου κείμενο-πολιτική πλατφόρμα, το οποίο τελικά αποσύρθηκε. Με τη μια ή την άλλη μορφή, εκφράζεται σαν τάση άλλοτε περιθωριακή και άλλοτε κυρίαρχη μέσα στο ΚΚΕ εσ., σε μια χρονική διάρκεια που καλύπτει το διάστημα από τη μεταπολίτευση ως εδώ και οπωσδήποτε οι ρίζες της χώνονται βαθιά και μέσα στην περίοδο της δικτατορίας. Εμφανίζεται ξανά και ξανά σε στιγμές καίριες, σε στιγμές που η πολιτική ακινησία παραχωρεί τη θέση της στη σύγχρονη. Το ήπιο πολιτικό κλίμα, η εθνική ενότητα, ο βάλλος είναι το προνομιακό έδαφος ανάπτυξης αυτής της τάσης. Η σταθερότητα, η ομαλότητα, η νομιμότητα, η Ε.Α.Δ.Ε., είναι το έμβλημά της.

Όσο κι αν για το ΚΚΕ εσ. ισχύει αυτό που οι φοιτητές φώναζαν πρόσφατα στον αστυνομικό διευθυντή Αρκουδέα:

«Αρκουδέα, Αρκουδέα
εσύ δεν είσαι άνθρωπος
είσαι μια ιδέα»

όσο κι αν λέω, το ΚΚΕ εσ. είναι μια ιδέα στην οποία ο καθένας προβάλλει τους μύχιους πόθους του (ευρωκομμουνιστικό, ανανεωτικό, δημοκρατικό, εκλεπτυσμένο, όχι βάρβαρο, οι φίλοι μας κ.ο.κ.), θα πρέπει λέω κάποτε, μέσα από το νεφέλωμα της ανανέωσης να εξηγήσει από πού τέλος πάντων αντλεί την αριστεροσύνη του.

■ Το περιοδικό «ο Πολίτης» ξεκινάει από την άποψη ότι αν το ΠΑΣΟΚ διεκπεραιώσει την υπόθεση αυτή, εξουθενώνει την αριστερά. Μια άποψη δηλαδή που δεν απέχει πολύ από την πραγματικότητα. Όμως ο τελευταίος που ευθύνεται γι' αυτόν τον πραγματικό κίνδυνο εξουθένωσης είναι το ΠΑΣΟΚ. Η αριστερά περιθωριοποιείται, εξουθενώνεται από το ΠΑΣΟΚ μόνο και μόνο γιατί ήταν έτοιμη να εξουθενωθεί, να χωθεί κάτω από «ταφόπλακα». Όταν στον πραγματικά ελάχιστο χρόνο που έχει το ΚΚΕ εσ. στην τηλεόραση, το μόνο που βρίσκει να πει δια στόματος Χρυσοστομίδα είναι, ότι η κίνηση Α. Παπανδρέου αποσκοπούσε στον περιορισμό της κομμουνιστικής αριστεράς όπως είπε κι η Washington Post, η μόνη απάντηση που της αξίζει είναι αυτή που πήρε. Ότι δηλαδή η απομάκρυνση του Καραμανλή έχει κυριολεκτικά γονατίσει το ΚΚΕ εσ. Βέβαια η απάντηση αυτή δεν ήταν κομψή, αλλά δυστυχώς η πολιτική πιάτσα είναι σκληρή, όπως το μικρό αλλά πολύπλευρο ΚΚΕ εσ. είναι καλά σε θέση να γνωρίζει.

Επειδή λοιπόν υπάρχει ο πραγματικός κίνδυνος εξουθένωσης του ΚΚΕ εσ., επειδή υπάρχει

η πραγματικότητα ότι το κόμμα αυτό όχι μόνο δεν μπορεί να πει μια πιο αριστερή κουβέντα αλλά στην ουσία ο προβληματισμός του είναι πολύ πιο πίσω απ' αυτόν του Α. Παπανδρέου, επειδή φοβόμαστε την εξουθενωτική ταύτιση με το ΠΑΣΟΚ πρέπει να διαχωριστούμε πάση θυσία. Πρέπει να τραβήξουμε την άποψη μέχρι την ακραία της συνέπεια. Όχι στον Σαρτζετάκη, όχι στην αναθεώρηση του Συντάγματος. Και επειδή αυτή είναι μια άποψη που τρομάζει, θέλω να πω τρομάζει τους ίδιους τους φορείς της, όχι τον κόσμο στον οποίο απευθύνεται, επενδύεται το πνεύμα αυτοθυσίας των ανθρώπων που τολμούν να πάνε κόντρα στο ρεύμα, των σκαπανέων της κομμουνιστικής ανανέωσης. Όμως στην πραγματικότητα η κατάσταση σε τίποτε δεν θυμίζει την ηρωική εκείνη κατάσταση που στην αριστερή φιλολογία έχει το όνομα «κόντρα στο ρεύμα». Για να ακριβολογούμε πρόκειται μάλλον για μια ιδεοληψία γύρω από τον ιστορικό ρόλο που όφειλε να διαδραματίσει το κόμμα της κομμουνιστικής ανανέωσης, ιδεοληψία που ωθεί τους φορείς της σε εξουθενωτικά συμπεράσματα¹. Θεωρώ και γω ιδεολογική τρομοκρατία να αναφερθώ στους πικρούς επαινούς της Καθημερινής όμως πιστεύω ότι η φράση «Οι διεργασίες αυτές αμφισβητούν έμπρακτα, αν δεν αναθεωρούν, την τεχνητή σχηματοποίηση της πολιτικής μας ζωής και τις ετικέτες περί δημοκρατικών και αντιδραστικών δυνάμεων» (Καθημερινή 11.4) πρέπει να ενέβαλε τους συντάκτες του κειμένου των 116 σε σοβαρές ανησυχίες.

Από την άποψη της κύριας αντίθεσης σ' ένα πρόβλημα συγκυρίας, το άρθρο του Κ. Τσουκαλά επανέφερε τη συζήτηση στη σωστή της βάση. Επειδή όμως η άποψή του ήταν στη βάση της σωστή, πλην όμως μοναχική, στο χώρο των διανοουμένων της αριστεράς εννοώ, όφειλε να είναι πιο προσεκτική. Πραγματικά, το ερμηνευτικό σχήμα για τους ευαίσθητους και τίμιους αστούς που μετά δέκα χρόνια στερούνται τις ιδεολογικές παραμέτρους της στράτευσής τους με την αριστερά, είναι και ανεπαρκές και εύλωτο. Θέλω να πω ότι η θερμή αγκαλιά της δεξιάς, ή η αγία αστική οικογένεια μπορεί να βρίσκεται και μέσα στην ίδια την αριστερά, όσο κι αν αυτό μας βγάζει από το βολικό έδαφος των εύκολων σχηματοποιήσεων και μας εμβάλλει σε ανησυχίες.

Για του λόγου το αληθές, παραπέμνω στο άρθρο του λαϊκού αγωνιστή Μιχάλη Δωρή στα «Νέα», ο οποίος παίζοντας το ρόλο του νεκροθάφτη της κίνησης του Παπανδρέου, αναλαμβάνει να ξεχωρίσει, αν είναι δυνατόν, την ήρα από το σιτάρι, τσιτάροντας Μαρξ και Λένιν.

Επανερχόμενη στην περίπτωση «Πολίτη», λέω ότι αυτή η εναγώνια προσπάθεια απεμπλοκής από τον ασφυκτικό εναγκαλισμό της αριστεράς από το ΠΑΣΟΚ, αυτή η πάση θυσία άποψη να διαφοροποιηθούμε γιατί η ανανεωτική αριστερά λέει εξ ορισμού αριστερά πράγματα ενώ το ΠΑΣΟΚ εξ ορισμού δεξιά, σκόνταφτε ακριβώς στο θέμα των ορισμών. Οι ορισμοί στην πολιτική δεν είναι αυταπόδεικτοι. Ανήκουν στη δικαιοδοσία άλλων επιστημών. Επειδή λοιπόν οι ορισμοί δυστυχώς πρέπει να αποδειχθούν, έπρεπε να εφευρεθεί ένα ιδεολογικό οπλοστάσιο, το ιδεολογικό οπλοστάσιο των φιλελευθέρων διανοουμένων, ένα δανικό οπλοστάσιο.

Φράσεις όπως

■ «παραβιάστηκαν ουσιαστικές δημοκρατικές λειτουργίες και διαδικασίες»

■ «φορτίστηκε το πολιτικό κλίμα»

■ «η προσοπτική διεξαγωγής των βουλευτικών εκλογών σε διχαστικό κλίμα που γίνεται ακόμα πιο επικίνδυνο λόγω των ανοιχτών εθνικών θεμάτων»

■ «η αυστηρή τήρηση του Συντάγματος και των Νόμων»

υποβαθμίζουν το επίπεδο της πολιτικής σκέψης αρκετών από τους συντάκτες του κειμένου.

Από πότε η τήρηση των θεσμών και των νόμων αποτελεί επιδίωξη της αριστεράς, ποιους θεσμούς και ποιους νόμους φρόντισε να τηρήσει αυστηρά;

Οι απόψεις των φιλελευθέρων διανοουμένων που για ιστορικούς λόγους σε μια ολόκληρη πορεία έπαιξαν τον ρόλο των πιο προοδευτικών, των πιο «αριστερών» απόψεων και ενώ θα μπορούσαν και τώρα να παίξουν ένα ρόλο ισοσταθμιστικό, εξισορροπητικό του πολιτικού φαινομένου που φέρει το όνομα κουτσοσυργισμός, αποδείχτηκαν τελείως ανεπαρκείς στο να συλλάβουν το μέτωπο που ανοίγει², κι αυτό βέβαια είναι μια ένδειξη της ιδεολογικής παντοδυναμίας της εθνικής ενότητας.

Αναστασία Λαζαρίδου

1. «Η αριστερά μπορεί όμως να δει έτσι τη δεξιά να ενισχύεται. Δεν έχουμε άλλο δρόμο, είναι ένα ρίσκο που είμαστε υποχρεωμένοι να πάρουμε επί ποιή θολής, μίσερης και φυλλορροούσας στασιμότητας, δηλαδή αφανισμού». (Γ. Καρράς. «Θα γράψουμε ιστορία ή απλώς θα μας γράψει αυτή;») Γιατί τέτοια θλίψη, γιατί είμαστε υποχρεωμένοι, είμαστε ταμένοι στον Άγιο Παντελεήμονα;

2. Μέτωπο ανοίξε και μόνο ανθρωποειδίωμα μπορεί να προκαλέσει η άποψη του Σ. Βαλντέν στην Αυγή ότι το «οχυρό αυτό του κατεστημένου ούτως ή άλλως θα έπεφε αργότερα εφόσον η Αλλαγή θα προχωρούσε».

Η Αλβανία έχει έναν επίσημο συγγραφέα που δεν παύει να είναι κι ένας μεγάλος συγγραφέας, τον Ισμαήλ Κανταρέ, που γεννήθηκε το 1936 στο Αργυρόκαστρο. Το μυθιστόρημά του «Μεγάλος Χειμώνας» περιγράφει τη ρήξη με τη Σοβιετική Ένωση. Στο απόσπασμα που παραθέτουμε (σε μετάφραση απ' τη γαλλική Libération) ο Εμβέρ Χότζα παραμένει αμετάπειστος στην απόφασή του να διακόψει τις σχέσεις με την ΕΣΣΔ, παρά την πίεση όλων των άλλων κομμουνιστών ηγετών. Η σκηνή εκτυλίσσεται το χειμώνα του 1961, στο 22ο Συνέδριο του ΚΚΣΕ.

Το σκοτάδι πύκνωσε. Μετά την αποχώρηση των Ρώσων, μερικοί από αυτούς είχαν μείνει στο σαλόνι, καθισμένοι στις πολυθρόνες ή στον καναπέ, κάτω από έναν πίνακα του Ρέμπραντ. Εκτός από το στενογράφο και τον Μπέσνικ που ένιωθαν ξαλασμένοι μετά την τσάη έντασης της συζήτησης, ήταν εκεί ο Ζορντάν, ο δακτυλογράφος, ένα, από τους φρουρούς του Εμβέρ Χότζα και δύο εμπειρογνώμονες από την ομάδα που είχε καταλύσει στο ξενοδοχείο Μόσχα. Αυτοί είχαν έρθει κατά τη διάρκεια της συζήτησης.

Έξω το χιόνι μαινόταν (...). Ο Μπέσνικ κοιτούσε σαν χαμένος την ανυπαρξία που απλωνόταν πίσω από τα τζάμια (...). Αίφνης είχε την αίσθηση ότι κάτω πίσω τον κινιόταν αδιόρατα. Γύρισε το κεφάλι και σηκώθηκε άμεσως όρθιος. Από τη σκάλα, με

ΑΛΒΑΝΙΑ - Ε.Σ.Σ.Δ.

Η νύχτα του σχίσματος

του Ισμαήλ Κανταρέ

το χέρι πάνω στην κουπαστή, κατέβαινε αργά ο Εμβέρ Χότζα. Όλοι είχαν σηκωθεί. Ο Εμβέρ Χότζα κατέβηκε και το τελευταίο σκαλοπάτι.

«Καθήστε», τους είπε δείχνοντάς τους με μια κίνηση τον καναπέ. «Καθήστε», και κατευθύνθηκε προς μια πολυθρόνα.

Κάποιος του πήγε κοντά ένα τασάκι, κι εκείνος τίναξε μέσα τη στάχτη του τσιγάρου του.

«Λοιπόν, σύντροφοι, πώς τα πάτε;» είπε σταματώντας το βλέμμα του στον καθένα ξεχωριστά. «Εσάς σας ξέρω, κι εσάς -έδειξε με το χέρι τον Μπέσνικ- κι εσάς επίσης», ο στενογράφος κοκκίνισε. «Εσείς όμως, συμπλήρωσε απευθυνόμενος προς τους άλλους, συγχωρήστε με, αλλά δε νομίζω ότι είχαμε την ευκαιρία να συναντηθούμε. Έτσι δεν είναι;»

«Αλήθεια, σύντροφε Εμβέρ», έκανε ένας από τους εμπειρογνώμονες.

«Ηρθε λοιπόν η ώρα να γνωριστούμε», είπε ο Εμβέρ Χότζα. «Η δουλειά μας αυτές τις μέρες δε θα είναι εύκολη. Θα 'χουμε την ευκαιρία να γνωριστούμε καλύτερα. Τι λέτε για ένα καφεδάκι;»

«Ευχαρίστως, σύντροφε Εμβέρ».

«Στείλε κάποιον κάτω να πει να μας φέρουν καφέ», είπε ο Εμβέρ Χότζα στο φρουρό του.

Για μια ακόμη φορά τους ξανακοίταζε όλους, τον ένα μετά τον άλλο. Το βλέμμα του, εξαιτίας ενός αμυδρού χαμόγελου που λες κι ανάβλυζε από βαθιά μέσα του, έμοιαζε απόμακρο.

«Δείχνεις κουρασμένος», είπε στον Μπέσνικ.

«Όχι, σύντροφε Εμβέρ».

«Μην κρύβεσαι. Εσύ είχες σήμερα το πιο δύσκολο έργο».

Ο Μπέσνικ κοκκίνισε.

«Όχι, σύντροφε Εμβέρ».

«Κι όμως», συνέχισε ο Εμβέρ Χότζα, «είναι δύσκολο να μεταφράζει κανείς το διάλογο αυτού του δράματος, πιο δύσκολο από το να μεταφράσεις Αισχύλο». Το εσωτερικό χαμόγελο έσβησε ξαφνικά μέσα στα μάτια του, κι ο Μπέσνικ είχε την αίσθηση ότι του έλεγε με το βλέμμα: Μη νομίζεις ότι το έργο μου είναι εύκολο (...)

«Αύριο αρχίζει η διάσκεψη», είπε ο Εμβέρ Χότζα σαν να μιλούσε στον εαυτό του. Κανείς δεν ήταν σε θέση να μιλήσει. Το μυαλό τους, σε αναμονή, ήταν ανίκανο να γεννήσει λέξεις. «Θυμάμαι τότε που πήγα να στο σχολείο του Αργυρό-

καστρου, το χειμώνα, όταν ο άνεμος σφύριζε όπως τώρα, μαζί με ένα συμμαθητή μου κολλούσαμε την πλάτη στον τοίχο για να προστατευτούμε και μιλούσαμε ώρες ατέλειωτες για τον κομμουνισμό». Τράβηξε μια ρουφηξιά από το τσιγάρο του. «Αυτός ο φίλος δεν υπάρχει πια. Εγώ όμως είμαι ζωντανός και πριν από λίγο πήρα μέρος σ' αυτό το δράμα του κομμουνισμού. Πού να το φανταζόμουν τότε...»

«Εσείς, σύντροφε Εμβέρ, εσείς που μας οδήγησατε...» άρχισε να λέει ένας από τους εμπειρογνώμονες.

«Όχι μεγάλα λόγια», τον έκοψε μαλακά ο Εμβέρ Χότζα, «ας πιούμε ήσυχοι τον καφέ μας».

Μια από τις Ρωσίδες έφερε τους καφέδες.

«Δεν ήταν τυχαίο που ανέφερα τον Αισχύλο», είπε ο Εμβέρ Χότζα παίρνοντας το φλιτζάνι του. «Αυτός ο φίλος που σας έλεγα είχε μια ιδιαίτερη προτίμηση για τον Αισχύλο. Κάθε φορά που ο καθηγητής των αρχαίων ελληνικών μας μιλούσε για τις χαμένες του τραγωδίες, εκείνος αναστέναζε. Ονειρευόταν ότι κάποτε θα τις ξαναβρίσκαν. Όλοι ήξεραν το πάθος του και συχνά τον πείραζαν. Γιατί πρέπει να βρεθούν αυτές οι τραγωδίες; του έλεγε ένας συμμαθητής. Και χωρίς αυτές, αρκετές τραγωδίες έχει ο κόσμος. Ίσως η απώλειά τους δεν υπήρξε τυχαία, έλεγε ένας άλλος. Μπορεί να δηλώνει μια ανάγκη να ξεχαστούν. Τόσα χρόνια πέρασαν και τα λόγια του δε λένε να σβηστούν από τη μνήμη μου. Είναι αλήθεια ότι ο κόσμος είναι γεμάτος τραγωδίες, πιστεύαμε όμως ότι ο κομμουνισμός δε θα γνώριζε άλλες. Αλλιώς όμως ήρθαν τα πράγματα!»

Τέλειωσε τον καφέ του.

Γύρω του, όλοι έμοιαζαν να περιμένουν να συνεχίσει. Ο Εμβέρ Χότζα άναψε τσιγάρο. Όταν έσβησε το σπέρτο, είχε επικρατήσει και πάλι σιωπή.

«Αλλιώς ήρθαν τα πράγματα», επανέλαβε. Από έξω έφτανε το βογκητό του ανέμου, εντυπωσιακά κοντινό.

Ο Μπέσνικ γύρισε μηχανικά το κεφάλι προς το παράθυρο (...) Στην πόρτα εμφανίστηκε ένας φρουρός.

«Μια Ζιμ», είπε.

Ένας από τους εμπειρογνώμονες βγήκε έξω. Ακούγοντας την πόρτα να ξανανοιγεί, ο Εμβέρ Χότζα, χωρίς να γυρίσει το κεφάλι, ρώτησε ποιος ήταν.

«Ο Τορέζ», είπε ο εμπειρογνώμονας. «Μόνος».

Αμέσως μετά έμπαινε στην αίθουσα ο Μωρίς Τορέζ. Ήταν πράγματι μόνος. Είπε «καλησπέρα», έδωσε το χέρι στον Εμβέρ Χότζα και έμεινε μερικά δευτερόλεπτα όρθιος, απέναντί του. Έμοιαζε λίγο νευρικός.

«Ήθελα να μιλήσω μαζί σας», είπε τελικά. «Λυπάμαι που δεν μπόρεσα να σας προειδοποιήσω».

Ο Εμβέρ Χότζα έκανε μια κίνηση προς τημισάνοιχτη πόρτα του γραφείου, απ' όπου είχαν βγει οι άλλοι πριν από μία ώρα.

Ο Τορέζ κατευθύνθηκε προς το γραφείο με γρήγορο βήμα. Ο Εμβέρ Χότζα τον ακολούθησε και έκλεισε την πόρτα πίσω του.

Ήταν η νύχτα των «μαύρων ζιμ». Οι δέσμες των φαναριών τους φωτίζαν τον περίβολο της έπαυλης, σκαρφάλωναν στα δέντρα που έμοιαζαν να ξυπνούν από έναν παγωμένο ύπνο, έφαχναν μέσα στη νύχτα σαν να ζητούσαν κάτι άλλο, ίσως τα κάγκελα, ίσως την πόρτα, ύστερα, μόλις το ανακάλυπταν, έσβηναν ξαφνικά. Μετά τον Τορέζ έφτασε ο Χο Τσι Μινχ, ύστερα ένας Αφρικανός, ύστερα κάποιος από τη Σκανδιναβία. Αργά τη νύχτα ήρθε ο Κοσύγκιν, ύστερα ακόμη πιο αργά, μετά τα μεσάνυχτα, κάποιος άλλος που ο Εμβέρ Χότζα δεν μπόρεσε να δεχτεί. Αυτή η τελευταία Ζιμ με τον άγνωστο, ξανάφυγε αμέσως, τρυπώνοντας σαν αγρίμι ανάμεσα στα δέντρα και εξαφανίστηκε γρήγορα μέσα στο μαύρο δρόμο.

Εθνικισμός και σοσιαλιστική διαχείριση

«Είμαι υπερήφανος που συμμετείχα στον πόλεμο της Αλγερίας και μπορώ να πω ότι στο τέλος της θητείας μου ποτέ δεν διώχθηκα αλλά παρασημοφορήθηκα. Στο Εθνικό Μέτωπο (Front National), είμαστε με το μέρος του γαλλικού στρατού, ενώ οι κοπρίτες της μαρξιστικής αριστεράς κουβαλούσαν τις βαλίτσες των τρομοκρατών» (Monde 13/2/85).

Οι παραπάνω δηλώσεις του Λε Πεν είναι η συνέχεια και ίσως το κλείσιμο (!) μιας σειράς γεγονότων που χρωμάτισαν τον τελευταίο καιρό την πολιτική ζωή της Γαλλίας. Στις 11/2/85 ο δεύτερος σε ιεραρχία του Σοσιαλιστικού Κόμματος (Σ.Κ.) Ποπερέν δήλωνε σε τηλεοπτική εκπομπή ότι το Σ.Κ. αρχίζει αμείλικτο αγώνα ενάντια στον Λε Πεν και σ' ό,τι αντιπροσωπεύει. Την επόμενη μέρα η Λιμπερασιόν αφιέρωνε μεγάλο τμήμα της έκδοσής της στις καταγγελίες πέντε επώνυμων αγωνιστών του FLN (Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο της Αλγερίας) που αναγνώριζαν στο πρόσωπο του Λε Πεν τον βασανιστή τους στον πόλεμο της Αλγερίας το 1957.

Το πρώτο σημείο που χρειάζεται επισημάνση είναι το γιατί σε μια εποχή που ο Λε Πεν αναβιώνει στις φασιστικές του συγκεντρώσεις, ό,τι καλύτερο έχει να επιδείξει ο ρατσισμός, ο ναζισμός και η αντικομμουνιστική υστερία, το Σ.Κ. και η Λιμπερασιόν αναγκάζονται να ανατρέξουν σε γεγονότα που μακρινού παρελθόντος και να κάνουν επίκληση στα διαταξικά ανθρωπιστικά αισθήματα. Η πολιτική επιδράση των αποκαλύψεων της Λιμπερασιόν ήταν μάλλον μικρή. Παρ' όλο αυτό όμως ο αμείλικτος αγώνας του Ποπερέν γρήγορα σίγησε. Έτσι ο πρωθυπουργός Φαμπιούς δήλωνε ότι «ο κ. Λε Πεν θέτει πραγματικά προβλήματα... αλλά προτείνει απλούστευτικές και απλοϊκές λύσεις...». Όσο για τη Λιμπερασιόν, που εδώ και τρία χρόνια ασκεί το ρόλο του κριτή της κυβερνητικής πολιτικής, προωθώντας κάθε επιλογή που θα ρύθμιζε καλύτερα την κρατική διαχείριση των γάλλων σοσιαλιστών, δήλωνε από στόματος του διευθυντή της: «Ο Λε Πεν προάγει τις απόψεις της άκρας δεξιάς αλλά... δεν έχει εξέλθει από το δημοκρατικό σύστημα και δεν επιδιώκει να ανατρέψει με εξωκοινοβουλευτικά μέσα. Ενδιαφερόμαστε για τον Λε Πεν όπως για όλους τους πολιτικούς άνδρες που διαδραμάτισαν ή θα διαδραματίσουν έναν σημαντικό ρόλο στην κοινωνία μας. Ούτε περισσότερο ούτε λιγότερο» (Λιμπερασιόν, 13/2/85 μόλις 2 μέρες μετά τις αποκαλύψεις).

Στροφή λοιπόν για να αποφεύγονται τα αδιέξοδα. Στροφή σε πλήρη σύμπνοια με τη Μιτερανική σύλληψη της «συγκέντρωσης όλων των Γάλλων».

Όσο για τον Λε Πεν, βρήκε την ευκαιρία μετά

τις αποκαλύψεις της Λιμπερασιόν να επαναβεβαιώσει τις αναβιωμένες εθνικιστικές ιδεολογίες: πίστη στην πατρίδα, τιμή στο στρατό, περιφρόνηση στους πολιτικάντηδες. Καταφέρνει δε να αντιστρέψει τους όρους του παιχνιδιού υπενθυμίζοντας ότι οι σημερινοί διώκτες του ήταν τότε οι πολιτικοί υπεύθυνοι του εγχειρήματος: π.χ. ο Μιτεράν, τότε υπουργός εσωτερικών και δικαιοσύνης στην κυβέρνηση των σοσιαλιστών.

Τέλος, η σύγχρονη εθνικιστική έξαρση, χαρακτηρίζοντας σαν τρομοκράτες ή δολοφόνους τους αγωνιστές του FLN της Αλγερίας ξεμπερδεύει μια και καλή και με το ιδεολογικό υπόβαθρο για την αντιμετώπιση σήμερα του FLNKS της Νέας Καληδονίας. Προάσπιση λοιπόν των ιερών της σύγχρονης γαλλικής αποικιοκρατίας. Και εμφανής η αδυναμία του Σ.Κ. και της κυβέρνησης να χαράξει και να υπερασπιστεί μια προοδευτική πολιτική διεξόδου.

Το πλαίσιο της κρίσης

Ποιο είναι όμως το κοινωνικό-οικονομικό πλαίσιο που επιτρέπει σήμερα την άνοδο του Λε Πεν στη Γαλλία; Η ερμηνεία που βρίσκεται πιο κοντά στην πραγματικότητα είναι ίσως αυτή του Κ.Κ. που μιλάει για «επιδείνωση της κρίσης». Εκεί που κύρια ποντάρει ο Λε Πεν είναι στο ζήτημα της ανεργίας και στην ανάγκη να κλείσουν τα σύνορα στους μετανάστες. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η συμμετοχή των μεταναστών στην καπιταλιστική ανάπτυξη και οι θέσεις που κατέχουν στα πλαίσια της παραγωγής και στους βασικούς τομείς της γαλλικής βιομηχανίας είναι ιδιαίτερα σημαντική. Ταυτόχρονα και παρά τη συμμετοχή τους και τις αποδοχές που δικαιούνται στα πλαίσια του Κράτους πρόνοιας, δεν παύουν να αποτελούν ένα κοινωνικό σύνολο υποταγμένο και κυριαρχούμενο που χρησιμοποιείται και αναπαράγεται ανάλογα με την οικονομική-πολιτική συγκυρία.

Η άνοδος των σοσιαλιστών στην κυβέρνηση σήμανε εκτός των άλλων μια άλλη λιγότερο άνιση «ενσωμάτωση» — αντιμετώπιση των μεταναστών (στο σύνολό τους) στην κοινωνικο-οικονομική ζωή. Με την εφαρμογή όμως της πολιτικής λιτότητας όπως αυτή εξειδικεύτηκε στους επιμέρους τομείς, έβγαλε αναγκαστικά σε αμφισβήτηση τα κεκτημένα του εργατικού κινήματος. Ταυτόχρονα οι όροι της κρίσης επέτρεψαν την προώθηση της διάσπασης του συνδικαλιστικού κινήματος, τόσο σε γενικό επίπεδο, όσο και σε μερικότερο χαρακτηρισμό (αναδόμηση για αντιμετώπιση των αναδιατάξεων (αναδόμηση βιομηχανίας, κλείσιμο εργοστασίων κλπ.). Και ήταν επόμενο ο πρώτος στόχος να είναι οι μετανάστες που δουλεύουν στην πρώτη σκάλα παραγωγής. Τέλος στο επίπεδο των κοινω-

νικών μέτρων πρόσφατοι νόμοι «ρύθμισαν» τις δυνατότητες απόκτησης γαλλικής υπηκοότητας για τις οικογένειες των μεταναστών.

Υπήρχε επόμενα έτοιμο το έδαφος για να τραβήξει ο Λε Πεν αυτή τη λογική στις ακραίες της συνέπειες.

Όσο για το Κ.Κ. αντιμετώπισε το φαινόμενο με έκδηλη αμηχανία. Έχοντας συμπλέγματα ενοχής για παλιότερες δικές του θέσεις στο θέμα των μεταναστών περιορίστηκε σε δηλώσεις του τύπου «δεν υπάρχουν πιο αντικομμουνιστές από τους ακροδεξιούς, ούτε πιο αντιφασίστες από τους κομμουνιστές» (Μαρσαί, 28/2/85). Βέβαια ο Μαρσαί αρνήθηκε να συμμετάσχει σε τηλεοπτική συζήτηση με τον Λε Πεν δηλώνοντας ότι «όλα όσα αντιπροσωπεύει η ακροδεξιά, βία, ρατσισμός, σκοταδισμός, δημαγωγία... δεν αντιπροσωπεύουν μια γνώμη που συζητά κανείς αλλά ένα κίνδυνο που πρέπει να καταπολεμήσει» (3/3/85). Σε μια όμως φάση που οι κοινωνικο-οικονομικοί όροι επιβάλλουν τελικά τον Λε Πεν στη γαλλική πολιτική σκηνή η στάση αυτή, αν και πολιτικά σωστή, δεν αρκεί για να αντιμετωπίσει το φαινόμενο.

Πρέπει ακόμα σ' αυτό το σημείο να επισημάνουμε, ότι αν στην Ελλάδα ο αντικομμουνισμός έχει τους οπαδούς του, στη Γαλλία ο ακραίος φιλελευθερισμός μετατρέπει αυτή τη στάση σε μαζική υστερία. Δεν είναι δηλαδή καθόλου παράξενο να ακούς ανθρώπους που ψήφισαν σοσιαλιστές και θεωρούν απόλυτα πιθανή την «από Βορρά» εισβολή.

Ανακατατάξεις στη δεξιά

Τέλος η υπόθεση Λε Πεν δεν έχει αφήσει αδιάφορους ή ήσυχους τους ηγέτες του Δεξιού Συνασπισμού. Παράγεται λοιπόν καθημερινά ένα κομφούζιο δηλώσεων: έτσι η Σιμόν Βέλ (U.D.F.) δεν θέλει καμιά σύμπραξη με το F.N. ο Σιράκ (R.P.R.) δεν θέλει «συμφωνία σύμπραξης σε εθνικό επίπεδο αλλά προτείνει στους υποψηφίους να τις νομαρχιακές εκλογές να κάνουν κατά περίπτωση», ενώ ο Ζ. Τουμπόν (γ. γραμματέας R.P.R.) «δεν έχει εχθρότητα με το ρεύμα του εθνικού μετώπου».

Το Σ.Κ. προσπαθεί να εκμεταλλευτεί αυτές τις αντιθέσεις, παίζοντας στο επίπεδο του εκλογικού νόμου. Μα εκείνο που τελικά μένει είναι η αίσθηση αναβίωσης κάθε είδους ιδεολογικού αποβράσματος που μένει αναπάντητο. Αν μάλιστα θέλουμε να ακριβολογήσουμε, τα πράγματα παίρνουν το χαρακτήρα ιδεολογικής κυριαρχίας από μεριάς του F.N. Έτσι ο γραμματέας του R.P.R. (Monde 3/3/85) δηλώνει με θάρρος ότι «όταν επανέλθουμε στην εξουσία... αυτοί που θέλουν να διατηρήσουν, ή να επανέξουν την αγοραστική τους δύναμη θα πρέπει να δουλεύουν περισσότερο. Στο ζήτημα της διάρκειας της εργασίας, περισσότερη ευελιξία, ευκαμψία και κινητικότητα... Θα μειώσουμε το εύρος του δημόσιου τομέα... Θα εφαρμόσουμε μια ανιστερή πολιτική μεταναστεύσης με ελέγχους στα σύνορα και απέλωση χωρίς έλεος των παραβατών... Θα αντιμετωπίσουμε ευνοϊκά το δικαίωμα του ασύλου... αλλά όχι γι' αυτούς που με το έγκλημα, προσποιούνται ότι μάχονται ενάντια σε δημοκρατικά καθεστώτα...»

Έτσι ο Λε Πεν και το F.N. μπορούν πια με σιγουριά (8,2% στις τελευταίες νομαρχιακές εκλογές) να υποστηρίξουν ότι «προχωράμε σ' ένα ξαναμοίρασμα των χαρτιών και των δυνάμεων στη δεξιά... (χωρίζοντας) στην R.P.R. και U.D.F. τους αριστερούς από τους δεξιούς που διαφωνούν σε ουσιαστικά ζητήματα όπως η θανατική ποινή, η έκτρωση, η μετανάστευση, η ανασφάλεια, τα φορολογικά ζητήματα, ο γραφειοκρατικός κρατισμός». Εκείνο που δεν τολμά ακόμη να διατυπώσει και που δεν είναι λιγότερο αληθινό είναι ότι αρχίζει να επιβάλλει τους κανόνες του παιχνιδιού και στην αριστερά, σε ένα Σ.Κ. που αγωνίζεται να εξαντλήσει τις προθεσμίες διαχείρισης της κρίσης και σ' ένα Κ.Κ. που παραπαίει μέσα σε μια δίνη χωρίς προσανατολισμό και στερημένο από τα τελευταία οράματα «περάσματος» στο σοσιαλισμό που του έχουν απομείνει.

Α. Αρζιμάνογλου — Τ. Κυπριανίδης

«Το επίθετο *Μαρξιστής*», έγραφε πρόσφατα ένα απ' τα λίγα σοβαρά αριστερά έντυπα που έχουν απομείνει στην Αμερική!, «προκαλεί φόβο και αηδία, και δικαιώνει πράξεις που αλλιώς θα θεωρούνταν κακόγουστες, ανήθικες ή αντισυνταγματικές. Οι μαρξιστές καθηγητές σε Πανεπιστήμια μπορεί να μη γίνουν μόνιμοι. Οι μαρξιστές Σαντινίστας μπορεί ν' ανατραπούν. Οι μαρξιστές συγγραφείς μπορεί να λογοκριθούν». Τα σημάδια δείχνουν πως ο ολοένα αυστηρότερος συντηρητισμός της Αμερικάνικης κοινωνίας (και όχι μονάχα της κυβέρνησης) έχει ήδη δώσει το πράσινο φως για ιδεολογικές εκκαθαρίσεις στα Πανεπιστήμια.

Όχι πως οι μαρξιστές επιστήμονες απολάμβαναν ποτέ ιδιαίτερα προνόμια στην Αμερικάνικη Εκπαίδευση. Περιορισμένοι συνήθως στην αυστηρά ακαδημαϊκή γυάλα των ειδικευμένων Τμημάτων Πολιτικής Επιστήμης, ή (σπανιότερα) φιλοξενούμενοι καταχρηστικά από παραδοσιακά φιλελεύθερα Κολλέγια (που όμως κάτω από την πίεση των καιρών πάνε κι εκείνα να μεταβληθούν σιγά σιγά σε θλιβερές εμπορικές κι επαγγελματικές σχολές) οι Αμερικάνοι μαρξιστές δύσκολα μπόρεσαν ν' αμφισβητήσουν τον προκαθορισμένο τους ρόλο. Το «δείγμα μαρξιστής» (Token Marxist) στο Αμερικάνικο Πανεπιστήμιο είναι περισσότερο συμβολική τεκμηρίωση του πλουραλισμού της περίφημης ανεκτικής κοινωνίας, παρά δυναμικός φορέας εναλλακτικής γνώσης. Η αναζήτηση της γνώσης άλλωστε δεν είναι πια ένα απ' τα κύρια ενδιαφέροντα του Αμερικάνου φοιτητή — τουλάχιστον όχι όσο η αναζήτηση καριέρας και προσωπικού κέρδους. Σήμερα η C.I.A. μπορεί να οργανώνει ανοιχτές εκδηλώσεις στρατολόγησης «προσωπικού», (πρόσφατα στο Παν/μιο Μπράουν), ή και δημόσιες διαλέξεις προπαγανδίζοντας την ανάγκη επέκτασης και ισχυροποίησης της (π.χ. Παν/μιο Νέας Υόρκης, 19 Φεβ. '85) στους χώρους που πριν 15 χρόνια θα την υποδέχονταν αντί για χειροκροτήματα, τουλάχιστον διαδηλώσεις. Το πρόβλημα δεν είναι βέβαια ανεξήγητο: ποιος να ξεφύγει από το στόχο της επαγγελματικής αποκατάστασης όταν απαραίτητη προϋπόθεση σπουδών (για τους μη γόνους μεγαλοαστικών οικογενειών) είναι ή οι υποτροφίες (ήδη ανύπαρκτες για όσες επιστήμες δεν είναι βιομηχανικά εκμεταλλεύσιμες) ή τα κυβερνητικά δάνεια, που πρέπει να ξεπληρωθούν αμέσως μετά την αποφοίτηση, έστω και αν ο λαβών παραμένει άνεργος (και που ούτως ή άλλως έχουν κι αυτά συρρικνωθεί);

Ας επανέλθουμε όμως στους διδάσκοντες: παρατηρεί κανείς ότι τα τελευταία χρόνια οι ανεπίσημες ασφαλιστικές δικλείδες που ελέγχουν την πορεία των ανερχόμενων μαρξιστών επιστημόνων, εξασφαλίζοντας ότι ο υπερβάλλον ζήλος τους δεν θα θέσει σε κίνδυνο την ακαδημαϊκή ευταξία, αφήνουν όλο και λιγότερα περιθώρια αναπνοής. Δεν θα μας απασχολήσουν εδώ οι περιπτώσεις άσκησης φυσικής βίας — αν και ενδεκτικά τουλάχιστον πρέπει ν' αναφερθεί η δολοφονία τον περασμένο Οκτώβριο του καθηγητή της Φυσικής στο Παν/μιο της Καλιφόρνια και διευθυντή της Αμερικάνικης Επιτροπής για Επιστημονική Συνεργασία με το Βιετνάμ Έντουαρντ Λη Κούπερμαν. Πιο συνηθισμένη (ευτυχώς, ακόμα!) είναι η λογοκρισία μέσω ψυχολογικής βίας που ασκείται με «διαφωτιστικές» εκστρατείες δυσφήμισης μαρξιστών καθηγητών από τον Τύπο — ή και από «αγρυπνούντες» συναδέλφους τους.

Χαρακτηριστική περίπτωση δυσφήμισης από τον Τύπο είναι εκείνη του καθηγητή στο Πανεπιστήμιο της Νέας Υόρκης Μπέρτελ Όλμαν. Στα 1978, και ενώ ο Όλμαν ήταν ο κυριότερος υποψήφιος για την προεδρία του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης σε άλλο Πανεπιστήμιο, δύο δημοσιογράφοι δημοσίευσαν άρθρο σε εκατόν ογδόντα περίπου εφημερίδες (όλα τα νούμερα σ' αυτή τη χώρα είναι τεράστια!) όπου ισχυριζόνταν ότι ο

Αμερικανικά Πανεπιστήμια:

Οι μαρξιστές υπό διωγμόν;

USA

καθηγητής χρησιμοποιούσε την τάξη «για να προσηλυτίσει τους φοιτητές στον επαναστατικό Μαρξισμό» και παρέθεταν την άποψη ενός ανώνυμου (ίσως και ανύπαρκτου) πανεπιστημιακού, σύμφωνα με τον οποίο ο υποψήφιος «δεν έχει κανένα επιστημονικό κύρος — είναι απλά και μόνο πολιτικά δραστήριος». Ο Όλμαν δεν πήρε ποτέ τη θέση, και ύστερα από έξι χρόνια αγώνα το Ανώτατο Δικαστήριο του αρνήθηκε το δικαίωμα να εκδικαστεί καν η μήνυσή του κατά των δημοσιογράφων για συκοφαντική δυσφήμιση. Το δίδαγμα είναι σαφές: κάθε επιστήμονας που θέλει να έχει συνείδηση πολίτη μπορεί πια ανεξέλεγκτα να διασύρεται από τον Τύπο στην Αμερική, και μάλιστα με νομικό προηγούμενο.

Η πρόοδος όμως των μαρξιστών επιστημόνων στην Αμερική δεν ελέγχεται μονάχα από δημοσιογράφους, αλλά και από καλοθελητές συναδέλφους, που κάποτε αφήνουν τις μελέτες τους προκειμένου να επιδοθούν απερίσπαστοι στο κυνήγι της μάγισσας — του ατυχούς δηλαδή μαρξιστή που τόλμισε να διατυπώσει τις απόψεις του. Η πιο εκτεταμένη τέτοια εκστρατεία των τελευταίων δεκαετιών γίνεται εδώ και ένα χρόνο από δυο ισχυρούς ιστορικούς — τον Τζέραλντ Α. Φέλντμαν του Μπέρκλεϋ και τον Χένρυ Α. Τέρνερ, Τζ. από το Γιάιηλ. Θύμα της πρωτοφανούς ακαδημαϊκής βεντέττας είναι ο νεαρός συνάδελφός τους Ντέιβιντ Έιμπραχαμ, στο πρόσφατο βιβλίο του οποίου (*Η Κατάρρευση της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης*, Princeton University Press) βρέθηκαν λάθη που, χωρίς να αναιρούν την κεντρική θέση του συγγραφέα, είναι οπωσδήποτε επιστημονικά απαράδεκτα. Το μόνο ελαφρυντικό του νέου ιστορικού είναι ότι πιθανόν δεν είναι ο μόνος με λάθη στις υποσημειώσεις του — καθώς κανενός άλλου ιστορικού η δουλειά δεν φαίνεται να έχει υποβληθεί σε τέτοια κοπιαστική συστηματική εξέταση στα αρχεία. Όμως και να 'χει, ο Έιμπραχαμ παραδέχτηκε τα σφάλματά του απολογούμενος δημόσια και παρακαλώντας τους εκδότες να αποσύρουν το βιβλίο του προσωρινά από την κυκλοφορία ώστε να διορθωθεί. Οι δύο άτεγκτοι όμως κήσορες δεν αρκέστηκαν σ' αυτή την ομολογία. Αφού υπέδειξαν τα λάθη του βιβλίου με προσωπικό γράμμα στα μέλη της Αμερικανικής Ιστορικής Εταιρίας, επιδόθηκαν στο να «πληροφορούν» εθελοντικά, με αλληπάλληλα τηλεφωνήματα, ένα προς ένα τα Πανεπιστήμια όπου έκανε αίτηση για πρόσληψη ο νεότερος συνάδελφός τους, απειλώντας όποιον τολμούσε ν' αντιδράσει

αποκρισει αποκρισεις

υπέρ του Έμπραχαμ ότι θ' απευθυνθούν στη διοίκηση, δημιουργώντας έτσι προβλήματα και στον ίδιο. Ο Έμπραχαμ παραμένει ακόμα άνεργος — παρά την αρχική διάθεση αρκετών Πανεπιστημίων να τον προσλάβουν. Ο διωγμός του όμως δεν σταμάτησε ακόμα: οι δυο αρχαιότεροι συνάδελφοί του απαιτούν από τον εκδότη να αποσύρει δια παντός το βιβλίο από την κυκλοφορία και ζητούν (αυτό πραγματικά πρωτόκουστο) από το Πανεπιστήμιο του Σικάγου να ανακαλέσει το διδακτορικό πτυχίο του Έμπραχαμ.

Όπως βεβαιώνουν οι —επώνυμοι— υπερασπιστές του νέου ιστορικού, χωρίς να παραγνωρίζουν βέβαια τα ερευνητικά λάθη της εργασίας του, η επίθεση αυτή: 1) είναι βασισμένη σε μια μεθοδολογική διαφωνία. Οι δυο αυτοδιορισμένοι κριτές του Έμπραχαμ, «παραδοσιακοί» ιστορικοί οι ίδιοι, δεν αναγνωρίζουν μια επιστημονική πρόσβαση που επιζητεί να προσδιορίσει ευρύτερα πλαίσια αιτιότητας, θεωρώντας έτσι την ορθότητα των υποσημειώσεων όχι μόνο απαραίτητο, αλλά μοναδικό κριτήριο ιστορικού κύρους. 2) Είναι επαγγελματικά αήθης, καθώς παραμερίζει τα έγκυρα (και ελέγξιμα) κανάλια της επιστήμης (δελτία ενημέρωσης κ.λ.π.) και καταγίνεται με μια καταδίωξη σε προσωπική βάση, και 3) είναι, τουλάχιστον εν μέρει, προϊόν εκδικητικού μένους, καθώς ο νεότερος ιστορικός πρόλαβε να εκδόσει πρώτος, με διαφορετική βέβαια ερμηνεία, υλικό που συμπίπτει με την έρευνα ενός από τους δυο διώκτες του.

Είναι πάντως βέβαιο ότι, και σ' αυτήν την περίπτωση, σημαντικό ρόλο έπαιξε η μαρξιστική απόκλιση του Έμπραχαμ. Ο μαρξισμός, ακόμα και ως επιστημονική μέθοδος, εξακολουθεί να προκαλεί υποψία σ' αυτή τη χώρα, όπου η (επιστημη και μη) υστερία κατά των Ερυθρών προκαλεί φόβους επιστροφής ενός κύματος άγριου Μακαρθισμού. Αν, παραδείγματος χάρη, ο Ντέιβιντ Έμπραχαμ ήταν μόνο στρουκτουραλιστής, ακόμη και αν είχε ψάξει κανείς τις πηγές του στα αρχεία (πράγμα ιδιαίτερα αμφίβολο), δεν θα μπορούσαν πάντως τα ερευνητικά του λάθη να χαρακτηριστούν εκούσια «ψέματα» και «δολοπλοκίες» που κρύβουν απώτερους (ασφαλώς ανατρεπτικούς) σκοπούς. Για να μη μένουμε όμως σε υποθέσεις: το φρεσκοτυπωμένο βιβλίο του κήνσορα Τέρνερ (Οι Γερμανοί Μεγαλοβιομήχανοι και η Άνοδος του Χίτλερ, Oxford University Press) καταλήγει με μια επίθεση κατά των μαρξιστών ιστορικών ανεξαρτήτως ιδεολογικών αποχρώσεων ή βαθμού ερευνητικής επάρκειας, που (σαν κίνημα πλέον) έχουν μοναδικό σκοπό «να δυσφημήσουν και να υποσκάψουν τις κοινωνίες με καπιταλιστική οικονομία και να νομιμοποιήσουν τα καταπιεστικά αντι-καπιταλιστικά καθεστώτα». Κάθε μαρξιστής επιστήμονας είναι έτσι, ίσως και εν αγνοία του, πράκτορας των Ρώσων. Τα βιβλία (και οι συγγραφείς τους) ετοιμάζονται για την πυρά. Όπως θα 'λεγε κι ο ποιητής, «έρχονται μαύρες μέρες».

Τάκης Σταθόπουλος

1. The Nation, 2/2/85, κύριο άρθρο.

2. Το αστείο είναι ότι το συγκρότημα Λαμπράκη προσπάθει να συστήσει εφαρμογή των οικονομικών μέτρων που έχουν ήδη, κατά γενική ομολογία, συρρικνώσει την ανώτατη εκπαίδευση στην Αμερική και στην τάλαйна πατρίδα μας. «Είναι σπατάλη», λέει το Βήμα στις 17/2 («Σχόλια — Απόψεις — Διάλογος» σελ. 14), επικροτώντας τα λεγόμενα του Ρηγκανόδοξου αμερικανού υπουργού Παιδείας, «η επιδίωξη με διάφορες μορφές βοήθειας προς τους φοιτητές, που το καταναλωτικό τους επίπεδο και πρότυπο περιλαμβάνει όλα εκείνα τα διαρκή καταναλωτικά αγαθά που χαρακτηρίζουν τη σημερινή βιομηχανική κοινωνία, όπως αυτοκίνητα, στέρεο, διακοπές σε παραθαλάσσια θέρετρα και άλλα τέτοια γνωστά... Μήπως... ήρθε η ώρα που για να αποκτήσουμε περισσότερη και καλύτερη παιδεία και επαγγελματική μόρφωση χρειάζεται να σφίξουμε ο καθένας τη ζώνη του; Και μήπως ένα τέτοιο σφίξιμο βοηθάει τους σύγχρονους νέους να ακονίσουν λίγο το μυαλό τους;» Ας ετοιμαζόμαστε λοιπόν ν' αφήσουμε τις ασύδοτες κραυγές με έξοδα του Κράτους. Κομμένα τα κομπόγια συνάδελφες. Κομμένο το φοιτητικό εισιτήριο. Και με μέτρο τα μπάνια στην Αίγινα!

ITALIA:

ΡΩΜΗ. Από την Τρίτη, 12 Μαρτίου, ένας Gay βρίσκεται στην κορυφή της ιταλικής κομμουνιστικής νεολαίας FGCI. Ονομάζεται Νίκι Βέντολα, είναι 26 χρονών. Στο συνέδριο της FGCI, που πραγματοποιήθηκε στη Νάπολι στα τέλη Φεβρουαρίου, ανέβηκε στο βήμα με ένα κατακόκκινο παπιγιόν στο λαιμό κι ένα αστραφτερό χρυσό χαλκαδάκι στο αριστερό αυτί του. Τελείωσε την παρέμβασή του προτρέποντας τους νέους κομμουνιστές στον αγώνα «για τον έρωτα και για τον κομμουνισμό». Δίπλα του ακριβώς ο γραμματέας του κόμματος Αλεσσάντρο Νάττα δεν έκρυβε τη δυσφορία του.

Παρόλα αυτά, δυο βδομάδες αργότερα, ο Νίκι Βέντολα εξελέγη παμπηφει στην πανιταλική γραμματεία της FGCI (οργανισμός παρόμοιος με το Πολιτικό Γραφείο των Κ.Κ.). Είναι κάτι που συμβαίνει για πρώτη φορά στο κόμμα που στη δεκαετία του 60 διέγραψε τον Πιερ Πάολο Παζολίνι για ένα «σκάνδαλο ομοφυλοφίλων» που είχε ξεσπάσει τότε.

Ο Νίκι Βέντολα συναντήθηκε με τους δημοσιογράφους λίγες μέρες αφού εγκαταστάθηκε στα γραφεία της FGCI, μέσα στο μέγαρο της Καθοδήγησης του ΙΚΚ, στη Via Delle Botteghe Oscure.

Δήλωσε ότι είναι κομμουνιστής από δεκατριών ετών, όταν οργάνωνε τους μαθητικούς αγώνες στο μικρό επαρχιακό κέντρο Τερλίτσι, στην Απουλία. Διηγήθηκε πώς η τοπική οργάνωση της FGCI τον καθαίρεσε από γραμματέα το 1978, όταν, για να βοηθήσει ένα σύντροφο που είχε τρεχάματα με τους Καραμπινιέρους (είχε ξεπαρθενώσει την ανήλικη κόρη ενός χριστιανοδημοκράτη αρχηγίσκου) έκανε ανοιχτή δήλωση ομοφυλοφιλίας.

«Επιβλήθηκε παλεύοντας με τα νύχια και τα δόντια», σχολίασε. Δεν ξέρει αν θα γίνει ο πρώτος Gay γραμματέας της Ιταλικής Κομμουνιστικής Νεολαίας γιατί «ακόμη δεν αποφάσισε τι θα κάνει όταν μεγαλώσει».

Όσο για το ρόλο του στο κόμμα, τον συνόψισε ως εξής: «Το να είναι κανείς ομοφυλόφιλος δεν σημαίνει ότι είναι αυτόματα κι επαναστάτης, όπως ακριβώς το να ανήκει σε μία τάξη δεν σημαίνει ότι έχεις αυτόματα ταξική συνείδηση. Φαλλοκρατικά πρότυπα εξακολουθούν να υφίστανται στην καθημερινή ζωή των Gay. Υπάρχει όμως ταυτόχρονα κι ένας μεγάλος πλούτος. Το πρόβλημα είναι να εκραγούν οι αντιθέσεις: το μεγαλύτερο μέρος των

για τον έρωτα και τον κομμουνισμό

δημόσιων συζητήσεων στις οποίες έλαβα μέρος τον τελευταίο καιρό τις έκανα ακριβώς στο Φεστιβάλ της Ουνιτά, της εφημερίδας του ΙΚΚ. Η επιτυχία που είχα ίσως να οφείλεται και στο θεατρικό τρόπο με τον οποίο εκφράζομαι. Αν όμως παίζω θέατρο, το παίζω πάνω στο πετσί μου. Ποτέ, ποτέ δεν αντιλήφθηκα το ζήτημα της ομοφυλοφιλίας σαν συνεχιστική διεκδίκηση περισσότερου χώρου. Μισώ τα κλαψουρίσματα. Προσπάθησα να πιάσω την πολιτική καρδιά του ζητήματος, συζητώντας το θέμα με τους ετεροφυλόφιλους κομμουνιστές: πρέπει να ενδιαφέρεστε γιαυτό όχι σαν γενικό θέμα ανθρώπινης αλληλεγγύης, τους έλεγα, αλλά γιατί θέλετε ν' αλλάξετε τον κόσμο. Η διαφορετική σεξουαλικότητά μου αρμόζει τέλεια στην ανανεωμένη FGCI. Στους τελευταίους μήνες συμμετείχα στην συντακτική επιτροπή του μηνιαίου περιοδικού της οργάνωσης Jonas, και συμμερίστηκα τον αγώνα της νέας καθοδηγητικής ομάδας εναντίον του γιαιοβινισμού, για την επαναθεμελίωση της πολιτικής».

Ο Νίκι Βέντολα όμως δεν είναι μόνον ένα στρατευμένος κομμουνιστής. Είναι κι ένας στρατευμένος ομοφυλόφιλος, αφού ταυτόχρονα ανήκει και στη γραμματεία του κινήματος Arci-Gay, που ιστορικά κοιτάζει με μεγαλύτερη συμπάθεια προς τους ριζοσπάστες του Μάρκο Παννέλλα και τους νεογέννητους «Πράσινους», παρά προς το κόμμα του Νάττα: «Θα κάνω μία διπλή γραμματεία, όπως οι γυναίκες, την εποχή του φεμινισμού, έκαναν τη διπλή στράτευση», απάντησε χαριτολογώντας: «Στο κίνημα Gay βέβαια υποψιάζονται ότι είμαι πράκτορας του ΙΚΚ, ίσως όμως ισχύει και το αντίθετο. Θα είμαι διπλός πράκτορας. Στο κίνημα των ομοφυλόφιλων θα προσπαθήσω να ενηλικιώσω την πολιτική συνείδηση, και σ' αυτό το μέγαρο θα προσπαθήσω να τους κάνω πιο ευαίσθητους προς αυτήν τη θεματολογία. Πολλοί επίσης υποψιάζονται ότι το ΙΚΚ με έβαλε στη γραμματεία για βιτρίνα. Αλλά δεν ισχύει. Το ΙΚΚ δεν μπορεί να σκεφθεί να καβαλήσει την τήρη των οικολόγων, των Gay, των ειρηνιστών, γιατί κάθε οικολόγος, Gay, ειρηνιστής που μπαίνει στην τοπική οργάνωση, την μεταβάλλει. Το ΙΚΚ έπαψε από καιρό να παριστάνει το μονολιθικό. Διεξάγεται μία πολιτική μάχη στο εσωτερικό του. Για μένα, ο πιο πρόσφατος Μπερλινγκουέρ δεν χωνεύτηκε ακόμη από το κόμμα, με την εξαίρεση βέβαια του Ινγκράο».

Δημήτρης Δεληολάνης

Οσο ενοχλητικά είναι για μερικούς τα μεγάφωνα και οι αφίσες της προεκλογικής περιόδου, άλλο τόσο, για κάποιους άλλους, οι μονότονες λίστες υπογραφών που υποστηρίζουν το ένα ή το άλλο κόμμα. Δεν πρόκειται φυσικά ούτε για νέο ούτε για αποκλειστικά ελληνικό φαινόμενο. Ούτε θα μας ενδιέφερε αν αφορούσε απλώς κάποια «τρανταχτά» ονόματα, ινδάλματα του κινηματογράφου και του ποδοσφαίρου που δεν έχουν σχέση με την πολιτική, απλώς δηλώνουν τις προτιμήσεις τους και βάζουν σε πειρασμό τους θαυμαστές τους.

Οι λίστες αυτές μας ενοχλούν γιατί τείνουν να γίνουν το κύριο μέσο στράτευσης και να αντικαταστήσουν κάθε πολιτική πρακτική της μεγάλης πλειοψηφίας των στελεχών της Αριστεράς. Μιλάμε κυρίως για το χώρο των λιγότερο ή περισσότερο επώνυμων διανοομένων και των ιστορικών στελεχών του αριστερού κινήματος. Η αιμορραγία των κομμάτων της Αριστεράς, η αμνηχανία τους να χαράζουν μια νέα στρατηγική, ο περιορισμός τους στα αυστηρά τους εκλογικά καθήκοντα διαμόρφωσε και επέβαλε μια νοοτροπία οπαδού και ψηφοφόρου. Κακά τα ψέματα. Δεν είναι κάποιοι «ανένταχτοι» που πριν από κάθε εκλογική αναμέτρηση επιλέγουν ανάμεσα στα κόμματα το εκλεκτό τους, αλλά μια άθλια στρατιά ανήμπορων συνοδοιπόρων που επιχειρούν να εξορκίσουν την τετράχρονη υποχρεωτική απουσία τους με τη σιγουριά που αναδίδει η δημοσίευση μιας υπογραφής.

Δ.Ψ.

Διαβάζουμε στο ΠΟΝΤΙΚΙ (8.3.85): «Κάποιοι αρμόδιοι στη νομαρχία Ξάνθης δεν έχουν καταλάβει ότι σύμφωνα με το Σύνταγμα όλοι οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου και αρνούνται να δώσουν άδεια σε δύο μουσουλμάνους στο θρήσκευμα έλληνες πολίτες να επεκτείνουν το σπίτι του (ο πρώτος) και ν' αγοράσει ένα οικοπεδάκι για να στεγάσει την οικογένειά του (ο δεύτερος)!»

Φαίνεται ότι αναθεωρείται η πάγια άποψη του περιοδικού για «...τα γνωστά τουρκικά παραμύθια για κακή μεταχείριση της μουσουλμάνικης κοινότητας στη Δ. Θράκη» («ΠΟΝΤΙΚΙ» 7.9.84).

Εκτός αν είναι ένα είδος «ευκαμψίας» που προέρχεται απ' το πάνω: «...γιατί τελευταία η επίσημη πολιτεία έχει δώσει κάποια δείγματα ευκαμψίας απέναντι στη μειονότητα. Τι εννοούμε; Ότι τον τελευταίο καιρό, χορηγούνται στα μέλη της μειονότητας άδειες οδήγησης αυτοκινήτων και τρακτέρ, άδειες για επισκευές σπιτιών, άδειες κυνηγετικών όπλων, άδειες για την ανέγερση οικοδομών και βέβαια επισκευάζεται από την αρχή οδικό δίκτυο στις απρόσιτες ορεινές περιοχές των χωριών της μειονότητας. Που σημαίνει ότι πάλι «ομαδικά» θα ψηφίσουν οι της μειονότητας. Φυσικά, ΠΑΣΟΚ!» («ΠΟΝΤΙΚΙ» 10.4.85).

Μοιάζει λοιπόν παράδοξο να επιμένει κανείς πως για όλα φταίει η Άγκυρα: «Το «Π» πιστεύει ότι η Άγκυρα προσπαθεί να μας δημιουργήσει πρόβλημα με τη μειονότητα» (30.3.85, απ' την απάντηση του «Ποντικού» στον «Σχολιαστή»).

Υπενθυμίζουμε το κλείσιμο του δικού μας κειμένου:

«Προφανέστατα δεν υπερασπιζόμαστε ούτε τη χούντα του Εβρέν, ούτε τα ιδεώδη του τουρκικού Εθνικισμού, ούτε αγνοούμε το ρόλο της Τούρκικης Εξουσίας στα μειονοτικά και ειδικά στην Δ. Θράκη, όμως είναι αδύνατο να τοποθετηθούμε εντός ενός πατριωτικο-ρατσιστικού μετώπου του Κράτους και άλλων «δημοκρατικών» δυνάμεων στην κατεύθυνση της καταστολής και εν τέλει της εξώθησης των μουσουλμάνων ελληνων πολιτών προς την Άγκυρα. Θα υποστηρίξουμε το δικαίωμά τους στην εκπαίδευση, στην εργασία, στην κατοικία, στις κοινωνικές παροχές που απορρέουν άλλωστε απ' το Σύνταγμα.

Θα βρίσκουμε ατυχέστατη την αποκλειστική διαχείριση του ζητήματος απ' την ΚΥΠ και το Υπουργείο Εξωτερικών. Σε κάθε περίπτωση η πασίγνωστη κρισιμότητα της κατάστασης δεν είναι λόγος και για τη δική μας ανοησία».

(«Το Ποντίκι, οι μειονότητες και ο νεο-σωβινισμός» «Σχολιαστής» τ. 24. 1.3. 85).

Επειδή τα αποσπάσματα μιλάνε μόνα τους, δεν θα υπενθυμίσουμε τα αλληπάλληλα σωβινιστικά και ρατσιστικά ολισθήματα του «Π». Ούτε θα σχολιάσουμε την αδυναμία του να απαντήσει επί της ουσίας στο δημοσίευσμά μας. Θα περιμένουμε την οριστική απομάκρυνση του «Π» απ' την πρακτορολογία και την ανάλυση με «μεμέτηδες, τουρκαλάδες, φαταούλες, χοτζάδες» κ.λ.π.

Ίσως αν περιοριστεί λίγο η «εθνικοφοροσύνη» του αρμοδίου συντάκτη να υπάρξει περιθώριο ουσιαστικής συζήτησης.

Δ.Τ.

1915-1985

ΜΕΡ ΓΙ

Σύντομη

2 Δεκέμβρη 1920: Ύστερα από 920 μέρες ανεξαρτησίας η Αρμενία διαλύεται: ένα κομμάτι της γίνεται Σοσιαλιστική Σοβιετική Δημοκρατία της Αρμενίας.

24 Ιούλη 1923: Συνθήκη της Λωζάνης. Η Αρμενία σαν ανεξάρτητο κράτος δεν υπάρχει πια.

Νοέμβρης '58: Αρμενικός εμφύλιος στη Βηρυτό.

1966: Δημιουργείται στη ΣΣΔΑ το παράνομο Εθνικό Ενωτικό Κόμμα.

27 Γενάρη '73: Ο Γιανεκιάν, επιζών της γενοκτονίας, δολοφονεί στο Λος Άντζελες τον τούρκο πρόξενο, εγκαινιάζοντας την περίοδο δυναμικής παρέμβασης των Αρμενίων στη διεθνή σκηνή.

30 Γενάρη '79: 3 Αρμένιοι εκτελούνται στην ΕΣΣΔ ύστερα από βομβιστική επίθεση στο μετρό της Μόσχας.

15 Ιούλη '83: Πολύνεκρη βομβιστική επίθεση της ASALA στο αεροδρόμιο Ορλύ του Παρισιού.

το αρμενικό ζήτημα

Κάπου στην Μικασία στο Αίβανο: μαχητής της ASALA.

ΑΠΟ ΤΟ ΣΙΣ, το 1375, όπου ηττήθηκε ο τελευταίος —γαλλοκύριος— βασιλιάς της Αρμενίας ως το Ντέιρ-εζ-Ζορ, το 1916, όπου, εξουθενωμένοι, πέσαν όσοι Αρμένιοι είχαν επιζηήσει της εξολοθρευτικής μανίας των Νεότουρκων, η ιστορία αυτού του λαού είναι μια συνέχεια εξόδων, μεταναστεύσεων, είναι η ιστορία μιας υποχρεωτικής και συνεχούς διασποράς. Σίγουρα το τραύμα της γενοκτονίας του 1915 είναι το γεγονός που ίδρυσε τη «σύγχρονη αρμενική εθνική συνείδηση».

Στις 24 του Απριλίου του 1965 στις κοινότητες της διασποράς αλλά και στη Σοβιετική Αρμενία, οι Αρμένιοι ξετινάζουν την πενήνταχρονη σκόνη που καλύπτει την κόκκινη - θαλασιά - πορτοκαλιά σημαία τους και ξανακούγεται η κραυγή «Μερ γιεγκίρ, Μερ γιεγκίρ» «τη Γη μας τη Γη μας». Ως εκεί το πρόβλημα ήταν η διατήρηση της μνήμης και της μορφωτικής παράδοσης. Πρωτεργάτες οι αρμενικές μορφωτικές οργανώσεις αλλά κυρίως το Ντασνάκτσιουτισιούν (η Επαναστατική Αρμενική Ομοσπονδία). Το Ντασνάκ κατηγορήθηκε από τη νεολαία για την αδράνειά του στο διεκδικητικό επίπεδο και τις ηγεμονιστικές του τάσεις, πρέπει όμως να του αναγνωριστεί η σημαντική συμβολή στη διάσωση της αρμενικής εθνικής ταυτότητας.

Δειλά-δειλά επαναδραστηριοποιούνται οι εθνικές επιτροπές και σε κάθε ευκαιρία προβάλλεται το αίτημα αναγνώρισης της γενοκτονίας από την Τουρκία. Οι πιέσεις στους διεθνείς οργανισμούς πολλαπλασιάζονται. Όμως τ' αποτελέσματα είναι λίγα και ασημαντά. Έτσι σιγά-σιγά μεγάλο μέρος της νεολαίας, αποκαρδιωμένο, θα εγκαταλείψει τα παραδοσιακά σχήματα.

Στις 27 του Γενάρη '73, για πρώτη φορά μετά τη δολοφονία —εκδίκηση, το 1921, του Ταλαάτ Πασά, πρωτεργάτη της σφαγής, στο Λος Άντζελες ο Γενικιάν, μάρτυς των γεγονότων του 1915, δολοφονεί τον εκεί Τούρκο πρόξενο. Αυτό θα σημάνει τη βίαια επανεμφάνιση του αρμενικού ζητήματος στη διεθνή σκηνή. Τα ως εκεί ισχύοντα πολιτικά αποτελέσματα, η ανυπομονησία της νέας γενιάς, η πολιτική της απελπισία και το Παλαιστινιακό παράδειγμα θα αυξήσουν τις δυνατότητες στρατολόγησης των παρανόμων οργανώσεων που πολλαπλασιάζονται.

Δεκάδες βομβιστικές επιθέσεις και δολοφονίες τούρκων διπλωματών, στην Τουρκία, Ελλάδα, Ιταλία, Γαλλία, Αμερική, στον Καναδά, Λίβανο, Βέλγιο, στη Γερμανία, Αυστρία, Ελβετία ακόμα και στη Γιουγκοσλαβία, τη Βουλγαρία και την ΕΣΣΔ θα ξυπνήσουν το ενδιαφέρον της διεθνούς κοινής γνώμης. Ακόμα και τα παραδοσιακά κόμματα όπως το Ντασνάκ, αν δεν οργανώνουν άμεσα επιθέσεις, κλείνουν τα μάτια μπροστά στη δράση των «Εκδικητών της Γενοκτονίας» ή του «Αρμενικού Επαναστατικού Στρατού», οργανώσεις που δεν θέλουν να αφήσουν το πεδίο ελεύθερο στην μόνη ASALA (Αρμενικός Μυστικός Στρατός για την Απελευθέρωση της Αρμενίας). Το «Κεφάλαιο συμπάθειας» που περιβάλλει τους αρμένιους είναι αναμφισβήτητο προς μεγάλη δυσανεμία της Τουρκίας. Τα κοινοβούλια του Καναδά, της Ουραγουάης και της Κύπρου, υιοθέτησαν ψηφίσματα που ζητούν την αναγνώριση της γενοκτονίας, ενώ η Υποεπιτροπή ανθρωπίνων δικαιωμάτων του ΟΗΕ ασχολείται με την υπόθεση. Παρόμοιες ενέργειες λαβαίνουν χώρα και στο Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρώπης.

15 Ιουλίου 1983, στις 14 και 11, μια τρομερή έκρηξη που συνοδεύεται από μια γλώσσα φωτιάς τραντάζει συθέμελα τα κτίρια του αεροδρομίου του Ορλύ στο Παρίσι: οχτώ νεκροί και 51 τραυματίες. Την επίθεση εναντίον των τουρκικών αερογραμμών υπογράφει η ASALA του

70 ολόκληρα χρόνια πέρασαν από την 24η Απρίλη του 1915 όταν οι Νεότουρκοι άρχισαν να εφαρμόζουν συστηματικό σχέδιο εξαφάνισης του αρμενικού λαού από τη Μικρασιατική χερσόνησο. Ήταν η πρώτη γενοκτονία του αιώνα μας.

12 χρόνια πέρασαν από την 27η Γενάρη του 1973 όταν ο Γενικιάν, ζωντανή μνήμη της σφαγής, εκτέλεσε στο Λος Άντζελες τον Τούρκο πρόξενο. Εγκαινιάζε μια περίοδο εκδίκησης και δυναμικής απαίτησης των δύο βασικών αιτημάτων του αρμενικού έθνους: Αναγνώριση της γενοκτονίας από την Τουρκία, επιστροφή των Τουρκοκρατούμενων εδαφών.

Σήμερα, ανάμεσα στην απογοήτευση της νεολαίας, τις αρνητικές επιπτώσεις τυφλών βομβιστικών επιθέσεων, τον αγώνα για μορφωτική επιβίωση και τη συνέχιση της πολιτικής διεκδίκησης από τα αρμένικα επίσημα κόμματα και οργανώσεις, πού βρίσκεται η αρμενική υπόθεση;

Αγκόπ Αγκοπιάν. Ο Αγκόπ Αγκοπιάν, ή Μιράν Μιρανιάν ή Ελ Μουτζαχέντ είναι γνωστός στις ελληνικές αρχές αφού με Γεμενίτικο διπλωματικό διαβατήριό, του δίνεται η άδεια εγκατάστασης στην Αθήνα αμέσως μετά την πτώση της Βηρυτού το 1982. Από την Αθήνα θα δοθεί η διαταγή επίθεσης στο Ορλύ, μια επίθεση που άνοιξε την τρίτη περίοδο του αρμενικού αγώνα.

Πρώτη και άμεση επίπτωση η διάσπαση της ASALA. Τον Αύγουστο του 1983 μια προγραμματική δήλωση φτάνει σε πολλές συντάξεις πρακτορείων και εφημερίδων με την υπογραφή ASALA-MR (επαναστατικό κίνημα). Ηγετικά ιδρυτικά στελέχη της ASALA μεταξύ των οποίων ο Μόντε Μελκονιάν εγκαταλείπουν τον Αγκοπιάν κατηγορώντας τον ότι, από προσωπική φιλοδοξία, οδήγησε την οργάνωση σε πολιτικό αδιέξοδο και ότι την έκανε όργανο των λιβυκών και συριακών μυστικών υπηρεσιών. Οι ανοιχτοί λογαριασμοί θα αφήσουν πολλά πτώματα στο πεδίο της ιδεολογικής διαμάχης. Αλλά και στις γραμμές των Ντασνάκ οι ανακατατάξεις είναι τραυματικές. Τον Δεκέμβριο του '82 ο Άρο Ασντζιάν, ηγέτης της αρμενικής πολιτοφυλακής της Βηρυτού πέφτει θύμα τους. Άλλοι υποστηρίζουν πως εκτελέστηκε διότι συνεργάστηκε με τις αμερικάνικες μυστικές υπηρεσίες, άλλοι όμως λένε πως ήταν υπέρμαχος προσέγγισης με άλλες αρμενικές επαναστατικές δυνάμεις, βλέπε ASALA-M.R.

Όπως και να 'ναι, σίγουρα, το αρμενικό κίνημα διασχίζει δύσκολους καιρούς. Η ASALA σώπασε, η ASALA-M.R. ανασυντάσσεται, οι «Κομμάντες Εκδίκησης της Γενοκτονίας» εξαφανίστηκαν, ο «ΑΕΣ» μείωσε τη δράση του. Η απουσία ενός συντονιστικού οργάνου δυσκολεύει τα πράγματα. Αλλά και η διεθνής συγκυρία δεν ευκολύνει τίποτα. Άραγε πώς μπορεί να δεχθούν οι ΕΠΑ, έξω από ευγενείς προθέσεις, το βασικό αρμενικό αίτημα, δηλαδή την επιστροφή των εδαφών, μ' άλλα λόγια τον διαμελισμό της Τουρκίας, του «προμαχώνα» του ΝΑΤΟ, στις πλευρές τις ΕΣΣΔ; Ακόμα και η «ευσπλαχνική» Γαλλία εκώφευσε από τη στιγμή που οι γαλλοαρμένιοι, εκμεταλλευόμενοι τις εσωτερικές, προεκλογικές συνθηκές προσπάθησαν να προωθήσουν το αίτημά τους. Ένα μνημείο εντάξει! Δύο μνημεία πάει καλά! Αλλά να μην το παρακάνετε! Και η Ελλάδα;...

Α. Σουλιάτης

χρονολογία

7ος αιώνας π.Χ.: Εγκατάσταση των Αρμενίων.
3ος αιώνας μ.Χ.: Οι Αρμένιοι δέχονται τον Χριστιανισμό σαν επίσημη θρησκεία τους.
1071: Νίκη των Τούρκων στο Ματζικέρτ. Η Αρμενία χάνεται τελειωτικά για το Βυζάντιο.
1073-1375: Αρμενικό κράτος της Κιλικίας.
1375: Ήττα του τελευταίου Αρμένιου Βασιλιά στο Σις.
1639: Η Αρμενία διαμελίζεται μεταξύ Περσών και Οθωμανών.
1863: Μέρος της Αρμενίας πέφτει στα χέρια της Τσαρικής Ρωσίας.
1887-90: Δημιουργία των πρώτων αρμενικών σύγχρονων κομμάτων (Χιντσάκ, ΕΑΟ — Ντασνάκ).
1894-96: Σφαγές από τον Σουλτάνο Αμπντούλ Χαμίτ.
1915-16: Γενοκτονία.
28 Μάη 1918: Ανακήρυξη της Αρμενικής Δημοκρατίας.

ΠΑΡ' ΟΤΙ ΑΠΡΙΑΙΟΣ, η νύχτα ήταν καλοκαιρινή. Καθώς ανέβαινε τα σκαλάκια της Δεξαμενής, η μύτη του ερεθίστηκε από το άρωμα των γιασεμίων, που 'ταν ανακατεμένο με μυρουδιές ουζομεζέδων... Ήταν μια ερωτική νύχτα... Τα αόρατα μικρά τραπεζάκια, προστατευμένα από το σκοτάδι της νύχτας και τις φυλλωσιές των δέντρων, γεμάτα από εραστές της Δεξαμενής, δε χωρούσαν στη στενή ράχη του πεζοδρόμιου, ξεχειλίζουν. Πολλές καρέκλες ήταν στο δρομάκι... Ο Γιώργος Αρατζαφέρης επιτάχυνε το βήμα του, δεν ήθελε να τον προσέξουν... Πήρε το δρόμο για το Λυκαβητό και έστριψε δεξιά στον Περιφερειακό. Σταμάτησε μπροστά στη μεγάλη πράσινη πολυκατοικία. Το κουδούνι που πάτησε, το τρίτο από τα πάνω, δεν έγραφε όνομα. Η απάντηση ήρθε γρήγορα με το βραχνό ήχο της εξώπορτας. Έσπρωξε και μπήκε στην είσοδο. Εκείνη τη στιγμή, για πρώτη φορά, κατάλαβε ότι είχε τρακ. «Μήπως δεν πρέπει...» σκέφτηκε μουνδιασμένα καθώς το ασανσέρ σταμάτησε στον τρίτο όροφο. Αυτό το παράνομο ερωτικό ραντεβουδάκι του είχε δημιουργήσει πολλά προβλήματα...

Η ΧΡΥΣΑ ήταν μια όμορφη μελαχρινή γυναικα, διανοούμενη. Μέλος του ΚΚΕ εσωτ. παντρεμένη και με ένα παιδάκι πέντε χρονών. Αληθινή σπανιότητα, με μεγάλα μαύρα μάτια, εβένινα μαλλιά και ένα κορμί... ένα κορμί... που ξεχειλίζει ασυγκράτητο... «Αχ Θεέ μου, τι κορμί...!!» μουρμούρισε ο Αρατζαφέρης καθώς χτυπούσε διακριτικά την πέμπτη πόρτα αριστερά.

Η Χρύσα του άνοιξε... Ήταν εκθαμβωτική!! Φορούσε ένα σκούρο διάφανο μπλε πουκάμισο κλειστό από το τρίτο κουμπί και κάτω, αν και αυτό με δυσκολία, έτσι όπως ήταν τσιταρισμένο, συγκρατούσε την φιλήδονη επιθετική της σάρκα... Από το μεγάλο, μέχρι πολύ ψηλά, άνοιγμα της μαύρης δερματίνης φούστας της, διακρινόνταν οι προκλητικές αλαβάστρινες γάμπες της. Ο απαλός κρυφός φωτισμός, στο μπροσμένο επιπλωμένο δυαράκι, και τα γλυκά μπλουζ της δεκαετίας του '60 που έπαιζε το πικ-απ, έκαναν την ατμόσφαιρα υποβλητική... υγρή... ερωτική... σχεδόν κατανυκτική... Του πρόσφερε πρώτα ένα ουίσκι με πάγο. Μετά κάθισαν στο μικρό καναπέδακι. Στα σαρκώδη χείλη της τυραννούσε προκλητικά το μικρό σβησμένο πουράκι της. Η σκιστή φούστα της τραβήχτηκε επικίνδυνα ψηλά... Ο Γιώργος Αρατζαφέρης αισθάνθηκε να τον περικυκλώνουν απειλητικά τα αλλεπάλληλα ηλεκτρομαγνητικά ερωτικά κύματα που ανέδιδε το κορμί της... Ήταν σχεδόν έτοιμος να υποκύψει... Όμως, έστω και την τελευταία στιγμή, αντέδρασε...

«Ίσως, Χρύσα... αυτό που πάμε να κάνουμε... δεν είναι σωστό...» ψέλλισε ο Αρατζαφέρης και συνέχισε «δείχνει έλλειψη ήθους... και υπονομεύει τους θεσμούς... μην ξεχνάς είσαι παντρεμένη... και σαν αριστερό της ανανέωσης δεν πάμε να γκρεμίσουμε τους θεσμούς, σαν αστικούς, υποστηρίζουμε ότι ο σοσιαλιστικός μετασχηματισμός θα προκύψει μέσα από τη διασφάλιση και την ανάπτυξη τους!!» «Μην τους σέβασαι και τόσο πολύ τους θεσμούς, αγάπη μου... σε διαβεβαιώ εκ πείρας δεν αξίζουν και τόσο πολύ...» αναστέναξε η Χρύσα, καθώς έγειρε προς το μέρος του. «Ε... όχι και δεν αξίζουν... επειδή είναι αστικοί... αυτά τα λένε οι δογματικοί... η παραβίασή τους ξέρεις τι κινδύνους περικλείει...» μουρμούρισε αγανακτισμένος ο Αρατζαφέρης. «Μα αφού σου είπα, αγάπη μου, ο άντρας

μου έφυγε χτες βράδυ για το Παρίσι...» διαμαρτυρήθηκε η Χρύσα.

«Αυτή η αδιαφάνεια στις σχέσεις είναι που με ενοχλεί ακόμα περισσότερο...» αντέδρασε εκείνος. «Μα είσαι στα καλά σου... τι ήθελες δηλαδή να είναι εδώ και να μας βλέπει...» αγρίεψε η Χρύσα και με μια αστραπιαία κίνηση τα χείλη της κόλλησαν στο λαιμό του, ακριβώς κάτω από το αυτί... Καθώς έκλεινε τα βλέφαρά της, του ψιθύρισε με τη βραχνή γεμάτη έρωτα φωνή της «Θα 'ταν ωραία να 'ταν κι αυτός εδώ... αγάπη μου, αλλά δεν είναι τόσο χειραφετημένος... και θα ήταν λίγο επικίνδυνο...!!!!»

Ο Αρατζαφέρης έμεινε άναυδος. «Ευτυχώς που δε μας ακούει ο Πλωρίτης... γύρευε τι θα έγραφε για το ήθος της...!!» σκέφτηκε με τρόμο. Όμως στη συνέχεια δεν πρόλαβε να κάνει τίποτα! Ο αιφνιδιασμός υπήρξε πλήρης... Καθώς έμειναν γυμνοί στον καναπέ, μια σκέψη απασχολούσε τον Αρατζαφέρη «να τηρηθούν οι τυπικές τουλάχιστον διαδικασίες... όχι υπερβολές και παραβιάσεις...» Ο Μεγάλος Έλληνας εραστής ήξερε καλύτερα από τον καθένα ότι τις περισσότερες φορές η διαδικασία είναι η... ουσία. Όμως και εδώ στάθηκε άτυχος στην προσπάθειά του να περιφρουρήσει τους θεσμούς... Όταν η Χρύσα γονάτισε μπροστά του... όλα ήταν μάταια... είχε ανοίξει ο δρόμος της ανωμαλίας...!!!!

ΟΤΑΝ ΤΟ ΠΡΩΙ άνοιξε τα μάτια του ήταν περασμένες δέκα... Η Χρύσα ήταν ακόμα στην αγκαλιά του. Αυτή η γυναίκα ήξερε να τον ελκύει και να τον απωθεί. Η αντιφατικότητα της ήταν η μεγάλη δύναμή της... Όσο και αν προσπάθησε του ήταν αδύνατο να θυμηθεί πόσες φορές υπονόμισαν τους θεσμούς εκείνο το βράδυ... είχε καταλάβει πια καλά τη ρευστότητά τους... και αυτό που λέγανε και οι παλιότεροι ότι... είναι θέμα συσχετισμών... Σηκώθηκε γρήγορα για το μπάνιο. Η ώρα είχε περάσει... Όταν βγήκε είχε ξυπνήσει και η Χρύσα, κουρασμένη, αλλά γεμάτη ομορφιά! «Αγάπη μου, πάνω στο Τραπεζάκι υπάρχει μια διακήρυξη 116 προσωπικοτήτων, διάβασέ τη και υπόγραψε την... πριν φύγεις...» είπε νυσταγμένα η Χρύσα. Ο Αρατζαφέρης φόρεσε πρώτα το παντελόνι του και μετά πήρε το κείμενο και κάθισε στον καναπέ για να το διαβάσει. Δεν πίστευε στα μάτια του... «Κοίτα ρε τι σκαρώνει ο Μητσοτάκης...!!» σκέφτηκε. «Ε... όχι...!!» και να το υπογράψω!!» φώναξε αγανακτισμένος. Η Χρύσα συνοφύωνθηκε. Δεν καταλάβαινε την αντίδρασή του... Ήταν ένα κείμενο προοδευτικών ανθρώπων που αποδοκίμαζε το ΠΑΣΟΚ. Προσπάθησε να τον εξηγήσει... αλλά στάθηκε αδύνατο... Τελικά κατάφερε να την εκνευρίσει για τα καλά... «Αυτά που κάνει το ΠΑΣΟΚ δείχνουν

έλλειψη ήθους... που υπονομεύει τους θεσμούς...!!» φώναζε έξαλλη. «Μην τους σέβασαι και τόσο πολύ τους θεσμούς, αγάπη μου... σε διαβεβαιώ δεν αξίζει ο σεβασμός που τους δείχνεις... στην αριστερή σου κουλτούρα...» απάντησε προκλητικά εκείνος. «Αυτά τα λένε οι δογματικοί... επειδή λένε είναι αστικοί θεσμοί... αλλά πού να καταλάβεις εσύ τι κινδύνους περικλείει η παραβίασή τους...!!» «Πάντως ο Καραμανλής, ήσυχα-ήσυχα, έφυγε για την Πολιτεία, εκτός και αν είσαι ερωτευμένη μαζί του...» είπε εκδικητικά και πικρόχολα ο Αρατζαφέρης. «Δεν είμαστε Καραμανλικοί... εκείνο που μας ενοχλεί είναι η αδιαφάνεια στις πολιτικές εξελίξεις...» «Μα είσαι στα καλά σου, αγάπη μου», φώναζε ο Αρατζαφέρης. «Ήθελες να του το πει ο Αντρέας δυο τρεις μήνες νωρίτερα... αφού ξέρεις ότι ο Καραμανλής δεν είναι τόσο... χειραφετημένος... θα ήταν λίγο επικίνδυνο...» Ομως ο Αρατζαφέρης δεν πρόλαβε να συνεχίσει... Το τασάκι κατεβυθόνταν ήδη προς το μέρος του... Ο αιφνιδιασμός υπήρξε πλήρης!! Η τήρηση των τυπικών διαδικασιών αποχώρησής του από το διαμέρισμα, κρίθηκε από τη Χρύσα αστική πολυτέλεια... Καθώς βρέθηκε στο δρόμο, αισθάνθηκε να πνίγεται από το νέφος. Ήταν μια ζεστή καλοκαιρινή ημέρα... Μια παράξενη ιδέα είχε καρφωθεί επίμονα στο μυαλό του...

ΟΤΑΝ ΤΟ ΜΕΣΗΜΕΡΙ η Χρύσα βγήκε από την πράσινη πολυκατοικία του περιφερειακού και κατηφόρισε προς τη Δεξαμενή, ήταν περασμένες δύο. Μέσα στη βιασύνη της δεν πρόσεξε τον ψηλό αδύνατο Άραβα με την πατροπαράδοτη ενδυμασία του και τα μαύρα ρέμπαν γυαλιά που διακριτικά την παρακολουθούσε από μακριά. Η Χρύσα κατηφόρισε στη Βουκουρεστίου, βγήκε Σταδίου και έστριψε δεξιά. Ο τύπος με την κελεμπία την είδε, πριν φτάσει στο άγαλμα του Κολοκοτρώνη να κάνει αριστερά και τελικά να μπαίνει στο Κεντρικό. Δεν άργησε να έρθει και ο Άραβας, που παράγγειλε αμέσως στο σερβιτόρο, σε άψογα αγγλικά, έναν ελληνικό μουςακά και ρετσίνα. Την είδε να κάθεται στο βάθος του ρεστοράν με έναν ξερακιανό τύπο, ξανθοκοκκινότριχη, με πεταγμένα σγουρά μαλλιά και φακίδες στο πρόσωπο. Τα πονηρά και σκληρά μάτια του είχαν ένα γαλανό ξεπλυμένο χρώμα και έκαναν συνεχώς ανήσυχους εξερευνητικούς κύκλους. «Κλασική περίπτωση φοβισμένου πράκτορα...» σκέφτηκε ψύχραιμα ο Άραβας. Ξαφνικά η Χρύσα έβγαλε από την τσάντα της το κείμενο με τις υπογραφές και του το 'δωσε. «Ώστε αυτός είναι!!» μουρμούρισε ελληνικά κάποια στιγμή ο Άραβας. Κανένας όμως δεν μπορούσε να καταλάβει, ότι κάτω από την κελεμπία κρυβό-

ταν το πρώτο λαγωνικό της Ελληνικής δημοσιογραφίας... ο Αρατζαφέρης...!! Μετά από λίγο πλήρωσαν το λογαριασμό και σηκώθηκαν. Περπάτησαν μαζί μέχρι το άγαλμα του Κολοκοτρώνη, εκεί η Χρύσα τον φίλησε στο μάγουλο και χώρισαν. Ο ξερακιανός τύπος πήρε τη Σταδίου προς την Ομόνοια... Ατυποφιστος όπως ήταν δεν είχε πάρει είδηση τον Άραβα με τα μαύρα ρέμπαν που είχε γίνει η σκιά του...

ΟΤΑΝ ΕΦΤΑΣΕ στην πλατεία Δημαρχείου, διέσχισε την οδό Αθηνάς και ανέβηκε στον αριστερό πεζόδρομο, όπως βλέπει κανείς το Δημαρχείο. Ο τύπος μπήκε στην τρίτη πολυκατοικία. Από μια μεγάλη πινακίδα έγραφε «Ελληνικός Σύνδεσμος Εξαγωγέων». Ο Αρατζαφέρης επιτάχυνε το βήμα του και τον πρόλαβε. Μπήκαν μαζί στο ασανσέρ. Εκείνος πάτησε 4ο όροφο... Ο Αρατζαφέρης κατέβηκε στον τρίτο... και με γρήγορους αιλουροειδείς κινήσεις σε τριάντα δευτερόλεπτα έφτασε στον τέταρτο... Ίσα που πρόλαβε και είδε το γραφείο που μπήκε ο ξερακιανός τύπος. Μετά από λίγο χτύπησε διακριτικά την ίδια πόρτα και ο Αρατζαφέρης. Του άνοιξε μια σέξυ κοπέλα με πλατύ χαμόγελο. Δεν πρόλαβε όμως να της το ανταποδώσει γιατί καθώς έκλεινε από πίσω του η πόρτα ένωσε στα πλευρά του να τον γαργαλάει ένα σκληρό σαρανταπεντάρι... Έκανε να γυρίσει να δει... αλλά ένα δυνατό επαγγελματικό χτύπημα στο σβέρκο του έριξε αναισθητό... Είχε χάσει την αίσθηση του χρόνου όταν άνοιξαν τα μάτια του. Ήταν πεταμένους μέσα σ' ένα υγρό κελί με λιγοστό φως. Το κεφάλι του πόναγε φριχτά. Προσπάθησε να συναρμολογήσει γρήγορα τις σκέψεις του. «Ο τύπος που παρακολουθούσε ήταν πράκτορας της Κα-Γκε-Μπε... Στόχος του κειμένου ήταν να πληξει την ανανεωτική αριστερά πριν τις εκλογές... να τη δυσφημήσει στις αριστερές μάζες σαν φιλοκαρμανλική... και η Εταιρεία Εξαγωγών δεν ήταν τίποτε άλλο παρά ένα από τα πολλά μυστικά κρησφύγετα της Κα-Γκε-Μπε στην Αθήνα...

ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΔΥΟ ώρες περίπου η βαριά πόρτα του κελιού του άνοιξε και ο χώρος φωτίστηκε. Ο Αρατζαφέρης τινάχτηκε όρθιος σαν να τον δάγκωσε φίδι...!! καθώς αναγνώρισε τον επισκέπτη του. Τον Στρατηγό Πολίτη...!! Αρχηγό της Ελληνικής ΚΥΠ... «Στρατήγη μου... τι γίνεται εδώ...» ψέλλισε ο Αρατζαφέρης που τα 'χε χαμένα... «Δε σου 'χω πει να μη φυτρώνεις εκεί που δε σε σπέρνουν...!!» είπε αυστηρά, αλλά χαμογελώντας ο Στρατηγός...

ΟΤΑΝ Ο ΑΡΑΤΖΑΦΕΡΗΣ βρέθηκε πάλι στους ηλιόλουστους δρόμους της Αθήνας δεν είχε συνάψει... Ακόμα ανήχνυσε στα αυτιά του τη φράση του Στρατηγού... «Ο Σ.Β., αυτός που παρακολουθούσες, είναι επίλεκτο και έμπιστο στέλεχος της ΚΥΠ στην υπηρεσία της Αλλαγής!! Εκτελούσε προσωπική εντολή του πολιτικού προϊστάμενου της ΚΥΠ Αγαμέμνονα Κουτσόγιωργα...!!» «Ώστε πίσω από το κείμενο των 116 κρυβόταν ο Μένιος...!!» ο άνθρωπος με τα πιο βρόμικα χέρια...» μουρμούρισε ο Αρατζαφέρης. Τώρα που το σκεφτόταν, του φαινόταν πολύ λογικό... Από ένα τέτοιο κείμενο, ο μόνος που μπορεί να κερδίσει, εμφανίζοντας την ανανεωτική αριστερά φιλοκαρμανλική, είναι το ΠΑΣΟΚ... Ήταν σατανικό... Την είχε πατήσει όχι μόνο η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ... αλλά και ο Μητσοτάκης...!!!!

Παν.Παν.

Μικρές αγγελίες - Μικρά μηνύματα

VESPA 200cc

Όρθιος στριμωχτά να κρατιέσαι από μια χειρολαβή, ο ιδρώτας να τρέχει νερό απ' τις μασκάλες σου περιμένοντας να ανάψει πράσινο γεμάτος προσμονή, στο αστικό λεωφορείο, με την καυτή λαμαρίνα και το καυσάεριο να μπαίνει από παντού.

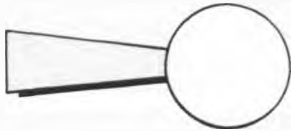
ΟΜΩΣ μια Vespa 200cc με 15.000 χιλιόμετρα σε διάφορα ταξίδια ανά τον κόσμο, πουλιέται στην τιμή των 90.000 δρχ. Ενολίγους όσο κάνει ένα παπί. Μπορείτε να την ελέγξετε με το μάστορα της γειτονιάς ή τη γιαγιά σας.

9015873 Δημήτρης

ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ - ΒΕΡΝΤΙ

Όσοι ενδιαφέρονται για την ψυχανάλυση (ή αναλύονται οι ίδιοι), τις ομάδες μορφές δουλειάς, το Βέρντι και τους μοναχικούς περιπάτους στο Βασιλικό κήπο την ώρα που πάει να δύσει ο ήλιος ας μου γράψουν:

Ταχυδρομείο
Αιόλου 100 Post Restant
Σόφη Μαργέλλα

ΒΡΙΣΙΕΣ

(Σχετικό με τη δική του εκδότη του «Αγκάθιου»)

Αγκάθι βρίζει Θεό,
«Ανθρωπος» δικάζει Αγκάθι,
Αγκάθι φυλακίζεται.

«Ανθρωπος» βρίζει Θεό,
Αγκάθι δικάζει «Ανθρωπο»,
«Ανθρωπος» αθώνεται.

Θεός βρίζει Αγκάθι,
«Ανθρωπος» δικάζει Θεό,
Θεός αθώνεται.

Θεός βρίζει «Ανθρωπο»,
Αγκάθι δικάζει Θεό,
Θεός φυλακίζεται...

Πέτρος
ΛΟΥΤΡΑΚΙ

ΝΑ ΤΑ ΠΟΥΜΕ

Για το «Α.Γ. — Φ. Μεσσηνίας»
Συμπάσχοντα άνθρωπε, προφανώς έχουμε την ίδια αντίληψη για πρόσωπα, πράγματα, καταστάσεις. Καλά θα 'ταν να τα λέγαμε.
Αν θες γράψε μου.
Φιλικά

Μάρω Χαλαρή
Νεάπολη Λακωνίας

ΧΡΑΤΣ

Αλλοιθωρίζει κάθε βράδυ με την ανάμνηση η αγάπη μου.
Διαχέεται σε τεράστια διαστήματα χωρίς ελπίδα ανανέωσης.
Παρεκτρέπεται, αλλάζει δρόμους, ταχύτητες και κατευθύνσεις.
Κάποτε πέφτει εξαντλημένη χωρίς αντοχή στη μέση του δρόμου και γίνεται έτσι μια ήσυχη αγάπη του δρόμου.
Μετά σηκώνεται, ανοίγει τα μάτια και το βάζει στα πόδια φοβισμένη.
Οι άνθρωποι είναι κακοί, ποδοπάτησαν την αγάπη μου, την τσάκισαν, την εξαθλίωσαν.
Εξάσπασαν. Αφήστε με να κλάψω λοιπόν για μια χαμένη αγάπη, τη δική μου αγάπη.

Υ.Γ. Επειδή κάπου έχω βαρεθεί, κάπου νιώθω κενή και απελπισμένη, προκαλώ το δικό σας αλτρουισμό και ζητώ βοήθεια απαγνωσμένα. (Γράψτε)

Κωνσταντίνα Γούγουλα
Φιλιατρά Μεσσηνίας

ΑΓΓΛΙΚΑ

Παραδίδονται μαθήματα Αγγλικών σ' όλα τα επίπεδα. Γρήγορα, εύκολα, αποδοτικά. Σοβαρές προτάσεις ΜΟΝΟ. 6726982 12π.μ.-12μ.μ.
Αναλύουμε και στίχους ροκ για την πλάκα μας.

ΑΝΑΜΟΝΗ

«Η ζωή μας είναι σουγιάδιές σε βρώμικα αδιέξοδα...»

Αχόρταγα φωτεινά μάτια, αδρανοποιούνται στις σκοτεινές αίθουσες βλέποντας στο πανί, ανούσιους δημοσιοσχετίστες.

Ερωτικά ξεσπάσματα ξεφτιίζονται από κακοπαιγμένα τσιφτετέλια, στις κομπανίες της γειτονιάς Νοθευμένα ποτά στέλνουν στο διάολο φαντασιώσεις και στομάχια. Λάθος κλειδιά στις πόρτες, λάθος κορμιά στην αγκαλιά.

Σκυφτές, γυρισμένες πλάτες μπρος στα οράματα

Κλεφτές, ζηλοφθόνες ματιές προς τις διαφημίσεις

Ο σίγουρος του Camel και η άνετη της Dim

μας βάζουν πεπονόφλουδες.

Πατάμε ανυποψίαστοι και γλιστρώντας χαμογέλαμε

σίγουροι και άνετοι, μέχρι που... ΣΒΙΝ-ΝΝ-ΩΧ-ΠΛΑΑΑΤΣ!!

Παραφυλάω το τηλέφωνο, το ελέγχω αν έχει σήμα (οι εφημερίδες γράφουν ότι συχνά γίνονται εμπλοκές...), φαντάζομαι νυχτερινούς, βρεγμένους δρόμους,

να λάμπουν από τα φώτα των αυτοκινήτων πίσω μου κι ένα σαζόφωνο να με απογειώνει μ' ένα παθιασμένο παράπονο, νιώθω το γλυκό σφίξιμο της αναμονής κι ένας στίχος της Κατερίνας με ντοπάρει: «...Θα την αλλάζουμε τη ζωή! Παρ' όλα αυτά Μαρία».

Γρηγόρης

Τ.Θ. 76178-17110 Ν. Σμύρνη.
Υ.Γ. Αφιερώνω στη Φιλίτσα, που στη διάρκεια της αναμονής κάποιου τηλεφωνήματος, έγραφα αυτές τις σκέψεις.

ΠΡΟΣΟΧΗ!

Απόλυτη προτεραιότητα έχουν τα πραγματικά ΜΙΚΡΑ μηνύματα. Γι' αυτό να είμαστε όσο το δυνατό πιο σύντομοι. Τα κείμενα που φτάνουν στα γραμμάκια μας είναι πάρα πολλά και δεν μπορούμε να τα δημοσιεύουμε παρά μόνο αν είναι περιορισμένης έκτασης.

ΠΝΙΓΟΜΑΙ

Έφθασα πια στα 35 μου χρόνια. Άρχισε να με στεναχωρεί κι αυτό στα σοβαρά. Γιατί; Έλα ντε, γιατί; Και δεν βάζω μυαλό, δεν αλλάζω με τίποτα, ρε γαμώ το μου, αν και μ' έχουν απογοητεύσει όλα και όλοι. Βλέπεις, είναι όμορφη αυτή η κατάσταση και συνεχίζω να την κρατώ βαθιά μέσα μου με νύχια και δόντια. Πολύ ανήσυχος και προβληματισμένος, πολύ συναισθηματικός, πολύ ευαίσθητος, αχ και πού θα πάει αυτή η κατάσταση!... Κάπου νιώθω να γονατίζω, μα ευτυχώς που επιζεί ακόμα κι η ελπίδα —και τι θα γινόμασταν χωρίς αυτήν. Όμως, πνιγομαι. Ζητάω επικοινωνία με άτομα σαν κι εμένα, ανήσυχα δηλαδή, και προβληματισμένα, με συναισθηματισμούς και ευαισθησίες. Οπωσδήποτε πολιτικοποιημένα κι ενταγμένα στην Αριστερά.

Ενδιαφέροντα: Διάβασμα, καλές τέχνες, κινηματογράφος, μουσική.

Γιώργος
τηλ: 86.46.801

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Θέλω να μου γράψουν

* «κάποια κοπέλια από ΗΡΑΚΛΕΙΟ»

** «Α.Γ. Φ. Μεσσηνίας»

*** και η «Μαρίνα Ράπη, ερήμην εξορισμένη Γιάννενα».

Η διεύθυνσή μου

Γιώργος Βούρος, Προάστειον Πάτρα 26443.

Πανεπιστημίου 355

είμαι 30 χρονών, ποιητής άδοξος (...)

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ

Προς την «άνωσση» Ελένη (Ε-Ε) του Ζωγράφου:

Θα 'θελα να δω το πρόσωπό σου σε μια φωτογραφία που τόσο καιρό δεν μου έστειλες (αν και στο ζήτησα). Πού ξέρεις, η μορφή σου μέσα απ' τις προσδοκίες σου που διαψεύστηκαν και τους ανθρώπους που σ' απογοήτευσαν

να μοιάζει με τη δική μου... Τότε ίσως έχουμε

να πούμε περισσότερα πράγματα.

Όπως και να 'χουν τα πράγματα όμως περιμένω γράμμα

σου με την ελπίδα να ξαναζωντανέψεις...

Και μην ξεχνάς: αν δεν μπορείς να είσαι χαρούμενη,

τουλάχιστον μην κακομεταχειριζέσαι τον εαυτό σου.

Ένα στρατευμένο «νιάτο» που ακούει στο όνομα

Τάσος

ΚΙ Ο ΑΗΤΟΣ...

Μια δεσμίδα φωτός ελευθερώνεται μέσα απ' τα φυλλώματα των δέντρων.

Παράλληλα στο ποτάμι τρέχουν ανενδοίαστοι άνθρωποι.

Παίζοντας κλειδοκύμβαλο ο αγέρας τ' αλμυρίκια γύμνωσε.

Η ηχώ αναπνέει και χάνεται και ο αητός που υψώσατε

χάνει

χάνει

χάνει

ολόένα

ύψος.

Ιδαίος Μπριλλάκης.

Κων/νου Κριάρη 55

Ρέθυμνο.

ΣΩΣΕ ΜΕ

Γιάννη Υφαντή σώσε με από αυτή την πόλη σου την αφιλόξενη πια, που με κυνηγάει σαν απαιτητικό φάντασμα ανεξίτηλων πεπραγμένων, μιλώντας μύθους ακόμα η ψεύτρα. Κερδοσκοπικά εκποιεί την πολυδουλεμένη μοναξιά μου και —φυσικά— τη διαθέτει για ένα κομμάτι ψωμί. Δε μου μένει παρά να σε αγαπώ υποτονικά μη μπορώντας να θυμώθω το πρόσωπό σου, και τουλάχιστον διασώζεται η χροιά της φωνής σου στη ζεστή κοιλιά της δικιάς μου σόμπας.

Γιάννη Υφαντή να 'ξερεις τι φορτίο αποθέτω μ' εμπιστοσύνη στα πόδια σου, γιατί είμαι ο μοναδικός του θεατή.

B.K.

ΕΥΤΥΧΙΑ

Ευτυχία για μένα είναι να κρατάω το χέρι σου μέσα στα χέρια μου, να σε κοιτάω στα μάτια και να σου λέω ασταμάτητα πως... σε λατρεύω... Είσαι ό,τι πιο όμορφο υπάρχει στη ζωή μου...

BH.

ΠΡΟΦΑΣΕΙΣ

Μιά πρόφαση γελοία τα πάντα, δεν μπορώ να ζήσω γι' αυτό. Ψεύτικα όλα εδώ μέσα, θα σπάσω κάποια μέρα τον καθρέφτη, θα γκρεμίσω

τον εαυτό μου πάνω του, τι κι αν χτυπάω το κεφάλι μου στον τοίχο, όλα ίδια κι απαράλλαχτα θα μείνουν.

Θα συνεχίσω να βασανίζομαι, να κρύβομαι κάτω από τα μαλλιά μου, θα συνεχίσω να μένω μόνη μου, στην ερημία μου.

Τα πάντα χάνονται, η σωτηρία μας δεν θα έρθει

κι ας περιμένουμε τις νύχτες, ας παρακαλάμε

τους ανθρώπους να ρίξουν έστω ένα γλυκό βλέμμα.

Η αρρώστια βαθιά στο σώμα μου, υποβόσκει ο άλλος εαυτός μου κάτω απ' την

άσχημη προοπτική της μιζέριας μου.

Αστα να πάνε.

Κωστής

THAT SMELL...

Σπύρο ξέρεις ότι «Love is the drug for you». Και σε συγκινεί το «Modus vivendi». Τότε: «maybe you are a Leo, but you are not a lion».

MILK - AND - WATER

Υ.Μ.Μ. Και μην ξεχνάς το super-derby: Γ.Σ. ΑΠΟΛΛΩΝ — ΔΡΑΠΕΤΣΩΝΑ.

ΘΥΜΗΣΕΣ

Οι θύμησης έσπασαν χύθηκαν...

Οι παλάμες γυμνές, βίαιες προσπάθησαν να τις περιμαζέψουν.

Στέκουν τώρα πετρωμένες μπηγμένες μέσα στα μάτια του είναι

μας γυρεύουν χρώμα για να ζωντανέψουν...

Κάτια Σονέρεφ

Φοιτήτρια Φιλοσοφικής Σχολής

ΣΥΛΛΗΠΗΤΗΡΙΑ

Ένα απ' τα δύο:

Πείτε μου,

—Ερχόμαστε μεμονωμένοι

σ' ώρες βραδινές

για σένα.

Η πάλι

—Θα στείλουμε

με οικονομικές επιστολές

τα συλληπητήριά μας.

Δημήτρης Καρατζάς

Poste Restant

18601 — ΔΡΑΠΕΤΣΩΝΑ

ΠΕΙΡΑΙΑ

ΓΙΑ ΤΟΝ «Β»

Γιώργος Πίσσας Θεοδώρου
Λεωφ. Μάχης Σχολής Χωροφυλακής 43
Περιβόλια, Ρέθυμνο Κρήτη, 74 100

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Ρε Σουρβίνε, που 'σουνε συ τόσον καιρό.
Πέρνα κάνα βράδυ από τα Εξάρχεια να
μας πεις κάνα καλό.
Γιατί εδώ πλήττουμε.

Υ.Γ. Και που 'σαι, καλού-κακού κάνε
μπάνιο. Δε ξέρεις καμιά φορά... Κυκλο-
φορούν εδώ κάτι γκόμενες κουλτουριά-
ρες, που κάνουν κρα για μυαλά σαν
ελόγου σου.

Σε γλυκοφιλώ
Χ. Σαραντόπουλος

Υ.Γ. 2
Και που 'σαι, κάνε μου τη χάρη να μη
μου απαντήσεις.
Θα με υποχρεώσεις.

ΙΧΝΟΣ

Κάτι που μαραίνεται χωρίς
να αφήσει σημάδι πίσω του
είναι το ίχνος της καρδιάς
μας στον κόσμο, τούτο.

Σπύρος Ρώσικας
Θεοφράστου 16
12134-Περιστερί

ΧΩΡΙΣ ΠΑΘΗ

Δημήτρης Α. απ' τ' Αργίνιο, μιας και
δηλώνεις αναρχικός, από μένα για σένα
λόγια του Γκόντουιν περασμένα στο
στίχο: «Έπεσε η μισητή μάσκα, παρα-
μένει ο άνθρωπος, χωρίς σκήπτρο, ε-
λεύθερος, χωρίς όρια, κι όμως ανθρω-
πος. Ίσος αταξικός, αντιφυλετικός και
αεθνής, πάλλωνος από τα καλούπια,
τη λατρεία, τα διατάγματα, το Βασίλειο.
Υπέρτερος, δίκαιος, ευγενής.
Σοφός αλλά άνθρωπος.
Χωρίς Πάθη»

Μάρω

ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΣ

Το φεγγάρι στο σκοτάδι της ανυπαρ-
ξίας
καθώς σε βλέπω να σεληνιάζεσαι
τσακάλι στην έρημο της κραυγής
προχωράς ανάμεσα στο μαύρο
που αφήνει η αγνή ύπαρξη
εκείνων των σύννεφων, που αρνήθηκαν
να έρθουν σ' επαφή με την αλμύρα
της θάλασσας κάτω από τις ακτίνες
του ήλιου, που γεννά και πλάθει την
πνοή

(Αφιέρωση στην Εύη — Κηφισιά και

Μαριάνθη — Θεσ/νίκη).

Πασχάλης
Κοζάνη

ΑΤΡΟΜΗΤΟΣ

Τάνια γατούλα σ' ευχαριστώ πολύ. Αυ-
τό που προσπαθούσα να πετύχω για τον
εαυτό μου χρόνια ολόκληρα, μ' έκανες
να το πετύχω μέσα σε λίγες μέρες. Και
πάω στοίχημα, ότι παρ' όλο που 'σαι
γατούλα, αυτή τη φορά δεν μπορείς να
καταλάβεις. Και για να δώσω μια άκρη
και να θυμηθούμε και λίγο τα παλιά, θα
σου πω αυτό που τραγουδούσε η κολ-
λητή μου η Joni.

«I'm frightened by the devil and I'm
drawn to those ones that aint afraid».

Φιλάρκος κι όχι εραστής
(μια φορά κι ένα καιρό...)

ΑΦΗΡΗΜΕΝΗ ΣΥΓΧΥΣΗ

Απεριόριστη επίγνωση, μέσα σε χαώδη
στοιχεία
Δίψα για λίγη κουβέντα, που ρίχνει σε
πλάνη.
Ξέρεις να φυλάγεται
Οι χυμοί σου εκδηλώνονται εγκεφαλι-
κά
Φάρσα εν όψει
Ωκεανός λυρισμού, μπρος στο απλη-
σίαστο μοντέλο
σαν εφημερίδα απλησίαστη κοντά σου
Έρχομαι, φεύγεις
χωρίς ποτέ κανένα τέλος.

Ελένη
Αμπελόκηποι-Αθήνα

ΔΥΝΑΜΗ

Για «κάποια κοπελιά από ΗΡΑ-
ΚΛΕΙΟ». Σ' ευχαριστώ κοπελιά μου,
πήρα δύναμη σα διάβασα τα λόγια σου,
πήρα δύναμη, έστω για μια στιγμή. Αν
θες να επικοινωνήσουμε, γράψε τα σχε-
τικά στον επόμενο Σχολιαστή.

«κάποια κοπελιά από ΒΑΤΙΚΑ»

Χρονογράφημα

Σεισμοί, λιμοί και καταποντισμοί

Όχι. Εγώ δεν ήμουν ιδιαίτερα απαισιόδοξος. Κι άλλωστε,
γιατί να είμαι; Ούτε στο Κοδησό ανήκω, ούτε και ήμουν ποτέ
τόσο ποδοσφαιρόφιλος ώστε να παθαίνω επειδή η ομάδα μου,
φέτος, δεν πήγε καλά. Άσε που, μεταξύ μας, κι αυτές οι
περιπτώσεις ακόμα, δεν είναι ανίστες. Αν δεν τραβάει το Κοδησό
υπάρχει πάντα η Νέα Δημοκρατία. Κι αν το ποδόσφαιρο δεν δίνει
τις αναμενόμενες συγκινήσεις υπάρχει πάντα ο Γκάλης και το
μπάσκετ.

Έτσι, οι προεδρικές εκλογές με βρήκαν καλά στην υγεία μου.
Είχα μόνο εκείνη τη συγκεκριμένη δόση απαισιοδοξίας που
πιάνει τους πάντες σ' αυτόν τον τόπο όταν μπαίνει η άνοιξη,
πλησιάζουν εκλογές και δεν ξέρεις από που θα σου έρθει. Μετά
όμως την εκλογή του Σαρτζετάκη πες ο ένας, πες ο άλλος,
κατάφεραν να με κάνουν να το πιστέψω...

Τώρα που έδιωξαν τον Καραμανλή την έχουμε άσχημα. Πολλά
κακά θα μας βρουνε. Ως και φωτιά θα πέσει να μας κάψει. Και
δεν τα λέει αυτά η Νέα Δημοκρατία, σ' αυτή την περίπτωση θα
αδιαφορούσα. Τα λέει εκείνη η νεορθόδοξη που πούλα τις
εικονιστές στην Ομόνοια, η οποία πλάι στο γνωστό «Πάρτε καλέ
κύριοι και να συχωρεθούν τ' αποθαμένα σας» έβαλε τώρα και
καινούρια ευρήματα. «Έδιωξαν και τον Καραμανλή οι Αντίχρι-
στοι. Σεισμοί, λιμοί και καταποντισμοί θα πάθουμε...»

Τα λέει κι ο γέρος που μαζεύει δεκάρικα στο σταθμό του
ηλεκτρικού στον Πειραιά, αυτός μάλιστα έχει και ολοκληρωμένη
πλατφόρμα. «Πρώτα διώξαν το βασιλιά. Μετά τον Καραμανλή,
οι αφορεσμένοι. Στο τέλος θα μας διώξουνε όλους, για ναρθούν
να μένουνε στα σπίτια μας οι μπολσεβίκοι...»

Τα λένε ακόμα και κάτι παλιοί μου γνώριμοι από το Εσωτερικό
που πολύ ανησύχησαν επειδή δεν θα εγγυάται πλέον ο Καραμαν-
λής τη σταθερότητα του πολιτεύματος. Αυτοί μάλιστα άρχισαν να
μαζεύουν και υπογραφές για να δημοσιοποιήσουν την αγωνία
τους... Πολύ θέλει ο άνθρωπος; Από τη μια δεξιοί, ταξιτζήδες κι
επαίτες, από την άλλη καθηγητές πανεπιστημίου, πρώην στελέχη
του φοιτητικού χώρου και γενικώς πρώην αριστεροί, ε, άρχισα κι
εγώ να τρομάζω...

Βγήκα λοιπόν στους δρόμους ψάχνοντας τα σημάδια του
μοιραίου που πλησίαζε. Περίεργο πράγμα όμως, τίποτα σχετικό
δεν φαινόταν, η κάθε μέρα έμοιαζε εκνευριστικά με την προηγου-
μενη. Είχε, όπως πάντα, πρωινό στα εργοστάσια, μεσημέρι στις
στάσεις κι απόγεμα στις καφετέριες και στα γήπεδα. Μέχρι και
το Πάσχα, ίδιο και απαράλλαχτο με τα προηγούμενα, μας ήρθε με
δεκάδες νεκρούς σε τροχαία. Μόνο κάτι βιομηχανίες, απ' ό,τι
έμαθα, αύξησαν την παραγωγή τους. Πλησιάζουν εκλογές βλέπε-
τε και οι πλαστικές σημαίες θα έχουνε ζήτηση...

Κάπως έτσι παράτησα τις ανησυχίες και επέστρεψα, ξανά, στα
ίδια. Ταπί και ψύχραιμος. Σαν το χώρο. Σε τελική ανάλυση, τον
Καραμανλή έδιωξαν, δεν έδιωξαν τον Βαρδολογιάννη.

Κ.Σ. Σβέικος

ΑΝ ΒΡΕΞΕΙ;

Αύριο μόλις δώσω το τελευταίο μου
μάθημα
Θάρρω να σε πάρω
Να πάμε μια βόλτα στην παραλία
Και μετά στο «Αιγαίο» για καφέ και
τάβλι
Κι ο ήλιος θα γεμίζει το τραπέζι μας
Κι όταν θα φεύγουμε θάναι ηλιοβασιλε-
μα

—Από κείνα τα γνήσια της Θεσσαλονι-
κης—

Τότε θα σου πω το μυστικό μου
Λες όμως να βρέξει αύριο;

Αθηνά

ΚΟΚΚΑΛΑ

Δυο ορθοπεδικοί
μια αγάπη
«Το δίδυμο της επιτυχίας κάθε Σάββατο
πρωί εν δράσει» βίτσιο τους τα κόκκαλα
μερικών ασθενών. Όμως γλυκιά μου
αγαπούλα χάρισέ μου και εμένα ένα
τέτοιο Σαββατιάτικο πριβιό. Θα 'ναι
πιο όμορφα, διαθέτω και εγώ κάτι κόκ-
καλα κάποιον άρρωστο σκελετό!!!»

Σ' αγαπώ Σε λατρεύω

Α.Α.
Μάνη

ΛΕΗΛΑΣΙΑ

Δοσμένος στη Φρίκη της Ομορφιάς
Σου
Από μίαν άλλη εποχή
Περιμένω
Επιμένω: Τώρα ή Ποτέ
Γλυκιά μου
Εξ-ακολουθήσε με
Μη με ληληταίεις
Έχω πολλά να σου δώσω
Αλλά
Τίποτα να σου χαρίσω

Στο Χολαργό
Μια θανάσιμη νύχτα
Περιμένοντας το καλοκαίρι

ΕΞΙ ΠΛΑΤΑΝΙΑ

Κάθε βράδυ κοιτάζω τ' αστέρια,
ψάχνω να βρω το βλέμμα σου
για να συναντηθούμε στον ουρανό,
μια που η γη έγινε για μας
τόσο μεγάλη
Μα είναι τόσα πολλά τ' αστέρια.
Κοιτάζω το φεγγάρι.
Δεν έγινε ακόμα η συνάντησή.
Ίσως γιατί δεν συνηθίζεις
να μετράς τ' αστέρια
και να μιλάς με το φεγγάρι.
Το πρωί, κάθε πρωί κοιτάζω τον ήλιο.
Ούτε στον ήλιο σε βρήκα.
Έστειλα τον άνεμο να σε φέρει
μα δεν γύρισε.
Κι όμως δεν ζήτησα, δεν ζητώ τίποτε
Μια συνάντησή.
Κι όπως πάντα οι δρόμοι μας χώρια.
Κάτι που δεν μπόρεσες ποτέ να καταλά-
βεις
Ίσως γιατί τα θέλω μας ήταν πάντα
διαφορετικά.
Αν τυχαίνει να διαβάζεις αυτές τις
γραμμές
και θελήσεις, τηλεφώνησέ μου κι ας μη
βγάζει πουθενά.
Από μια φοιτήτρια Ιατρικής, για ένα γυ-
μναστή
που πέρασε κάποτε από τα έξι πλατάνια.

Μία Πρωτομαγιά παράνομη

ΕΙΝΑΙ ΔΥΝΑΤΟΝ μια παρέα Ιδάρηδων, να κάνει πολιτική αγνοώντας την εξουσία, κρατική και κομματική, σε συνθήκες οξυτάτης κρίσης και διάσπασης, στην προσφυγιά;

Όσοι πιστεύουν ότι κάτι τέτοιο είναι ουτοπικό στον *υπαρκτό σοσιαλισμό*, όσοι νομίζουν πως σ' αυτές τις κοινωνίες οι νέοι, οι εργάτες, οι διανοούμενοι και κατά μείζονα λόγο, οι έλληνες πρόσφυγες, δεν ήταν παρά μια ακίνητη, υποταγμένη στο κόμμα μάζα, κάνουν τεράστιο λάθος.

Η Πρωτομαγιάτικη ιστορία που μας διηγήθηκαν δυο απ' τους τρεις «πρωταίτιους» της εκτός γραμμής διαδήλωσης των διακοσίων ελλήνων νέων στο Βρότσλαβ της Πολωνίας, δεν αποτελεί μια επιπλέον «άγνωστη» ή «σκοτεινή» πλευρά της Αριστεράς. Είναι απλώς η συνάντηση ιστορικών γεγονότων μεγάλης σημασίας (χούντα, διάσπαση ΚΚΕ, κρίση καθεστώτων Λαϊκής Δημοκρατίας, εξέγερση του 68 στη Δύση) μέσα σε μία και μόνη ιστορία. Και μάλιστα ιστορία «περιτριωμένη», αλλά βιωμένη σαν «το όνειρο του 68» που τινάζε πολλά στον αέρα, μα και μυθοποίησε περισσότερα...

Ολομέλειες... και Βρότσλαβ

Το Βρότσλαβ, στην περιφέρεια της Σιλεσίας, διαθέτει βαριά βιομηχανία, Πανεπιστήμιο, 600.000 κατοίκους, βρίσκεται Νοτιο-δυτικά της Βαρσοβίας, κάπου 400 χλμ. Ήταν το κέντρο των ελλήνων προσφύγων στην Πολωνία. Μετά την ήττα του Δημοκρατικού Στρατού, απ' το 49-50, εγκαταστάθηκαν χιλιάδες οικογένειες στο Βρό-

λιγιάννη (δογματικοί). Ο διευθυντής του «ΔΗΜΟΚΡΑΤΗ», του εβδομαδιαίου εντύπου της «Ένωσης» με ένθετη έκδοση σε σκλαβομακεδονική διάλεκτο (υπήρχαν πρόσφυγες από Πρέσπες, Φλώρινα, Καστοριά, σλαβό-φωνοί) *Παρίσης Αγγελίδης*, στην αρχή αμφιταλαντεύτηκε. Πολύ γρήγορα όμως πέρασε με τη φράξια-Κολιγιάννη. Στα σπίτια των ελλήνων αναστάτωση. Τηλεφωνήματα, κρυφές συσκέψεις! Η Πολωνική ηγεσία ευθυγραμμίστηκε αμέσως με τους «Κολιγιαννικούς», η Πολωνική Ασφάλεια S.B., τέθηκε στην υπηρεσία της θλιβερής μειοψηφίας. Η ηγεσία της «Ένωσης» και του ΚΚΕ έπρεπε να ανατραπεί. Μέθοδος πιέσεων, εκβιασμοί, περικοπές κομματικών συντάξεων, προβλήματα στη δουλειά, αποκλεισμός στις σπουδές των παιδιών. Όλα έπρεπε να αντικατασταθούν. Ακόμα και το ελληνικό μουσικό συγκρότημα διαλύθηκε γιατί έπαιζε... Θεοδωράκη. Άνεργοι μουσικοί, ο *Περικλής Χουλιάρας* να φτιάχνει βούρτσες σπίτι του, αφού δε δέχτηκε τη σύνταξη στελέχους που του πρόσφεραν οι Πολωνοί, αποκλεισμένοι, απομονωμένοι οι περισσότεροι, αλλά και τα παιδιά τους!

Παρωδία εκλογών στην «Ένωση». Ψήφισαν κάποιοι απροσδιόριστοι, «εξελέγησαν» στελέχη από μεταγραφή. Τελικά, οι άγνωστοι... στην ηγεσία. Έτσι συνοπτικά και με τη βοήθεια των τοπικών αρχών κρίθηκε, κι εκεί, η υπόθεση της σφραγίδας του ΚΚΕ.

Και τα παιδιά;

Για τη δεύτερη γενιά των προ-

Ο Μάρτης εκείνης της χρονιάς, και ταυτόχρονα με την αναταραχή στον κόσμο της ελληνικής προσφυγιάς, έφερε στο προσκήνιο της πολωνικής ζωής ένα νέο στοιχείο: τη φοιτητική διαμαρτυρία. Με αφορμή την απαγόρευση μιας παράστασης, του έργου «Πρόγονοι» του Ρομαντικού ποιητή Άνταμ Μίτσκεβιτς, άρχισε μια σύγκρουση με την Εξουσία μερίδων των διανοουμένων και των φοιτητών. Η σκηνοθετική παρέμβαση στο αντι-τασικό πνεύμα του έργου, κατά τους λογοκρίτες του, το μετέτρεπε σε αντι-σοβιετικό! Αλυσίδια γεγονότων, διώξεις εβραίων και διανοουμένων. Πρωτόγνωρη για τη δεκαετία του '60 η κρίση. Εκκαθάριση του φιλόσοφου Άνταμ Σαφ.

Για τα παιδιά των Ελλήνων του Βρότσλαβ, όλα αυτά έφταναν «ζόφαλτσα». Λίγοι είχαν υπερβεί την οικογένεια και την «ελληνικότητα» τους. Όμως τα μουσικά ρεύματα, η Rock και η Jazz, η γοητεία της ευρωπαϊκής αμφισβήτησης, η τραγωδία και η παρωδία, η καταστολή στην ως τότε κραταιά και «νοικοκυρεμένη» Ένωση» και την Ελληνική Λέσχη τους, δημιούργησαν τους λόγους της δικής τους αντίστασης. Αυθόρμητα, χωρίς

ΠΟΛΩΝΙΑ 1968:

τσλαβ. Η έδρα της «Ένωσης ελλήνων προσφύγων στην Πολωνία»: «*Νίκος Μπελογιάννης*» ήταν στο Βρότσλαβ. Όπως και η καθοδήγηση του ΚΚΕ, για την Πολωνία, βρισκόταν εκεί. Σχεδόν όλοι οι έλληνες ήταν μέλη του ΚΚΕ αλλά και του Πολωνικού κόμματος, αυτοδικαίως. Η ιστορική 12η Ολομέλεια και η διάσπαση του ΚΚΕ τον Φεβρουάριο του 1968, συνετάραξε την ελληνική κοινότητα του Βρότσλαβ. Η πλειοψηφία, συντριπτικά μάλιστα, τοποθετήθηκε με το Γραφείο Εσωτερικού (Δ. Παρτσαλίδης), ο ίδιος ο Πρόεδρος της «Ένωσης των προσφύγων», *Περικλής Χουλιάρας*, μέλος της Κ.Ε. του ΚΚΕ καταψήφισε την Ομάδα Κο-

σφύγων, όλη αυτή η αναταραχή έμενε κάπως ανεξήγητη. Εκεί που το ΠΑΜ (Πανελλήνιο απελευθερωτικό Μέτωπο) και άνθρωποι σαν τους *Θεοδωράκη, Γλέζο, Μπενά, Μπριλλάκη* και άλλοι, ήταν η ηγεσία και οι κρατούμενοι αγωνιστές των συνταγματαρχών στην Ελλάδα, εκεί που τα τραγούδια του Μίκη και ο ηρωισμός του *Α. Παναγούλη* γίνονταν τα σύμβολά τους, σε μια νύχτα, όλα αυτά έπρεπε να ξεχασθούν. Ο ραδιοφωνικός σταθμός «*Φωνή της Αλήθειας*» διέκοψε τις ειδήσεις για την τύχη ορισμένων κρατουμένων, τα τραγούδια του Μίκη σταμάτησαν. Τα παιδιά, όπως περίπου κι εμείς, κατέφυγαν στο BBC και την Ντγουτσε — Βέλε.

για τους Έλληνες πρόσφυγες

πλήρη πολιτικά επιχειρήματα, άλλαξαν στέκια, βρήκαν τα «ανέκδοτά» τους, ενώθηκαν με τους ντόπιους νέους. Οι διηγήσεις απ' τον πόλεμο στο σπίτι, η φραξιολογία στο κόμμα, η αρτηριοσκληρόνωση στην Z.M.S. (Σοσιαλιστική Νεολαία της Πολωνίας) τα τσολιαδιστικά στις επετείους, οι παρελάσεις, τα Ζντανωφικά, δεν τους έλεγαν πια τίποτα.

Ωστόσο η Χούντα στην Ελλάδα και ο Ιμπεριαλισμός εξακολουθούσαν να 'ναι προβλήματα. Οι φυλακές, τα βασανιστήρια, η Ε.Σ.Α., οι αντιστασιακές οργανώσεις, όπως και το Βιετνάμ και το Μπέρκλεϋ, δεν ήτανε ειδήσεις για τα «ψιλά» κατά τη γνώμη τους.

Όπως και πολλοί πολωνοί, τα παιδιά έβρισκαν τον Γκομούλκα, το Κοινοβούλιο, τα εκλογικά ποσοστά 99,98%, τον τύπο, να μοιάζουν μια γιγαντιαία απάτη! Η επίσημη Πολωνία, κρατούσε μια στάση «διακριτικής καταγγελίας» έναντι της Δικτατορίας στην Ελλάδα. Εμπορικές και διπλωματικές σχέσεις... σχεδόν «άριστες». Κάποτε στα κιόσκια της πόλης πουλήθηκαν τα περισσεύματα των ελληνικών σπέρτων, αυτών με το «πουλί» του Παπαδόπουλου. Δεν έφταναν λοιπόν τα ψυχρά ανακοινωθέντα αλληλεγγύης και μάλιστα προς ένα τμήμα μόνο της αντίστασης!

Οι πληροφορίες και το «υλικό» του ΠΑΜ κυκλοφορούσαν. Διέγραψαν μια πορεία ανάμεσα στους νέους, παρακάμπτοντας τους θεσμούς. Ούτε στην «Ένωση» λοιπόν, ούτε στην ZMS. Στα δικά τους στέκια. Όλα αυτά χαρακτηρίστηκαν άσχημα. Τι μ' αυτό; Τα παιδιά ανέλαβαν την υπόθεση: «Την Πρωτομαγιά θα κατέβουμε πάση θυσία». Έτσι, εκτός προγράμματος, μόνοι τους, χωρίς την καθοδήγηση. Τρεις είχαν την ιδέα. Ο φοιτητής Κώστας, ο εργάτης Σάκης και ο μαθητής Χρήστος. Χωρίς να εκπροσωπούν φορείς ή όργανα, επί δύο βδομάδες, όργωσαν την πολωνική κομματική ιεραρχία του Βρότλαβ.

Όβες, κόβες, επιτροπή πόλης, χαλιά, πορφύρες και γραμματείς. «Εκτός αρμοδιότητάς μας, να πάτε στη νεολαία». Αφελώς η καθοδήγηση της Z.M.S. καταρχήν απάντησε: «Εντάξει! Να τα συνθήματα. Θα παρελάσετε μεταξύ 10ου Λυκείου και εργοστασίου χαλυβδόσωληνων». Μόνος όρος, να κρατούν το πανώ: «Οι καρδιές μας για μια σοσιαλιστική Πολωνία».

Την επόμενη τα πράγματα άλλαξαν: «Δεν εκπροσωπείτε τίποτε, δεν

πλάι.

Μέσα απ' τις καμάρες, στο δρόμο. Χάλασε η διάταξη της παρέλασης. Μικρο-πανικός. Το πρωτόκολλο! Άποψη για αραιή παράταξη, να μοιάζουν πολλοί. Στα πεζοδρόμια, έκπληξη ελλήνων. Οι πολωνοί χειροκροτούν, δεν καταλαβαίνουν πού υπάρχει η «κόντρα».

Η «σφήνα» φτάνει στους επισήμους. Στρατιωτικές και κομματικές αρχές, δήμαρχος, παρουσιαστής, μεγάφωνα: «Τώρα παρελαύνουν οι εργάτριες της 3ης βάρδιας, με τα πράσινα μπαλόνια...»

Παύση — αμχανία. Φτάνουν τα παιδιά. Ο σπήκερ ψάχνει τα χαρτιά του, το πρόγραμμα. Έλληνες δεν περιέχονται. Η Ένωση, δεν προγραμματίσε κάθοδο, δεν συγκέντρωνε τις απαιτούμενες προϋποθέσεις. Δεν διέθετε κόσμο δηλαδή. Συνθήματα εκτός σεναρίου. Το μεγάλο, επί τέλους! «Στην εξέδρα, φτάνει η ελληνική νεολαία με τα πορτραίτα των ηγετών του κινήματος». Γκάφα. Ο Θεοδωράκης; ο Γλέζος; ηγέτες του ΚΚΕ;

Ενθουσιασμός στη «σφήνα». Συ-

« ΕΚΤΟΣ ΓΡΑΜΜΗΣ »

δίνουμε άδεια». Στριφογύρισαν για λίγο ακόμα μεταξύ «υπευθύνων». Κάποτε κατέληξαν να πάνε έτσι χωρίς καμιά άδεια. Μπροστά οι μπάντες, μετά ο οργανωμένος και με εγκεκριμένες άδειες λαός, και «σφήνα» τα παιδιά. «Κάτω η Χούντα», «Λευτεριά στους Γλέζο, Θεοδωράκη, Μπενά, Παναγούλη (αλλά και στον) Φαράκο».

Στην Αρχιτεκτονική ζωγραφίστηκαν τα πορτραίτα των φυλακισμένων, τα πανώ και οι «πικέτες» (νέα άποψη για τα πολωνικά ήθη). Κατασκευαστής πανώ και ο Jan Sawka, διάσημος ζωγράφος που έφυγε γύρω στο '75 και σήμερα ζει στη Νέα Υόρκη.

Η σφήνα

Πόρτα-πόρτα ειδοποιήσεις. Την τελευταία στιγμή, χάριν συνωμοτικότητας. Μόνο προς νέους η πρόσκληση. Οι οικογένειες, κατά τα γνωστά: «Μη μπλέκεσαι παιδί μου». Η ηγεσία της Ένωσης δεν ήξερε τίποτα. Ραντεβού στο πάρκο.

Πρώι, συγκέντρωση διακοσίων. Άνοιξαν τα πανώ. Λίγο πιο κάτω η κεντρική οδός Σφιντίτσκα, ο δρόμος με τις καμάρες-στοές, στο

νέχεια. Στροφή μετά την εξέδρα, προς τη Λέσχη, εισβολή στις αίθουσες, συνθήματα, ανάρτηση των πορτραίτων. Αναίδεια. Οι δυο-τρεις ηγέτες της Λέσχης προσπάθησαν να αναχαιτίσουν τους ταρμίζεις. Εις μάτην...

Στο επόμενο φύλλο του ο «ΔΗΜΟΚΡΑΤΗΣ» του Π. Αγγελίδη, έγραφε περίπου έτσι: «Μερικοί μαλλιάνδες — αναρχικοί παρασύροντας τους νέους της ελληνικής κοινότητας Βρότλαβ, παρείσφυσαν στην πρωτομαγιάτικη εκδήλωση και αμαίρυσαν το πραγματικό της κόμμα».

Σε ειδική εγκύκλιο το κόμμα ζητούσε απ' τους γονείς να περιορίζουν τα παιδιά τους και να τα απομακρύνουν απ' τους αμφισβητίες. Ποιο κόμμα; Το μετέπειτα ΚΚΕ (εξ), ή δογματική Ομάδα, ή Φλωρακικό κόμμα, ή δογματικό Κ.Κ., ή τέλος πάντων ΚΚΕ.

Κατά μια άλλη άποψη ο επίλογος μπορεί να διεξάγεται κατά τον Αύγουστο της ίδιας χρονιάς στην ΠΡΑΓΑ, ή στην εξέγερση της «Αλληλεγγύης» του '80, ή στο Πολυτεχνείο του '73.

Μπορεί όμως κανείς, να θέτει τέλος ή επίλογο σ' αυτές... τις ιστορίες;

Δ.Τ.

ΕΙΠΕΣ ΤΟ 'ΝΑ ΕΙΠΕΣ Τ'ΑΛΛΟ...

Γρομερές δηλώσεις

«Τώρα πια, όλοι παίζουν ροκ»!!!
Δήλωση του Βασίλη Παπακωνσταντίνου, από συνέντευξή του.
Η υπογράμμιση και τα θαυμαστικά, δικά μου. Τι να πεις!...

Νέες εκδόσεις

Διαβάσατε το Ελληνικό «Klayboy»; Ένα περιοδικό που αντιμετωπίζει τα προβλήματα της γυναίκας, με τον ίδιο τρόπο που η Νέα Δημοκρατία αντιμετωπίζει τα προβλήματα του Ελληνικού λαού: «Φιλελεύθερα» (sic).

ΟΙ ΒΛΑΧΟΙ ΦΕΡΑΝΕ ΤΟ ΝΕΦΟΣ

(Graffiti σε Αθηναϊκούς τοίχους)

Μεγαλοπρεπείς κουρέλες

Το δράμα των φιλάθλων του Ολυμπιακού συνοψίζεται σε δύο ονόματα: Νταϊφάς — Κέσλερ. Για τον Νταϊφά τα σχόλια είναι περιττά. Ο Κέσλερ μου θυμίζει το στρατηγό (και μετέπειτα πρόεδρο) Αϊζενχάουερ που τα τελευταία του λόγια, πριν ξεκινήσουν τα φαντάρια για την απόβαση στη Νορμανδία, ήταν: «Ελπίζω να νικήσετε»!!! (Τα θαυμαστικά και πάλι δικά μου). Δυναμικό διδυμο λοιπόν στο τιμόνι του θρύλου. Πετάξτε τους και τους δύο έξω να ξαναδούμε χαίρι.

Και οι βαζέλες

Παρακολουθώντας το πρώτο παιχνίδι του Παναθηναϊκού με τη Λίβερπουλ, είχε κανείς την εντύπωση πως ξανάβλεπε το Πολωνικό ιππικό να επιτίθεται στα Γερμανικά θωρακισμένα.

ΒΛΑΧΟΙ ΛΕΧΡΙΤΕΣ ΣΤΑ ΧΩΡΙΑ ΣΑΣ

ΑΘΗΝΑΙΟΙ ΠΟΛΙΤΕΣ

(Graffiti σε Αθηναϊκό τοίχο)

Όποιος ανακατεύεται με τα πύτουρα

Κάθομαι λοιπόν στην τηλεόραση προ ημερών και μεταξύ άλλων, αναγγέλλεται με το σχετικό ρεπορτάζ, ότι μετά το Πάσχα, η κυβέρνηση θα

φέρει προς ψήφιση στη Βουλή, το νέο νομοσχέδιο για τα ναρκωτικά. Όση ώρα λοιπόν ακούμε το ρεπορτάζ για τις έρευνες κλπ. των υπουργείων νέας γενιάς, δικαιοσύνης κλπ., η εικόνα δείχνει (κινηματογραφημένα με αρκούντος ευρυγώνιο παραμορφωτικό φακό) στιγμιότυπα από συναυλία ροκ. Έτσι μπράβο παιδιά. Συνεχίστε να παίζετε οι Έλληνες «ροκάδες» για διάφορες κρατικές εκδηλώσεις, για να μπορούν τα μέσα ενημέρωσης αντί ευτελούς αντιτίμου να έχουν το σχετικό υλικό για τέτοιου είδους ρεπορτάζ!!!

Αυτό που προσπαθούν να κρύψουν με μέσο τη λογοκρισία αυτοί που ελέγχουν τα πράματα, είναι το γεγονός πως αν καταργούσαν τη λογοκρισία, δε θα συνέβαινε απολύτως τίποτα.

(William Burroughs)

Ένας σύγχρονος.... Κούρος

Να κι ένας Έλληνας που όλοι μας μπορούμε να είμαστε περήφανοι γι' αυτόν, ασχέτως πολιτικών πεποιθήσεων. Εκτός δε του αξιοθαύμαστου των κατορθωμάτων του (ειδικά η τελευταία νίκη του στον υπερμαραθώνιο της Αυστραλίας όπου άφησε το δεύτερο τερματίζοντα, εκατό ολόκληρα χιλιόμετρα πίσω του) ο Κούρος έρχεται να προσωποποιήσει και να οικειοποιηθεί κατ' αποκλειστικότητα και τη σοφή λαϊκή ρήση. «Τρεχάτε ποδαράκια μου...» Όπως θα έλεγε κι ο μεγάλος Έλληνας ποιητής και ζωγράφος Νικόλαος Εγγονόπουλος: «Γιάννη Κούρο, είσαι ωραίος σαν Έλληνας».

Άλλα σπορ

Και ενώ τύποι με νοικιασμένα αυτοκίνητα μπαίνουν ανενόχλητοι στο αεροδρόμιο του Ελληνικού και βάλουν με μπαζούκας εναντίον αεροσκαφών η ΕΛΑΣ συνεχίζει τις προσφιλείς της ασχολίες του τραβολογήματος και κοπανήματος διαφόρων πιτσιρικάδων και μη, στις Αθηναϊκές πλατείες (ή για ν' ακριβολογούμε, κυρίως σε μία Αθηναϊκή πλατεία).

Όπως συμβαίνει στους περισσότερους ανθρώπους, ανάμεσα στη φαντασία μου και στις πράξεις μου υπάρχει ένα βαθύ χάσμα. Δεν είμαι, δεν υπήρξα ποτέ άνθρωπος της δράσης, βομβιστής, κι

αυτούς τους ανθρώπους, στους οποίους μερικές φορές αισθάνομαι τόσο κοντά ήμουν ανίκανος να τους μιμηθώ.
(από την «Τελευταία πνοή» του Λουίς Μπουνιουέλ)

Καλοκαίρι 1964

Και με τον Μπουνιουέλ, μούρθε στο νου κι ο συχωρεμένος καλός φίλος Γιώργος Μακρής που κατά τη διάρκεια «επιτυχούς εκτοξεύσεως πυραύλου» που κάναμε μαζί, καθώς και με τον Παναγιώτη Κουτρομπούση και τον Τάσο Δενέγρη, το προειρηθέν καλοκαίρι του 1964, έγραψε τα εξής:

Επί πλέον
μπορεί να μας πέσουνε λαχεία,
μπορεί να ζητιανέψουμε ψυχία,
ν' αγοράσουμε ψυγεία,
να το ρίξουμε στη μαύρη μαγεία
ή μπορεί

μέλη πειθαρχικότατα κάποιας ομάδας κρούσης
να κρούσουμε εύστοχα επί τέλους
ή με κρουστά ή και πνευστά όργανα

να σημάνει η αρχή του τέλους ή και απλούστερα:

σε κήπους, αγρούς και παραλίες με γυναίκες, άσματα και χάσματα
να επιδοθούμε στην κολύμβηση και σ' άλλα σπορ

Αντί επιλόγου

Being there... Όπου αρχίζει μια νέα εποχή για την κηπουρική στον τόπο μας.

Κατά τα άλλα
Υγιαίνετε
Μήτσος

ΙΣΑΥΡΩΝ 10 — ΔΑΦΝΟΜΗΛΗ
114 71 ΑΘΗΝΑ
Τηλ. 3630781 — 3643635 — 3643695
κυκλοφορεί κάθε 1η του μήνα
Τ. 26 1η Μαΐου 1985 Δρχ. 130

Ιδιοκτησία:

«Γ. Πιτουρόπουλος & ΣΙΑ» Ε.Ε.
Διαφήμιση:
Τ. Υπέρμαχος.
Φωτοσύνθεση:
«Γ. Λεοντακιανάκος και Υιοί» Ο.Ε.
Δουκίσσης Πλάκεντίας 31
Φωτολитоγραφική αναπαραγωγή:
Α. Μαστραντώνης
Βουκουρεστίου 13
Εκτύπωση:
«ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΕΠΕ»
Πάρνηθος 51-53

Εκδότης:

Γ. Πιτουρόπουλος
Διεύθυνση:
Κ. Βουρνάς
Π. Παναγιώτου
Δ. Παράς
Πολιτική:
Χ. Βερναρδάκης
Π. Γεωργίου
Α. Λαζαρίδου
Γ. Μήλιος.

Διεύθυνση:

Α. Αρξινόμου
Μ. Δελιπέτρος
Δ. Δελιολάνης
Τ. Κυπριανίδης
Κ. Πίττας

Κοινωνία:

Ε. Αρανίτσης
Α. Θεοδορίδου
Γ. Κάλλας
Α. Καστανάς
Γ. Καραζάνος
Δ. Κούρτοβικ
Γ. Μαυρίδης
Α. Μαυρομάτης
Χ. Μαχαιράς
Μ. Παπαδάκης
Δ. Τρίμης
Μ. Τσιριμωναίης
Τ. Υπέρμαχος
Τ. Χριστοδουλοπούλου
Α. Παράς

Πολιτισμός:

Θ. Γιάτσιος
Χ. Δασκαλόπουλος
Μ. Θεοδορίδης
Ε. Καλαφάτης
Τ. Καραϊσκάκης
Α. Κελέκης
Γ. Μακρής
Γ. Μαργαρίτης
Ν. Μαυροδύτης
Μ. Μειμάρης
Β. Ντάκουρη
Δ. Οικονομάκης
Σ. Παπασπύρου
Α. Περδίκης
Δ. Πουλικάκος
Α. Τύρος
Β. Χατζηβασιλείου
Σ. Χρυσουλάκης

Αθλητικά:

Κ. Βερνίκος
Καλλιτεχνική επιμέλεια:
Α. Αηδόνης
Α. Θεοδορίδου
Μ. Καλογεράκου

Σκίτσος:

Β. Ελευθερίου
Π. Ζερβός
Γ. Κουρούδης
Γ. Χατζάκος

Κόμικς:

Αρκάς
Γελοιογραφία:
Γ. Ιωάννου
Φωτογραφία:
Κ. Ελευθεράκης

Συνδρομές:

Εσωτερικού: 12 τεύχη δρχ. 1.500
Ευρώπη: 12 τεύχη δρχ. 2.000
Αμερική: 12 τεύχη δρχ. 2.600
Δημ. Οργ.: 12 τεύχη δρχ. 5.000

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ — ΕΠΙΤΑΓΕΣ

Γιώργος Πιτουρόπουλος
Ισαύρων 10 — Δαφνομήλη
114 71 ΑΘΗΝΑ

Φωνητικό γραφεί

Καλι μου Σχολιαστής,
Διαφωνο καθετα κε οριζοντια με τον
τεος αναγοσσι σας —κε νιν του Ταχι-
δρομου— που σας επικρινι επιδι καταρ-
γισατε τα αχριστα σιμαδακια που λεγο-
νταν περισπομενι, δασια, ψιλι κλπ. Δεν
εχι κατανοισι ο διςμιρος αφτος αλα κε
αλι σιν αφτο ομοφρονουντες οτι σιν
εξουσια βρισκετε ι λαοπροβλιτι κιβερ-
νισι τις Αλαγισ αποφασισμενι ν' απα-
λαξι το διςτιχο λαο απο τα δεσμα τις
ντοπιας κε ζενης ολιγαρχιας. Ι ολιγαρ-
χια αφτι για να εδρεοθι διεονιζε —
εκτος τον αλον— κε τιν εξουσιαστικι
επιβολι μιας νεκρις γλοσας με τις δασι-
νομενες κε περισπομενες λεξις, τις εξε-
ρεσις κε τις... διερεσις τους κε παι
λεγοντας...

Ι λαικες μαζες εμιναν αγραματες κε
καθιστεριμενες, ενο ι πιτες κε ι λογο-
τεχνες εχαναν το νοιμα αφτον που ιδε-
λαν να εκφρασουν αφου ηταν ιποχρεο-
μενι να κρατουν ορθογραφικο λεξικο μι
τιχον κε τους ξεφιγι... καμια ψιλι στο
αβρος! Ι αντιδραστικι Δεξια δεν ακουγε
τι φονι ενος Γιανιδι, ενος Φιλιντα, ενος
Γλινου —φοτισμενον δασκαλον κε ε-
χεδεφτικον που προτιναν τα τρια βι-
ματα για να ξεστραβοθι ο λαος, οιλ.
μονοτονικο, φονιτικι γραφι, λατινικο
αλφαβιτο, αλα, αντιθετα, εσιρε ενα λα-
τρι τις ελινικης γλοσας το Γιανι Κα-
κριδι σε δικι για τι τολμι του να
εφαρμοσι το μονοτονικο που θ' απελε-
φθερονε τους Ελινες απο τι δινασσια
τον τονον (κε τι κατοχι, ισος, τον
Γερμανον).

Καλι μου Σχολιαστες, επιτελους ο
αγονας τορα δικεονετε αλα φανιτε προ-
τοπορι (μου θμιξι... βαπορι ακομι διαο-
λε!) εσις, μια κε ισασαν ουραγι σιν
εφαρμογι του μονοτονικου, κε καθιερο-
στε αμεσα τι φονιτικι γραφι —διγμα τις
οπιας σας δινο μ' αφτο το γραμα μου,
κε αφιστε τα νικτοκορακια να κροζουν.
Εγο, με τις λιγες μου διναμεις δεν θα
επιτρεψω ν' ανακοπι ι προοδο για τι
πλερια κε ουσιαστικι μορφοσι του λα-
ου. Βοιθατε κε σις...

Με σιναγονιστικους χερετισμους,
Αντώνης Λαμπιδίς

Καταγγελία

Την Παρασκευή 5 Απρίλη, την ημέρα
δηλαδή της συγκέντρωσης του Μητσο-
τάκη, βρισκόμουν με 3 συμφοιτητές
μου (όλοι φοιτητές της Νομικής Σχο-
λής Αθηνών) στο τειοποτειο «Παρα-
σκήνιο» στην οδό Καλλιδρομίου. Εκεί
γύρω στις 9.30 το βράδυ, πριν προλά-
βουμε να καταλάβουμε τίποτα, όρμη-
σαν άντρες των ΜΑΤ και τραβώντας με
απ' τα μαλλιά —όπως και όλους τους
άλλους που ήταν μέσα— με πέταξαν
έξω βρίζοντας χυδαία. Τα λαγωνικά
αυτά θεώρησαν αρκετό το ότι έπινα
τσάι και είχα κατασάρια μαλλιά για να με
ανακηρύζουν άκρως επικίνδυνο.

Να όμως, που χαθήκαμε με τον ένα
απ' την παρέα, στην άτακτη έξοδο μας,
και έτσι έμεινα έξω απ' το μαγαζί άλλα
2 λεπτά, ικανά για 3 πράγματα: 1) Να με
χτυπήσει με ιδιαίτερο ζήλο άντρας των
ΜΑΤ με γκλομπ, 2) Να βρω το φίλο
μου εκεί δίπλα και 3) Να μας συλλάβει
άντρας των ΜΕΑ.

Βέβαια συνολικά το ξύλο που φάγαμε
απ' την αρχή της ιστορίας, μέχρι να
μπούμε στην κλούβα, δεν ήταν αυτό
που φοβόμαστε, αλλά σαφώς «κατώτε-
ρης» ποιότητας και διάρκειας πονάς
όταν σε βαράνε αλλά ο πόνος δε συνε-
χίζεται και μετά.

Αυτό όμως είναι το ζήτημα: Πόσο σε
βαράνε ή αν σε βαράνε; Γιατί δηλαδή
αν δώσει κάποιος μια σφαλιάρα σε
αστυνομό θα τον πάνε αλυσοδεμένο στο
αυτόφορο και αυτοί να βγαίνουν κι από
πάνω;

Τέλος μας οδήγησαν μ' άλλα 5 παι-

διά —εξίσου άσχετα όπως εμείς— στην
Ασφάλεια όπου μας κράτησαν απ' τις
10.00 ως τις 2.00 το πρωί χωρίς να μας
επιτρέψουν τηλεφώνημα. Μας φωτο-
γράρισαν και μας πήραν αποτυπώματα,
κι όλα αυτά χωρίς ένταλμα σύλληψης,
χωρίς κατηγορία, χωρίς να έχουν ιδέα
πού μας συλλάβανε. Μετά χωρίς να μας
ρωτήσουν καν τίποτα —επίσημα τουλά-
χιστον— μας άφησαν να φύγουμε, και
μαζί μας κι όλους τους άλλους που
είχαν πιάσει. Αναγνώριση ότι οι συλ-
λήψεις γίνανε για τα μάτια του κόσμου,
εν γνώσει τους χωρίς λόγο. Η μήπως
δεν είναι για τα μάτια του κόσμου μόνο;
Μήπως θέλουν να διώξουν τον κόσμο
από τα Εξάρχεια; Γιατί αν δεν είναι
αυτό γιατί όλη την ώρα μας λέγανε ότι
αφού βρισκόμαστε στα Εξάρχεια καλά
να πάθουμε κι ότι αυτή η περιοχή είναι
ύποπτη; και να μην ξαναπατήσουμε για
να μην έχουμε πρόβλημα;

Και μήπως ο φάκελος άνοιξε για να
έχουμε το φόβο, ότι σε μία οποιαδήπο-
τε άλλη τυχαιά σύλληψη —πράγμα συ-
νηθές τελευταία— θα είμαστε ύποπτοι
λόγω «κακού» προηγούμενου;

Εγώ πέρα απ' αυτά ρωτάω τα εξής:
1) Μήπως πρέπει να μην ξαναπάω και
στη Νομική αφού εκεί τελευταία γίνο-
νται φασαρίες;

2) Ο κόσμος ποιους φοβάται, τους
αναρχικούς ή τα ΜΑΤ;

3) Ως τότε θα παρανομεί ασυστολα η
αστυνομία, χωρίς να παθαίνει τίποτα;
Ως τότε θα πληρώνουμε τους σαδιστές
των ΜΑΤ και τους προβοκάτορες των
ΜΕΑ;

Η κυβέρνηση φέρει ακέραια την ευ-
θύνη γιατί δεν τήρησε την υπόσχεσή
της ότι θα ακινητοποιήσει τα ΜΑΤ, και
γιατί αυτή είναι που δίνει τις διαταγές
για τις επιθέσεις και αυτή εκπαιδεύει
τους άντρες των ΜΑΤ πώς να χτυπούν
καλύτερα.

Το πράγμα έχει παραγίνει. Θέλουμε
να κυκλοφορούμε ελεύθερα στην Αθή-
να. Καιρός να σταματήσει αυτό το
πανηγύρι.

Φιλικά
Τάσος Χρονόπουλος
Φοιτητής Νομικής

Διόρθωση

Κύριε διευθυντή,

Στο τεύχος του Μάρτη (τ.24) του
Σχολιαστή και στο διετήδιο αφιέρωμα
των μαθητικών και φοιτητικών περιοδι-
κών, στις σελίδες 34-35 υπάρχουν δυο
λάθη:

Το πρώτο είναι τυπογραφικό (αφορά
τα περιοδικά του παν/μιου της Θεσσα-
λονίκης) αλλά το δεύτερο είναι ουσια-
στικό. Σας πληροφορούμε λοιπόν, ότι η
ΑΝΤΕΝΔΕΙΞΗ δεν είναι έκδοση της
συσπείρωσης Οδ/κής αλλά της Δημο-
κρατικής Ενότητας της ίδιας σχολής.

Παρακαλούμε να διορθώσετε χάριν
της δημοσιογραφικής (πάνω απ' όλα)
δεοντολογίας.

Ευχαριστούμε εκ των προτέρων.
Δημοκρατική Ενότητα Οδοντ/κής
Α.Π.Θ.

Πράσινα άλογα του Σχολιαστή

Οδυνηρή έκπληξη για όλους μας ο
(πρωτ)απριλιάτικος Σχολιαστής.
Μπροστά στα άρθρα του, τύφλα να 'χει
ο φιλοποσοκισμός των «αριστερών»
συμβούλων του Λαλιώτη που κάποτε
κριτικάρε. Τα δε επιχειρήματα των άρ-
θρων... ευρηματικότατα. Ρε παιδιά ζη-
λέψατε το Ποντίκι και την Αυριανή;
Ρωτάμε γιατί μας τα λέτε τόσο ωμά και
χυδαία...

Επειδή —λοιπόν— «η πολιτική δεν
είναι σαβουάρ βιβρ».

Επειδή «ο Καραμανλής είναι το σύμ-
βολο της Δεξιάς και ο Σαρτζετάκης
είναι το σύμβολο της Αριστεράς» (από

πότε άραγε.)

Επειδή «ο Α. Παπανδρέου είναι πολι-
τικός διαμετρήματος και ακούει τις επι-
θυμίες του κόσμου όταν είναι σωστές»
(!!!)

Γι' αυτούς τους λόγους (υποστηρί-
ζουν τα άρθρα του Σχολιαστή):

Επιτρέπονται τεχνάσματα και μπλό-
φες, επιτρέπονται τρικλοποδιές και
αιφνιδισμοί, επιτρέπονται ταπεινώσεις
προσώπων εχθρικών και φιλικών νομι-
μοποιούνται δε οι παραβιάσεις των δη-
μοκρατικών διαδικασιών εφόσον «λει-
τουργούν λυτρωτικά» (SIC).

Αν μάλιστα διαφωνείς με τους παπαν-
δρεϊκούς και κουτσογεωργικούς χειρι-
σμούς —συνεχίζει ο Σχολιαστής— τότε
είσαι «κοινωνικά και πολιτικά συντη-
ρητικός», δέσμιος της ΕΑΔΕ με ηγέτη
τον Καραμανλή, φιλολογείς για το η-
θος και το ύφος (να και ο Σχολιαστής
καρμπόν του Φλωράκη), ακόμη δε «κιν-
δυνολογείς για επερχόμενη προσωπο-
κρατία και εθνικοσοσιαλισμό... διακα-
τέχεσαι από κόμπλεξ απέναντι στην
εξουσία» και αντί να «χαιρσαι» χαρ-
κτηρίζεις «επικίνδυνα και ύποπτα» τα
παιχνίδια της.

Όποιος αμφιβάλλει ότι τα πιο πάνω
τα έγραψε ο Σχολιαστής ας διαβάσει
ξανά το τεύχος 25, που θα το μερδέψα-
με και με το Ριζοσπάστη ίσως αν ο
τελευταίος έγραψε ένα τόσο μεγάλο
ψέμα, ότι δηλαδή η «ανανεωτική αρι-
στερά θεώρησε ύποπτο και προσημένο
το σύνθημα έξω για πάντα από το
ΝΑΤΟ».

Μπράβο παιδιά. Λίγες τέτοιες ακόμα
αράδες, όπως αυτές στις σελ. 8 και 9
(αλλά και αλλού) και φτάσαμε στο
σημείο να μη σας ξεχωρίζουμε από
τους Στρατηδες και τους Μαρούδες.

Μπαινεί λοιπόν το ερώτημα: Το τεύ-
χος 25 είναι μία λάθος εκτίμηση της
συγκυρίας (όρος που λατρεύετε) ή ση-
ματοδοτεί μια μονιμότερη στροφή σας
σαν κριτικούς και άκριτους υποστηρι-
χτές της πασοκικής αλλαγής; Δηλαδή
με άλλα λόγια να μην εκπλαγούμε αν
δημοσιεύουν τα ονόματά σας στις «ε-
πιτροπές στήριξης»; Εγώ πάντως δεν
ξεχνώ ότι δυο μέρες πριν τις Ευρωεκλο-
γές του Ιούνη ο Διευθυντής του Σχολια-
στή Π. Παναγιώτου από τις στήλες της
Ελευθεροτυπίας «απέδειξε» ότι δεν υ-
πάρχει διαφορά μεταξύ ΚΚΕ εσ. και
ΠΑΣΟΚ (άρα ΨΗΦΙΣΤΕ ΠΑΣΟΚ).
Τώρα ποιος εφαρμόζει «πράσινη ΕΑ-
ΔΕ» είναι προφανές.

Φιλικά
Ντίνος Φλωρίδης

Στο ντούκου;

Κατά πόσο η «Μαμά πατρίδα» παραδι-
δει τα παιδιά της στην πολιτεία «κα-
λούς πολίτες» και όχι δράκους και
τραυματισμένους μετά την 22άμηνη υ-
πηρεσία τους σ' αυτή;

Κατά πόσο οι ανώτεροι αξιωματικοί
μας που υποδύονται τους πατεράδες μας
αυτούς τους 22 μήνες είναι δίκαιοι
κριτές; (Για να μη μιλήσουμε για τους
μόνιμους υπαξιωματικούς του Ελληνι-
κού Στρατού μας). Και πιο συγκεκριμέ-
να, χωρίς να εξετάσουμε την προϊστο-
ρία των δυο πρωταγωνιστών του συμβά-
ντος;

Βιάστηκε μέσα στη μονάδα (περιοχή
Αττικής) στις 29.10.84 ο Στρατιώτης
Σ.Χρήστος απ' το συνάδελφό του Στρα-
τιώτη Κ.Γιάννη μια μέρα πριν την
απόλυση του δεύτερου με απειλές α) να
τον καταδώσει στο Διοικητή επειδή δεν
πήγε στη σκοπιά του και β) με μαχαίρι.

Η υπόθεση έφτασε στο Διοικητή.
Διατάχθηκε Ε.Δ.Ε. (ένορκη διοικητική
έρευνα) και η υπόθεση κατέληξε τελικά
στα άδυνα συρτάρια των κλειδωμένων
γραφείων του στρατοπέδου.

Χωρίς να εξετάσουμε τη συχνότητα
που επαναλαμβάνεται το συμβάν, κι

όλα τ' άλλα, μ' όλες τους τις παραλλαγές αναρωτιόμαστε τι δίνουν και τι παίρνουν οι νέοι απ' αυτή τη δοκιμασία; Πώς μπαίνουν και πώς βγαίνουν; Ποια η προστασία που μας προσφέρουν οι «πατεράδες» μας και ποια μέτρα παίρνει γι' αυτό η «Μαμά πατρίδα» να δώσει μετά στην πολιτεία παιδιά χωρίς Τραύματα και χωρίς Βία;

Η μήπως περάσαμε ή θα περνάμε αυτούς τους 22 μήνες όλοι μας στο «ντούκου»;

Μπακαγιάννης Γιώργος

Οι εξελίξεις στη χώρα μας

(γράφτηκε από ένα πρόβατο, σ' ένα άλλο πρόβατο)

Οι σεισμογράφοι του νοσοκομείου της Λάρισας κατέγραψαν τα εξής. Ο Τσοχατζόπουλος σφηνώθηκε στην ΚΥΠ, αλλά δεν ξέρουμε από πού πήρε αμπάριζα. Οι Δρεττάκης, Φωτήλας και σία παραιτήθηκαν, γιατί μάλλον δεν άντεχαν το κυβερνητικό άρωμα. Στο νομοσχέδιο για τη Δημ. Διοίκηση, αφού το πετσόκοψαν, έβαλαν και ένα παράθυρο, ώστε αν φυσήξει, δεν ξέρουμε τι θα μείνει όρθιο. Τώρα που πάμε για εκλογές, για να λειτουργήσει το ΕΣΥ (Εθνικό Σύστημα Υγείας), βάζουν ασπιρίνες κι επιδέσμους σε μερικά γραφεία. Κυκλοφορούν νέα, σοσιαλιστικά, χαρτένια χαρτονομίσματα των 5.000 δρχ. Προωθούνται σε ανώτερα πολιτιστικά επίπεδα, το αξιωματικό ρουσφέτι, και ο σοσιαλιστικός μετασχηματισμός της κοροϊδίας. Ανακοινώθηκε το νέο αμυντικό δόγμα Παπανδρέου: κινδυνεύουμε από ανατολικονοτιοδυτικοκυβερνητικά. Έγινε ο νέος δίκαιος εκλογικός νόμος, που φέρνει τη σφραγίδα του ΠΑΣΟΚ — Κινήματος Λαού ου ου ου ου. Να και ένα απόσπασμα σημαντικής ομιλίας του εθνάρχη Α. Παπανδρέου: δο βι φου τα κε ζου μι θα ΘΑ μπουμ. Έξω απ' αυτά, υπάρχουν και άλλα ασημαντώτερα γεγονότα, που δείχνουν ότι, η Ελλάδα οδηγείται στη σοσιαλιστική πρόοδο, σε πλαίσια αναμυμπούλας.

Αν όλα αυτά δεν τα καταλαβαίνεις, δεν φταιώ εγώ αλλά ΕΣΥ, δηλ. Εθνικό Σύστημα Υγείας, αφού μάλιστα εμπνέονται κυρίως από τις ομιλίες ενός πρώην καθηγητή πανεπισμίου, και απ' αυτά που ακούμε, κατά κανόνα, σε όλους τους κοινωνικούς χώρους, και στις σχέσεις των ανθρώπων.

Μπεεε

Γιά την 'Ελένη

Φίλοι του «Σχολιαστή»

Διαβάζοντας τις απόψεις του «Σχολιαστή» γιά την «'Ελένη» του Γκατζογιάννη θά ήθελα νά υποβάλω όρισμένες ένστάσεις μέ την έλπίδα ότι θά δημοσιευθούν — πού έρχονται σέ σύγκρουση, μέ τή λογική πού αναδύεται από τή συγκεκριμένη έρευνα και όχι μόνο.

Ο «Σχολιαστής», αναλαμβάνοντας νά υπερασπίσει και νά στηρίξει τά ιερά και όσια τής άριστεράς, τά είδωλά της, τή μυθολογία της, τό σύστημα αξιών της επέτυχε νά αποκαλύψει τόν πανικό και τόν τρόπο της γιά τήν «'Ελένη». Γράφει συγκεκριμένα ότι: «Δέν θίγει μόνο τούς ζώντες και νεκρούς άριστερούς πού όνομαστικά αναφέρει, αλλά τήν ίδια τή νομιμότητα τής 'Αριστεράς νά υπάρχει σάν ριζικά ανατρεπτική και έπαναστατική πρακτική στή σημερινή 'Ελλάδα. 'Αν ή 'Αριστερά σιωπήσει σήμερα μπροστά στή μονομερή χρέωση τής φρίκης του έμφυλιου σ' αυτούς πού στό όνομα της πολέμησαν τότε σίγουρα ύποθηκεύει τό μέλλον αλλά και τό παρόν της». Μά μπορεί ένα βιβλίο — πού κατά τήν άποψη σας ύστερεί μέ κριτήρια τέχνης — νά διαθέτει τόση δύναμη ώστε νά ανατρέψει άρδην και ριζικά τό σημερινό πολιτικό φάσμα, εξαφανίζοντας μάλιστα τόν ένα πόλο του πολιτικού μας συστήματος; Είναι άκατανόητοι οι έφιάλτες πού δημιουργήσε στήν άριστερά ή κυκλοφορία τής «'Ελένης», πού δέν είναι παρά ή μία όψη του προβλήματος, πού έχει κάθε δικαίωμα νά ακούγεται. 'Αλλωστε οι προθέσεις του Gage δέν είναι νά πυροδοτήσει τά πάθη και τίς διαφωνίες πού υπάρχουν έτσι κι αλλιώς σέ μία πολυφωνική πλουραλιστική κοινωνία. 'Αντίθετα στήν «'Ελένη» ή προσωπική πικρία, πνίγεται και αποδίδεται συγχώρεση στό δολοφόνο τής 'Ελένης.

Έκπληξη προκαλεί και ή θέση πού περιγράφεται: «'Η άριστερά στήν 'Ελλάδα, ήττήθηκε και μάλιστα στρατιωτικά... Και δέν σταμάτησε τό μαρτύριό της παρά μόνο όταν οι πύο όργισμένοι έχθροί της τράβηξαν τόσο τό σχοινί πού γίναν επικίνδυνοι γιά τήν ίδια τήν τάξη πού τούς εξέθρεψε». 'Ωστε λοιπόν ή έπταετία άπειλούσε τήν άστική τάξη. Μήπως λοιπόν ή έπταετία είχε βιώσει τά όράματα τής άριστεράς.

Σέ ένα σημείο πάλι γράφετε «είναι μονόπλευρο νά επιμένεις στις έκτελέσεις του ΔΣΕ πού έγιναν μετά από δίκες και όργανωμένα λαϊκά δικαστήρια. Πάνω απ' όλα τότε ήταν ή πόλεμος». Σταλινισμός προχωρήμένης μορφής. 'Η άριστερά δέν έχει πληροφορηθεί προφανώς ακόμη γιά τόν έπίτροπο Βυσίνσκι, γιά τό χαρακτήρα των «λαϊκών δικαστηρίων» τής έλληνικής έκδοσης του σταλινισμού του ζαχαριαδισμού. Δέν έχει μάθει ακόμη γιά τήν έκτέλεση από αυτά τά λαϊκά δικαστήρια του Γιαννούλη. 'Αλλά και ή λογική πού άμνηστεύει τά εγκλήματα πολεμικής περιόδους μήπως θά σάς οδηγήσει κάποτε νά άμνηστεύσετε και τά εγκλήματα των ναζί;

Υπάρχει βέβαια μία κριτική στάση πρós τήν κυβέρνηση. Κατηγορείται ή κυβέρνηση ότι δέν χρησιμοποίησε αρκετά τούς κατασταλτικούς μηχανισμούς της γιά τήν άπαγόρευση του βιβλίου και του γυρίσματος τής ταινίας. Κατηγορείται δηλαδή ή κυβέρνηση γιά τήν

όχι έπαρκή δοσολογία ζντανωφισμού. Καί ούτε ή ήμειπίσημη δήλωση του ύπουργείου προεδρίας «ή ταινία όταν ολοκληρωθεί υπάρχουν χίλιοι τρόποι γιά νά μη προβληθεί στις αίθουσες» σάς καθησυχάζει και σάς ικανοποιεί. Περιμένω στό έπόμενο τεύχος του «Σχολιαστή» νά προτείνετε στήν κυβέρνηση έναν index μέ άπαγορευμένα βιβλία. Τότε πιθανώς νά είστε εύτυχείς ότι δώσατε μία νέα ώθηση στό σοσιαλισμό. Σας θυμίζω και κάποιον άλλον πού πρέπει νά θέσετε στους άπαγορευμένους συγγραφείς, τόν Κορν. Καστοριάδη. Αυτόν πού χωρίς αιδώ γράφει στό «Γραφειοκρατική κοινωνία» (σελ. 15) ότι ή ΟΠΛΑ δολοφόνησε κατά δεκάδες τούς τροτσκιστές στή διάρκεια τής κατοχής και μετά. Τότε ή σοσιαλιστική τάξη θά βασιλεύει στήν 'Ελλάδα.

Η πολιτική σημασία τής στάσης τής άριστεράς πρós τήν «'Ελένη» είναι ότι τό βιβλίο αυτό στέκεται ή άφορμή γιά ένα εύρύτερο πογκρόμ τής διανόησης, γιά τόν άσφυκτικό έλεγχο της, γιά τήν άστυνόμευση τής σκέψης πού δέν αυτόλογόκρινεται και δέν προσαρμόζεται στις προκρούστιες άπαιτήσεις τής σοσιαλιστικής τάξης. Κατευθυντήρια άρχή τής μορφωτικής έπανάστασης «δ-ποιος δέν είναι μαζί μας, είναι έναντίον μας».

Διαβάζοντας προσεκτικότερα τήν έρευνα, έπισημαίνεται ότι δέν λείπουν στοιχεία ξενοφοβισμού πού έγγίζουν τά όρια του ρατσισμού. Γράφετε συγκεκριμένα: «γιά τούς ντόπιους δέν είναι μονάχα ή ήρεμία του τόπου τους πού διαταράσσεται μέ τήν είσβολή των ξένων, είναι ή ύπονόμευση έκ νέου τής Ιστορίας όλόκληρης τής άριστεράς». Η Ιστορία τής άριστεράς είναι κάτι τό άπόκοσμο, τό ιερό και όσιο, μή δεκτικό σέ όποιοδήποτε έπίπεδο κριτικής προφανώς.

Ο «Σχολιαστής» πολλές φορές έχυσε δάκρυα γιά τήν κατάσταση τής τουρκικής μειονότητας. Δέν δείχνει όμως όχι τήν ίδια αλλά τήν παραμικρή ευαισθησία γιά τήν κατάσταση τής έλληνικής κοινότητας τής Βορ. 'Ηπείρου. Κάθε άναφορά σ' αυτή θεωρείται στάση σωβινιστική. Η σταλινική φύση του καθεστώτος του Χότζα είναι ικανή ώστε νά άναιρέσει και νά εξαφανίσει όποιαδήποτε ευαισθησία σας. Υπάρχουν προφανώς στρατόπεδα συγκεντρώσεως και ρατσισμοί πού ή μαρξιστική ιδεολογία όχι μόνο άνέχεται αλλά και χειροκροτεί.

Ενυπάρχει τέλος στόν «Σχολιαστή» μία εύκρινέστατη μομφή πρós τίς ήγεσίες τής άριστεράς γιά έλλειψη αγωνιστικότητας. Μήπως πέρα από τίς γνωστές παγκόσμιες σταθερές οι ήγεσίες τής άριστεράς και τής δεξιάς κάπου μοιάζει νά ενώνουν τή μοναξιά τους και νά αφήνουν γιά τό πλήθος τήν όποιαδήποτε ύπαρκτή ή όχι διαφωνία; 'Ας τό ζανασκεφτούμε.

Φιλικά

Σπύρος Κουτρούλης

Φοιτητής Οικονομικών 'Επιστημών

N. 'Ηράκλειο 'Αθήνα

Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΤΑ «ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΝΑΥΠΗΓΕΙΑ»

Η υπόθεση των «Ελληνικών Ναυπηγείων», είναι ένα πρόβλημα που η κυβέρνηση θα προτιμούσε να είχε αποφύγει. Σε μια περίοδο κατά την οποία είναι πολιτικά δύσκολο, αν όχι αδιανόητο, να δεχθεί το ΠΑΣΟΚ την εργοδοτική απόφαση για το κλείσιμο του Σκαρμαγκά, δεν φαίνεται να υπάρχει από κυβερνητικής πλευράς και το κατάλληλο πλαίσιο οικονομικής πολιτικής στο οποίο θα έπρεπε να ενσωματωθεί μια κρατικοποίηση των ναυπηγείων: η ιστορία των προβλημάτων οδηγείται σε μάλλον άδοξο τέλος, και κανείς στην κυβέρνηση δεν σκέφτεται σοβαρά ότι ο «κοινωνικοποιημένος» τομέας έχει να επιδείξει επιτυχίες, ενώ η πρόσθεση ενός τρίτου κρατικού ναυπηγείου στα δύο που ήδη υπάρχουν (Ελευσίνα, Νεώριο) ξεπερνάει κάθε διαχειριστική λογική. Δεν είναι επομένως παράξενο ότι η κυβέρνηση προσπαθεί να αναβάλει την απόφασή της, με το επιχείρημα ότι — όπως δήλωσε ο Αρσένης — οι πολυεθνικές διακλαδώσεις του συγκροτήματος στο οποίο ανήκει η επιχείρηση επιβάλλουν μία δίμηνη τουλάχιστον διερεύνηση του θέματος.

Οι απλές αυτές διαπιστώσεις στις οποίες θα μπορούσε να στηριχθεί, και θα στηριχθεί ίσως στο μέλλον, μία πολιτική απολύσεων στον κλάδο αυτό (με την μία ή την άλλη μορφή), φαίνεται να κλείνουν ουσιαστικά το θέμα, αφήνοντας πλέον ελεύθερο το πεδίο της εξεύρεσης των κατάλληλων πολιτικών μεθοδεύσεων. Δεν χρειάζεται ιδιαίτερη οξυδέρκεια για να αποδείξει κανείς ότι στις σημερινές διεθνείς συνθήκες ο ελληνικός ναυπηγικός κλάδος δεν έχει μεγάλες πιθανότητες να βρεθεί στην αιχμή της αγοράς, και ότι είναι σχεδόν αδύνατο να προσανατολιστεί «εθελοντικά» στα ελληνικά ναυπηγεία η ζήτηση των ελλήνων εφοπλιστών που όπως είναι φυσικό διεκδικούν το δικαίωμα της αναζήτησης του φτηνότερου κατασκευαστή. Όποιος υποστηρίζει ότι στις σημερινές συνθήκες λειτουργίας και διεθνών σχέσεων της ελληνικής οικονομίας, δεν ισχύουν οι διαπιστώσεις αυτές, δεν είναι παρά ένας πονηρούλης τεχνοκράτης που περιμένει απλώς την κατάλληλη στιγμή να διατάξει απολύσεις, κάνοντας στο μεταξύ ασκήσεις επί χάρτου.

Όταν όμως έχει αποκαλυφθεί ο προσανατολισμός που είναι πολύ πιθανό να ακολουθήσει μεσοπρόθεσμα η διαχείριση του κλάδου, έχει απλώς τεθεί το πρόβλημα με τις πραγματικές του διαστάσεις. Από κει και πέρα οι δυνατές επιλογές — και αυτό ισχύει φυσικά και για άλλους κλάδους πρέπει να αντιστραφούν. Και αντί να ορίζονται από τις εξελίξεις της διεθνούς αγοράς και τις επιταγές του διεθνούς ανταγωνισμού, να ορισθούν από την ανάγκη διατήρησης της απασχόλησης, δηλαδή από ένα πρωταρχικό κοινωνικό στόχο.

Η άσκηση κοινωνικής πολιτικής με κάποια μορφή κρατικοποίησης, ανεξάρτητα από την εξέλιξη της παραγωγής και των «αποτελεσμάτων χρήσεως», έχει αποδειχθεί δυνατή (και η διεκδίκησή της θεμιτή) για περιόδους χρονικές που αργά ή γρήγορα καταλήγουν στην ανακάλυψη των «ιδιωτικο-οικονομικών κριτηρίων». Το επόμενο στάδιο μιας τέτοιας πολιτικής — χωρίς να θιχτούν οι δομές της οικονομίας — θα ήταν η εφαρμογή μιας πολιτικής προστασίας του εγχώριου κλάδου, και σύνδεσης της παραγωγής με την εθνική ζήτηση. Πρόκειται για μία πολιτική εξίσου θεμιτή, όταν έχει σαν βασικό στόχο τη διατήρηση της απασχόλησης, και πρόκειται για μία πολιτική που υπονοούν οι τοποθετήσεις του ΚΚΕ και του ΚΚΕ εσ., χωρίς να λαμβάνονται όμως υπόψη οι προεκτάσεις που θα είχε η συνεπής εφαρμογή της: η σύνδεση της παραγωγής με την εθνική ζήτηση θα ισοδυναμούσε στην πραγματικότητα με μία πολιτική κρατικοποίησης της ναυτιλίας, που θα προκαλούσε δραματική αναθεώρηση των διεθνών σχέσεων της ελληνικής οικονομίας. Και μία τέτοια διαπίστωση δεν γίνεται για να αποκλειστεί ένας τέτοιος προσανατολισμός, αλλά για να φανεί ότι κάποτε πρέπει να υποστηριχτεί στην ολότητά του.

Η υπόθεση των «Ελληνικών Ναυπηγείων», θα αποδειχθεί ίσως σταθμός για την πολιτική της απασχόλησης στις μεγάλες βιομηχανικές μονάδες. Θα αποδειχθεί ίσως και σταθμός για την άποψη ότι η ανώδυνη διαχείριση της κρίσης είναι ζήτημα «πολιτικής ταύτισης» και ορισμένων εύστοχων χειρισμών. Πώς όμως μπορούν οι εργαζόμενοι να υπερασπιστούν το δικαίωμά τους σ' ένα μισθό χωρίς να εμπλακούν σε μία συζήτηση για την παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα, από την οποία θα βγουν σίγουρα χαμένοι;

Οι τεχνοκράτες και οι σοσιαλιστές διαχειριστές θα μας πουν ότι δεν μπορεί κανείς να ξεκινήσει από τη διατήρηση της απασχόλησης για να επιτύχει μια «υγιή διαχείριση», όπως δεν μπορεί να ξεκινήσει από ένα δεδομένο επίπεδο μισθών. Το αντίθετο όμως ισχύει: σε μια περίοδο του καπιταλισμού κατά την οποία η ανεργία και λιτότητα στους μισθούς είναι μία σίγουρη προοπτική, μόνο αν η υπεράσπιση της απασχόλησης και του βιωτικού επιπέδου θεωρηθούν αφετηρία κάθε «οικονομικού» προβληματισμού, θα σταθεί δυνατό να γίνουν οι επιλογές που να στηρίζονται στις υπάρχουσες κοινωνικές ανάγκες, που θα επιτρέπουν δηλαδή μία κοινωνικοποίηση των παραγωγικών και οικονομικών διαδικασιών.

Η κρατικοποίηση μιας επιχείρησης ή και ενός κλάδου ακόμα δεν μπορεί παρά να θέσει το πρόβλημα και πολλές φορές μόνο «αντικειμενικά», χωρίς δηλαδή να εκδηλωθεί η συνείδηση μιας αναγκαίας ρήξης με την καπιταλιστική λογική. Μια τέτοια ρήξη απαιτεί τη δραστηριοποίηση της εργατικής τάξης στο σύνολό της: μόνο ένα τέτοιο υποκείμενο μπορεί να ορίσει τι είναι αναγκαίο και τι δεν είναι, και να διαμορφώσει ανάλογα τις υλικές διαδικασίες παραγωγής και διανομής αγαθών.

Η ΑΝΟΔΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΜΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

Εργα αλλά σταθερά απέκτησε και η Ελλάδα ένα στρατιωτικό-βιομηχανικό συγκροτημάκι. Η «Ελληνική Αεροπορική Βιομηχανία» κατέχει τη δεύτερη θέση στον κατάλογο (του 1983) των 200 μεγαλύτερων βιομηχανιών με ενεργητικό που φθάνει τα 55,3 δις, ενώ η ΠΥΡΚΑΛ βρίσκεται στη 18η θέση (11,6 δις) και η «Ελληνική Βιομηχανία

ΧΑΣΑΜΕ Ή ΚΕΡΔΙΣΑΜΕ ΑΠ' ΤΑ Μ.Ο.Π.;

Η επιχειρηματολογία με την οποία «γι-ορτάστηκε» η απόφαση του Συμβουλίου της Ε.Ο.Κ. για παραχώρηση στην Ελλάδα 2 δις Ευρωπαϊκών Νομισματικών Μονάδων για επτά χρόνια στα πλαίσια των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων, είναι η γνωστή επιχειρηματολογία με βάση την οποία η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ θεωρεί θετική και αμετάκλητη την ένταξη στην κοινότητα: η ροή πόρων από την ΕΟΚ στην Ελλάδα είναι θετική και όχι αμελητέα, και όλα τ' άλλα είναι δευτερεύοντα. Όταν δεν υπάρχει ένα τρέχον πρόβλημα ισοζυγίου και εξωτερικού χρέους, δεν είναι να χάνονται τέτοιες δυνατότητες.

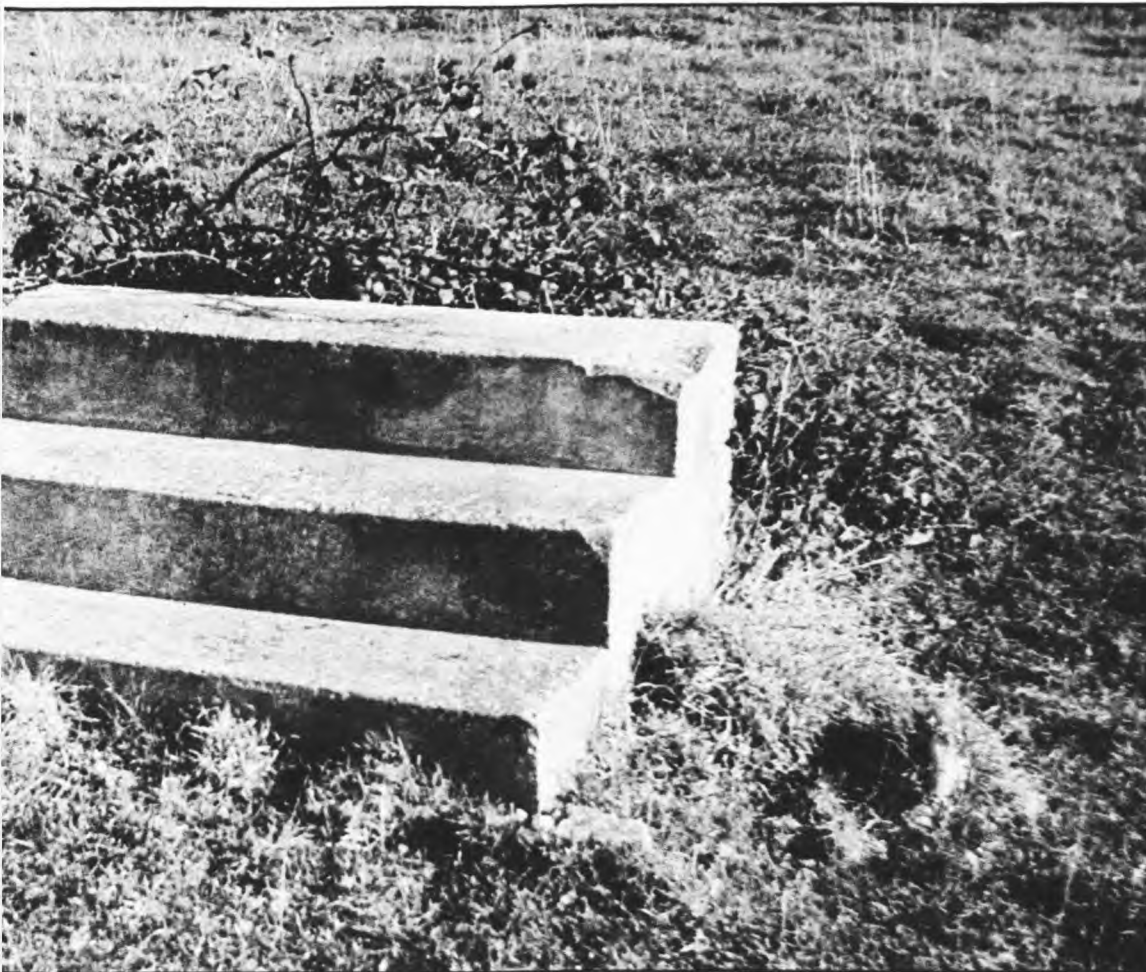
Τι αντιπροσωπεύουν όμως ακριβώς τα 2 δις ENM; Αυτή τη στιγμή το ποσό αυτό ισοδυναμεί

«Όπλων» στη 19η (10,2 δις). Θα μπορούσε κανείς να προσθέσει και τη «Στάγιερ» που δουλεύει πολύ με το στρατό, και που κατέχει τη 34η θέση με κεφάλαια που φθάνουν τα 5,5 δις δολάρια. Έτσι, σύμφωνα με τα στοιχεία της I.C.A.P., όλες αυτές οι βιομηχανίες συγκεντρώνουν το 6% των κεφαλαίων του μεταποιητικού τομέα (το 1983).

Η εξέλιξη αυτή που ακολούθησε ραγδαίους ρυθμούς τα τελευταία χρόνια, εντάσσεται σε μία παγκόσμια τάση επέκτασης της πολεμικής βιομηχανίας στις φτωχότερες χώρες. Μία τάση που δεν οφείλεται μόνο σε «εθνικές» πολιτικές επιλογές, αλλά και σε καθαρά οικονομικούς υπολογισμούς. Η εξοικονομηση, συναλλάγματος ή η προσπάθεια διείσδυσης σε αγορές που δεν γνωρίζουν κρίσεις, δεν είναι αμελητέα επιχειρήματα.

Η κατάκτηση κάποιας — πολύ σχετικής — ανεξαρτησίας στον τομέα των όπλων και πυρομαχικών, είναι προφανώς μία «εθνική επιδίωξη» που στην Ελλάδα συνδέεται και με την ένταση στις ελληνο-τουρκικές σχέσεις. Η σχετικότητα όμως αυτής της ανεξαρτησίας φαίνεται καθαρά αν θυμηθούμε ότι ο στρατιωτικός συσχετισμός δυνάμεων με την Τουρκία, έχει πολύ μεγάλη σχέση με την Αμερικανική στρατιωτική βοήθεια, και με αγορές οπλικών συστημάτων υψηλής τεχνολογίας που δεν είναι δυνατόν να παράγονται στην Ελλάδα.

Η ιδεολογία της εθνικής ανεξαρτησίας χρησιμεύει σαν άλλοθι της ανάπτυξης μιας κερδοφόρου πολεμικής βιομηχανίας, με τον ίδιο τρόπο που τα «αθλητικά ιδεώδη» αποτελούν την ιδεολογική κάλυψη του τρομακτικού τζιρού του τομέα αθλητισμός. □

με 200 δις δολάρια περίπου, δηλαδή γύρω στα 29 δις δολάρια το χρόνο αν υποθεθεί ότι κατανέμονται εξίσου στα 7 χρόνια, πράγμα που δεν θα ισχύσει διότι (θεωρητικά) θα υπάρξει προοδευτική αύξηση των ετήσιων εισπράξεων. Τα ποσά αυτά δεν είναι διόλου αμελητέα αν ληφθεί υπόψη ότι το 1983 και το 1984 οι καθαρές εισπράξεις από την ΕΟΚ ήταν γύρω στα 70 δις δολάρια. Υπάρχουν όμως και κάποια προβλήματα. Πρώτο, μένει να αποφασισθεί από την ΕΟΚ αν η προβλεπόμενη αύξηση των πόρων που έχουν στη διάθεσή τους τα διαρθρωτικά ταμεία θα προστεθεί στα ποσά των Μ.Ο.Π. ή αν θα περιοριστεί σ' αυτά τα ποσά. Δεύτερο, τα χρήματα των Μ.Ο.Π. θα απορροφηθούν από τη στιγμή που υπάρχουν ελληνικά προγράμματα, και δεν είναι δύσκολο να αμφισβητήσει κανείς τη δυνατότητα της κυβέρνησης να εκμεταλλευτεί το σύνολο των δυνατοτήτων, αν και μία τέτοια κριτική θα έπρεπε να γίνεται με κάποια προσοχή.

Το πραγματικό όμως πρόβλημα που παρουσιάζει μία εξωτερική βοήθεια, και το οποίο

γνωρίζουν πολύ καλά οι τεχνοκράτες του ΥΠΕΘΟ, είναι ότι δεν εγγυάται την ανατροπή της κατάστασης που προκάλεσε την ανάγκη της βοήθειας. Σε επίπεδο ισοζυγίου, αρχικά, οι καθαρές εισπράξεις από την ΕΟΚ απλώς κάλυψαν τα τελευταία χρόνια ένα μέρος της σημαντικής μείωσης των καθαρών εισροών αδήλων πόρων. Μία απάντηση μπορεί βέβαια να είναι ότι τα χρήματα των Μ.Ο.Π. θα αφορούν ολοκληρωμένα αναπτυξιακά προγράμματα, και όχι μία βοήθεια σε τρόφιμα όπως στις χώρες του τρίτου κόσμου. Το επιχείρημα όμως δεν είναι τόσο εντυπωσιακό όσο φαίνεται. Τι είναι αυτό που εμποδίζει την εφαρμογή προγραμμάτων, η έλλειψη πόρων, ή η κατανομή τους; Η προσφυγή σε εξωτερικές πηγές χρηματοδότησης, ή βοήθειας, αφήνει κατά κανόνα ανέπαφες τις εγχώριες δομές και διαδικασίες κατανομής των κεφαλαίων, και επιλέγεται ακριβώς για να επιτρέψει μία τέτοια σταθερότητα. Και συνήθως η εξωτερική ενίσχυση δεν αποδεικνύεται ικανή να αποτρέψει τη δυναμική των εσωτερικών προβλημάτων. □

1,2
%

Επιμέλεια:
Γιάννης Γεωργίου

1,2 δις δολάρια εκτιμάται ότι έφθασε στην Κίνα το 1984 η φοροδιαφυγή των πολιτών της χώρας που ανταποκρίθηκαν στις εκκλήσεις του Κόμματος για «ένδοξο πλουτισμό». Η επιχειρηματική έξαρση των κινέζων, επεκτείνεται όπως ήταν επόμενο και πέρα από τα όρια της νομιμότητας καθώς κομματικοί αξιωματούχοι πουλάνε στη μαύρη έγχρωμη τηλεοράσεις, ή ατσάλι, και διάφοροι επιτήδευοι επιχειρηματίες φτιάχνουν αυτό που εμείς λέμε «κυκλώματα». Μία «παρέα» που πλήρωσε είναι η διοίκηση της Τράπεζας της Κίνας που έχασε τον επικεφαλής της Ζιν Ντεκίν, έναν κύριο με βρετανική ανατροφή και ασύδοτους συνεργάτες.

14,6% είναι στην Ελλάδα (1983) η βρεφική θνησιμότητα, ποσοστό που θεωρείται υψηλό με Ευρωπαϊκά δεδομένα, και που είναι 12,4% στην Ιταλία, 8,9% στη Γαλλία, και 9,6% στην Ισπανία.

4% ήταν στην Ελλάδα το 1983 οι φόροι εισοδήματος φυσικών προσώπων σε ποσοστό του Α.Ε.Π. Πρόκειται για το χαμηλότερο σχετικό ύψος της φορολογίας φυσικών προσώπων στο σύνολο των χωρών του Ο.Ο.Σ.Α. Στην Τουρκία για παράδειγμα είναι 11%, στην Ιταλία 10%, και στη Σουηδία 20%. Όσο για τις Η.Π.Α. το ποσοστό αυτό είναι 12%, πράγμα που σημαίνει ότι αντί να ζηλεύουν μερικοί τον Ρήγκαν, θα έπρεπε αντίθετα να καμαρώνουν για το ότι «η χώρα μας» στο ζήτημα της τόνωσης των κερδών μέσω των φορολογικών απαλλαγών, τα έχει καταφέρει πολύ καλύτερα.

1.100.000 εργαζόμενους αφορά στις Ηνωμένες Πολιτείες ένας νέος τύπος συλλογικών συμβάσεων, που προβλέπει για τους εργοδότες τη δυνατότητα να κάνουν προσλήψεις με πολλαπλές μισθολογικές κλίμακες. Στην πολύ σημαντική αεροπορική εταιρία AMERICAN AIRLINES οι πιλότοι που έχουν προσληφθεί μετά το Νοέμβριο του 1983, κερδίζουν τα μισά σε σχέση με τους υπόλοιπους. Σε βιομηχανίες τροφίμων το ισχύον ωρομίσθιο είναι 10,3 δολάρια, αλλά προσλαμβάνονται νέοι εργάτες με 4 δολάρια. Σύμφωνα με τη συλλογική σύμβαση που υπέγραψε η ένωση των φορτηγατζήδων οι προσλήψεις μπορούν να γίνουν με το 70% του ισχύοντος μισθού.

Αυτοκτονίες και αυταπάρνηση

«Αντίθετα, στις αυτοκτονίες στο Στρατό υπάρχει δειλία και έλλειψη ιδανικού» (από την απόρρητη έρευνα του ΓΕΣ για τις αυτοκτονίες στρατιωτών, ΑΥΓΗ 11.4.1985).

Αντίθετα με τι; «αντίθετα με τις ηρωικές πράξεις αυτοθυσίας, όπου εκεί υπάρχουν τα στοιχεία της ανδρείας και του υψηλού ιδανικού» έτσι απαντάει το επιστημονικό επιτελείο του ΓΕΣ στο «φαινόμενο» και εμάς μας έρχεται στο μυαλό η απορία ενός φαντάρου πριν λίγα χρόνια:

«γιατί πριν αυτοκτονήσουν δεν καθαρίζουν και μερικούς καραβανάδες;»

Επειδή είναι αδύνατο σε λίγες γραμμές να απαντήσουμε στους «εγκεφάλους» του ΓΕΣ ή στο φαντάρο, αφήνουμε να μιλήσει η ίδια η ζωή, όπως λέγανε οι παλιοί κομμουνιστές...

■ Μια μέρα πριν καταταγεί αυτοκτόνησε (16.4) ο πτυχιούχος μαθηματικός Κ. Νεόφυτος 28 χρόνων. Είχε πει στους γονείς του ότι δεν ήθελε να υπηρετήσει.

Το απόγευμα της Μ. Παρασκευής ο 20χρονος Μανώλης Μαγιαφύλλου, ρίχτηκε από το μπαλκόνι του θαλάμου του από ύψος 6 μέτρων. Μόλις είχε φτάσει στο ΚΕΥΠ Λαμίας και δεν του ενέκριναν άδεια. Στον πατέρα του έλεγε: «δεν μου πηγαίνει η στρατιωτική ζωή».

Φεύγοντας απ' το Ψυχιατρικό του 401 στρατιωτικού νοσοκομείου χωρίς την αναβολή που επιδίωκε ο 20χρονος Ι.Γ. Μάγκος κρεμάστηκε σε δέν-

τρο του άλσους Ν. Φιλαδελφείας, αντί να παρουσιασθεί στη μονάδα του.

Για μερικούς αυτές οι αυτοκτονίες είναι αφορμή για στατιστικές και ψυχολογικές ενασχολήσεις, για άλλους όμως αποτελούν λόγο πολιτικής παρέμβασης, ανατρεπτικής δράσης, σύγκρουσης. Σ' αυτό το «παιχνίδι» όλα επιτρέπονται. Αν υπάρχει σήμερα ένας λόγος «ηρωισμού και «αυταπάρνησης» για την αριστερά είναι να παρέμβει καίρια στα ζητήματα της θητείας. Διαφορετικά οι επαγγελλόμενες αλλαγές και τα εκλογικά ποσοστά πολύ μικρή σημασία θα έχουν.

■ Απ' τον εκδότη του περιοδικού «ΘΗΤΕΙΑ» της ΚΕΕΔ, στις 19.3.85 λάβαμε επιστολή διαμαρτυρίας. Το ραδιόφωνο της ΕΡΤ απέκλεισε το διαφημιστικό μήνυμα της έκδοσης του Ιου τεύχους της «Θητείας». Αυτό είναι λογοκρισία, φασισμός κλπ. Συντροφοί της ΚΕΕΔ κινητοποιηθείτε, ζώστε την ΕΡΤ, πιάστε για απεργία των εργαζομένων στα μέσα ενημέρωσης. Θα 'μαστε μαζί σας.

■ Την έκδοση και το μοίρασμα μιας προκήρυξης καταγγελίας για τις αυτοκτονίες φαντάρων πλήρωσε ο Παν. Παπαδόπουλος, εκδότης της εφημερίδας «ΣΠΑΣΤΗΣ», με 17 μήνες φυλακή!!! Η προκήρυξη είχε μοιραστεί πριν δύο χρόνια. Ζήτη η ανεξάρτητη δικαιοσύνη!

■ Κυκλοφορεί το 4 (9) τεύχος του περιοδικού «για το στρατό». Διαβάζουμε την απόφαση της 3ης Πανελλαδικής συνδιάσκεψης των φαντάρων, τον διάλογο ανάμεσα στις επιτροπές, για το ψυχιατρικό συνέδριο της στρατιωτικής ιατρικής και πολλά άλλα. Το προμηθεύετε απ' τα βιβλιοπωλεία σ' όλη την Ελλάδα.

■ Κυκλοφόρησε το τεύχος 190 (11.4.85) του ΑΓΩΝΙΣΤΗ, έκδοση Ν. ΠΑΣΟΚ. Περιέχει μεταξύ άλλων εγχρώμων και ένα αφιέρωμα στην «Ε-

θνική «Αμυνα» με τις πιο πρόσφατες απόψεις του γραφείου τύπου του υπουργείου. Για τους φαντάρους κουβέντα.

Δ.Τ.

«Μαύρη» εργασία

Στις Χώρες της ΕΟΚ υπάρχουν 17 εκατομμύρια μετανάστες. Εξ ονόματος της επιτροπής Κοινωνικών υποθέσεων και απασχόλησης, η κ. Francesca Marinaro (Ευρωβουλευτής του Ρ.Σ.Ι.) έθεσε πρόταση ψηφίσματος στην ολομέλεια του Απρίλη, στο Στρασβούργο, για αυτό το θέμα. Μεταξύ άλλων έγραψε στην έκθεσή:

«Επισημαίνοντας την ανησυχητική αύξηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας στα διάφορα κράτη μέλη... που εντείνουν το αίσθημα ανασφάλειας, και προσωρινότητας των μεταναστών...» Καλεί το Συμβούλιο και την Επιτροπή να προχωρήσουν σε μια πολιτική για τους μετανάστες, που να εξασφαλίζει:

- Ελευθερία γνώμης, δικαίωμα του συνέρχεσθαι και του συνεταιρίζεσθαι
- Παραχώρηση από τη χώρα φιλοξενίας πολιτικών και αστικών δικαιωμάτων (εκλέγειν-εκλέγεσθαι)
- Να ισχύει η αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας και εγκατάστασης
- Το δικαίωμα της οικογενειακής επανασύνδεσης
- Δικαίωμα εργασίας χωρίς διακρίσεις και χωρίς απέλαιση
- Ίσα δικαιώματα κοινωνικών ασφαλίσεων μεταξύ αυτοχθόνων και μεταναστών
- Διευκόλυνση της παλιννόστησης όταν ζητηθεί.

Βέβαια αυτά είναι ελάχιστα σημεία, απ' το αναλυτικότατο (52 σελίδες) κείμενο της έκθεσης — πρότασης. Τελικά το ψήφισμα υπονομεύθηκε από τις 175 (!) τροπολογίες της Δεξιάς (όχι μόνο του Le Pen), και δεν «πέρασε».

Θα επανέλθουμε λεπτομερώς στην ουσία των διαφωνιών κατά τη συζήτηση, επειδή πλέον το θέμα αφορά και τη χώρα μας. Θα 'χετε πληροφορηθεί για τις απελάσεις αλλά και τις «συνθήκες εργασίας» των τριτοκοσμικών κυρίως, εργατών στην Ελλάδα. Πάνω από 100.000 ξένοι εργάτες χωρίς κανένα δικαίωμα και με συμβολικές αμοιβές υπό καθεστώς τρομοκρατίας και διωγμών, στα χωράφια, στα βουστάσια, στα κοιτοπουλάδικα, στα ψαράδικα, στα εργοστάσια αλλά και στην «υπηρεσία» των λευκών κυριών και του «κόσμου του θεάματος» και της ναυτιλίας μοχθούν για την «Εθνική μας οικονομία».

Μη ψάχνετε λοιπόν επί του παρόντος, για τον έλληνα Le Pen. Απλά βρείτε τα αφεντικά των ξένων εργατών, το κέντρο αλλοδαπών, και την σιωπή. Κάνει περίπου το ίδιο!

Δ.Τ.

Το κράτος εκδικητής

Απ' τον αναγνώστη μας Τ.Α. (πα-
ρακαλεί να μη δημοσιεύσουμε τα
στοιχεία του, γιατί πρόκειται εκ νέου
να καταταγεί) λάβαμε μια ενδιαφέ-
ρουσα ειδήση. Να τι μας γράφει:

«Πριν από ένα χρόνο και ενώ υπη-
ρετούσα τη θητεία μου, για λόγους
που είχαν σχέση με τις συνθήκες
διαβίωσης, έπαθα νευρικό κλονι-
σμό... ακολούθησε η προσωρινή μου
απόλυση για λόγους υγείας (αναβο-
λή)...

...Πριν από λίγους μήνες μου στέλ-
νουν ένα χαρτί απ' το Υπουργείο Συ-
γκοινωνιών, που με καλούσε για επα-
νεξέταση στη Δευτεροβάθμιο Ιατρι-
κή Επιτροπή (επιτροπή που δεν συ-
νάντησα ποτέ μου) για τη διατήρηση
ή μη της άδειας οδήγησης της μοτοσυ-
κλέτας μου... παρουσιάζομαι σε ένα
γιατρό (!) που μου ανακοινώνει ότι
είμαι ανίκανος να οδηγώ βάση του
νόμου...

...Έτσι λοιπόν με δημοκρατικές
διαδικασίες (σήμα στην Τροχαία Κι-
νήσεως και στο Αστυνομικό τμήμα
της περιοχής) μου στερήσαν το δι-
πλώμα».

Πράγματι, δυνάμει της υπουργικής
απόφασης (ΦΕΚ 831/22.11.84) που
υπέγραψε ο υφυπουργός Κ. Ασλάνης
επιχειρείται η «ευθυγράμμιση» της ελ-
ληνικής νομοθεσίας με την ΕΟΚ και
στα θέματα: «Παθήσεων που αποτε-
λούν αντί ακατάλληλότητας για χορή-
γηση άδειας οδήγησης».

Στο φασιστικής έμπνευσης αυτό
κείμενο που αποτελεί αντιγραφή του
κανονισμού παθήσεων του στρατού (αυ-
τού με τα Ι₁, Ι₂ κλπ.), αλλά αυτή τη
φορά διακρίνει τους ακατάλληλους
επαγγελματίες ή ερασιτεχνικής ά-
δειας, ο υφυπουργός αποφασίζει και
διατάσσει:

Για κάθε πάθηση, από καρδιακές
ανεπάρκειες ως και «τα εμφράγματα
του μυοκαρδίου, ακόμα και μετά την
ιάση τους», από τους χρήστες βαρβι-
τουρικών (τουλάχιστον 50% των ενη-
λίκων Ελλήνων) μέχρι τις νεφρικές
ανεπάρκειες και δεκάδες άλλες ομά-
δες παθήσεων «κατά την κρίση του
ιατρού» απαγορεύει την κτήση άδειας
οδήγησης. Πέρα όμως απ' τα σωματι-
κά κριτήρια ο νομοθέτης αφού με-
τρήσει το «δείκτη νοσηρότητας», φτά-
νει στον ωμό πλέον εκδικητισμό του
έναντι όσων «νοσηλεύτηκαν εσωτερι-
κώς ή εξωτερικώς σε ψυχιατρεία ή
τελούν υπό αναβολή για λόγους ψυχικής
υγείας απ' το στρατό ή αναγράφεται στο
στρατιωτικό τους απολυτήριο».

Κάπου βέβαια γράφεται για κάποια
ανυπόστατη, επί του παρόντος, δευ-
τεροβάθμια επιτροπή η οποία υποτί-
θεται επανεξετάζει όσους μετά το 32
έτος της ηλικίας τους επιδεικνύουν
καλή κοινωνική προσαρμογή... και
μόνο για «ορισμένες ψυχικές παθή-
σεις».

Πάντως ο Ασλάνης, «υποχρεώνει
τις αστυνομικές αρχές να κατάσχουν τις
άδειες οδήγησης». Μέχρι να βρεθεί

άκρη με τις υγειονομικές επιτροπές
και τη γνωμάτευση της ΕΟΚ επί του
όλου ευθυγραμμιστικού εγχειρήμα-
τος, «περί αδειών οδήγησης» με βάση
τα σήματα κλινικών ή της στρατολο-
γίας θα συλλέγονται άδειες. Στους
τιμωρημένους συμπεριλαμβάνονται
και οι «τοξικομανείς» και οι «αλκοο-
λικοί» και άλλες αντικοινωνικές ο-
μάδες κατά το νομοθέτη.

Συμπέρασμα: Οι ενδιαφερόμενοι
πριν επιστρέψουν ηττοπαθώς τα «δι-
πλώματά» τους, να συντάξουν τις μη-
νύσεις τους. Ο «Σχολιαστής» ανα-
λαμβάνει τη νομική προσβολή του
τερατουργήματος (στηρίζεται σε Β.Δ.
του '69 και αποφάσεις του '70). Δι-
κηγόροι υπάρχουν.

Δ.Τ.

Ο κατασκευαστής του «άρθρου 4»

Ανεξάρτητα από το πόσο και πώς
το συνδικαλιστικό κίνημα αντιμετώ-
πισε το νόμο για τις «κοινωνικοποιή-
σεις» (του δημοσίου — κοινής ωφε-
λείας) και ειδικά το «άρθρο 4» αυτού
του νόμου είναι βέβαιο ότι αυτή την
περίοδο η αριστερά θα υπενθυμίζει
μεταξύ άλλων, και αυτή την αυταρχι-
κή παρέκκλιση της «αλλαγής».

Επειδή είναι «στα σκαριά» η προέ-
κταση της ιδέας του «άρθρου 4» δια
ενός νέου θεσμού στο άμεσο μετε-
κλογικό μέλλον, βρίσκουμε σκόπιμο
να μνημονεύσουμε τον κατασκευα-
στή του «άρθρου 4» και του νέου
νόμου για την PART - TIME εργα-
σία (εφεδρικός — απεργοσπαστικός
μηχανισμός εργαζομένων β' κατηγο-
ρίας). Πρόκειται για τον κ. Χρήστο
Τζεκίνη. Καθηγητής Οικονομίας στο
Lakehead University του Καναδά, ε-
πισκέπτης καθηγητής το '77 στην Α.
Β.Σ.Π. και απ' το '81 στο Α.Π.Θ.,
σύμβουλος και εμπειρογνώμων στον
ΟΑΕΔ, στο ΕΛΚΕΠΑ και αλλού,
προσωπικός φίλος των κ.κ. Παπαν-
δρέου, Αρσένη και κατά το παρελθόν
συνεργάτης, σύμβουλος, συγγραφέας,
διδάσκων, σχεδόν παντού (ΟΗΕ,
Διεθνές γραφείο εργασίας κλπ.) είναι
ειδικευμένος σε θέματα εργατικής
πολιτικής, ανάπτυξης, εκπαίδευσης
κλπ.

Μοναδική, ίσως, άτυχη στιγμή
στη λαμπρή του σταδιοδρομία απετέ-
λεσε η εμπλοκή του κατά τα έτη
1948-51, στις Σχολές μαθητείας. Τότε
ως ειδικός εργάστηκε στο πλαίσιο
του σχεδίου MARSHALL σε συνεργα-
σία με το Υπουργείο Εργασίας και
έκτοτε Λονδίνο, Γενεύη, Καναδάς,
ΗΠΑ, παντού, στα καλύτερα μέρη!

Αν δεν υπήρχε εκείνος ο αμερικά-
νικος ιμπεριαλισμός και το Β' Α-
ντάρτικο την ίδια εποχή δεν θα αμφι-
σβητούσαμε την «επιστημονική συ-
νεισφορά» του σχεδίου Marshall και
του κυρίου καθηγητού. Έτσι κι αλ-
λιώς, και τότε και σήμερα ο καθένας
κάνει ό,τι περνάει απ' το χέρι του για
την εργατική τάξη, απ' το μετερίζι
που πολεμάει...

Δ.Τ.

«Η φάλαγγα»... επιτρέπεται

Λίγους μήνες μετά τον ομόφωνο
«κόλασμό των βασανιστηρίων» και
την ψήφιση νόμου-υποδείγματος,
απ' την Ελληνική Βουλή. Η δικαιο-
σύνη πάλι απουσίαζε...

Ο Διοικητής της Ασφαλείας Πει-
ραιά (συνταξιούχος από το '80 αστυ-
νομικός διευθυντής) Ι.Δ. Γιαννούλης
απηλλάγη απ' την κατηγορία του βα-
σανισμού και καταδικάστηκε σε 5μη-
νη φυλάκιση (εφέσιμη) για παράνο-
μη κατακράτηση του Γιάννη Μπουκε-
τσίδη. Έτσι μια υπόθεση που ξεκίνη-
σε με τη σύλληψη του Γ.
Μπουκετσίδη (1.3.80) του στοίχισε ε-
ξαήμερη παράνομη κατακράτηση με-
τά βασανισμών (υπάρχει ιατρινό-
στική έκθεση) 7 1/2 μήνες προφυλά-
κιση, 2χρονη καταδίκη (με αναστο-
λή) και απαλλαγή του, εν τέλει, το
1983 για τον «εμπρησμό» της εφο-
ρίας Νικαίας. Για τον επικεφαλής
της επιχείρησης από πλευράς αστυ-
νομίας Γιαννούλη κόστισε μερικές ώ-
ρες διαδικασίας στις αρχές Απρίλη
και θρίαμβος της άποψής του:

Δηλαδή περίπου ότι η αστυνομία
για να κάνει καλά τη δουλειά της
αντιβαίνει ακόμα και το Σύνταγμα.
Αφού ο Γ. Μπουκετσίδης λοιπόν,
ήταν ύποπτος «αναρχικής ενέργειας»
ομάδα «αγνώστων» αστυνομικών
βαιοπράχσε εναντίον του. Ο Διοι-
κητής τελούσε εν αγνοία αν και
προϊστάτο της ανακρίσεως. Όταν
μάλιστα κατέθεσαν υπέρ της λα-
μπρής προσωπικότητας του Ι.Δ.
Γιαννούλη, ο οποίος εκόσμησε την
αστυνομία επί 25 χρόνια, δυο δημο-
κράτες δικηγόροι, τότε τι να κάνει ο
φιλότιμος ανακριτής που έφερε την
υπόθεση στο δικαστήριο;

Ένας υπερασπιστής (της υπόθε-
σης ΑΣΠΙΔΑ) του Ι.Δ. Γιαννούλη
θύμισε στο ακροατήριο, πως όταν η
ΕΣΑ εισέβαλε στην Ασφάλεια Πει-
ραιά να τον συλλάβει, ο Γιαννούλης
προέταξε τα στήθη του προστατεύον-
τάς τον. Ο δε έτερος, συγκρατούμε-

νος του Α. Παναγούλη, θύμισε ότι και
ο Παναγούλης αυτοτραυματίστηκε
για να συκοφαντήσει τους διώκτες
του.

Τα ένδικα μέσα για τον βασανισθέ-
ντα και παρανόμως κατακρατηθέντα
και προφυλακισθέντα Μπουκετσίδη,
εξαντλήθηκαν. Αυτό που μένει είναι
η επίδειξη ευαισθησίας του προϊστά-
μενου της Εισαγγελίας Πειραιά, να
επέμβει εκ νέου.

Τα πολυσέλιδα δικόγραφα που πε-
ριγράφουν και στοιχειοθετούν την
κρατική αυθαιρεσία, η συμπάραστα-
ση το '80 στον Μπουκετσίδη και τα
διδάγματα που απορρέουν, έχουν τε-
λικά κάποια αξία;

Δ.Τ.

Ρατσισμός, ή ΟΑΕΔ;

Στα ΝΕΑ 18/4 και απ' τις «ΜΑ-
ΤΙΕΣ» του Α. Παπαδόπουλου βγαίνει
στην επιφάνεια ένα σκοτεινό ζήτημα.
Πρόκειται για τους φραγμούς στο
επάγγελμα που επιφυλάσσει το «Κρά-
τος δικαίου» σ' όσους απηλλάγησαν
για λόγους ψυχικής (κι όχι μόνο)
υγείας απ' τη στρατιωτική θητεία. Ως
γνωστόν ο κάθε εργοδότης, κράτος,
Ανώνυμη εταιρία, οργανισμός κλπ.
υποτίθεται πως διαθέτει τα δικά του
κριτήρια για τις προσλήψεις εργαζο-
μένων.

Έχει λοιπόν μεταξύ άλλων και
ιατρικούς ελέγχους. Να όμως που μια
παλιά πνευμονία ή ένα σπασμένο
πόδι δεν είναι απορριπτικός λόγος,
ενώ αντίθετα η γνώμη της στρατιωτι-
κής ψυχιατρικής είναι ασυζητητί λό-
γος αποκλεισμού απ' τη δουλειά. Ε-
πειδή ο ΟΑΕΔ κάνει καμπάνια και
επιδοτεί τους εργοδότες για προσλή-
ψεις αναπήρων, αναρωτιέται κανείς
πώς γίνεται η δυσπροσαρμοστικότητα,
κομματιών νεολαίας, προς τη στρα-
τιωτική θητεία να αποτελεί «ανίτη
πάθηση» μη επιτρέπущα την εργασία
στον παθόντα.

Δ.Τ.

αποκλειστικό

ΕΚΕΙΝΟ ΠΟΥ ΤΕΛΙΚΑ φαίνεται ότι θα παραμείνει άγνωστο για τη ΔΑΠ, δεν είναι το αν θα συνεχίσει ή όχι την ανοδική της πορεία, αλλά το πόσο. Όλες οι «αναλύσεις» που προσπάθησαν να εξηγήσουν το εύρος της νέας φετινής ανόδου της ΔΑΠ, τόσο στα ΑΕΙ όσο και στα ΤΕΙ, ήταν για μια ακόμα φορά περιγραφικές και ελάχιστες πολιτικές καταλήγοντας όλες στο ίδιο συμπέρασμα: η ΔΑΠ έφτασε στα όριά της. Το πρόβλημα βρίσκεται στο ότι το ίδιο συμπέρασμα είχε συναχθεί και τις προηγούμενες χρονιές, αλλά είχε οικτρά διαψευσθεί.

Η ενίσχυση της ΔΑΠ-ΝΔΦΚ πρέπει να ιδωθεί σαν μια έκφραση της ιδεολογικής μεταστροφής σε ατομιστικές επιλογές που συντελείται γοργά και σταθερά στους κόλπους της ελληνικής κοινωνίας. Μια ιδεολογική μεταστροφή που σχετίζεται προφανώς και με την πανθομολογούμενη κρίση της Αριστεράς όχι μόνο στη χώρα μας — και σαν προτεινόμενο κοινωνικό μοντέλο (ΚΚΕ) και σαν καθημερινή πρακτική (ΠΑΣΟΚ). Γι' αυτό το λόγο οι συνεχείς αυξήσεις του ποσοστού της ΔΑΠ τείνουν να αποκτήσουν το χαρακτήρα μόνιμου φαινομένου, γι' αυτό η ΔΑΠ είναι καθαρά η πρώτη δύναμη στα μικρά έτη και γι' αυτό το λόγο παρατηρήθηκε φέτος για πρώτη φορά μετακίνηση ψηφοφόρων άλλων παρατάξεων στη ΔΑΠ.

Όλα φαίνονται να λειτουργούν γι' αυτήν: το οπλοστάσιο των ανενεργών φοιτητών δεν έχει στερέψει για τη ΔΑΠ, οι πρωτοετείς του 1982-83 (πρώτη χρονιά της μεγάλης ανόδου της ΔΑΠ) δεν έχουν αρχίσει ακόμα να αποφοιτούν, η Αριστερά δεν φαίνεται ικανή να αντιστρέψει το ρεύμα.

Μπορεί λοιπόν κάτι να σταματήσει τη ΔΑΠ; Είναι περίεργο αλλά φαίνεται ότι το ρόλο αυτό θα τον αναλάβει η ίδια η Δεξιά. Οι ευθραυστες ισορροπίες που συντηρούν την (αμφισβητούμενη) συνοχή της ΟΝΝΕΔ κάποτε θα σπάσουν, μια και ο υπόγειος αλληλοσπαραγμός θα έρθει κάποτε στην επιφάνεια, είτε προηγούμενος είτε ακολουθώντας τις αντίστοιχες εξελίξεις στο χώρο της Ν.Δ. Η δεύτερη εκδοχή θα υπάρξει αν η Ν.Δ. ηττηθεί στις προσεχείς εκλογές, η πρώτη θα υπήρχε αν οι διαδικασίες του Συνεδρίου της ΟΝΝΕΔ δεν είχαν ουσιαστικά ανασταλεί επ' αόριστον, μετά τις τελευταίες πολιτικές εξελίξεις. Βέβαια υπέρ της «αναστολής» (βλ. ματαιώσης) του συνεδρίου είχαν ταχθεί τα περισσότερα μέλη της Εκτελεστικής Επιτροπής (Ε.Ε.) της ΟΝΝΕΔ, εκτός από το ηγετικό δίδυμο Μείμαρκα-Κοσσιώνη, οι οποίοι γι' αυτή τους τη θέση κατηγορούνται για τυχοδιωκτισμό, μια και οι κίνδυνοι ανοικτής διάσπασης της ΟΝΝΕΔ μέσα από μια τέτοια διαδικασία είναι παραπάνω από εμφανείς. Ο ίδιος εξάλλου ο Μείμαρκας (που έβλεπε το συνέδριο σαν το Καθατήριο του Δάντη) έχει προβλέψει ότι μέσα στο Συνέδριο «500 θα παίζουν ξύλο με άλλους 500 και απ' έξω 5.000 με άλλους 5.000».

Η προσωρινή πάντως (σε κάθε περίπτωση) αναστολή των εξελίξεων μέσα στην ΟΝΝΕΔ και η συσπείρωση όλης της λαϊκής βάσης της Δεξιάς γύρω από τις οργανώσεις της Ν.Δ. αποτέλεσμα της στάσης Παπανδρέου στο ζήτημα της Προεδρίας, αργά ή γρήγορα θα ξεπεραστεί. Η δρομολόγηση τότε της αποσαφήνισης των εσωτερικών αντιθέσεων στους κόλπους της Ν.Δ. και της ΟΝΝΕΔ, αν δεν οδηγήσουν σε διάσπαση σε δύο ή περισσότερους κομματικούς σχηματισμούς της Δεξιάς, θα μορφοποιηθούν σε μια σχέση επιβολής της πλειοψηφούσας άποψης πάνω στη μειοψηφία. Το φαινόμενο τότε των «πισώπλατων μαχαιριών» που με τη μορφή των διαρροών στον Τύπο ή της διαρκούς αμφισβήτησης της ηγεσίας της Ν.Δ. υπάρχει

και τώρα, θα ενταθεί, με σαφείς επιπτώσεις στην αποτελεσματικότητα των οργανώσεων.

Στα ηγετικά κλίμακια της ΔΑΠ υπάρχει η εκτίμηση, ότι αν οι διαρκείς προστριβές μέσα στην ΟΝΝΕΔ (που σημειωτέον δεν έχουν πια μόνο προσωπικά ή πολιτικά κίνητρα αλλά και ιδεολογικό υπόβαθρο που τώρα αρχίζει να διαφαίνεται) εξέλπιαν, τότε η πρωτιά της ΔΑΠ θα ήταν ξεκάθαρη και αναμφισβήτητη. Παρά τη συσπείρωση που επιτυγχάνεται με τους εξισορροπητικούς χειρισμούς της ηγετικής ομάδας της ΔΑΠ, εντούτοις η πλήρης ενεργοποίηση όλων των δυνάμεων σε ενιαία κατεύθυνση δεν έγινε δυνατή αυτή τη διετία.

Το χαρακτηριστικότερο ίσως στοιχείο που ιδιαιτεροποιεί τη ΔΑΠ μέσα στο μηχανισμό της ΟΝΝΕΔ, είναι η ύπαρξη οργανωτικής συνέχειας, με την πρωτοφανή για τα χρονιά της ΟΝΝΕΔ σε διάρκεια παραμονή στη θέση του Υπεύθυνου Φοιτητικού της ΟΝΝΕΔ του Γ. Αναγνωστάκου και της περί αυτόν ηγετικής ομάδας της ΔΑΠ-ΝΔΦΚ. Αιτία του φαινομένου αυτού είναι ο χαρακτήρας της ΔΑΠ σαν του μόνου πραγματικά μεταπικού τμήματος της ΟΝΝΕΔ και οι αζεπέραστες δυσκολίες στην αντικατάσταση συνδικαλιστικών στελεχών της ΔΑΠ λόγω αυξημένου κύρους και ικανοτήτων

τους σε σχέση με το μέσο επίπεδο στελεχών της ΟΝΝΕΔ, κάτι που περιορίζει τις δυνατότητες παρέμβασης της εκάστοτε ηγεσίας της ΟΝΝΕΔ στο «Φοιτητικό».

Όταν το Γενάρη του 1982 ο Γ. Αναγνωστάκος, αναλάμβανε τον πρώτο ρόλο στη ΔΑΠ σαν υπεύθυνος Φοιτητικού της Εκτελεστικής Επιτροπής του Μιχαολιάκου, αναλάμβανε να εκπροσωπήσει σαν «πρώτος μεταξύ ίσων» μια ομάδα στελεχών, που όπως κι αυτός είχαν ήδη μακρά παρουσία στην ΟΝΝΕΔ και είχαν αναδειχθεί επί των ημερών της Ραλλικής Ε.Ε. ή και παλιότερα. Αυτή η ηγετική ομάδα της ΔΑΠ (Α. Οικονόμου, Σ. Τσουρβάκας, Σ. Καλύβας, Β. Κίτος, Π. Σερεμέτης, Ν. Βουδούρης κ.ά.) ήταν απλώς ανεκτή από την ηγεσία Μιχαολιάκου-Μανωλάκου, που χρησιμοποιούσε σαν «έμπιστο προγεφύρωμα» τη λεγόμενη «ομάδα του Πολυτεχνείου» (Δ. Καραϊσκος, Σ. Ανδριανόπουλος, Θ. Τσούχλος, Φ. Πατριανάκου), με σημαντική επίσης επιρροή και στη Θεσσαλονίκη (Σ. Πεντέας), Γιάννινα (Ζ. Ζαχαρόπουλος), Πάτρα (Σ. Σαραφιανός). Η «αναστολή» των εκλογικών διαδικασιών από τον Αναγνωστάκο, παρά τις αντίθετες εισηγήσεις των «επιτελών» του, έδωσε τη δυνατότητα να εκδηλωθεί η πρώτη ανοι-

που γίνεται «Λίβανος»

κτη ρήξη στο εσωτερικό της ΔΑΠ, από την κίνηση των «31» που με σύνθημα «δημοκρατικές διαδικασίες», επιζητούσαν ουσιαστικά την αντικατάσταση της Ε.Ε. της ΟΝΝΕΔ. Η «ανταρσία» αυτή εξουδετερώθηκε σχετικά γρήγορα και γιατί σ' αυτή την ομάδα συμμετείχαν και άτομα που λόγω ακροδεξιάς τοποθέτησης δεν έπειθαν με τη «φιλελεύθερη» κριτική τους (Δ. Βασιλείου, Σ. Κουτρούλης κλπ.) και γιατί η ηγεσία της ΔΑΠ υιοθέτησε μια εξισορροπητική και ενωτική πολιτική και ταυτόχρονα εξήγγειλε το νέο καταστατικό της ΔΑΠ, με αποφασιστικό το ρόλο σ' αυτές τις περιπτώσεις του Α. Οικονόμου, πρώτου συνεργάτη του Αναγνώστáκου. Παράλληλα ο ίδιος ο Αναγνώστáκος ήρθε σε συνεννόηση με τους «παλιούς του φίλους» Γ. Βλάχο και Δ. Ζακυνθινό που καθοδηγούσαν την κίνηση, για να φύγει από το στόχαστρο των «ανανεωτικών» ο ίδιος και να μείνει μόνο ο Μιχαλολιάκος. Το ευνοϊκό για τη ΔΑΠ αποτέλεσμα των φοιτητικών εκλογών του '84 δεν εμπόδισε το Μιχαλολιάκο να μεθοδεύσει το «φάγωμα» του Αναγνώστáκου, με τη «μεταγραφή» του υπεύθυνου Θεσ/νίκης, έμπιστου του Σ. Πεντέα. Η παραίτηση όμως του προστάτη του Ε. Αβέρωφ ανέστειλε αυτές τις μεθοδεύσεις.

Καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου που ζυμω-

νόταν στο παρασκήνιο το νέο ομοσπονδιακό σχήμα της τωρινής Ε.Ε., υπήρχαν τέσσερις κύριες τάσεις που προωθούσαν, η καθεμιά με τα δικά της στηρίγματα, μια διαφορετική αντίληψη για την πορεία όχι μόνο της ΟΝΝΕΔ αλλά και της Ν.Δ. Από αυτές τις τέσσερις «τάσεις» ή ομάδες οι δύο απαρτιζόνταν από ενεργά στελέχη της ΟΝΝΕΔ της περιόδου 81-84 ενώ οι άλλες δύο είχαν εκπροσώπους που σε διαφορετική στιγμή και για διαφορετικούς λόγους είχαν βγει εκτός του ενεργού στελεχικού δυναμικού της.

Από τους «εντός» την πρώτη ομάδα εξέφραζε η ηγετική ομάδα Μιχαλολιάκου - Μανωλάκου - Ξανθάκη - Δελάκη - Σιαμπάνη - Γερωντόπουλου - Μαυρομαμάτη - Παπαδημάκου (οι τρεις τελευταίοι δεν ήταν μέλη της Ε.Ε.), με βασικά στηρίγματα την Αβερωφική πτέρυγα της Ν.Δ. και τη σημαντική επιρροή της στα συνδικατικά και επαρχιακά γραφεία της ΟΝΝΕΔ.

Αυτή η ομάδα προσπάθησε να παίξει το χαρτί Μητσοτάκη εκμεταλλευόμενη την υποστήριξη Αβέρωφ στο Μητσοτάκη, τις σχέσεις διάφορων παραγόντων με τον «ψηλό» (π.χ. ο θείος του Γ. Ξανθάκη, Κ. Ξανθάκης, πολιτευτής της Ν.Δ. στην Α' Αθηνών) και τη συνεργασία με παραδοσιακούς υποστηρικτές του Μητσοτάκη μέσα

από την ΟΝΝΕΔ όπως τον νυν υπεύθυνο Επαρχιακού Γ. Βουλγαράκη. Στόχος: η διατήρηση του κορμού της παλιάς ηγεσίας χωρίς τους «αιρετικούς» Αναγνώστáκο — Μπουχώρη και ο αποκλεισμός της επανόδου όσων προσκείμενων στην παλιά ηγεσία της ΟΝΝΕΔ επί Ράλλη είχαν τεθεί εκτός ΟΝΝΕΔ.

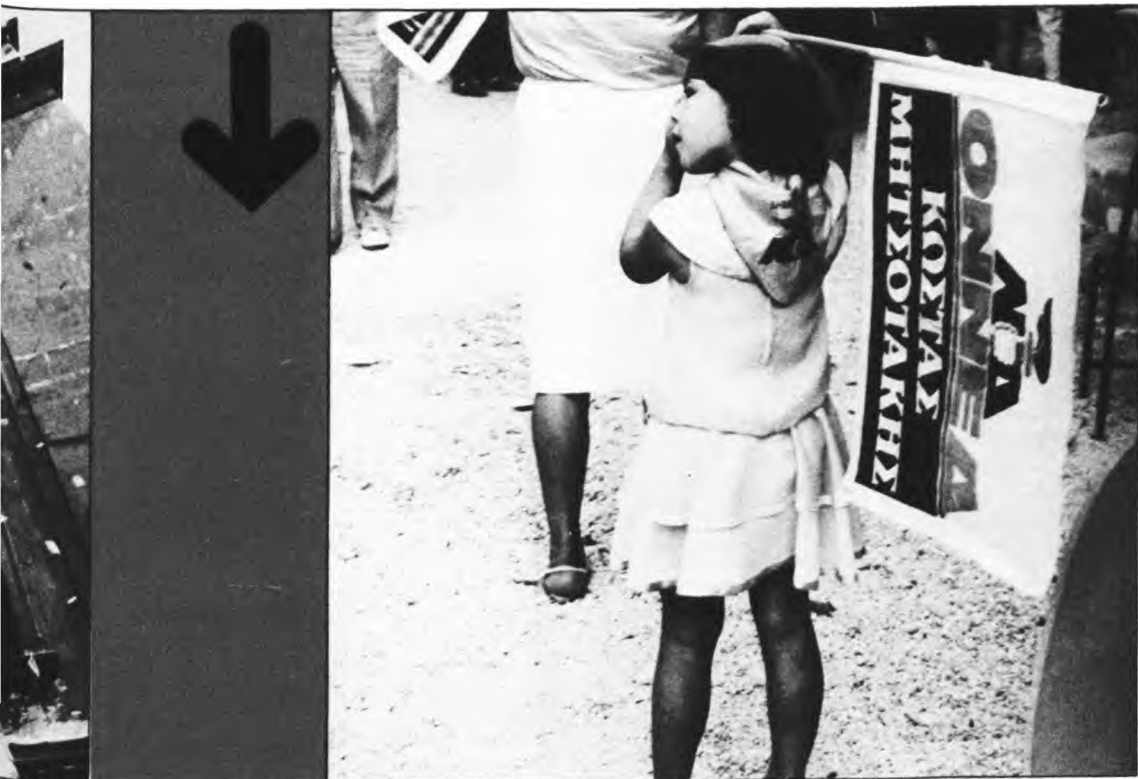
Οι δύο ομάδες που κινούνταν «εκτός» ΟΝΝΕΔ αποτελούνταν από στελέχη που είχαν προσκολληθεί στο περιβάλλον κοινοβουλευτικών ή κομματικών παραγόντων της Ν.Δ. Η πρώτη ομάδα με πρόσωπα του περιβάλλοντος Κ. Μητσοτάκη (Γ. Βουλγαράκης, Β. Μειμαράκης, Μ. Κοσιώνης, Κ. Μαρκόπουλος και Θ. Πανάγος, Χ. Ζουμπούλης, Ν. Χατζηνικολάου κ.ά.), η δε δεύτερη με το περιβάλλον Ράλλη, Μπούτου, Στεφανόπουλου (Λ. Ζαγορίτης, Α. Λυκουρέζος και Ν. Γιαννής, Χ. Σταματοπούλος, Χ. Χατζημμανουήλ κ.ά.).

Η πιο ενδιαφέρουσα όμως σαν «τάση» είναι η τέταρτη ομάδα που με προπύργιο το Φοιτητικό τμήμα και ισχυρές προσβάσεις στα Επαρχιακά Γραφεία, συσπειρώνει όλα τα «αντι-Μιχαλολιακικά» ενεργά στελέχη της ΟΝΝΕΔ, με κύριο εκφραστή τον υπεύθυνο της ΔΑΠ Γ. Αναγνώστáκο. Οι στόχοι ήταν: απομάκρυνση Μιχαλολιάκου-Μανωλάκου, διατήρηση Αναγνώστáκου-Μπουχώρη στην Ε.Ε., προώθηση στην Ε.Ε. στελεχών όπως οι Α. Οικονόμου, Σ. Τσουρβάκος και Α. Καψιώτης και αποφυγή των επιλογών που δεν θα εξασφάλιζαν την οργανωτική συνέχεια της ΟΝΝΕΔ. Χωρίς σαφή προσωπική αναγωγή (αν και τα περισσότερα στελέχη της είχαν ταχθεί υπέρ του Κ. Στεφανόπουλου) ο προσεταιρισμός της ομάδας αυτής από τους εκτός ΟΝΝΕΔ αντιπαλούς της ηγεσίας Μιχαλολιάκου τους ήταν αναγκαίος για την απόκτηση ερεισμάτων μέσα στην ΟΝΝΕΔ. Η ειρωνεία γι' αυτή την τάση είναι ότι αποδυναμώθηκε τότε ακριβώς που φαινόταν ότι θα κυριαρχούσε. Η στράτευση του Α. Οικονόμου λίγο πριν την εγκατάσταση της νέας Ε.Ε. ή άρνηση του Π. Μπουχώρη να αναλάβει το Τμήμα Διοικητικού-Οικονομικού και η σταδιακή αδρανοποίηση και αποστράτευση και άλλων ηγετικών στελεχών της ΔΑΠ (Τσουρβάκας, Κίτος, Αδαμόπουλος) σε συνάρτηση με τις επιλογές Μητσοτάκη για τη σύνθεση της νέας Ε.Ε., έχουν δημιουργήσει ένα τέτοιο ψυχολογικό κλίμα για τον Γ. Αναγνώστáκο που διαμνηνύει σ' όλες τις κατευθύνσεις τον τελευταίο καιρό, την πρόθεσή του να αποχωρήσει μετά τις εκλογές.

Οι κακές γλώσσες βέβαια του αποδίδουν πρόθεση εκβιασμού για τη συμπερίληψή του στη δεύτερη θέση στο ψηφοδέλτιο της Ν.Δ. του ν. Βοιωτίας.

Είτε έτσι πάντως, είτε αλλιώς η προοπτική της αποχώρησης του Γ. Αναγνώστáκου από την ηγεσία της ΔΑΠ που ουσιαστικά είναι η αποχώρηση όλης της ηγετικής ομάδας της ΔΑΠ της περιόδου 80-85, δημιουργεί σοβαρό κενό διαδοχής για τη φοιτητική παράταξη της Δεξιάς. Κι αυτό καθ' όσον η αναζήτηση μιας νέας ηγετικής ομάδας της ΔΑΠ θα σημαίνει και την αναζήτηση νέων ισορροπιών, αναζήτηση επώδυνη και επικίνδυνη, για τη συνοχή της. Και δεν είναι καθόλου απίθανο η σύγκρουση της «σκληροπυρηνικής» Μιχαλολιακικής μειοψηφίας στη ΔΑΠ, με την κυρίαρχη ανανεωτική πτέρυγα, απόντων των «ισορροπιστών» της ΔΑΠ να μετατρέψει την «Ελβετία» της ΟΝΝΕΔ (όπως χαρακτηρίστηκε το Φοιτητικό την περίοδο των ξυλοδαρμών στα γραφεία της Νικηταρά) σε «Λίβανο» εμπρός στην αγριότητα του οποίου θα χωριούν οι «πισώπлатες» μαχαίριές του κομματικού φορέα της ΔΑΠ-ΝΔΦΚ.

Β.Σ.

↑
ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΑ

ΑΡΓΟΣ ΥΧΟΠ και ΤΡΩΚΤΙΚΑ

↓
ΜΗ ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΑ

Το Ποντίκι στο τεύχος της 30/3/85 είχε κάποιο σχόλιο για τη Διεύθυνση (Γ7) παραδοσιακών οικισμών του ΥΧΟΠ, το οποίο στηριζόμενο στην ανωνυμία του αρθρογράφου και στο τι ακούγεται... έβαζε τα εξής ζητήματα:

α) Γίνονται περιέργες αλλαγές στη διεύθυνση, αφού μετατέθηκε κάποιος υποδιευθυντής «δεξιός παντετάτος αλλά κατά γενική ομολογία εργατικός», και θα αναλάβει «ως φίλη του ΠΑΣΟΚ», διευθύντρια κάποια που «...όλοι ξέρουν πως ήταν και παραμένει νεοδημοκρατίσα...»

β) Γίνεται επίσης, αλλαγή της πολιτικής του ΥΧΟΠ στις κηρύξεις παραδοσιακών κτιρίων, με κύρια αιχμή την περιοχή του Άργους (Στρατώνες, παράκαμψη).

γ) Σε κάποιους υπάλληλους «δεν ανανεώνονται οι συμβάσεις, έτσι χωρίς λόγο, όπως λένε οι ίδιοι».

Αρχίζοντας από το πρώτο ζήτημα, σας πληροφορούμε ότι, όπως όλοι ξέρουν στο ΥΧΟΠ (ίδιο επιχείρημα με τον συντάκτη του σχόλιου...) η κ. Δούση (ας λέμε και... ονόματα) ανήκει στον προοδευτικό χώρο. Ο κύριος που μετατέθηκε σε νεκρή θέση (Παυλόπουλος) ήταν περισσότερο δεξιός και λιγότερο εργατικός απ' ό,τι παρουσιάζει το σχόλιο.

Όμως, επειδή η επιχειρηματολογία: «ότι όλοι ξέρουν...», είναι ύποπτη, γιατί πιθανόν να μην ξέρει και κανένας θα πρέπει να αναφέρονται και συγκεκριμένα στοιχεία. Πριν προχωρήσουμε σε τέτοια στοιχεία, κάνουμε μια παρένθεση για να εκφράσουμε την έκπληξή μας για την επιθυμία του συντάκτη να ορίζονται οι διευθυντές, αλλά γιατί όχι και όλοι οι υπάλληλοι, με κριτήριο την κομματική τους ταυτότητα! Εκτός των άλλων, φαντάζει και αρκετά γελοίο να επιμένει κανείς για αυστηρό κομματικό έλεγχο κάποιου στελέχους της δημόσιας διοίκησης, όταν το ΠΑΣΟΚ δεν μπορεί να ελέγξει τους ίδιους του τους βουλευτές, πράγμα που απέδειξαν οι πρόσφατες προεδρικές εκλογές.

Πράγματι υπάρχουν προβλήματα με την μέχρι τώρα πολιτική του ΥΧΟΠ στα θέματα της κήρυξης διατηρητέων κτιρίων. Όμως δεν είναι τόσο οξυμένα στο Άργος, αλλά πιο κοντά, στον Πειραιά. Εκεί, 3.000 σπίτια ήταν έτοιμα να κηρυχθούν διατηρητέα, αλλά μετά από πιέσεις που πρόσφατα εκφράστηκαν δημόσια από την τοπική αυτοδιοίκηση, πρόκειται να επανεξεταστούν και πιθανόν να μείνουν μόνο 300. Δεν μπαίνουμε στην ουσία του προβλήματος της κήρυξης κάποιου κτιρίου διατηρητέου, γιατί έχει πολλές πλευρές και σηκώνει μεγάλη κουβέντα. Επισημαίνουμε πάντως ότι η πολιτική σε τέτοια θέματα αναφέρεται κύρια σε ρυθμίσεις στο επίπεδο της ιδεολογίας και όχι των κοινωνικών παροχών (κατοικία κ.τλ.) Έτσι η θέση «όσο περισσότερα κηρυχθούν, τόσο το καλύτερο» που διαφαίνεται στο σχόλιο, έχει σχεδόν πάντα ιδεολογικές αφετηρίες και απέχει από τη συγκεκριμένη ανάλυση της πραγματικότητας, με αποτέλεσμα να οδηγεί συχνά σε αδιέξοδα.

Για το Άργος τώρα, θα δείξουμε την ίδια ευαισθησία που έδειξε και το Ποντίκι, με αναφορές όμως σε στοιχεία. Υπεύθυνος από το ΥΧΟΠ για την περιοχή είναι κάποιος (δικηγόρος!) κ. Δωροβίνης. Ξεκίνησε την καριέρα του στο ΥΧΟΠ σαν σύμβουλος του Πλυτά. Μάλιστα κάποτε για να τον ευχαριστήσει, μάζευε με ονομαστική κατάσταση λεφτά από τους υπαλλήλους για να του κάνει δώρο στη γιορτή του.

Αν κάποιος του έλεγε ότι δεν έχω, του απαντούσε, δώσε ένα δεκάρικο και θα σε γράψω στην κατάσταση! Σήμερα βέβαια έχει ανανήψει και το παίζει όχι μόνο «φίλος του ΠΑΣΟΚ», αλλά «πράσινος... πολύ πράσινος». Ο κύριος αυτός για να καταξιωθεί και ως ιστοριοδίφης, πρότεινε κάποιο άσχετο κτίριο για διατηρητέο, γιατί ανακάλυψε δήθεν πως ήταν το σπίτι του Μακρυγιάννη! Ο ιδιοκτήτης προσφέρθηκε να το δωρήσει στο δημόσιο αν αποδειχθεί από κάποια στοιχεία ότι αληθεύει μια τέτοια υπόθεση, αλλιώς να το αποχαρκτηρίσουν γιατί δεν παρουσιάζει κανένα αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον, (η υπόθεση θα ακολουθήσει το δρόμο των δικαστηρίων...). Σε άλλη περίπτωση για να μην χαρακτηριστεί κάποιο άλλο κτίριο παραδοσιακό, ενώ ήταν προφανές ότι έπρεπε, πρότεινε μόνο το βοηθητικό του κτίσμα.

Όσο για το τρίτο ζήτημα των «κάποιων άλλων υπαλλήλων που δεν ανανεώνονται οι συμβάσεις τους...», ο αρθρογράφος χρησιμοποιεί σίγουρα πληθυντικό της μεγαλοπρέπειας. Ρωτήσαμε στο ΥΧΟΠ και μάθαμε πως εκεί έναν μόνον ξέρουν που γυρνά τους διαδρόμους και λέει τέτοια πράγματα, τον κ. Δωροβίνη! Και αν έχει κάποιο τέτοιο κίνδυνο είναι γιατί δεν θέλησε να το παίξει απλός υπαλληλάκος, έχοντας κάποια σύμβαση εργασίας με το υπουργείο όπως όλοι οι υπόλοιποι υπάλληλοι, αλλά προτίμησε άλλου τύπου ευνοϊκές συμβάσεις.

Ας επανέλθουμε στο πρώτο ζήτημα, της αλλαγής των διευθυντών για να δούμε πώς δίνει στο σύνολό του το σχόλιο.

Εντύπωση μας προξένησε το τόσο ενδιαφέρον για επιλογή μεταξύ δύο προσώπων ως διευθυντών, και μάλιστα δεξιών κατά τον συντάκτη, λες και είναι το κεντρικό ζήτημα της δημόσιας διοίκησης. Ρωτήσαμε και μάθαμε πως τα πράγματα είναι πολύ απλά. Η θέση του συντάκτη ταυτίζεται με τις προσωπικές σχέσεις συμπάθειας, αντιπάθειας και έχθρας του κυρίου που προαναφέραμε με τα δύο συγκεκριμένα πρόσωπα.

Σε αυτό το θέμα επανέρχεται το Ποντίκι στις 10/4, ζητώντας απάντηση, όχι βέβαια για κάποια πιθανή αλλαγή της πολιτικής του ΥΧΟΠ σε θέματα διατήρησης της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς. Εξάλλου δεν έγραψε και τίποτα για την ουσία του ζητήματος. Ούτε βέβαια για λίξεις συμβάσεων που στο δεκαήμερο που πέρασε δεν... έληξαν. Ενδιαφέρεται τώρα μόνο για «πρόσωπα», δίνει μάλιστα και πληροφορίες προς αυτή την κατεύθυνση: «Μαθαίνουμε πάντως πως οι «πράσινοι» του ΥΧΟΠ (οι πολύ πράσινοι δηλαδή) αντιδρούν στην τοποθέτηση της δεξιάς διευθύντριας. Έτσι αν και η κυρία ανέλαβε, η τύχη της εξακολουθεί να εκκρεμεί...»

Τα πράγματα είναι και εδώ απλά. Η σύμβαση του κ. Δωροβίνη... παρατάθηκε, επομένως δεν κινδυνεύει και το Άργος ένα μόνο εμπόδιο υπάρχει... Εδώ, η επιθυμία που φαίνεται να μην πραγματοποιείται, μεταστρέφεται σε καλυμμένη απειλή, μέσα από σχόλια πάλι κάποιου ανώνυμου συντάκτη του Ποντικιού.

Πληρωμένη διαφήμιση (σωστότερα δυσφήμιση) ή ανεξέλεγκτες πληροφορίες...

Περιμένουμε απάντηση, όχι βέβαια από το ΥΧΟΠ, όπως ζητά ο συντάκτης του σχόλιου, γιατί δεν βλέπουμε να προκύπτει το ζήτημα από τα δρώμενα εκεί. Το ζήτημα προκύπτει από τα γραφόμενα αλλού.

Γιάννης Κρίστης

Στις φωτογραφίες διακρίνονται ορισμένα κτίρια του Άργους που έχουν κριθεί διατηρητέα (αριστερά) και μερικά που δεν έχουν κηρυχθεί (δεξιά).

ΤΡΙΑ ΚΑΙ ΠΛΕΟΝ χρόνια διαλόγου γύρω από το θέμα «στρατός-θητεία» το έδειξαν αρκετά καθαρά: Κάθε προσπάθεια ορισμού της ιδιαίτερης θέσης και ρόλου του μηχανισμού του στρατού στο εσωτερικό του ιστορικά δεδομένου κοινωνικού σχηματισμού προσκρούει εξαρχής σε μια «αναντίρρητη» πραγματικότητα: Ο στρατός, ιδιαίτερα σε περιόδους κοινωνικής γαλήνης, φαίνεται να μην συνδέεται με κανένα από τους κρίκους της αλυσίδας των κρατικών μηχανισμών, των οποίων ο ρόλος στη διαδικασία αναπαραγωγής των κεφαλαιοκρατικών σχέσεων παραγωγής είναι άμεσα ορατός (οικονομικός, εκπαιδευτικός, διοικητικός, νομικοπολιτικός, μηχανισμός κοινωνικής πρόνοιας κλπ.).

Η παραδοχή μιας τέτοιας πραγματικότητας σε συνδυασμό με την ιδιαιτερότητα της στρατιωτικής πειθαρχίας αποτελούν το πιο γόνιμο έδαφος για να αναπτυχθεί η ιδέα της πιο ριζικής αντίθεσης μεταξύ στρατού και «κοινωνίας». Να αναπτυχθεί η αντίληψη που θεωρεί τον στρατό σαν την «άρνηση» της «κοινωνίας», σαν τον ιδιαίτερο εκείνο χώρο όπου αναστέλλονται τα βασικότερα φυσικά δικαιώματα του ανθρώπου (ελευθερία έκφρασης, ελευθερία επιλογής του τρόπου πώλησης της εργασιακής δύναμης του κάθε πολίτη κλπ.).

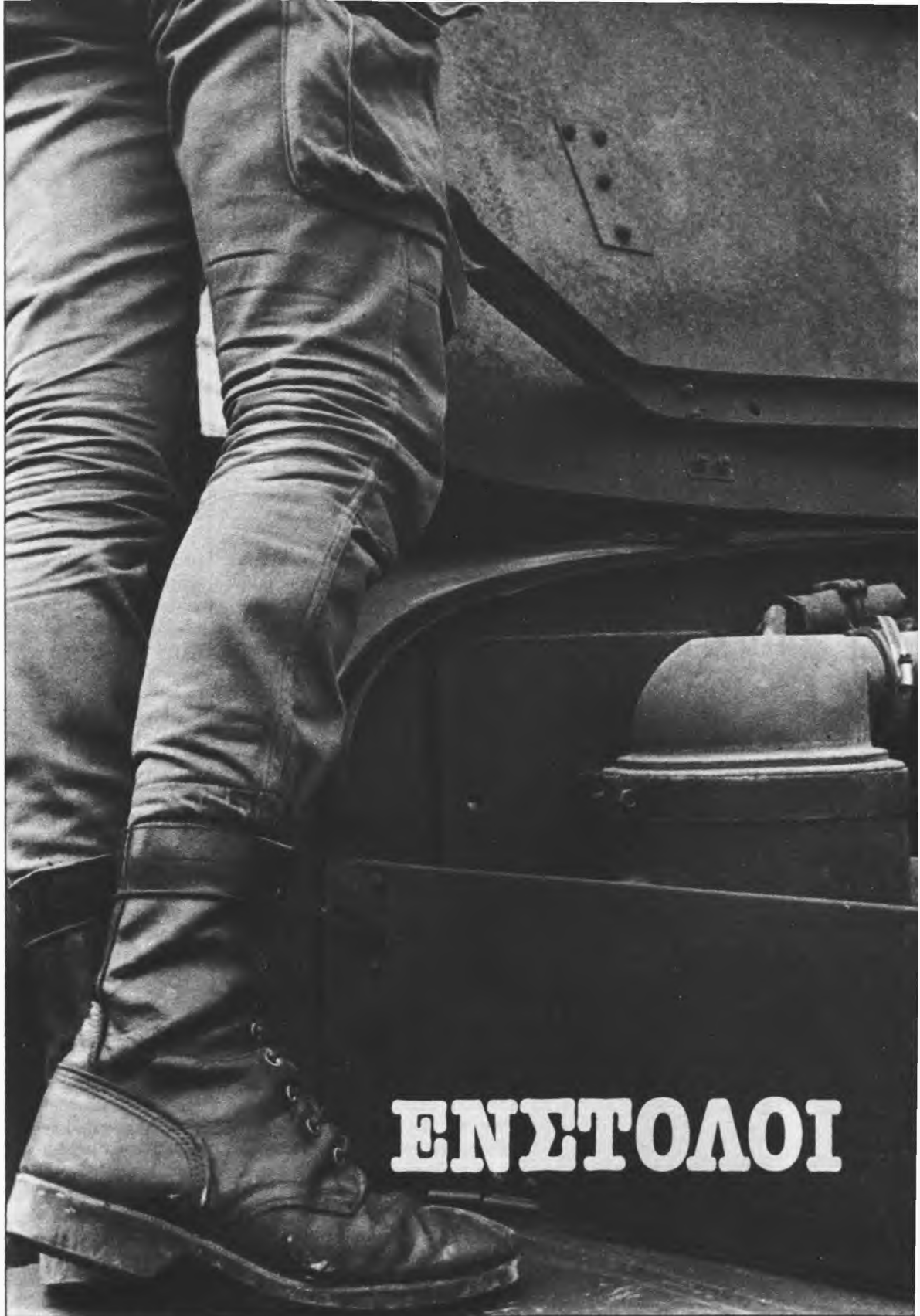
Αντιδιαμετρικά προς την ιδέα της πιο ριζικής και απόλυτης αντίθεσης «στρατού-κοινωνίας» ακούγεται συχνά η άποψη «η κοινωνία είναι ένα στρατόπεδο» στα πλαίσια μιας προβληματικής που επισημαίνει τις εντεινόμενες τάσεις του σύγχρονου κράτους να γίνεται αυταρχικότερο και συγκεντρωτικότερο.

Είτε όμως έτσι είτε αλλιώς η ιδιαιτερότητα του στρατοπέδου πολύ λίγο μπορεί να προσεγγιστεί. Γιατί ασφαλώς ο στρατός και τα πρότυπα της στρατιωτικής οργάνωσης δεν αποτελούν ξένο σώμα προς την «κοινωνία». Αντίθετα μάλιστα: Φαίνεται πως η ιδιαιτερότητα της στρατιωτικής θητείας μπορεί να προσεγγιστεί μέσα από τις γέφυρες που θα πρέπει να ρίξουμε μεταξύ στρατιωτικού μηχανισμού και του λοιπού κορμού της στρατιωτικής οργάνωσης. Φαίνεται δηλ. πως προϋπόθεση για την κατανόηση της στρατιωτικής θητείας είναι η ανίχνευση της παρουσίας των αντιλήψεων σχετικά με το περιεχόμενο της στρατιωτικής εκπαίδευσης και τη στρατιωτική οργάνωση σε ευρύτερους τομείς της συνολικής κοινωνικής πρακτικής, πέραν από τα σύνορα του στρατού, πέραν ακόμα και από τα σύνορα του κρατικού μηχανισμού συνολικά.

Ας τα δούμε όμως αναλυτικά. Είναι σήμερα σ' όλους γνωστό ότι το περιεχόμενο της στρατιωτικής εκπαίδευσης δεν είναι καθόλου η εκμάθηση κάποιας υποτιθέμενης πολεμικής τέχνης, ή η εκμάθηση χειρισμού κάποιων όπλων (για το τελευταίο αρκούν ελάχιστες μέρες) αλλά η καθημερινή εκμάθηση-εκγύμναση στη στρατιωτική πειθαρχία, η εκγύμναση δηλ. στην αδιάκοπη συμμόρφωση σ' ένα σύστημα κανόνων και συμπεριφορών όπως αυτές κωδικοποιούνται στους στρατιωτικούς κανονισμούς. Η ουσία μιας τέτοιας πειθαρχίας είναι η υποταγή των κατωτέρων στην πυραμίδα της στρατιωτικής ιεραρχίας, υποταγή μέσω της οποίας η ιεραρχία μπορεί να αποσπά από τους πειθαρχούμενους το μέγιστο του ωφέλιμου έργου.

Όπως εξηγεί ο Μ. Φουκώ μιλώντας για την πειθαρχία σαν τεχνική άσκησης της (αστικής) εξουσίας:

«Η πειθαρχία κατασκευάζει σώματα υποταγμένα και εξασκημένα, σώματα «υπάκουα». Μιλώντας με οικονομικούς όρους χρησιμότητας μεγιστοποιεί τις σωματικές δυνάμεις και αντίθετα, ελαχιστοποιεί τις ίδιες αυτές δυνάμεις με πολιτικούς όρους υπακοής. Με μια λέξη, αποδιαρθρώνει την εξουσία του σώματος: Από τη μια μεριά τη μετατρέπει σε μια επιδεξιότητα, σε

ΕΝΣΤΟΛΟΙ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΟΜΕΝΟΙ

μια ικανότητα την οποία επιδιώκει να αναπτύξει. Από την άλλη αναστρέφει την ενέργεια και τη δύναμη που δυνητικά παράγει μια τέτοια ανάπτυξη, μετασχηματίζοντάς την σε μια σχέση αυστηρής υποταγής. *Αν η οικονομική εκμετάλλευση αποχωρίζει την εργασιακή δύναμη από το προϊόν της εργασίας, μπορούμε να πούμε ότι ο πειθαρχικός εξαναγκασμός εγκαθιδρύει πάνω στο σώμα τον καταπιεστικό σύνδεσμο μεταξύ μιας μεγιστοποιημένης επιδεξιότητας και ενός ολοσχερούς εξουσιασμού»*¹.

Αυτή ακριβώς η εκπαίδευση-εκγύμναση στην πειθαρχία είναι, όπως απέδειξαν οι μελέτες του Φουκώ, το εννοποιητικό στοιχείο, ο συνδετικός κρίκος μεταξύ στρατιωτικής θητείας και «πολιτικής ζωής». Πράγματι, όσοι αντιλαμβάνονται τη σχέση μεταξύ θητείας και πολιτικής ζωής με τους όρους μιας απόλυτης αντίθεσης κάνουν

ένα βασικό λάθος: Ξεχνούν, ή μάλλον θέλουν να πιστεύουν, ότι η «κοινωνία» είναι κάτι σαν αδιαμόρφωτος χώρος όπου οι ελεύθεροι «πολίτες» απαλλαγμένοι από τους οποιουσδήποτε κοινωνικούς καταναγκασμούς μπορούν ελεύθερα να επιλέγουν την εργασία που τους αρμόζει, να παραιτούνται από αυτήν όταν το θελήσουν, να υπογράφουν συμβόλαια εργασίας ισότιμα με τον εργοδότη τους, να επιλέγουν τον τόπο κατοικίας και τρόπο ζωής που αυτοί θέλουν, να απαιτούν και να γίνεται από τους άλλους σεβαστή η ατομικότητα και η ιδιαίτερη προσωπικότητά τους κλπ.

Τα πράγματα βέβαια δεν είναι καθόλου έτσι. Ο χώρος στον οποίο εκδηλώνονται όλες οι κοινωνικές δραστηριότητες είναι εκ των προτέρων οριοθετημένος. Στο πλέγμα που συγκροτούν το Σύνταγμα και οι νόμοι, πλέγμα που ήδη

(περι)ορίζει το πλαίσιο μέσα στο οποίο τα άτομα-πολίτες ασκούν τα δικαιώματά τους και χαίρουν της κρατικής προστασίας, προστίθενται οι κοινωνικοί καταναγκασμοί που συρρικνώνουν τις ελευθερίες επιλογής του επαγγέλματος και του τρόπου ζωής στο επίπεδο του... μύθου και που καταρρίπτουν έτσι την ίδια την ιδέα του ελεύθερου πολίτη που αβίαστα ιεραρχεί τις ανάγκες του, ελεύθερα επιλέγει τον τρόπο ζωής του κλπ.

Σ' αυτόν τον ήδη οριοθετημένο χώρο ανάπτυξης των κοινωνικών πρακτικών όπου τα άτομα μεταμορφώνονται σε άτομα-φορείς κοινωνικών σχέσεων, όπου η πειθαρχία και συνεπώς και η δίωξη των παρεκτρεπομένων από ειδικό μηχανισμό (Αστυνομία) είναι ήδη συγκροτημένη, ο Φουκώ μας καλεί να προσέξουμε κάποια υποσύνολα και πριν απ' όλα τα σχολεία και τα εργοστάσια (αλλά και κάθε χώρο όπου καταναλώνεται συλλογικά εργασιακή δύναμη). Εμείς θα προσθέσουμε ακόμη ένα: την οικογένεια. Στα υποσύνολα αυτά (όπως και σε κάθε χώρο που περιχαράκωνεται από την υπόλοιπη «κοινωνία») η έννοια της πειθαρχίας κατέχει μια θέση που προσεγγίζει αυτήν του στρατοπέδου. Ας κάνουμε μερικές υπομνήσεις.

1. Δεν πρόκειται κύρια για το γεγονός ότι ένας σχολικός κανονισμός ορίζει ακριβώς και με κάθε λεπτομέρεια τα της εμφάνισης, περιβολής και συμπεριφοράς των μαθητών, καθιερώνοντας ένα σύστημα πειθαρχικών ποινών για κάθε παράβασή τους (ας μην ξεχνάμε τη σχολική ποδιά, την κορδέλα στα μαλιά, το κούρεμα και τόσα άλλα), ή για την (συχνά θεσμοθετημένη) αστυνόμευση της εξωσχολικής ζωής, ή την απαγόρευση της ελεύθερης διακίνησης ιδρών στο χώρο του σχολείου (απαγορεύσεις σημαντικές και με προφανή συμβολισμό)¹. Πρόκειται πολύ περισσότερο για το γεγονός ότι η εμπέδωση της πειθαρχίας μέσα από τον ίδιο τον τρόπο λειτουργίας του σχολείου (η μάθηση σαν εξατομικευμένη διαδικασία, η βαθμολόγηση σαν μονοσήμαντη αξιολόγηση αυτής της προσπάθειας, η κατάτμηση της γνώσης σε τάξεις και προγράμματα) αναδεικνύεται σε μια εντελώς ιδιαίτερη πλευρά της σχολικής εκπαίδευσης.

2. Οι σχέσεις γονέων-τέκνων μέσα στην οικογένεια παρότι δεν καθορίζονται από κάποιες κωδικοποιημένες διατάξεις, δεν κατατείνουν λιγότερο στην αφομοίωση από τα τέκνα της έννοιας της πειθαρχίας και υποταγής των κατωτέρων προς τους ανωτέρους που επικρατούν στο επαγγελματικό και κοινωνικό τους περιβάλλον.

3. Είναι γνωστό πως ολόκληρος ο καταμερισμός εργασίας μέσα στους χώρους δουλειάς ή το εργοστάσιο δεν μπορεί παρά να υποστηρίζεται από ένα σύστημα εσωτερικών κανονισμών και «οργανογραμμάτων» που εξασφαλίζουν το συντονισμό των επιμέρους εργασιών και τον έλεγχο της καθημερινής απόδοσης κάθε χειρόνακτα από τη διεύθυνση. Ας δώσουμε το λόγο στο Φουκώ:

«Η πειθαρχία δημιουργεί μεταξύ των ατόμων ένα «ιδιωτικό σύνδεσμο» που συνιστά μια σχέση επιβαρύνσεων διαφορετική από τη δέσμευση μέσω συμβολαίου. Η αποδοχή μιας πειθαρχίας δυνατόν να κατοχυρώνεται με την υπογραφή ενός συμβολαίου. Ο τρόπος όμως με τον οποίο επιβάλλεται, οι μηχανισμοί που θέτει σε κίνηση ή μη αντιστρέψιμη υποταγή των μεν στους δε, το «πλεόνασμα εξουσίας» που βρίσκεται πάντα προς την ίδια πλευρά, η άνιση θέση μεταξύ των συμβαλλομένων σε σχέση με τον κοινό κανονισμό αντιπαραθέτουν την πειθαρχική δέσμευση και εκείνη μέσω συμβολαίου. Και επιτρέπουν τη συστηματική υπονόμευση του δεύτερου από τη στιγμή που έχει σαν περιεχόμενο ένα πειθαρχικό μηχανισμό. Γνωρίζουμε, για παράδειγμα, πόσες πραγματικές παρεμβάσεις καταρρίπτουν

το νομικό μύθο του συμβολαίου εργασίας: Η πειθαρχία δεν είναι η λιγότερο σημαντική».

4. Ας θυμηθούμε ακόμα ότι στο χώρο της Δημόσιας Διοίκησης ο Δημοσιοϋπαλληλικός πειθαρχικός κώδικας, συνταγμένος κατά τρόπο ανάλογο με τον Στρατιωτικό, καθορίζει τα πειθαρχικά παραπτώματα (εντός και εκτός υπηρεσίας), τις αντίστοιχες ποινές, τα πειθαρχικά όργανα και τις πειθαρχικές διαδικασίες κατά τρόπο που η ιδέα του συμβολαίου εργασίας μεταξύ δύο ισότιμα συμβαλλομένων μερών καθίσταται και εδώ διάτρητη². Αυτό που θα είχε εδώ ιδιαίτερη αξία να αναφερθεί προκειμένου να διερευνηθεί η απόσταση μεταξύ μικροκοινωνίας του στρατοπέδου και συνολικής κοινωνίας είναι το γεγονός ότι η ιεραρχημένη δόμηση του δημοσιοϋπαλληλικού σώματος (που σε ένα μεγάλο βαθμό είναι αποτέλεσμα και προϋπόθεση της εμπέδωσης του εσωτερικού καθεστώτος της δημοσιοϋπαλληλικής πειθαρχίας) παράγει μεταξύ των υπαλλήλων τις ίδιες αντιθέσεις με αυτές που κάποιοι θεωρούν «προνόμιο» του στρατού. Μιλάμε κυρίως για τις αντιθέσεις μεταξύ «παλιών-νέων» (σε εκπαιδευτική) αλλά και για κάποιες άλλες, όπως π.χ. μεταξύ των υπαλλήλων που δικαιούνται επιπλέον άδειες (φοιτητικές) και εκείνων που δεν δικαιούνται κλπ. Ίδια πρότυπα οργάνωσης, ίδιες αντιθέσεις μεταξύ των πειθαρχούμενων, ίδιες δυσκολίες στην υπέρβαση των αντιθέσεων και τη συγκρότηση ενιαίων συνδικαλιστικών διεκδικήσεων.

5. Είναι τέλος γνωστό ότι αν η πειθαρχία στο χώρο δουλειάς μας θυμίζει απλά την πειθαρχία του στρατοπέδου, η πειθαρχία και ο τρόπος οργάνωσης και λειτουργίας εργοστασίων που θεωρούνται ύψιστης σημασίας για την εθνική ασφάλεια (παραγωγή πυρηνικής ενέργειας, διαστημικής τεχνολογίας, πολεμικής βιομηχανίας) δεν έχει να ζηλέψει τίποτα από την πειθαρχημένη οργάνωση του στρατοπέδου. Μήπως όμως και η διατήρηση ενός αξιόμαχου στρατιωτικού μηχανισμού σε πλήρη ετοιμότητα, δεν αποτελεί (με τα ίδια πάντα κριτήρια) πρωταρχική ανάγκη για την εθνική ασφάλεια;

Στο σημείο όμως αυτό είναι σκόπιμο να αναφερθούμε στην ιδιαιτερότητα της στρατιωτικής πειθαρχίας. Όπως σημειώθηκε προηγούμενα το κύριο περιεχόμενο της θητείας είναι η εκγύμναση στην πειθαρχία, γιαυτό και οι στρατευμένοι θεωρούνται σαν εκπαιδευόμενοι καθ' όλο το διάστημα της θητείας τους. Είναι απ' αυτή την άποψη χαρακτηριστικό ότι η ίδια η Ανώτατη Στρατιωτική Διοίκηση διακρίνει τις στρατιωτικές μονάδες σε πρώτου (κέντρα εκπαίδευσης) δεύτερου (πραμεθόριος), και τρίτου βαθμού (μετόπισθεν) εκπαίδευσης.

Φαίνεται λοιπόν ότι ο милитаристικός τρόπος οργάνωσης της ζωής στους στρατώνες, τρόπος οργάνωσης που καταπνίγει κάθε περιθώριο πρωτοβουλίας, απαγορεύει κάθε δικαίωμα ελεύθερης σχέσης των στρατιωτών με το περιβάλλον, επεμβαίνει στην παραμικρή λεπτομέρεια της περιβολής τους, δεν αποτελεί σύμπτωμα της μακρόχρονης αποκοπής των στρατοκρατών από την κοινωνία, ή αποτέλεσμα της διαιωνιζόμενης κυριαρχίας μέσα στο στρατό «αναχρονιστικών» αντιλήψεων. Ούτε ακόμα είναι έκφραση της μετατροπής του στρατού σε όργανο εμπέδωσης της «ξένης ιμπεριαλιστικής εξάρτησης». Η συγκεκριμένη οργάνωση της ζωής στους στρατώνες παραπέμπει σε τρεις πραγματικότητες: α) την άμεση, καίρια σχέση του στρατιωτικού μηχανισμού με την «εθνική ασφάλεια» (β) τον εκπαιδευτικό χαρακτήρα της θητείας και γ) το ίδιο το περιεχόμενο της στρατιωτικής εκπαίδευσης (εκγύμναση στην πειθαρχία).

Την τριπλή αυτή πραγματικότητα συμπυκνώνει με συμβολικό τρόπο η στολή. Πράγματι, η διάκριση που καθιερώνει η στολή (του στρατιω-

τικού, του χωροφύλακα, του ιερωμένου κ.α.) υποδηλώνει συμβολικά το ιδιαίτερο νομικό καθεστώς που οριοθετεί την ένστολη υπηρεσία. Υποδηλώνει δηλ. το γεγονός ότι ορισμένες από τις ατομικές ελευθερίες και δικαιώματα όπως αυτά καθορίζονται από το Σύνταγμα και τον Αστικό Κώδικα αναστέλλονται για τους ένστολους. Η αναστολή αυτή είτε γίνεται ρητά μέσω των διατάξεων των εσωτερικών κανονισμών (έτσι αναστέλλονται για τους ένστολους το δικαίωμα π.χ. της ελεύθερης πολιτικής έκφρασης στο χώρο τους) είτε έμμεσα μέσω του πλέγματος των σχέσεων εξουσιασμού που τροφοδοτούν οι πειθαρχικοί μηχανισμοί (δικαίωμα π.χ. του σεβασμού της προσωπικότητας κλπ.). Θα λέγαμε λοιπόν ότι όχι μόνο η ακριβής θέση των στρατευμένων μέσα στη συμπαγή, πειθαρχημένη στρατιωτική δομή αλλά και σ' ένα μεγάλο βαθμό ο ίδιος ο χαρακτήρας της τελευταίας προσδιορίζονται από την ιδιότητά τους σαν ένστολοι εκπαιδευόμενοι.

Ο ίδιος ο Φουκώ φαίνεται να υποτιμάει αυτό το συμβολισμό της στολής, πράγμα που τον οδηγεί σε κάποιες αμφίβολες γενικεύσεις:

«Το όραμα μιας τέλει κοινωνίας οι ιστορικοί των ιδεών το δάνεισαν πρόθυμα στους φιλόσοφους και τους νομομαθείς του 18ου αιώνα. Υπήρξε όμως και ένα στρατιωτικό όραμα της κοινωνίας. Η βασική του αναφορά βρισκόταν όχι στη φυσική κατάσταση αλλά στους καλοκουρδισμένους τροχούς μιας μηχανής, όχι στα βασικά δικαιώματα αλλά στα περιόριστα ντρεσαρίσματα, όχι στη γενική θέληση αλλά στην αυτόματη υπακοή (...) Την εποχή που οι νομομαθείς και οι φιλόσοφοι αναζητούσαν στο κοινωνικό συμβόλαιο ένα στοιχειώδες μοντέλο για την κατασκευή ή την ανακατασκευή του κοινωνικού κορμού, οι στρατοκράτες και μαζί μ' αυτούς οι τεχνικοί της πειθαρχίας επεξεργάζονταν τις διαδικασίες για τον ατομικό και συλλογικό πειθαναγκασμό του ανθρώπινου σώματος».

Όσο και αν οι θέσεις αυτές, έτσι διατυπωμένες παραμένουν αμφίβολες, ένα είναι σίγουρο. Το καθεστώς της συμπαγούς, ανελαστικής στρατιωτικής πειθαρχίας δεν ερμηνεύεται αφεαυτού. Αντίθετα, μπορεί να γίνει κατανοητό μόνο σαν την ακραία συνέπεια μιας λογικής της οποίας «γραπτά δείγματα» αποτυπώνονται σε ευρύτερες όψεις της κοινωνικής ζωής, μιας λογικής με την οποία καθημερινά συγκροούνται σημαντικές κοινωνικές δυνάμεις μέσα αλλά και πολύ μακριά από τους στρατώνες.

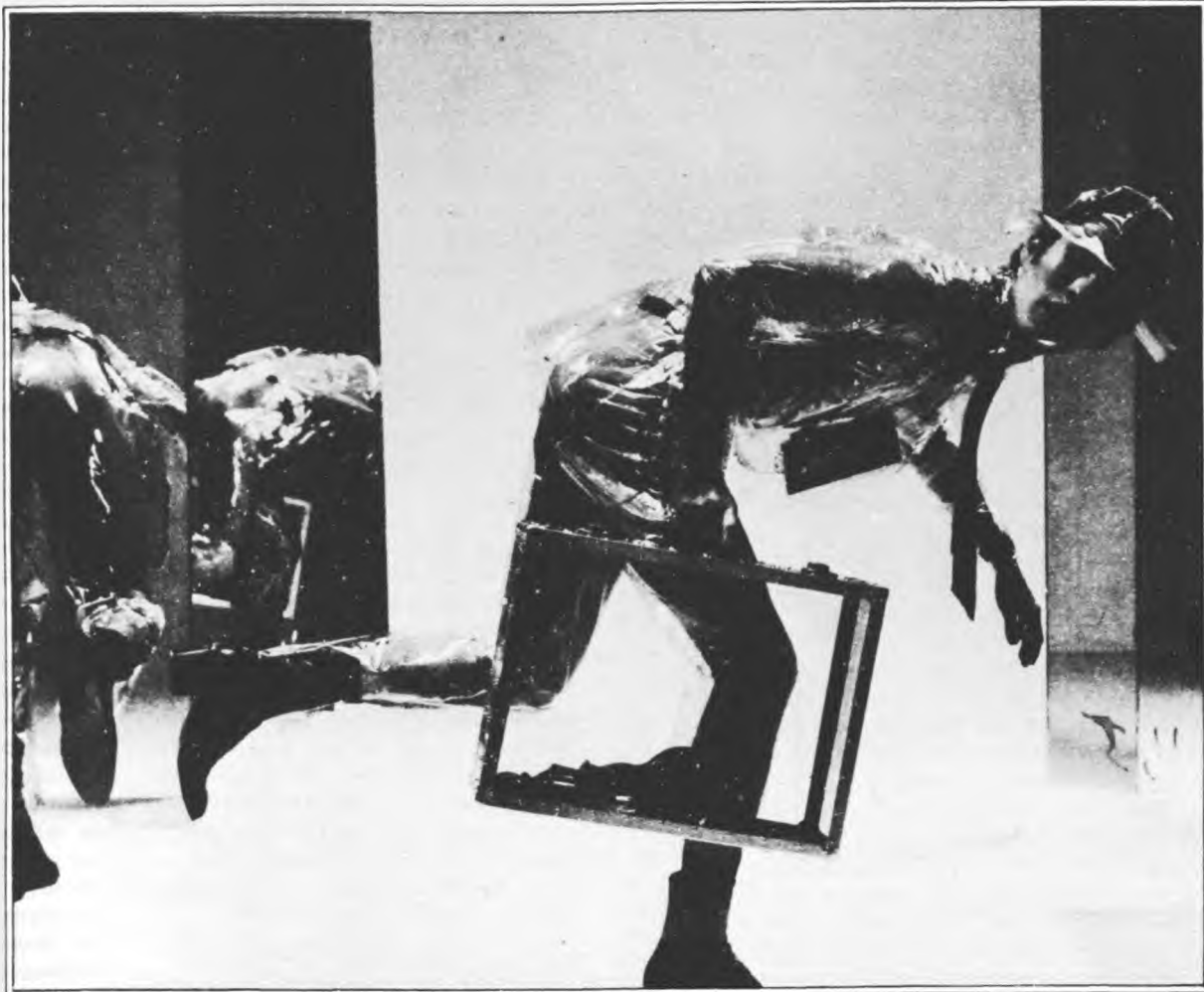
Τα άμεσα συμπεράσματα τα οποία θα μπορούσαν να στηριχθούν σε μια τέτοια υπόθεση, έχουν για τις αριστερές πολιτικές δυνάμεις ένα πρόσθετο πολιτικό βάρος.

Χρήστος Βαλλιάνος

1. M. Foucault: «Surveiller et Punir», 1976.

2. Είναι γνωστό ότι το πλαίσιο που ορίζει τη μαθητική συμπεριφορά έχει σε σημαντικό βαθμό φιλέλευθεροποιηθεί από τη μεταπολίτευση μέχρι σήμερα και ότι οι πιο κραιφαλέες απαγορεύσεις έχουν ήδη καταργηθεί. Όπως επίσης είναι γνωστή η αναμόρφωση προς πιο φιλέλευθερες κατευθύνσεις του Δημοσιοϋπαλληλικού πειθαρχικού κώδικα και του συνολικότερου πλαισίου λειτουργίας των Δημόσιων Υπηρεσιών. Μήπως όμως και η πιο πρόσφατη αναμόρφωση του Στρατιωτικού Κανονισμού και το γενικότερο αίτημα εκδημοκρατισμού του Στρατού δεν πρέπει να ενταχθούν στην ίδια κίνηση συνολικότερου εκσυγχρονισμού του κρατικού μηχανισμού; Ενός εκσυγχρονισμού που φιλοδοξεί να εξασφαλίσει την κοινωνική πειθαρχία με νέους ιδεολογικούς καταναγκασμούς αλλά και να τη διευρύνει.

3. Η περίπτωση των επαγγελματιών ποδοσφαιριστών συλλόγων με τη δεδομένη σήμερα οργάνωση από μέρους της Διοίκησης ενός προγράμματος που καθορίζει το διαιτολόγιο και κάθε λεπτομέρεια του 24ωρου των ποδοσφαιριστών, που επεμβαίνει στην ιδιωτική τους ζωή με τις ξαφνικές εφόδους στο σπίτι και τα διάφορα μέτρα αστυνόμευσης, αρκεί ίσως να υπομνησεί ότι συχνά πίσω από τα συμβολαία εργασίας κρύβεται κάτι παραπάνω από την απλή διάθεση από τη μεριά του εργαζόμενου της εργασιακής του δύναμης στα όρια του οκτώωρου.

Και πάλι για το Ηχόχρωμα της ΕΡΤ 2

Το ότι το θέμα της τηλεοπτικής εκπομπής «Ηχόχρωμα» έχει δύο όψεις, της ποιότητας αλλά και του υπερβολικού κόστους παραγωγής, το έδειξε με αρκετή επάρκεια ο ημερήσιος και περιοδικός Τύπος (μαζί φυσικά και ο Σχολιαστής). Ιδού όμως κάτι το νέο:

Με το Εισηγητικό Σημείωμα 807 που έχει ημερομηνία 3 Απριλίου 1985 και που υπογράφεται από τον πρόεδρό της κ. Δ. Λεβεντάκο και τον υπεύθυνο των μουσικών προγραμμάτων κ. Δ. Μαραγκόπουλο, η Επιτροπή Προγράμματος της ΕΡΤ 2 απευθύνει εισήγηση προς το Δ.Σ. του σταθμού σχετικά με τα Video Clips των μουσικών διαλεξιμάτων. Ζητείται σαφώς η κατάργησή τους διότι, επί λέξει, «Δίνουν στο σύνολό τους μία πολύ δυσμενή εικόνα». Η διατύπωση είναι σαφής, το αίτημα ακόμα σαφέστερο. Όσο βέβαια για την εντός εισαγωγικών αιτιολόγηση, οποιοδήποτε σχόλιο περιττεύει.

Αλλά πού βρίσκεται η νέα όψη του προβλήματος; Με τη νέα διάσταση που δίνει το εισηγητικό σημείωμα 807, φαίνεται ότι η τηλεόραση της ΕΡΤ 2 δεν πρέπει να χρησιμοποιεί τα δωρεάν προσφερόμενα από τις εταιρείες Video Clips για τα μουσικά της

διαλεξιμματα (με τη γνωστή αιτιολογία). Φαίνεται όμως ότι οι παραγωγοί του «Ηχοχρώματος» μπορούν να χρησιμοποιούν τα επίσης δωρεάν προσφερόμενα Video Clips για την οργάνωση της εκπομπής τους, κάθε επεισόδιο της οποίας εκτός των άλλων στοιχίζει σχεδόν δύο εκατομμύρια 2.000.000) δραχμές!!!

Σε ποια λογική, αναρωτιόμαστε, υπακούει αυτό; Στη λογική των δύο μέτρων και δύο σταθμών, στη λογική του Μινωϊκού λαβύρινθου του οποίου άντε να βρεις την άκρη, στη λογική του Καφκικού πύργου ή σε κάτι άλλο που δεν μπορούμε ακόμα να φανταστούμε; Ίσως περάσει πολύς καιρός μέχρι να το μάθουμε...

Ε.Λ.

Βυζαντινά αριστουργήματα

Την οδύνη μας για τη ματαιώση των μεγαλοβδομαδιατικών τηλεοπτικών εκπομπών των φίλων νέο — και παλιό — ορθόδοξων ήρθε να επανέξήσει ένα γραμματάκι του κ. Φίλιππα Φιλίππου. Που μας επισημαίνει ότι το Μέγα Σάββατο προβλήθηκε από την ΕΡΤ-2 η εκπομπή «Βυζαντινά αριστουργήματα» με τον υπότιτλο «Από το σύγγραμμα του καθηγητή κ. Άγγελου Θ. Νεζερίτη. Παραγωγή: Άγγελος Νεζερίτης».

Το περιεργό είναι ότι ο Βυζαντινολόγος (;) καθηγητής συνδυάζει και άλλες ιδιότητες. Όπως του τ. συμβούλου του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Αθηνών (ΕΒΕΑ) και του Προέδρου του Πανελλήνιου Συνδέσμου Μετόχων Α.Ε. «Θωμάς ο Ακινάτης». Όσο για το πολιτικό και κοινωνικό «πιστεύω» του καθηγητού αρκεί ίσως ένα απόσπασμα από προκήρυξη του του Δεκεμβρίου 1982.

«Αδίκημένη βιομήχανε και επιχειρηματία, θύμα της εκμεταλλεύσεως των εργατών και υπαλλήλων σου και των κρατικών τραπεζών, ύψωσε το ανάστημά σου, ίνα αμυνθείς κατά της καταπίεσεως ήτις ασκείται εναντίον σου και της ολοκληρωτικής καταστροφής σου».

Με τέτοιους καθηγητές στο πρόγραμμα είναι να μη θρηνούμε την απουσία του Σαββόπουλου και του Ζουράρι;

Κ.Β.

Τα Βόδια

Να κι ένας συνθέτης με συνείδηση: Ο Στάθης Ουλκέρογλου προσφέρει τα συνθετικά δικαιώματα από το δίσκο του «Τα Βόδια» στο ΚΚΕ εσωτ. Για να δυναμώσει τη φωνή του (του κόμματος) και «επειδή το ΚΚΕ εσωτ. πήρε σωστή θέση στη διένεξη μεταξύ της άρχουσας κάστας των τραγουδοποιών και της ΕΜΣΕ». Εύγε!

Κ.Β.

Santa Barbara

Χαιρόμαστε που το περιοδικό Διαβάζω ανακάλυψε κι αυτό με τη σειρά του το λανθάνον αντιστασιακό μυθιστόρημα του Κοσμά Πολίτη «Santa Barbara», αναδημοσιεύοντας από την εφημερίδα Μάχη το 1948 το ίδιο απόσπασμα που είχε δημοσιευτεί στο Σχολιαστή τον περασμένο Αύγουστο.

Ας μας επιτραπεί ωστόσο να παρατηρήσουμε ότι η προσφορά του Διαβάζω μένει μισή χωρίς το σχολιασμό του κλίματος της εποχής και των ισπανόφωνων τοπωνυμίων του Κοσμά Πολίτη, σχολιασμό που επιχειρούσε ο Τάσος Βουρνάς στο εισαγωγικό του σημείωμα στο τ. 17 του Σχολιαστή.

K.B.

Ανακρίβειες...

Όλοι θα 'χετε προσέξει την επιτυχία που έχουν σ' όλα τα έντυπα εκείνες οι μικρές «διαδρομικές» πληροφορίες, τα σχολιάκια, τα μικροσκάνδαλα, οι πονηροί διάλογοι μεταξύ πολιτικών ανδρών και λοιπών παραγόντων της δημόσιας ζωής. Αυτό που κάποιοι κακόβουλα ονόμασαν «Ιακχοποίηση» της πολιτικής. Όμως κι αυτή η «λειτουργία» του τύπου δυστυχώς δεν ολοκληρώνεται, τουλάχιστον απ' το «Βήμα» της 30ης Μαρτίου.

Την επομένη λοιπόν της προεδρικής εκλογής (έστω και με την ψήφο Αλευρά) απ' τις στήλες «Στα ενδότερα των έσω», μια ολόκληρη σελίδα δηλαδή, διαβάζουμε: «Μα είναι πράγματα αυτά που κάνετε βρε Βαγγέλη!» φαίνεται να έλεγε ο τέως Υπουργός Εμπορίου της Ν.Δ. κ. Παναγιωτόπουλος στον Ευαγ. Γιαννόπουλο. Όμως η πραγματική φράση ήταν: «Τη γαμήσατε μ' αυτά που κάνατε σήμερα Βαγγέλη!»

Επίσης, ούτε στο ίδιο φύλλο του «Βήματος» ούτε και σε κανένα άλλο ημερήσιο ή άλλο έντυπο, δεν μάθαμε τι είπε στους διαδρόμους της βουλής ο κ. Μητσotάκης για τον αναπληρωτή προέδρου της βουλής κ. Μ. Στεφανίδη: «Έχει βάλει (ο Ανδρέας εννοεί) κι αυτόν τον μαλακισμένο για πρόεδρο!»

Να λοιπόν που η συμπρωματική παρουσία του «Σχολιαστή» στην ιστορική συνεδρίαση της 29/3/85 αποκαλύπτει την αυτολογοκρισία και την ιδιότητα των συντακτών. Γιατί συνάδελφοι κρύβετε την αλήθεια από το λαό;

A.T.

Κατ' επιλογήν...

Μας φλόμωσαν τον τελευταίο καιρό με τα δημοσιεύματα του ξένου τύπου για τις πολιτικές εξελίξεις στην Ελλάδα. Έγκυροι οι αναλυτές, εγκυρότερα τα άρθρα τους, εγκυρότατα τα έντυπά τους, φτάνει να ενισχύουν τη γραμμή της κάθε εφημερίδας. Αφού βέβαια υποστούν τους σχετικούς μεταφραστικούς και νοηματικούς χειρισμούς, μια και η αναδημοσίευση των άρθρων αυτών φαίνεται ότι έχει αποκλειστεί για λόγους χώρου...

Πολύ συχνά το ίδιο άρθρο — για την ακρίβεια επίλεκτα κομμάτια του — δημοσιεύεται σε όλες τις εφημερίδες, μόνο που άλλα λέει στις φιλοκυβερνητικές κι άλλα στις αντιπολιτευτικές. Ο διαφορετικός τίτλος συμπληρώνει την εικόνα και σώζει τα προσχήματα. Κι όταν οι «Ταίμς» α-

ποκαλούν τον κ. Παπανδρέου υπρε-dictable, η λέξη σημαίνει «απρόβλεπτος» για τους μισούς και «αλλοπρόσαλλος» για τους υπόλοιπους. Εκτός αυτού, δεν υπάρχουν πια ταμπού: Η «Λιμπερασιόν» έχει γίνει το απαραίτητο καρύκευμα της αντικειμενικής ενημέρωσης του κοινού της «Μεσημβρινής», της «Απογευματινής» και της «Ακρόπολης».

Πιστός στον κιτρινισμό του, ο «Σχολιαστής» νιώθει κι αυτός υποχρεωμένος να ενημερώσει τους αναγνώστες του, προσφέροντάς τους μερικές ειδήσεις που άντλησε —κατ' επιλογήν— από τον έγκυρο ξένο τύπο, κρίνοντας ότι νομιμοποιούν την πολιτική του γραμμή:

1. Ο βουλευτής που προκάλεσε σκάνδαλο με την απαγωγή της κάλπης λεγόμεν Κολιγιάννης (Λιμπερασιόν).

2. Το περιοδικό «Αντί» είναι όργανο του ΚΚΕ εσωτ. (Μοντ).

3. Ο βουλευτής Μανώλης Γλέζος εξελέγη με το ψηφοδέλτιο του ΚΚΕ (Φιγκαρό).

Σημειώνουμε ότι και τα τρία άρθρα που περιείχαν τις φοβερές αυτές αποκαλύψεις αναδημοσιεύτηκαν προ ημερών στις ελληνικές εφημερίδες. Βεβαίως κατ' επιλογήν...

Σ.Κ.

■ Πού να το 'ξερε ο συμπαθής Λάκης με τη μπουφανιά και τα παπούτσια εισαγωγής τι φίδι έτρεφε στον κόρφο του. Διότι ναι μεν η διαφήμιση αυτή για τα ελληνικά προϊόντα μπορεί να υπήρξε ευεργετική, αλλά παρά τριχα να εμποδίσει την ελληνική βουλή στο να εκλέξει το σημερινό Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Αναρωτιέστε ίσως γιατί; Εκείνος ο γιγαντιαίος αντιχειρας που βγαίνει στο τέλος με το σύνθημα «ο επιμένων ελληνικά» έχει κολλήσει πάνω του σε αυτοκόλλητο την ελληνική σημαία. Το είδε αυτό ο φιλάρας με το λευκό ψηφοδέλτιο και ιδού πώς ανατραπήκαν όλα τα ηθικά έως ανηθικά μέτρα της ψηφοφορίας. Τι φταιει αυτός; Η τηλεόραση. Άλλη φορά πρέπει να υπάρξει μεγαλύτερη προσοχή τουλάχιστον στις κρατικές διαφημίσεις. Είναι πονηρό πράγμα η τηλεόραση. Σε επηρεάζει εκεί που ούτε καν μπορείς να το υποψιαστείς. Και ναι μεν αυτή τη φορά μονάχα ένας είδε το δάχτυλο με το αυτοκόλλητο και πήρε την ιδέα για το άκυρο. Χρειάστηκε όμως να αλλάξει ολόκληρη διάταξη του Συντάγματος και να γίνει φανερό η ψηφοφορία για να λυθεί το πρόβλημα. Δεν θα ήταν ίσως πιο απλό πριν βγει στον αέρα οποιαδήποτε κρατική διαφήμιση να εξετάζεται από μια επιτροπή αναλυτικά, διότι τουλάχιστον για τα επόμενα πέντε με δέκα χρόνια δεν θα μπορεί να γίνει άλλη αλλαγή στο Σύνταγμα;

■ Έγραψε μια φορά ο συγχωρεμένος ο Στρατής Ζαχαριάδης ένα κείμενο για τη «γενιά της φάπας» και πριν καλά καλά πεθάνει γέμισαν όλοι καροίμπαλα. Πολιτικοί συντάκτες και δημοσιογράφοι δεν προφταίνουν να ταυτίζονται με τη γενιά αυτή. Χωρίς βέβαια να μπορεί να πει κανείς ότι είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικό να αυτοαποκαλείται έτσι κάποια γενιά και μάλιστα με διαθέσεις ανάδειξης της σε πρωτοπορία κατά καιρούς, αφού οι ίδιοι συμφωνούν, εμείς δεν βλέπουμε κανένα λόγο να διαφωνήσουμε.

■ Από κει που η κ. Τσουδερού με τα στελέχη της μας διαβεβαίωναν κάποτε για νοικοκυρέμα της Αθήνας και για πυγμή στα όργανα τώρα αποφάσισαν να νοικοκυρευτούν και να επανέλθουν στις τάξεις της μαχόμενης δεξιάς και ενδεχομένως και ακροδεξιάς όχι όμως με τίποτα πονηρές και ξεδιάντροπες διαδικασίες. Προς Θεού! Με ήθος και ιδεολογική συσπείρωση ενάντια στους «συμμορίτες».

■ Θα σ' αγαπώ γριά μ' και γριέ μ'... και θα ψηφίζουμε ΠΑΣΟΚ. Αυτός ο Θωμάς Μπακαλάκος μήπως θα ήταν προτιμότερο να μη γράφει τα τραγούδια των περήφανων γερατειών του ΠΑΣΟΚ; Θα σηκωθεί η τριχα τους μ' αυτό το τραγούδι! Δεν τους φτάνουν τα ΚΑΠΗ και ο αθλητισμός; Πρέπει ν' ακούνε και Μπακαλάκο για να ψηφίσουν;

A.Θ.

ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ στα υπόγεια

ΜΙΑ ΤΑΙΝΙΑ του Ζαν-Λυκ Γκοντάρ σήμανε το τέλος και της φετινής περιόδου, κάνοντας ταυτόχρονα σχέδια για την καλύτερη θερινή διαβίωση της ίδιας όσο και των υπολοίπων, στους καλοκαιρινούς κινηματογράφους, που όλο κι αφανίζονται κι όλο επιβιώνουν, καθώς η ζέστη διαρκεί, κάποιοι τους συμπονάνε, μερικοί κερδίζουν και περισσότεροι αρέσκονται στο ρόλο του προστάτη παρά σ' αυτόν του ενοχλημένου περίοικου, δίχως ευαισθησία καλλιτεχνική, αν και με μακρά θητεία σε φεστιβαλικές

επιτροπές.

«Χαίρε, Μαρία», λοιπόν, αντί για πάμε παιδιά και του χρόνου, ό,τι προλάβατε είδατε και ό,τι προλάβαμε 'κονομήσαμε κι όσοι δεν το 'καναν ίσον βλάκες, άρα να κλείσουνε, να δουλέψουμε πιο άνετα οι υπόλοιποι και ν' ανέβει και το εισιτήριο. Μπορεί τα μεγάλα γραφεία εισαγωγής και διανομής να έμειναν τρία, το αμερικάνικο (C.I.C.) το ελληνικό (ΕΛΚΕ) και το καινούριο (Προοπτική), αλλά υπάρχουν πάντα τα προβλήματα που απειλούν με ανατίναξη το

Μια συζήτηση, δυο εκδηλώσεις

Σαν ελάχιστη συμβολή στην αναθέρμανση του ενδιαφέροντος για το έργο του Άλφρεντ Χίτσκοκ, που προκάλεσε η προβολή πέντε ταινιών του σε παγκόσμια επανέκδοση ύστερα από είκοσι ολόκληρα χρόνια, πρέπει ν' αντιμετωπιστεί το σχετικό αφιέρωμα που οργανώνει στην «Αλκυονίδα» (29 Απρ. - 5 Μαΐου) η Πανελλήνια Ένωση Κριτικών Κιν/φου.

Προηγήθηκε (25-28 Απρ.) μια άλλη εκδήλωση, στον ίδιο χώρο, με τις 10 καλύτερες ταινίες του ελληνικού κινηματογράφου, σαν αποτέλεσμα της γνώμης των μελών της ΠΕΚΚ: «Αναπαράσταση» και «Θίασος» του Θόδωρου Αγγελόπουλου, «Καρκαλού» και «Μπαλαμός» του Σταύρου Τσιρόπου, «Ο δράκος» του Νίκου Κούνδουρου, «Ευδοκία» του Αλ. Δαμανού, «Στέλλα»

του Μιχ. Κακογιάννη, «Κάλπικη λίρα» του Γιώργου Τζαβέλα, «Το προξενιό της Άννας» του Παντελή Βούλγαρη, και «Τα χρώματα της ιρίδος» του Ν. Παναγιωτόπουλου. Λίγες μέρες πριν, η συζήτηση στο Πνευματικό κέντρο του Δήμου με θέμα «Η κριτική της κριτικής» φάνηκε να προλαβαίνει και τις επιφυλάξεις για το αποτέλεσμα τούτης της «ετυμηγορίας». Πιο θετικό μπορεί να θεωρηθεί το γεγονός ότι για πρώτη φορά επιχειρήθηκε ένας ανοιχτός διάλογος πάνω στα προβλήματα που δημιουργούνται από τη σχέση του λόγου των εικόνων και του κριτικού, μάλιστα σε μια στιγμή κρίσιμη για τον εθνικό μας κινηματογράφο, που τα προβλήματατά του θα 'πρεπε να ενώνουν όσους, ίσως, χωρίζουν οι επερχόμενες εκλογικές αναμετρήσεις.

δεύτερο, ενώ οι μικρότεροι επιχειρηματίες εξακολουθούν να παραμονεύουν, πουλώντας για την ώρα ταινίες στην τηλεόραση. Η αναδιάρθρωση, πάντως, των όρων λειτουργίας του κυκλώματος απασχολεί σοβαρά τους υπεύθυνους όλων των γραφείων. Θέματα όπως η βελτίωση των συνθηκών προβολής, η απαλλαγή από το φόρο δημοσίων θεαμάτων, ο αθέμιτος ανταγωνισμός της τηλεόρασης και του βίντεο έρχονται να προστεθούν δίπλα σε μερικά ακόμα, όπως η επαναφορά της πρεμιέρας τη Δευτέρα και η γεωγραφική μετάθεση του κέντρου βάρους, αφού οι οιμωγές δεν αρκούν για τη διατήρηση κεντρικών αιθουσών (Απόλλων, Παλλάς, Έμπασσου), που αν δεν πρόλαβαν να μεταβληθούν σε σουπερμάρκετ, ή αίθουσα συναυλιών, το συζητάνε.

Μετά την «Κάρμεν», το «Χαίρε Μαρία» ήταν το δεύτερο φιλμ του Γκοντάρ που προβλήθηκε στην ελληνική αγορά, το χειμώνα που πέρασε. Άλλες δυο, παλιότερες και άπαιχτες του Μπουνιουέλ («Η εγκληματική ζωή του Αρτσιμπάλντο ντε Λα Κρουθ» — «Ανέβασμα στον ουρανό»), ισάριθμες του Αλαιν Ρεναι («Ο έρωτας σε θάνατο» — «Η ζωή είναι ένα μυθιστόρημα»), οι «Κάρμεν» του Ρόζι και του Σάουρα, ο «Απολογισμός» του Ζανουσί, το «Μετά την πρόβα» του Μπεργκμαν και η «Δημόσια γυναίκα» του Ζουλάφσκι, αποτέλεσαν συμπαγή, όσο και σημαντική απάντηση στον αμερικάνικο κινηματογράφο που κατέκλυσε και πάλι τα περισσότερα σινεμά. Ανάμεσα στα καλύτερα δείγματα του τελευταίου, οι επανεκδόσεις πέντε ταινιών του Χίτσκοκ, μεταξύ των οποίων τα κορυφαία αριστουργήματά του «Δεσμώτης του ιλλίγγου» και «Σιωπηλός μάρτυς», το χειροποίητο «Κάτω από το ηφαίστειο» του Τζων Χιούστον και «Ο αταίριαστος» του Φράνσις Κόπολα ήταν και οι καλύτερες στιγμές της πλούσιας σε ποιότητα περιόδου, αν συνυπολογίσουμε το μονάκριβο «Χρώμα του ροδιού» του Παρατζάνωφ, το στέρεο μελόδραμα του Κοντσαλόφσκι («Εραστές της Μαρίας») και το ηχηρό, πλην λιγότερο αποτελεσματικό «Παρίσι Τέξας» του Βιμ Βέντερς. Φυσικά, οι θεαματικές κατασκευές του Χόλλυγουντ πραγματοποιήσαν πάλι τις μεγαλύτερες εισπράξεις. Μετά τον «Ιντιάνο Τζόουνς» του Σπίλμπεργκ και τον «Σημαδεμένο» του ντε Πάλμα, τα περσινά όσκαρ έδωσαν χρώμα στο ξεκίνημα («Σχέσεις στοργής») ανάλογο με τα φετινά στο κλείσιμο («Αμαντέους» του Μίλος Φόρμαν).

Αν όχι όλες, οι περισσότερες από τις προηγούμενες ταινίες θα ενταχθούν σίγουρα στα καλοκαιρινά προγράμματα, αποδίδοντας ίσως στην απλή αναφορά τους το ρόλο ενός σύντομου οδηγού. Αντίθετα, πιο δύσκολη μοιάζει η συνάντησή με το τετράωρο έπος του Σέρτζιο Λεόνε «Κάποτε στην Αμερική». Μπορεί ο αιθουσάρχης ν' αποφεύγει τη μεγάλη διάρκεια, ο απαιτητικός όμως θεατής έχει πολλά περισσότερα ν' αποφύγει. Έτσι κι αλλιώς, το κάλεσμα στις αυλές είναι κιόλας μια πραγματικότητα, σαν τη σχετική ανάκαμψη που παρατηρήθηκε στα εισιτήρια της περιόδου που λήγει, σαν το νομοσχέδιο για τον κινηματογράφο που κατατέθηκε στη Βουλή αλλά δεν ψηφίστηκε, ή σαν τις λιγότερες ταινίες που αγοράστηκαν και προβλήθηκαν, σαν αποτέλεσμα της έκρηξης του δολαρίου.

Για τους συνεπείς εραστές του σινεμά, ωστόσο, η απόλαυση θα συνεχίσει να κατοικεί αρκετά μέτρα κάτω από τους πολυσύχναστους δρόμους και τις πολύβουες πλατείες των ημερών. Κι ώσπου να 'ρθουν καλύτερες, το ερχόμενο φθινόπωρο, δε μένει γι' αυτά τα σκοτεινά υπόγεια που θα περιμένουν, παρά ο γνώριμος, πρόσκαιρος αποχαιρετισμός.

Ανδρέας Τύρος

mass

MEDIA

Στο τεύχος που κρατάς στα χέρια σου, η στήλη συνεχίζει τη βόλτα της στα μέσα ενημέρωσης-επικοινωνίας. Αυτή τη φορά, θα ρίξουμε μια ματιά στην C.B. (Citizen Band — το μήκος κύματος του Πολίτη) που, όπως και τα computers του περασμένου τεύχους, επιτρέπουν παρέμβαση στην επικοινωνία. Ας το σκεφτούμε... Ακόμα ένα όπλο για έναν επικοινωνιακό ανταρτοπόλεμο, για να παραφράσουμε τον Umberto Eco.

Α! Και κάτι άλλο: ο αξιότιμος Δρ. Δημοσθένης, ειδικός επικοινωνιοφρενολόγος, ωτοφθαλμοκαλαμολόγος και πάντων των μηκών, κυμάτων και τυπογραφικών στοιχείων αποφάσισε να γίνει η συνειδήση της στήλης. Τρελός είναι, βλάκας δεν είναι, που λέει το ανέκδοτο, πάντως ό,τι θέλει λέει. Μας μιλάει για τις τηλεπαραουσιάστριες με τα αυτόματα χαμόγελα και τους πατριωτικούς ρεπόρτερ των παρελάσεων. Με τις υγιές μας!

Βόλτα στη C.B.

Τι είναι η Citizen Band ή CiBi όπως λένε; πότε εμφανίστηκε στα χώματά μας; Εξηγήσεις, ανέκδοτα και περιήγηση του Φίλιππου Κούραντ, φανατικού Cibista.

Αλέξανδρος Σουλιάτης

Ζήτω η επικοινωνία...
ναι αλλά
υπάρχει
και η μοναξιά;

Γυάλισαν τα μάτια του Φίλιππου, πίσω απ' τα χοντρά γυαλιά του, όταν ο φίλος του ο Μάκης τον ενθάρρυνε να διηγηθεί τα της «προβαρδινोगιαννικής σιμπικής» εποχής, όπως έλεγαν.

«Η C.B. εμφανίστηκε αμέσως μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, στις Ενωμένες Πολιτείες, λέει ο Φίλιππος. Απλοί πολίτες, απομονωμένοι, ένιωσαν την ανάγκη επικοινωνίας και εγκαταστάθηκαν στο τέλος των βραχέων στους 27 megacycles — στα 11 m — χρησιμοποιώντας μηχανήματα μικρής δύναμης. Όπως δεν ενοχλούσαν κανέναν γρήγορα νομιμοποιήθηκαν. Στην Ευρώπη το κίνημα εξαπλώνεται στο τέλος της δεκαετίας 60. Στην Ελλάδα μέχρι το 1974 υπάρχει σχεδόν απόλυτη ησυχία στην C.B. Μέχρι τη μεταπολίτευση λίγα άτομα κυρίως ειδικευμένα στις ραδιοσυχνότητες και τα ηλεκτρονικά εκπέμπουν με αυτοσχέδια μηχανήματα. Κάτι που απαγορεύεται σήμερα».

Μεταβαρδινोगιαννική εποχή

«Αντίθετα με άλλες χώρες, εδώ

δεν χρησιμοποιήθηκε η C.B. για αντίσταση. Στην Ισπανία π.χ., υπήρχε ολόκληρο κύκλωμα. Έτσι τη χρονιά που έγινε η δίκη του Burgos, και ο Φράνκο δολοφόνησε Βάσκους αγωνιστές, ένας Ισπανός CBιστας κατήγγειλε την τρομοκρατία που ασκούσε η αστυνομία στο χωριό του. Το γεγονός έγινε διεθνώς γνωστό αφού η εκπομπή του ακούστηκε από έναν Ιταλό». Μπροστά στη δυσπιστία μου, ο Φίλιππος χαμογέλα και εξηγεί: «Κάτω από ορισμένες ατμοσφαιρικές συνθήκες (ιονισμός) ένας Αθηναίος CBιστας μπορεί να ακουστεί στην Ιταλία ή στη Γιουγκοσλαβία, ακόμα και στη Βραζιλία. Οι μέσες αποστάσεις είναι η δυσκολία».

«Από το 1974 τα C.B. πολλαπλασιάζονται, παράνομα αλλά με την ανοχή των αρχών αφού δεν παρακωλύουν τις επικοινωνίες. Το 1979 ξεκινάει μια κίνηση για τη νομιμοποίηση της C.B., με επικεφαλής τον Βαρδινोगιάννη — τον γνωστό — που έβγαине στον αέρα ως Α7. Υπάρχουν τώρα σύλλογοι σ' όλη σχεδόν τη χώρα και τρεις τέσσερεις στην Αθήνα, γύρω στους 10.000 CBιστες συνολικά. Ο κυριότερος σύλλογος έχει για πρόεδρο

τον Βαρδινोगιάννη και αντιπροσωπεύει τους ερασιτέχνες.

Οι παλιοί CBιστες χάθηκαν από την μπάντα της C.B. και μετανάστευσαν στα βραχέα. Η μαζικοποίηση συνοδεύτηκε από κάποια πτώση του ποιοτικού επιπέδου και από την εξαφάνιση των μαζικών συζητήσεων.

Από την άλλη πλευρά όμως ίσως να εμφανίστηκε η πραγματική φύση της C.B.».

Αλληλοβοήθεια και αντίσταση

«Από Πιέτρο... break... break... — Έλαβα, πώς πας; Πώς μ' ακούς; Έλα... 9 μονάδες — Έχω στάσιμα κεραίας...» Αυτά άκουγε κανείς παλιότερα πριν την εξάπλωση του φαινομένου, ενώ τώρα μια ακρόαση μπορεί να αποδώσει κάτι τελείως διαφορετικό: τον «Ταρζάν» να μιλάει για την «κουνελοπνίχτρα» της Κυψέλης ή τον Κώστα να ειδοποιεί τη Λίτσα στο Αιγάλεω πως δεν θα γυρίσει για φαί το μεσημέρι.

«Υπάρχουν καινούργιες δυνατότητες, λέει ο Φίλιππος Κούραντ, την C.B. χρησιμοποιούν για επικοινωνία και επαφή οι ανάπηροι.

Στην Ιταλία η C.B. έχει αντικαταστήσει το τηλέφωνο σχεδόν. Επίσης, γνωστή είναι η ιστορία αυτού του Νοτιοαμερικάνου παπά που ειδοποίησε τον έξω κόσμο για τις ανάγκες του χωριού του αποκλεισμένου από ένα σεισμό. Μα δεν είναι οι μόνες μορφές αλληλοβοήθειας που περνάν από το κανάλι της C.B. Εδώ, τη χρησιμοποιούν οι νταλικέρηδες, η ΕΛΠΑ, οι βιομηχανίες, τα ταξί. Οι ταξιτζήδες είναι από τους πιο οργανωμένους χρήστες. Όχι μόνο για προσωπική ευκολία, αλλά και για αυτοπροστασία, οργάνωση της δουλειάς. Ακόμα χρησιμοποιήσαν την C.B. για να περιφρουρήσουν απεργίες τους.

Μα ας μην ξεχνάμε πως οι καταπληκτικές δυνατότητες της C.B. δεν σταματάνε στην προσωπική επαφή, στην αντίδραση απέναντι στην αποξένωση, η γρήγορη και ανεξέλεγκτη επικοινωνία είναι μία απ' αυτές. Στην Ιταλία, το P.C.I., το 1968, κάλυψε με τα C.B. των ταξί μια ολόκληρη πόλη στη διάρκεια της απόπειρας πραξικοπήματος. Παρακολούθησε έτσι τις κινήσεις των στρατιωτικών και επέτρεψε στα μέλη του να οργανωθούν».

ωτοφθαλμο καλαμολογία

Πιάσε δυο κουτιά μύρες κι άραξε μάγκα μου. Απόψε καναπές και τηλεόραση. Αργεί να 'ρθει η εικόνα... αντίκα, βλέπεις. Να την ήρθε: «Καλησπέρα σας, το αποψινό μας πρόγραμμα...» Ωχ, τι 'ναι πάλι τούτο; Πάρουσιάστρια; Ξανθό μαλλί, λακαρισμένο - λάχανο, που λέγανε κι οι ροκάδες του '60 - γυαλί και τέσσερα κιλά ρουζ στα χείλια. 'Η εγώ σούρωσα με μισή μύρα ή αυτή είναι άρρωστη. Για αυτόματο - μηχανικό χαμόγελο, που το βρήκε; Το πουλάνε;

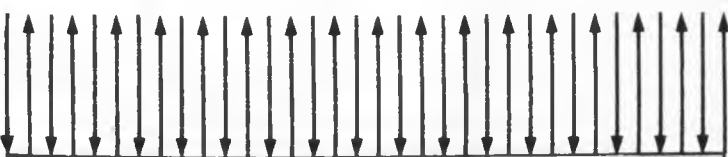
'Ενα, δύο, τρία, τέσσερα, πέντε, χαμόγελο. 'Ενα, δύο, τρία, τέσσερα, πέντε, χαμόγελο: «Ο σκηνοθέτης μπλά, μπλά... - χαμόγελο - παίζουν οι... - χαμόγελο - στη συνέχεια του προγράμματός μας μπορείτε ακόμα να παρακολουθήσετε - παφ χαμόγελο - Κρύα, σαν το γυαλί της τηλεόρασης, θλιμμένη φάτσα, λες και μόλις έθαψε πατέρα και μάνα αλλά χαμόγελο. Πετσι τεντωμένο από τεχνολογικό λήφτιγκ αλλά χαμόγελο. Ε, όχι, να την πάρω ένα τηλέφωνο να της πω πως η περίπτωση της γιαιτρεύεται, πως δεν χρειάζεται τόση προσπάθεια για να 'ναι επικοινωνιακή. Πολύ ζορίστηκε και νάτα: επικοινωνιακή σκίζοχαμογελίτιδα. Δεν είναι τίποτα: Τέσσερα αντισπαστική των 9.30 ή των 11, γυμναστική για να αποβάλει το επικοινωνιακό μπαστούνι που κατάπιε κι έγινε η δουλειά, τρομάρα σου! Σου 'ρχεται να βάλεις το κεφάλι σε μια άδεια τηλεόραση και να κοιτιέσαι στον καθρέφτη, ναρκισσιστικό αλλά πιο υγιινό.

Τι ιστορίες για media και αγρίους μου λες! Σαν τον άλλο τις προάλλες: Αγουροξυπνημένος, ανοίγω το ραδιόφωνο κι ακούω: «Παραπατζούμ, παραπατζούμ, τζουμ, τζουμ. Εδώ Ράδιο Βαρβατίλα, του βαλκανικού δικτύου της YENEPT 1-2. Σας περιγράφουμε ζωντανά την παρέλαση της 28ης Μαρτίου, της εθνικής μας επετείου, της επετείου της ηρωικής φυλής μας! Και να τώρα τα τρομερά μας κανόνια που καταστρέφουν και αποδιοργανώνουν τις γραμμές του εχθρού. Φτιαγμένα από βαλκανικά χέρια!»

Ωπ, 40 αντιεθνικιστική, κάθε 25η και 28η του μήνα, να δεις περνάει, ή όχι, η οξεία βαλκανοπατριωτική ντατσουνοεπικοινωνιτίδα του τύπου. Ντε και καλά να τους φάμε όλους! Ούτε ο Άλκα-Σέλτζερ να 'σουνα ρε φίλε! Άλλο μάχη για λευτεριά κι άλλο θανατίλα, μάστορα! Άκου εκεί διαφήμιση, ρώτα κι αυτούς που το φάγανε στην κούτρα αν τους άρεσε.

Πάλι συγχίστηκα. Και νααά χαλίκια...

Δη-δημοοοσθένης

ΑΚΟΥΣΑΤΕ ΑΚΟΥΣΑΤΕ

Κάλεσμα στους ραδιοπειρατοερασιτέχνες

Όσοι πειρατές κι ερασιτέχνες προσέλθετε:

Ο Σχολιαστής σε κάθε τεύχος δημοσιεύει τα προγράμματα των σταθμών που το επιθυμούν. Στείλτε μας γρήγορα σημείωμα με τη συχνότητα, το πρόγραμμα και το τηλέφωνό σας.

511: Stereo Παρασκευή Σάββατο Κυριακή στα 96

533: κάθε μέρα κι όταν λάχει στα 92,5

325: ελληνική μουσική στα 95

Το Καλοκαίρι του 1980 ήταν εκπληκτικό στην πόλη της Ν.Υόρκης. Η γενιά που διαδέχτηκε το πανκ είχε αρχίσει να βρίσκει τον εαυτό της. Η ανατολική πλευρά (East Village) διαμορφωνόταν σε θρυλική συνοικία, έχοντας το μεγαλύτερο πλήθος αυτοανακηρυγμένων καλλιτεχνών στον κόσμο. Εκείνο το καλοκαίρι, όλη η ενεργητικότητα της παρακμιακής παροικίας αποκρυσταλλώθηκε στο κλαμπ Danceteria της 37ης οδού, το οποίο έκλεινε τις πόρτες του όταν ο ήλιος έλαμπε ψηλά στον ουρανό. Σ' αυτό το πρωτότυπο περιβάλλον, δούλευαν πολλοί προικισμένοι, εξάλλοι και απίθανοι, δραστήριοι avant-garde άνθρωποι. Φυσικό ήταν, λοιπόν, να συσπειρωθούν, φτιάχνοντας μουσική, ταινίες, παραστάσεις και video. Ένα απ' τα πολλά έργα που είδαν το φως της μέρας εκείνο το εμβρυακό καλοκαίρι, είναι κι η ιστορία μιας μπάντας που δανείστηκε τ' όνομά της απ' τις επικεφαλίδες του δημοσιογραφικού μας περιγέλου της Ν.Υ. Post, οι 3teens kill 4 (Τρεις έφηβοι σκοτώνουν 4). Οι 3TK4 αιχμαλωτίζουν τη φαντασία όλων όσων τους συναντούν, με το πρώτο. Έχουν ωριμάσει σαν καλλιτέχνες, ο καθένας ξεχωριστά, αναζητώντας θέματα για γράψιμο, ζωγραφική, μουσική και θέατρο, εφοδιάζοντας την ομάδα με καινούριες ιδέες. Όμως η ζωή δεν είναι το βάζο με τα κεράσια: οι 3TK4 το ξέρουν και εκφράζουν μέσ' απ' την πολυμοφία τους ότι η πόλη και η σύγκρουση γεννούν την εξέλιξη. Οι Julie, Jessie, Brian και Dong αλληλοσυμπληρώνονται εκμεταλλευόμενοι στο έπακρο την ανομοιότητα των φωνών τους και πειραματίζονται με κάθε λογής όργανα παράγοντας έναν ήχο που εκπλήσσει, τολμάει να είναι διαφορετικός, παραμένοντας πάντα ενδιαφέρον. Δημιουργώντας ήχους ανακουφιστικούς σαν το νανούρισμα μα και διαπεραστικούς σαν πολυβόλο, παραμένουν έξυπνα διορατικοί προκαλώντας πονηρά χαμόγελα στο ακροατήριό τους. Δεν είναι, λοιπόν, περίεργο που οι 3TK4 αναγνωρίζονται σαν το: «καλύτερο καλλιτεχνικό ροκ-γκρουπ της πόλης». Και για τα μέτρα τούτης της πόλης, αυτό είναι μια σημαντική δοκιμασία.

Haoui Montaug
N.Y. City 1983

ΕΧΕΙ ΠΕΡΑΣΕΙ χρόνος, από τότε που κυκλοφόρησε το No Motive των 3TK4, όμως ελάχιστα πράγματα μπορεί κανείς να βρει για το δίσκο αυτό στα ελληνικά μουσικά έντυπα.

Από πρώτη ματιά το γεγονός παραμένει ανεξήγητο. Δυο λόγοι, όμως, μπορούν εύκολα να θεωρηθούν σαν βασικοί υπεύθυνοι αυτής της σιωπής. Το ότι ο θόρυβος που δημιουργήθηκε γύρω απ' το κύριο ρεύμα της αμερικάνικης «Νεο-ψυχεδέλειας», όπως ονομάστηκε, σχεδόν μονοπώλησε την προσοχή των αρθρογράφων, είναι ο ένας. Ο δεύτερος έχει σχέση με το ίδιο το περιεχόμενο της μουσικής του γκρουπ. Ότι δηλαδή, είναι ένας ήχος που δύσκολα κατατάσσεται.

Το γκρουπ αποτελούν οι: Dong Bressler, Brian Butterick, Julie Hair, Jesse Hultberg και David Wojnarowicz. Και οι τέσσερις τραγουδούν και παίζουν όλα τα όργανα. Ρόλο ντράμμερ έχουν αναλάβει Casio, rhythm-machine και περισσότερα κρουστά απ' όσα μπορεί κανείς να φανταστεί: από κονσερβοκούτια μέχρι πηλίνα tom-tom. Η μουσική τους, υπνωτική, επαναλαμβανόμενη, τρομακτική, συνοδεύεται από φωνές κρατημένες σε χαμηλό, σταθερό τόνο. Η ρυθμική επιλογή —παλμού καρδιάς— για το μπάσο, ενοποιεί θαυμάσια αυτό το τόσο ακανονικό σύνολο.

Όλο το υλικό του γκρουπ είναι αυθεντικό εκτός απ' το «Tell me something good» του Stevie Wonder. Στη διασκευή αυτή φτιάχνουν ένα πρωτότυπο μοντάζ από μαγνητοταινίες και διάλογο φωνών. Ειδήσεις για την απόπειρα δολοφονίας του Ρήγκαν διανθίζονται με στί-

χους, που τραγουδιούνται μονότονα ή απαγγέλλονται. Η στρεβλή φωνή της Julie τραγουδάει διακεκομμένα: «tell me that you love me», ακολουθώντας την επίσημη περιγραφή της πρώτης επίσκεψης της Κας Ρήγκαν στο νοσηλευόμενο σύζυγό της. Αυτού του είδους η στριφνή, αντιρητορική προσέγγιση σε πολιτικά ζητήματα είναι χαρακτηριστική των 3teens, όπως, εντελώς ιδιαίτερη είναι και η αίσθηση του χιούμορ τους: «Στοιχηματίζω πως και συ θα 'θελες να μπορείς να κουνάς την κονσέρβα τα φασόλια σου όπως εγώ», στίχος απ' το Bean Song, μια συρραφή παιδικών ποιημάτων σε αφρικάνικο ρυθμό.

Το No Motive, πράγματι, ξαφνιάζει μ' έναν τρόπο άμεσο αλλά σύγχρονα σύνθετο. Κι αυτό, γιατί, ενώ οι 3teens χρησιμοποιούν μεθόδους που εύκολα θα μπορούσε κανείς να κατατάξει στο χώρο κάποιας πειραματικής δουλειάς, με έντονα avant-garde στοιχεία (αναφερόμαστε στην επιλογή των οργάνων, φωνητικών κ.λπ. καθώς και σε κάποιες συγκρίσεις που έχουν γίνει με τον Brian Eno ή τον David Byrne), κατορθώνουν να ξεπεράσουν την πειραματική υφή μιας, ίσως, ενδιαφέρουσας αλλά ανολοκλήρωτης δουλειάς.

Σε κανένα σημείο τα ιδιαίτερα υλικά που μεταχειρίζονται για την κατασκευή του ήχου τους, δε θολώνουν την εικόνα που οι 3TK4 θέλουν να δημιουργήσουν. Η εικόνα είναι σαφής, μεστή και με στόχο. Είναι δική τους και είναι νέα.

Ελένη Καλαφάτη

CRIME DRAMA ΑΦΗΓΗΣΗ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

Αφήγηση εγκλήματος υπάρχουν πράγματα που υπάρχουν -Δε θα 'πρεπε να 'ναι υπάρχουν πράγματα που δεν υπάρχουν- θα 'πρεπε να 'ναι ό,τι υπάρχει τώρα δεν μπορεί να 'ναι αλλιώς ό,τι υπάρχει τώρα δεν μπορεί να 'ναι αλλιώς η ανθρωπότητα σήμερα εμείς η ανθρωπότητα αύριο κυριευμένοι από πάθη αρπάζουμε ευκαιρίες τεχνολογικές εξελίξεις ή αποτυχίες καινούριες διαστάσεις στην πάλη με τη φύση επιλογή τυραννίας -η δουλεία δυσκόλεψε ζωτικές συνθήκες ελευθερίας- ευτυχίας καινούριες ανθρώπινες δυνατότητες πρόοδος των ηθών το ηθικό ιδεώδες ξεκάρφωτο ξεκάρφωτες χρονικές ιδιαιτερότητες ο τόπος σαν μέσον πολιτικών διευκολύνσεων οριοθετηθείτε στο τι δεν πρέπει να υπάρχει σαν Ιστορικός Πολιτικός Σύμβιβασμός ο άνθρωπος αντιμετωπίζεται σαν ιστορικό ζώον ευαίσθητο στις αλλαγές που ξαφνιάζουν το είδος του υπεύθυνος συντελεστής στο να τις προκαλεί είτε τον νοιάζει είτε όχι θα κριθεί από μελλοντικές γενιές (δεν υπάρχει διαφυγή) γιατί αφήνει ορισμένες καταστάσεις (στις μέλλουσες γενιές) κάτω απ' το φως της λογικής προφανείς δυσκολίες αντίθεσης -οι λόγοι συγκρούσεων έχουν αρχίσει να γίνονται απάνθρωποι.

5/4 PHOTO FROM THE FRONT 5/4 ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΑΠ' ΤΟ ΜΕΤΩΠΟ

Είμαι ο νέος που χάθηκε απ' τους δρόμους... ξαφνικά εν' απόγνυμα... Είμαι ο νέος που οδηγείται σ' ένα δωμάτιο σε κάποιο αστυνομικό τμήμα... Με βάζουν μέσα... όλοι αυτοί που στέκουν τριγύρω... Μου λένε να στηθώ με τη μούρη στον τοίχο: Πόδια χέρια ανοιχτά... Είμαι ο νέος που τον βάρανε στα νεφρά με κλομπς... Όχι για να με τιμωρήσουν που δεν απάντησα... Δε με ρώτησαν τίποτα... Δεν ήξερα τι στο διάολο γίνεται... Είμαι ο νέος που οδηγείται σε άλλο δωμάτιο... Βυμμένο στα άρρωστα χρώματα της λεβάντας... Τσιμεντένια πατώματα... Τσιμεντένια ταβάνια... Τούβλινοι τοίχοι... Ακούω αυτές τις στριγγιλιές... Κάποιος γνώριμος... Άνθρωποι που ουρλιάζουν... ένα μωρό στριγγίζει... Μια γυναίκα στριγγίζει... Είναι λένε η οικογένειά μου η μητέρα μου ο πατέρας μου η αδερφή μου ο αδερφός μου... Ουρλιάζουν... «Θα πεθάνουν αν δεν απαντήσεις» Είμαι ο νέος που τον ξαπλώνουν σ' ένα τραπέζι... τον ρδύνουν... Μου κρατούν τα πόδια ανοιχτά... ένας στρατιώτης έρχεται μ' ένα σφυρί καρφιά... Οχτώ τύποι με κρατάνε δυο σε κάθε πόδι δυο σε κάθε χέρι... ο στρατιώτης έρχεται είχε μια χουφτα καρφιά είχε σφυρί... Μου καρφώνει τ' αρχίδα στο τραπέζι -μου τυλίγουν ένα καλωδίο γύρω απ' το πέος- γελάει... μου σφηνώνουν δυο λεπτά καλωδία ανάμεσα στα δόντια... Δυο ζευγάρια καλωδία τοποθετούνται μες στ' αυτιά μου... Χύνουν έναν κουβά νερό επάνω μου... Μια γυνήτρια μπαίνει μπροστά οι στρατιώτες τη βάζουν μπροστά... ξερνάει ρεύμα... ξερνάει ρεύμα... Είμαι ο νέος είμαι ο νέος που κατουράει νερό και αίμα... Νομίζατε ότι ήμουν μόνο χαρτί εφημερίδας... Νομίζατε ότι ήμουν μόνο φωτογραφίες... Νομίζατε ότι ήμουν μόνο λόγια -εικόνες που είδατε ή σκεφτήκατε κατά καιρούς.

Το κουαρτέτο του Alexander von Schlippenbach

Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ευρωπαϊκή αυτοσχεδιαζόμενη μουσική ή Free Music, την οποία γνωρίζουμε πιο καλά στην Ελλάδα με την ονομασία «αυτοσχεδιαζόμενη μουσική», έχει να παρουσιάσει πολλές τάσεις: Μια και σκοπός αυτού του μικρού κομματιού δεν είναι να εξηγήσει τι ακριβώς είναι η «αυτοσχεδιαζόμενη μουσική» ή με ποιο τρόπο μπορούμε να θεωρήσουμε τις τόσο διαφορετικές μεταξύ τους τάσεις συγκλίνουσες σε ένα μουσικό είδος, ας ειπωθεί μόνο τούτο: ένα από τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν την ύπαρξη της αυτοσχεδιαζόμενης μουσικής είναι και το αν έχει επέλθει πλήρης ρήξη με την μουσική παράδοση της τζαζ ή αν η επίδρασή της είναι πάντοτε παρούσα.

Στη δεύτερη περίπτωση, όπως φαίνεται, θα πρέπει να θεωρήσουμε ότι ανήκει και η πολύ ενδιαφέρουσα συναυλία που παρακολούθησαμε στις αρχές του περασμένου μήνα στην Αθήνα. Επρόκειτο να ακούσουμε το άκρως ενδιαφέρον κουαρτέτο του Alexander von Schlippenbach αλλά την τελευταία στιγμή μάθαμε ότι δυστυχώς λόγω τροχαίου ατυχήματος ο σπουδαίος αυτός Γερμανός πιανίστας δεν θα εμφανιζόταν (ακουστήκε μάλιστα ότι ο Schlippenbach έσπασε το χέρι του — η μεγαλύτερη ζημιά για ένα πιανίστα).

Έτσι, ακούσαμε τους υπόλοιπους τρεις μουσικούς του γκρουπ σε μία πολύ σπουδαία συναυλία όπου μάλιστα τόσο στο πρώτο μέρος (α' κομμάτι) όσο και στο δεύτερο (β' κομμάτι) που άρχισε και τέλειωνε με σαφείς αναφορές στο είδος «μπαλλάντα») η επίδραση της τζαζ καθώς και οι αναφορές σ' αυτήν ήταν σαφώς ευδιάκριτες. Η απουσία λοιπόν του Alexander von Schlippenbach έγινε αισθητή μόνο εξ' αντιστροφής: η παρουσία του στη συναυλία θα πλούτιζε τη θαυμάσια απόδοση των τριών συναδέλφων του με ένα επιπλέον στοιχείο δημιουργικότη-

τας, με ένα επιπλέον μουσικό (το πιανιστικό) ηχόχρωμα.

Η συναυλία αυτή καθ' αυτή χωρίστηκε σε δύο μέρη και κάθε μέρος σε δύο ενότητες: στο πρώτο είχαμε μία των τριανταπέντε λεπτών και μία των δέκα ενώ στο δεύτερο ένα χειμωρικό σόλο αυτοσχεδιασμό του Evan Parker στο σοπράνο σαξόφωνο διάρκειας οκτώ λεπτών (ένα είδος σύγχρονης φούγκας όπως ωραιότατα είπε ο φίλος Γ. Μονεμβασιτής) καθώς και ένα αυτοσχεδιασμό με όλο το τρίο επί σκηνής, διάρκειας τριανταοκτώ λεπτών. Καθώς όμως γράφω αυτές τις γραμμές και αναπολώ τη συναυλία, σκέφτομαι: ότι τελικά η απουσία του Schlippenbach έγινε αισθητή και για έναν ακόμα λόγο: διότι παρ' όλη την πραγματικά θαυμάσια απόδοση του Paul Lovens στα ντραμς και τα κρουστά και του Paul Rogers στο κοντραμπάσο, δόθηκε για μια ακόμη φορά η ευκαιρία στον Evan Parker να δείξει πόσο μεγάλος μουσικός είναι και πως ίσως μόνο ο Schlippenbach θα μπορούσε να σταθεί στο ίδιο επίπεδο δημιουργικότητας και δημιουργίας απόλαυσης μαζί του.

Γιατί πράγματι ο Evan Parker είναι κάθε στιγμή σε θέση να ανατρέψει την ανάπτυξη της μουσικής (του). Εκεί που ο ακροατής νομίζει ότι αναγνώρισε τα χαρακτηριστικά μιας συνθέσιας (ακόμα και ως προς τη χρησιμοποίηση των οργάνων), άρα μιας πορείας, άρα και ενός στυλ, εκεί ο μουσικός έρχεται κάθε τόσο να τον επιβεβαιώσει περί του αντιθέτου. Ίσως αυτός ο πρωτότυπος τρόπος δημιουργίας στυλ να αποτελεί τελικά την ουσία της «αυτοσχεδιαζόμενης μουσικής» και ταυτόχρονα να κάνει τον Evan Parker μεγάλο.

Με δυο λόγια, επρόκειτο για μία θαυμάσια συναυλία, τριών εξαιρετικών μουσικών (Αθήνα, Ινστιτούτο Γκαίτε, Πέμπτη 4 Απριλίου 1985).

Αλέξανδρος Σακκάς

ΤΙ ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ συμπεράσματα βγαίνουν από τη σύντομη αυτή θέαση και ανασκόπηση της ελληνικής ποίησης των τελευταίων χρόνων; Η περιγραφή μου ως τώρα στερείται από μία τέτοια θεώρηση που όμως τη θεωρώ αναγκαία. Αν πάρουμε στον 19ο αιώνα τον αγώνα της ποίησης σε συνάφεια με την απόκτηση της ανεξαρτησίας — θα δούμε πολύ καθαρά ότι ο ελληνικός χώρος δίνει μια προνομιά θέση στην ποίηση. Η Ελληνική αναγέννηση του 21 είναι έργο των ποιητών. Του Βύρωνα, του Σέλλεϋ, του Κητς, του Βικτωρά Ουγκώ, του Λαμαρτίνου, του Σενιέ, του Βινύ, του Νταλακούα, του Πούσκιν, του Γκόγκολ, του Χέλντερλιν του Γκαίτε. Είναι ένα Ρομαντικό όνειρο που έγινε «καταστροφικό» με τον Όθωνα και την Αμαλία, καταπιέζοντας τον τόπο. Οι έλληνες ποιητές, αντλούν απ' τον Κλασικισμό και το Ρομαντισμό το λόγο τους. Ο Ρήγας Φεραίος, απ' το Σύνταγμα της Γαλλικής Επανάστασης και τον Ερωτισμό του 18ου, και από τον Ρουσσώ. Το ίδιο κι ο μυστηριώδης «Ανώνυμος ο Έλληνας», του οποίου η γραφή είναι ποιητική. Η «Αναγεννημένη Ελλάδα» είναι ένα «ποιητικό ιδεώδες» και αυτό καθρεφτίζεται στα έργα του Κάλβου και του Σολωμού, κι αργότερα στα έργα του Βαλαωρίτη και του Παλάμα. Το ποιητικό αυτό ιδεώδες μετατρέπεται αργότερα στη «Μεγάλη Ιδέα», την ανασύσταση του Βυζαντίου. Πώς και ο ελληνικός λαός συμμερίζεται αυτό το «ποιητικό ιδεώδες» στις αρχές του 19ου αιώνα, το βλέπουμε καθαρά στο έργο του Μακρυγιάννη, ιδίως όταν μιλάει για τους αρχαίους. Είναι ένα ανθρωπιστικό ιδεώδες, θρεμμένο, από την Αναγέννηση και πέρα, από αμέτρητους φιλόλογους και στοχαστές, ποιητές και συγγραφείς, και καλλιτέχνες. Επίσης το βλέπουμε στο αίτημα και στην απασχόληση των λογίων ελλήνων της προεπαναστατικής εποχής με τη γλώσσα. Χηλαράς, Καταρτζής, Μοισιόδακας, Ψαλλίδας, Χριστόπουλος, Κοραής. Ανεξαρτησία σημαίνει «ενιαία γλώσσα». Γίνεται ένα πεδίο διαμάχης που εξακολουθεί ως σήμερα. Η ποίηση λοιπόν είναι φυσικό να παίζει πρωτεύοντα ρόλο σ' αυτή τη διαμάχη και στην εγκαθίδρυση μιας «εθνικής συνειδήσης». Ο ελληνισμός στις αρχές του αιώνα χωρισμένος σε τμήματα ακόμα υποδούλα ή σε ξένους τόπους, θα μας δώσει *ιδιότυπες ποιητικές*: Τους Φαναριώτες, τους Κρητικούς του 17ου, (που διαβάζονται πολύ για δύο ολόκληρους αιώνες), τους Έλληνες της Βενετίας, της Βιέννης, του Παρισιού, της Λειψίας, της Τεργέστης, τους Έλληνες της Μικρασίας και της Αιγύπτου λίγο αργότερα. Αυτά δεν είναι τυχαία σχήματα, και οι γλωσσικές λύσεις διαφέρουν κατά τόπους. Στην Ελλάδα την ίδια επικρατούν οι αρχαϊζοντες από νωρίς — με αποτέλεσμα τη «*Σχολή των Αθηνών*», τη λεγόμενη «*Ρομαντική*» αλλά και εξίσου «*Παρνασσική*». Αμα λοιπόν μιλάμε για γλώσσα του Σολωμού που αναθράφηκε από μητέρα αγράμματη και πατέρα ιταλίζοντα αριστοκράτη — είναι η γλώσσα των Ιονίων που τη βρίσκουμε και στα συμβόλαια στα έγγραφα, μια ιδιότυπη ελληνική γλώσσα με συχνά μεγάλη γοητεία, και λύσεις γλωσσικές πολύ επιτυχημένες. Αυτή η γλώσσα δημιουργεί το ύφος το λεγόμενο «*Σολωμικό*», του «*Διαλόγου*» της «*Γυναίκας της Ζάκυνθος*», αλλά και του «*Προλόγου*» του Πολυλά. Δεν λέω ότι η ποίηση του Σολωμού είναι αυτή καθευατή μια δημιουργία της «απρόσωπης» γλώσσας της εποχής, αλλά σχεδόν. Χωρίς αυτήν ο λεγόμενος «μεγάλος» ποιητής δε θα μπορούσε να γράψει έτσι όπως έγραψε. Αμα λοιπόν κλείνουμε το Σολωμό στα εισαγωγικά «μεγάλος», όπως το κάνουν και για πολλούς σύγχρονους μας, παραιτούμαστε ουσιαστικά από μια εξέταση του πώς και του γιατί, δηλαδή του πώς λειτουργεί αυτή η γλώσσα. Υπάρχουν λοιπόν δύο Σολωμοί, ο ένας γράφεται «σολομός», και είναι φωνητικά ανορθόγραφος, ο άλλος είναι ο Κύριος Διονύσιος Σολωμός. Τον δεύτερο μας τον κορονοιάζουν στο Δημοτικό και στο Γυμνάσιο. Τον πρώτο, τώρα τελευταία στα Πανεπιστήμια. Πάντως δε μας λένε τι σημαίνει αυτή η διχοτόμηση. Είναι μια ελληνική

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ
ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ

και τα Παρακλάδια του στον Ελληνικό Χώρο

του Νάνου Βαλαωρίτη

πραγματικότητα που συνεχίζεται μέχρι σήμερα με διάφορους τρόπους. Ο ανορθόγραφος «σολομός» (ή και σάλαμο), είναι ο γιος της Αγγελικής Νίκλης, της χωριάτισσας. Ο άλλος, ο Διονύσιος Σολωμός, είναι ο γιος του Κόμητα Νικόλαου, που σπούδασε στην Ιταλία και μιλάει με τον Μόντι ως *ίσως*, είναι ο πατριώτης του Φωσκολού. Είναι κοσμοπολίτης είναι και «*Φιλέλλην*». Υπάρχουν και μη «φιλέλληνες» Έλληνες, ας μη το ξεχνάμε. Αυτός ο «σολομός», είναι λοιπόν ένα μίγμα τερατώδες, ενός υπερμορφωμένου που θέλει να είναι ο «*Δάντης*» της Ελλάδας, και ένας «*Βύρωνας*», και που συγχρόνως έχει μέσα του μια μητέρα ελληνίδα ατόφια που μάλιστα αργότερα τον κατατρέπει. Πάντως είναι ένας «σολομός» που δεν μπορεί να γράψει, τον οποίο χάνονται τα χειρόγραφα, που είναι ανίκανος, που μοιάζει θανάσιμα τραυματισμένος εσωτερικά, που η ζωή του και το χαμένο έργο του μένουν ένα μυστήριο, που δεν μπορεί να μας το κρύψει τελείως ο Πολυλάς που κι αυτός αντιμετώπισε το οικογενειακό πρόβλημα στην άρνηση παράδοσης των χειρογράφων από τον αδερφό του ως φαίνεται, άγνωστο για ποιο λόγο, αλλά μπορούμε να μαντέψουμε: Τ' αποσπάσματα δεν είναι «*αξιόπρεπτα*», είναι «*δείγματα λιποψυχίας, αδυναμίας ακρωτηριασμού*». Είναι «*ανάξια*» ενός «*Εθνικού ποιητή*». Εμπεριέχουν το γιο της Αγγελικής Νίκλης, μια ντροπή της οικογένειας, μια «*ανομοιογένεια*» — μια δημοτική προέλευση από το λαό, τον όχλο, τους κατώτερους. Σκληρά λόγια αυτά, αλλά πώς αλλιώς παρά ως ομαδικά κατώτερους δεν μας βλέπουν οι κύριοι της «*Ιυτικής Αναγέννησης*», φιλόλογοι και συγγραφείς ως σήμερα; Κατώτερους πώς, και από ποιους; Από τους αρχαίους φυσικά και από τους αληθινούς κληρονόμους, τους «*Ιυτικούς*»... Ο Σολωμός, λοιπόν, προτείνω, ζει «*εσωτερικά*» το δράμα του «*αποικιοκρατούμενου ελληνισμού*», μέσ' την ίδια του την ψυχή. Το χωρισμό, στον κατώτερο αυτό, τον καταπατημένο, και στον ανώτερο το «*Ιυτικίζοντα, Ιταλοφέρνοντα, Ευρωπαίο*» των Ιονίων νήσων. Αυτό φαίνεται στα ποιήματά του και στη «*Γυναίκα*», όπου ξεσπάει όλο του το γριός εναντίον μιας «*Συμβολικής Γυναίκας*», μιας γριάς που έχει τερατώδη χαρακτηριστικά. Είναι αληθινή ή «*συμβολική*» αυτή η γριά; Είναι η αριστοκρατία που καταπατάει τον λαό; Ή μήπως είναι και κάτι άλλο. Το φάντασμα μια αποξενωμέ-

νης μητέρας, που τρώει τα παιδιά της, που επιχειρεί να τα φάει. Ότι και να 'ναι μοιάζει πολύ με την «*Ελλάδα που τρώει τα παιδιά της*», όχι την ιδεώδη μητέρα του αγώνα της ανεξαρτησίας. Τελικά μήπως είναι το τραύμα του «σολομού» του ίδιου που πιασμένος ανάμεσα στις δυνάμεις του υποσυνειδήτου και του συνειδήτου, γρονθοκοπιέται με τον εαυτό του ανίκανος να βγει απ' την εσωτερική διαμάχη; Ποιες όμως οι δυνάμεις του υποσυνειδήτου;

Ποιες άλλες στην περίπτωση του Σολωμού παρά αυτά που έμαθε παιδί απ' τη μητέρα του και τους συγγενείς και φίλους της. Είναι το λαϊκό στοιχείο που τόσο τον ενδιέφερε και θεωρητικά στο θέμα της γλώσσας. Βλέπουμε πως στα ποιήματά του εμφανίζονται συνεχώς διάφορες γυναικείες θύματα: Η Φαρμακωμένη, η Τρελή μάνα, η Μαρία του Λάμπρου, η Ανθούλα, η Φαρμακωμένη στον Άδη, η Φραγκίσκα Φραιζερ, η Αιμιλία Ροδόσταμο, η μικρή ανεψιά, και τελικά η Ελληνίδα Μητέρα, ο μοναδικός στίχος.

«*Μακρύς ο λάκκος που άνοιξε και κλεί το γιγαντά μου*». Και φυσικά η «*Γυναίκα της Ζάκυνθος*», και μερικές ακόμα στο είδος του ειδύλλιου, η Αβροκόμη, η Ψυχούλα, η Αγνώριστη, η Μοναχή, «*Ο Θάνατος της Ορφανής*». Το όνειρο, Πόθος, Εις κόρη, κτλ. Και στον «*Κρητικό*» στους «*Ελεύθερους Πολιορκημένους*» απαντώνται γυναικείες μορφές, τότε αληθινές τότε αλληγορικές, οράματα. Η σχέση του Σολωμού με τη γυναικεία μορφή είναι πολύ συνεπής. Ιδεατές μορφές, ρομαντικά οράματα, ειδύλλια, τραγικές μορφές και τελικά μια φρικιαστική γριά. Θα 'ταν δύσκολο να μη σκεφτεί κανείς ότι μέσα στις μορφές αυτές βλέπει, θυμάται, ταυτίζει την ωραία νέα μητέρα του. Η απόπειρα να φτιάξει ένα βυρωνικό ποίημα στο Λάμπρο, με αιμομιξία, μοιάζει να σκεπάζει τη δικιά του αιμομικτική οιδιπόδεια τάση προς τη μητέρα του, που όμως η ενοχή δεν την αφήνει να ολοκληρωθεί.

Ίσως μπορεί να πει κανείς ότι η έλλειψη γνωστής σχέσης του με γυναίκα αληθινή, να δείχνει πως η προσήλωση αυτή στη μητέρα δεν είναι μικρό πράμα στη ζωή του — και τραγικό γεγονός στο τέλος στην εποχή της δικής. Φέρεται προς αυτήν σαν απαρνημένος εραστής. Αυτά όλα δεν είναι άσχετα με την υιοθεσία της δημοτικής και με την προσήλωση του στην ποίηση.

ΟΙ ΣΚΕΨΕΙΣ ΑΥΤΕΣ για την ελληνική ποίηση, ριγμένες έτσι σκόρπιες και χωρίς σύστημα αφήνουν απέξω το πιο σημαντικό. Την «*παραδειγματική ανάλυση*». Κι όμως, αν δεν βάλουμε μπρος μια πιο γενική θεώρηση του ελληνικού φαινομένου, θα μας είναι ακόμα πιο δύσκολο να προχωρήσουμε στην ανάλυση. Κυρίως εκείνο που λείπει σήμερα είναι η έννοια του τι αποτελεί «*ποίηση*» και τι όχι. Τα όρια μεταξύ των δύο έχουν με κάποιο τρόπο θολώσει. Όχι γιατί τα γούστα μας έχουν αλλάξει, αλλά γιατί έχουν μπει στη μέση άλλα κριτήρια. Εκείνο που χαρακτηρίζει ένα ύφος ως ποίημα μοναδικό όπως του Εγγονόπουλου, γίνεται στην κόψη της ίδιας της γλώσσας, είναι μια τομή που χάνεται σε μετάφραση, σε μεγάλο ποσοστό όπως είναι και οι ιδιοματισμοί και οι τόνοι του Καβάφη. Η εποχή μας θέλει χοντροκομμένο πράμα που να δίνει άμεσα το αποτέλεσμα. Παρόλα αυτά το έργο του Εγγονόπουλου διαβάζεται στα ελληνικά και έχουν εξαντληθεί οι όποιες εκδόσεις των συλλογών του. Έχουν όμως κι οι δυο, αυτός κι ο Εμπειρικός, αδικηθεί ως προς την παρουσίαση στο εξωτερικό. Είναι άραγες τυχαίο αυτό; Υπάρχουν έργα τόσο ακραιφνώς ελληνικά που δεν αποδίδονται σε ξένη γλώσσα; Δηλαδή θεωρώ τον Σικελιανό, τον Εμπειρικό, και τον Εγγονόπουλο, πιο «*έλληνες*» γλωσσικά από τον Καβάφη, τον Σεφέρη και τον Ρίτσο, με τον Ελύτη κάπου στο ενδιάμεσο. Δε νομίζω να είναι διόλου ζητήματα «*περιεχομένου*» ούτε καν «*τεχνολογίας*», αλλά «*χρήσης της γλώσσας*». Η βαθιά ελληνικότητα του Καβάφη, είναι στη χρήση της γλώσσας που τον κάνει ακατανόητο στους ξένους. Αλλά ο Καβάφης καθώς κι ο Σεφέρης και ο Ρίτσος, όπως και ο Ελύτης του «*Αξίον Εστί*», έχουν ένα «*περιεχόμενο*» άσχετο από το ύφος στο οποίο είναι γραμμένα τα ποιήματά τους. Ενώ αυτό το ίδιο το «*περιεχόμενο*» γίνεται αντικείμενο επίθεσης στο έργο του Εγγονόπουλου, με τις γνωστές μεταθέσεις, και στο έργο του Εμπειρικού με τη γνωστή του άρνηση να διατηρήσει το «*θέμα*». Το ίδιο και στον Σικελιανό παρατηρούμε μια τάση να χρησιμοποιηθεί η γλώσσα ως «*αυτοσκοπός*». Εκείνο που έμαθε ο Ελύτης από τον πόλεμο, το έμαθε και από τον Καβάφη: Τη χρήση του παρελθόντος, ως άξονα γύρω από τον οποίο μπορεί να κινηθεί το ποίημα. Εδώ λοιπόν (στο Α.Ε.) οι αντιθέσεις αρχίζουν να αναδύονται μόνες τους, αλλάζοντας

την απλά υμνητική γραφή των πρώτων του ποιημάτων. Τον άξονα αυτόν τον έχασε στα κατοπινά του ποιήματα, χωρίς να ξαναβρεί τη γλωσσική αθωότητα των πρώτων του έργων. Μιλώ για τα μικρότερα ποιήματα. Στη «*Μαρία Νεφέλη*» επιχειρήσε μια νέα αντιπαράθεση που δεν λειτουργεί πια παρά με αναφορά στον Γκαίτε, τον ρομαντικό που γίνεται κλασικός. Αλλά ο υπερρεαλισμός δεν είναι ρομαντισμός. Αν και μοιάζει, δεν επιτρέπει μια τέτοια καθαρή στροφή προς τον κλασικισμό, χωρίς μια απώλεια εδάφους. Θέλω να πω γλωσσική απώλεια. Η «*Μαρία Νεφέλη*» μοιάζει μ' ένα αργοπορημένο μανιφέστο. Κι ως τέτοιο το διάβασα και το καταλαβαίνω. Μιας και βρεθεί κανείς στο χώρο της «*Ευρωπαϊκής Προτοπορείας*» είναι καλύτερα να προχωρήσει κανείς μπροστά ως το τέλος, και το παράδειγμα του Ρίτσου δείχνει πως δεν υπάρχει πισωδρόμισμα. Τα ποιήματά του δεν γίνονται πιο καταζητά αλλά πιο ακατάληπτα ως σημαντικό και νοηματικό περιεχόμενο, με αποτέλεσμα να διαβαστούν ευρύτατα! Αν ο Ελύτης είχε το θάρρος ν' ακολουθήσει αυτό το δρόμο, και μπορεί ακόμα να το κάνει, θα αρχίσει πάλι να «*διαβάζεται*», και δεν εννοώ να «*πουλιέται*» ή να διαβάζεται αναδρομικά, νοσταλγικά, ως βραβείο Νόμπελ, αλλά ως ζωντανός ποιητής. Από τα μικρά του ποιήματα τα καλύτερα μου φαίνονται αυτά όπου δεν ξέρει πού πάει, όπου το ποίημα λειτουργεί «*ως ποίημα*» κι όχι ως «*προσωπικό μανιφέστο*».

Η τάση των τελευταίων ποιημάτων του Εμπειρικού να γίνουν αργοπορημένα μανιφέστα, όπως και του Ελύτη, ίσως να οφείλεται στο ότι δεν έγινε αυτό στην αρχή του υπερρεαλιστικού κινήματος στην Ελλάδα, χρονολογικά. Από την άλλη η τελευταία παραγωγή του Εγγονόπουλου μένει πιστή στον εαυτό της. Τα ποιήματά του, αινεματικά και μυστηριώδη, αναδύονται από την ίδια σκοτεινή και αλληγορική πηγή που τα έκανε τόσο αποτελεσματικά. Όσο για την ποίηση του Εμπειρικού, την έσωσε ίσως ο βιβλικός τους τόνος και η βαθιά τους σύνδεση με την πίστη του στο «*υποσυνείδητο*» (βλέπε σχετικά «*Οκτάνα*»). Το νηφάλιο και το σκοτεινό εδώ συμπλέκονται, βλέπουμε με παράδοξο τρόπο, εκείνο που γοήτευε στην αρχή στο έργο του Σεφέρη ήταν ακριβώς η σκοτεινότητα. Ασφαλώς και στον Καβάφη: Τι σημαίνει το «*οι άνθρωποι αυτοί ήταν μια κάποια λύση*». Λύση για

ποιον για τι; Τα ερωτήματα αυτά δεν διευκρινίζουν τι εννοεί ο ποιητής πέρα από μια κούραση και μια ειρωνεία με τα πράγματα *όπως είναι*. Όπως άλλοι επιθυμούν έναν πόλεμο για να καθαρίσει η γη από το μiasma, ή από το βάρος των ανθρώπων, όπως λέει η «*Κυπρία*». Η αμφίρροπη φύση του ποιήματος δεν πρέπει να καταργήσει τη σαφήνιά του. Κι εδώ παίζεται το παιχνίδι της ποίησης. Αυτοί που δεν το ξέρουν δεν μπορούν να γράφουν ποιήματα, όσο και να προσπαθήσουν, θα γράφουν φράσεις, κραυγές, αναφωνήματα, ή κορακίστικα, «*γρίφους χωρίς περιεχόμενο*», όπως έλεγε ο Καρυωτάκης, παραληρήματα που δεν αφορούνε τίποτα κανέναν, είτε είναι αυτά *λογικά* είτε *παράλογα*.

Υπάρχουν συνταγές; Όχι, μας το 'πε κι ο Καβάφης, οι συνταγές δε φελάνε, όπως το δείχνει το «*Μιθριδάτης*» του ποιητή Φιρναζίη, ή πάλι «*οι συνταγές των ελληνοσούρων μάγων*», για να συγκρατήσουν τη γοητεία των νεατών της τέχνης από τη φθορά — όλο το έργο του Καβάφη αποσκοπεί σε κάποιου είδους διατήρηση, μια μουσιοποίηση του παρελθόντος, ένα βαλσάμωμα. Γίνεται αυτό με λέξεις και με εικόνες που διατηρούν «*ολοκληρωμένη τη μορφή*».

Αν λοιπόν η ποίηση δεν έχει μια δόση σκοτεινότητας, είναι ξερή βυζαντινή στιχοπλοκία. Αν πάλι γράφει λέξεις χωρίς αυτή ή μουσική ή νοηματική απήχηση, χωρίς υπερβολή, δεν είναι ποίηση. Το τριμμένο, το ήδη γραμμένο, τα φθαρμένα αισθήματα, οι κοινοτοπές σκέψεις δεν κάνουν ποίηση, όταν μένουν μόνο σκέψεις. Αλλιώς όλα είναι «*υλικά για ποίηση*».

Δύο πρόσφατα παραδείγματα είναι η ποίηση του Νίκου Καρύδη, τόσο πιο σημαντική όσο είναι γραμμένη σε χαμηλό τόνο και χωρίς κανέναν σαφή προσανατολισμό — χωρίς κήρυγμα ή ρητορεία. Τι μεγάλη ανακούφιση από τις κενολογίες, τις αισθηματικές ακροβασίες, χωρίς γλωσσικό αντικρίσμα. Εδώ έχουμε έναν γνήσιο αληθινό ποιητή που καταγράφει επίπονα και με προσπάθεια, τις μικρές πράξεις της ζωής έτσι ώστε να γίνονται μεγάλες. Ωστε να φαίνονται καταστροφικές, με το πέρασμα του χρόνου. Μια διάσταση Καβαφική χωρίς ιστορία ή κήρυγμα αισθητικό. Μια αιχμαλωσία μέσα στο χρόνο και στην τριβή απ' την οποία δεν υπάρχει εξόδο. Εξοχή ποίηση, λεπτή παρατήρηση, γούστο, αυτί, συγκρατημένος τόνος, που δίνει στην απελπισία ακόμα μεγαλύτερη ένταση. Δεν την αλλάζω για όλες τις κραυγές του κόσμου. Διπλά σ' αυτήν, μια άλλοτε είδους ποίηση, κραυγαλέα αυτή, προπετής, αναίδης, προκλητική, αλλά γνήσια είναι της Κατερίνας Γώγου. Όχι πως έχουν άλλη σχέση με του Καρύδη την ποίηση, παρά στο ότι ασχολούνται με «*τα καθημερινά*» και δίνουν την εντύπωση του κλεισίματος στο χρόνο και στο χώρο «*του βιωμένου*». Εκείνο που σώζει τη Γώγου από τα ελαττώματα που σημείωσα πριν, είναι η ροή, ο ρυθμός του προφορικού λόγου που όπως ένας εσωτερικός μονόλογος μας παρασύρει στη διάσταση του βιωμένου, μας την υποβάλλει, σκληρά, αρνητικά, δραματικά. Οι ψίθυροι και τα παράπονα του Καρύδη, έρχονται από μακριά, από ένα πρόσωπο αποκλεισμένο σε μια κινεζική επαρχία, που έχασε την ελπίδα να σηκώσει κεφάλι ν' αλλάξει ζωή. Οι βρισιές και τα μουντζώματα της Γώγου έχουν μια αμεσότητα ανυπόφορη σχεδόν, ενός τραυματισμένου όντος, καθαρά μυθιστορηματικού. Και στις δυο αυτές ποιήσεις, υπάρχει ένθετος «*ο μυθιστορηματικός παράγων*» εφόσον πρόσωπα και πράγματα συνεχώς συγκροτούνται, αναπλούνται, αντιμετωπίζονται. Η μια σε μια συνεχή ατμόσφαιρα διαδόχωσης, η άλλη σαν μια υπόκωφη κουβέντα μέσα από κλεισμένες κάμαρες.

Ίσως μπορούμε να ονομάσουμε αυτή την τάση *ρεαλιστική* εφόσον δεν έχουμε κανέναν καλύτερο όρο. Αλλά ένας *ρεαλισμός* ποιητικός όπως ενός Φλωμπέρ ή ενός Σελίν.

